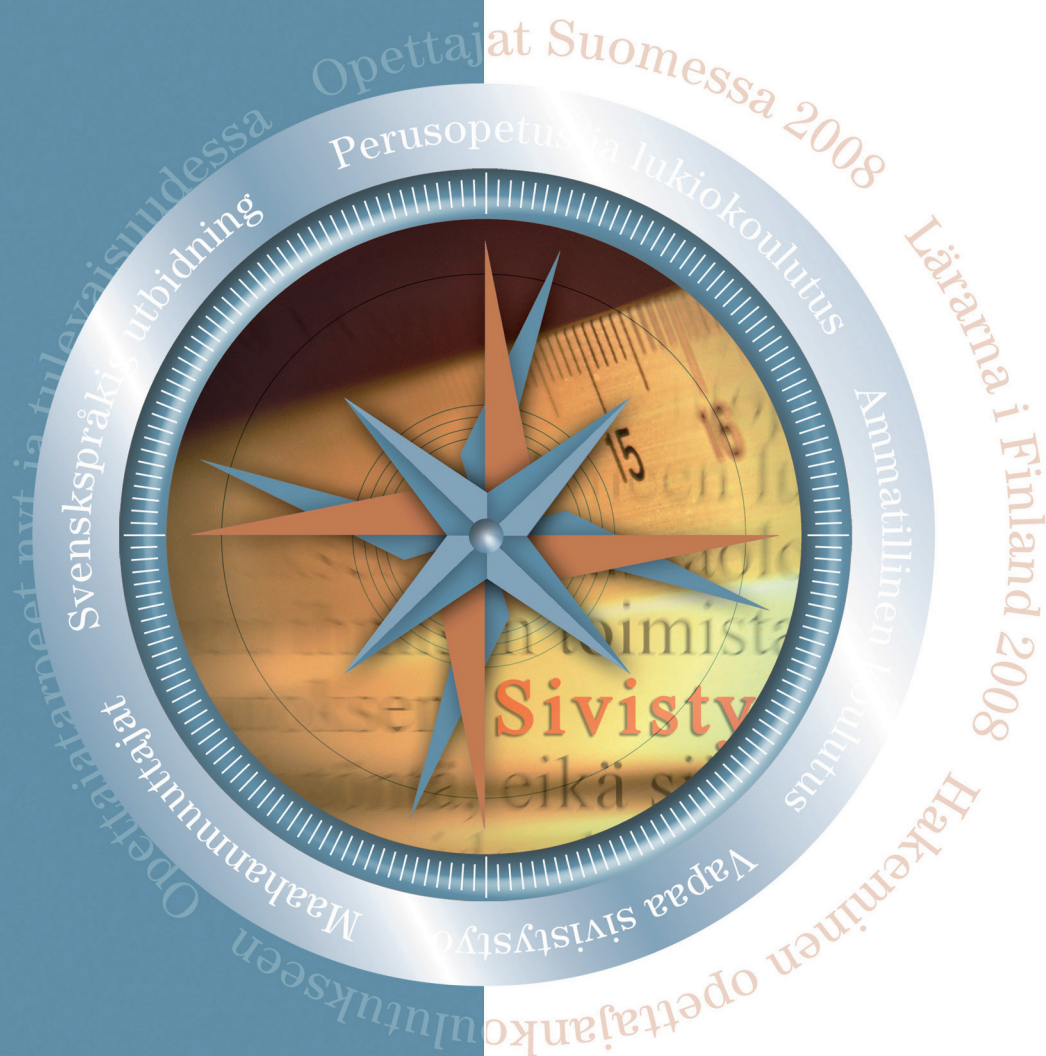

Opettajat Suomessa 2008

Lärarna i Finland 2008

Toimittanut Timo Kumpulainen

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Opettajat Suomessa 2008

Lärarna i Finland 2008

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

© Opetushallitus

Graafinen suunnittelu: Pirkko Linkola

ISBN 978-952-13-3974-5 (nid.)

ISBN 978-952-13-3975-2 (pdf)

Esa Print Oy, Tampere 2009

Esipuhe

Suomalainen opettajankoulutusjärjestelmä tuottaa maahamme monipuolisia opetuksen ja koulutuksen asiantuntijoita. Opettajakunnassa tapahtuvia muutoksia tulee seurata, jotta opettajankoulutuksessa voidaan mahdollisimman pikaisesti reagoida uusiin haasteisiin. Tästä syystä opettajista kerätään säännöllisesti henkilöpohjaista tilastollista tietoa. Opetushallinto on sopinut Tilastokeskuksen kanssa joka kolmas vuosi tehtävistä kattavista tiedonkeruista. Näiden tiedonkeruiden avulla saadaan tilastollinen kuva opettajakunnan ikä-, kelpoisuus- ja koulutusrakenteesta.

Tämä julkaisu perustuu Tilastokeskuksen maaliskesäkuussa 2008 keräämiin henkilöpohjaisiin opettajatietoihin. Tiedonkeruuseen vastasi 87,5 prosenttia kohderyhmiin kuuluneista oppilaitoksista. Julkaisussa esitetyt absoluuttiset luvut edustavat otosta koko opettajakunnasta ja niitä ei voi verrata aiemmin, vuosina 2002 ja 2005 tehtyjen opettajatiedonkeruiden lukuihin.

Kevään 2008 tiedonkeruussa koottiin opettajien kelpoisuustiedot määriteltynä opettajan pääasiallisen opetustehtävän mukaan. Lisäksi kerättiin tietoa siitä, mitä muita aineita tai aloja opettaja opettaa. Muutujina olivat myös tehtävätyyppi, ikä, sukupuoli ja koulutus. Uusina tietokokonaisuuksina olivat opettajien täydennyskoulutus, ammatillisen koulutuksen opettajien työelämäjaksot sekä perusopetuksen opettajien opettamien ryhmien koot. Tässä julkaisussa analysoidaan koulutusmuodoittain opettajakunnan rakennetta ja kuvataan keskeisiä piirteitä opettajien täydennyskoulutuksesta sekä ammatillisen koulutuksen opettajien työelämäjaksojen toteutumisesta. Koulujen ryhmäkokoja käsitellään erillisissä julkaisuissa.

Eri koulumuotoja kuvaavat tekstit ovat kirjoittaneet Opetushallituksen asiantuntijat. Opettajankoulutukseen hakemista kuvaavan luvun ovat kirjoittaneet asiantuntija Pirjo Karhu ja suunnittelija Merja Väistö, yleissivistävän koulutuksen opettajistoa kuvaavan analyysin on kirjoittanut ylitarkastaja Maija-Liisa Ojala, ammatillisen koulutuksen opetusneuvos Merja Lahdenkauppi, vapaan sivistystyön koulutuksen opetusneuvos Pertti Pitkänen ja yli-insinööri Raili Laasonen, ruotsinkielisen koulutuksen opettajistoa kuvaavan suunnittelija Annika Westerholm, maahanmuuttajia opettavien opettajien erityisasiantuntija Timo Kumpulainen sekä opettajien täydennyskoulutusta ja työelämäjaksoja kuvaavan analyysin opetusneuvos Kimmo Hämäläinen ja opetusneuvos Matti Kyrö. Yhteenvedon ovat kirjoittaneet erityisasiantuntija Timo Kumpulainen ja opetusneuvos Matti Kyrö. Opettajatarpeita koskevan luvun ovat kirjoittaneet opetusneuvokset Maija Innola ja Armi Mikkola opetusministeriöstä. Kirjan toimittajana erityisasiantuntija Timo Kumpulainen on tehnyt mittavan työn aineistojen kokoamisessa, työn koordinoimisessa sekä varsinaisessa kirjan toimittamisessa.

Julkaisu on tarkoitettu palvelemaan opettajankoulutuksen suunnittelua ja opettajatarpeen ennakointia sekä kansallisella että paikallisella tasolla. Julkaisu antaa kokonaiskuvan koulutusjärjestelmämme keskeisimmän voimavaran eli opettajakunnan nykytilasta. Toivon, että julkaisusta on käytännön hyötyä opettajille, opettajankouluttajille, koulutuksen suunnittelijoille ja koulutuspolitiikasta päättävälle.

Ritva Jakku-Sihvonen
Johtaja

Förord

Det finländska lärarutbildningssystemet förser vårt land med mångsidiga undervisnings- och utbildningsexperten. Förändringar inom lärarkåren bör följas upp så att lärarutbildningen så snabbt som möjligt kan reagera på nya utmaningar. Av denna anledning samlas personbaserade data om lärarna in regelbundet. Utbildningsförvaltningen har avtalat med Statistikcentralen om omfattande uppgiftsinsamlingar vart tredje år. Med hjälp av dessa uppgiftsinsamlingar fås en statistisk bild av lärarkårens ålders-, behörighets- och utbildningsstruktur.

Denna publikation baserar sig på personbaserad lärarstatistik som Statistikcentralen samlade in i mars-juni 2008. Insamlingen besvarades av 87,5 procent av de läroanstalter som ingick i målgruppen. De absoluta tal som presenteras i publikationen representerar ett sampel av hela lärarkåren och kan inte jämföras med talen i de insamlingar av lärardata som gjordes åren 2002 och 2005.

Våren 2008 insamlades uppgifterna om lärarnas behörighet på basis av den huvudsakliga undervisningsuppgiften. Dessutom insamlades uppgifter om vilka övriga ämnen och undervisningsområden som läraren undervisar. Andra variabler var uppgiftens typ, lärarens ålder, kön och utbildning. Lärarnas fortbildning, yrkeslärarnas arbetslivsperioder och undervisningsgruppens storlek inom den grundläggande utbildningen utgjorde nya uppgiftshelheter. Denna publikation analyserar lärarkårens struktur enligt utbildningsformen och beskriver centrala drag för lärarnas fortbildning och för yrkeslärarnas arbetslivsperioder. Gruppstorlekarna behandlas i separata publikationer.

Texterna om de olika skolformerna har skrivits av Utbildningsstyrelsens experter. Kapitlet om sökande till lärarutbildning har skrivits av sakkunnig Pirjo Karhu och planerare Merja Väistö, analysen som beskriver lärarna inom den allmänbildande utbildningen av överinspektör Maija-Liisa Ojala, analysen gällande yrkesutbildningen av undervisningsrådet Merja Lahdenkauppi, kapitlet om utbildningen inom det fria bildningsarbetet av undervisningsrådet Pertti Pitkänen och överingenjör Raili Laasonen, texten om lärarna inom den svenskspråkiga utbildningen av planerare Annika Westerholm, texten om invandrarlärarna av specialsakkunnig Timo Kumpulainen och analysen som beskriver lärarnas fortbildning och arbetslivsperioder av undervisningsråden Kimmo Hämäläinen och Matti Kyrö. Sammandraget har skrivits av specialsakkunnig Timo Kumpulainen och undervisningsrådet Matti Kyrö. Kapitlet gällande lärarbehoven har skrivits av undervisningsråden Maija Innola och Armi Mikkola från undervisningsministeriet. Specialsakkunnig Timo Kumpulainen har i egenskap av redaktör gjort ett omfattande arbete med att samla ihop materialet, koordinera arbetet och redigera boken.

Publikationen är avsedd att tjäna som verktyg vid planeringen av lärarutbildningen och prognostisering av lärarbehovet på nationell och lokal nivå. Publikationen ger en helhetsbild av nuläget för den viktigaste resursen i vårt utbildningssystem, lärarkåren. Jag hoppas att publikationen ska vara till praktisk nytta för lärare, lärarutbildare, utbildningsplanerare och beslutsfattare inom utbildningspolitiken.

Ritva Jakku-Sihvonen
Direktör

Sisällys

Esipuhe	3
Förord	5
Yhteenveto	9
Sammandrag	14

Opettajatiedot

1. Hakeminen opettajankoulutukseen	19
Luokan ja lastentarhanopettajien koulutus.....	19
Luokanopettajat	19
Lastentarhanopettajat	21
Ruotsinkielinen luokan- ja lastentarhanopettajien koulutus	22
Naisten osuus hakijoista	22
Hakeminen ammatilliseen opettajan-, erityisopettajan- ja opinto-ohjaajankoulutukseen	23
Hakeminen ammatilliseen opettajankoulutukseen.....	23
Hakeminen ammatilliseen erityisopettajankoulutukseen	25
Hakeminen ammatilliseen opinto-ohjaajankoulutukseen.....	26
Naisten osuus hakijoista ja hyväksytyistä	28
2. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajat kevätlukukaudella 2008	29
Perusopetuksen opettajat	29
Perusopetuksen opettajat tehtävätyypeittäin	29
Perusopetuksen opettajien määrä ja muodollinen kelpoisuus	29
Perusopetuksen opettajien sukupuolijakauma	31
Perusopetuksen opettajien ikä	32
Perusopetuksen opettajien työsuhteen luonne	34
Luokanopettajat ja esiluokanopettajat	34
Erityisluokanopettajat ja erityisopettajat	37
Perusopetuksen päätoimiset aineenopettajat oppiaineittain	41
Lukiokoulutuksen opettajat	43
Lukiokoulutuksen opettajat tehtävätyypeittäin	43
Lukiokoulutuksen opettajien määrä ja muodollinen kelpoisuus	43
Lukiokoulutuksen opettajien sukupuolijakauma	45
Lukiokoulutuksen opettajien ikä	45
Lukiokoulutuksen opettajien työsuhteen luonne	46
Lukiokoulutuksen päätoimiset aineenopettajat oppiaineittain	47
Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajat yhteensä	48
Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajat yhteensä tehtävätyypeittäin	49
Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen päätoimiset aineenopettajat yhteensä oppiaineittain	49
Kielten opettajat	51
Matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opettajat	53
Muiden aineiden opettajat	54

3. Ammatillisen koulutuksen opettajat kevätlukukaudella 2008.....	57
Ammatillinen peruskoulutus	57
Ammatillinen lisäkoulutus.....	57
Ammatillinen opettajankoulutus.....	58
Perustietoja ammatillisen koulutuksen opettajista	58
Opettajat tehtävätyypeittäin	59
Opettajat kelpoisuuden mukaan	59
Kelpoisuus tehtävätyypin mukaan lääneittäin	60
Yhteisten opintojen opettajien kelpoisuus palvelussuhteen ja eniten opettaman aineen mukaan	62
Ammatillisten opintojen opettajien kelpoisuus palvelussuhteen ja koulutusalan mukaan	64
Opettajat opetettavan aineen tai koulutusalan mukaan.....	65
4. Vapaan sivistystyön opettajat kevätlukukaudella 2008	69
5. Maahanmuuttajakoulutuksen opettajat.....	75
Maahanmuuttajakoulutuksen ja opettajatilastoinnin lähtökohtia.....	75
Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen maahanmuuttajien opettajat.....	75
Opettajien muodollinen kelpoisuus.....	77
Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen maahanmuuttajataustaiset opiskelijat	78
Ammatillisen koulutuksen maahanmuuttajien opettajat	80
Ammatillisen koulutuksen maahanmuuttajaopiskelijat.....	80
Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen osallistuneet	81
Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus	81
Vapaa sivistystyö	82
6. Lärarsituationen inom den svenskspråkiga utbildningen våren 2008	85
Lärarsituationen inom den grundläggande utbildningen	85
Lärarnas behörighet.....	86
Ålders- och könsfördelningen bland lärarna	88
Lärarsituationen inom gymnasieutbildningen.....	89
Lärarnas behörighet	89
Ålders- och könsfördelningen bland lärarna	90
Lärarsituationen inom yrkesutbildningen.....	92
Lärarnas behörighet	92
Ålders- och könsfördelningen bland lärarna	94
Lärarsituationen inom den fria bildningen	95

7. Opettajien osallistuminen jatko- ja täydennyskoulutukseen sekä työelämäjaksoihin.....	97
Opettajien osallistuminen jatko- ja täydennyskoulutukseen	98
Perusopetuksen, lukiokoulutuksen opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen	105
Täydennyskoulutukseen osallistuminen tehtävätyypeittäin ja oppilaitoksen opetuskielen (suomi/ruotsi) mukaan	105
Täydennyskoulutuksen luonne	106
Ammatillisen koulutuksen opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen.....	107
Vapaan sivistystyön koulutuksen päätoimisten opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen.....	109
Ammatillisen koulutuksen opettajien työelämäjaksot	110
Työelämäjaksojen tavoitteista.....	110
8. Opettajatarpeet nyt ja tulevaisuudessa.....	115
Opettajien koulutustarpeen määrällinen mitoittaminen	115
Opettajatarpeiden selvitystyön käynnistyminen	115
Opettajankoulutuksen laajennusohjelmat	116
Ennakointityö jatkuu	117
Opettajankoulutuksen näkymiä vuosina 2010–2012	117
Opettajien pysyminen ammatissa	119
Opettajien kokemukset työstään	119
Eläkehakuisuus ja siirtyminen muihin tehtäviin.....	120
Opettajuuden tulevaisuuden näkymiä	121
Opettajan ammattitaidon ulottuvuuksia	121
Miten voidaan vaikuttaa opettajien ammatissa pysyvyyteen?	122
Behovet av lärare nu och i framtiden	124
Kvantitativ dimensionering av lärarutbildningsbehovet	124
Lärarbehovet utreds.....	124
Programmen för utbyggnad av lärarutbildningen	125
Prognostiseringsarbetet fortsätter	126
Utsikter för lärarutbildningen 2010–2012	126
Kvarstannandet i yrket.....	128
Lärarnas erfarenheter av arbetet	128
Pensionsinriktning och övergång till andra uppgifter.....	129
Framtidsutsikter för läraryrket	130
Dimensioner i lärarens yrkesskicklighet	130
Hur kan kvarstannandet i läraryrket påverkas?.....	131
Lähteet, källor	133
Liitteet.....	135

Yhteenveto

Tämän julkaisun tiedot perustuvat keväällä ja alkukesästä vuonna 2008 toteutettuun opettajatietojen keruuseen. Tiedon keruun toteutti Tilastokeskus opetusministeriön toimeksiannosta ja rahoittamana. Kerättyjen tilastotietojen pohjalta tähän julkaisuun on koottu analyysit eri koulumuotojen opettajatilanteesta.

Opettajatiedonkeruuseen saatiin vastaukset vajaasta 90 prosentista kohdejoukkona olleista oppilaitoksista, peruskouluista, lukioista, ammatillisista oppilaitoksista, ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista sekä vapaan sivistystyön oppilaitoksista. Sitä, kuinka suuresta osasta opettajakunnasta tiedot saatiin, ei täsmällisesti pysty määrittämään. Kato oppilaitoksista jakautui kuitenkin suhteellisesti tasaisesti, joten voidaan olettaa, että vastausprosentti opettajistakin on lähellä 90 prosenttia.

Hakeminen opettajakoulutukseen

Luokan- ja lastentarhanopettajien koulutusta järjestävät yliopistot. Vuosittain luokanopettajakoulutukseen hakee noin 6000 ja lastentarhanopettajakoulutukseen noin 2000 henkilöä. Lukuvuonna 2007–2008 luokanopettajakoulutuksessa aloitti reilut 700 opiskelijaa ja lastentarhanopettajakoulutuksessa aloitti noin 300 opiskelijaa. Toisin sanoen sekä luokanopettajan- että lastentarhanopettajakoulutukset ovat edelleen sangen suosittuja, vain 11–15 prosenttia hakijoista saa koulutuspaikan. Ruotsinkieliseen opettajan- ja lastentarhanopettajakoulutukseen on hieman helpompi päästä kuin suomenkieliseen. Hakeneista ja hyväksytyistä selvä enemmistö on edelleen naisia.

Ammatillista opettajan-, erityisopettajan- ja opinto-ohjaajakoulutusta järjestetään ammattikorkeakoulujen yhteydessä toimivissa ammatillisissa opettajakorkeakouluissa. Ammatilliseen opettajakoulutukseen haki vuonna 2007 noin 4 500 henkilöä, joista noin kolmasosa hyväksyttiin. Ammatilliseen erityisopettajakoulutukseen haki 270 henkilöä, joista lähes 40 prosenttia hyväksyttiin. Ammatilliseen opinto-ohjaajakoulutukseen haki 250 henkilöä, joista reilut 40 prosenttia hyväksyttiin.

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajat

Kyselyyn vastanneissa perusopetuksen kouluissa työskenteli kevätlukukaudella 2008 yhteensä 41 126 rehtoria ja opettajaa, joista päätoimisia oli 98 prosenttia. Määrällisesti suurimpia opettajaryhmiä olivat luokanopettajat ja aineenopetusta antavat lehtorit. Kyselyn vastausprosentti oli hieman vajaa 88 prosenttia.

Selvityksessä mukana olleiden perusopetuksen koulujen kaikista opettajista 88 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Rehtoreista ja päätoimisista opettajista 89 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Muodollisesti kelpoisten opettajien osuus opettajista vaihteli opettajaryhmittäin. Luokanopettajista muodollisesti kelpoisia oli 94 prosenttia, lehtoreista

95 prosenttia ja rehtoreista yli 99 prosenttia. Erityisopetusta antavissa opettajissa oli suhteellisesti eniten muodollista kelpoisuutta vailla olevia opettajia. Naisten osuus kaikista opettajista oli 74 prosenttia.

Vuoden 2008 aineisto ei ole suoraan vertailtavissa vuoden 2005 opettajatiedonkeruun tuloksiin, koska vuoden 2005 tiedot kattoivat käytännöllisesti katsoen koko opettajakunnan. Prosentuaalisia jakaumia voi kuitenkin vertailla sangen luotettavasti. Niiden perusteella perusopetuksen opettajien kelpoisuustilanne on parantunut vuosina 2005–2008. Suomenkielisessä perusopetuksessa tehtävänsä muodollisesti kelpoisten opettajien osuus oli melkein kolme prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2005. Ruotsinkielisessä perusopetuksessa muodollisesti kelpoisten opettajien osuus oli vastaavasti 4,2 prosenttiyksikköä suurempi. Tehtävätyypeittäin tarkasteltuna opettajien kelpoisuustilanne oli parantunut kaikissa tehtävätyypeissä. Suhteellisesti eniten tehtävänsä muodollisesti kelpoisten opettajien osuus oli lisääntynyt sivuja päätoimisten tuntiopettajien ryhmissä. Tehtävänsä muodollisesti kelpoisten opettajien osuus sivutoimisista tuntiopettajista oli tämän aineiston mukaan kasvanut lähes 9 prosenttiyksikköä.

Perusopetuksen rehtoreista ja päätoimisista opettajista oli alle 40-vuotiaita noin 35 prosenttia, 40–49-vuotiaita noin 31 prosenttia ja 50-vuotiaita tai vanhempia runsas 33 prosenttia. Opettajien ikäjakaumassa ei ole tapahtunut mainittavaa muutosta vuoden 2005 tilanteeseen verrattaessa.

Selvityksessä mukana olevissa lukioissa oli yhteensä 7 487 rehtoria ja opettajaa, joista päätoimisia oli 7 129 eli 95 prosenttia. Kaikista opettajista 94 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Rehtoreista ja päätoimisista opettajista vastaava osuus oli 96 prosenttia.

Lukiokoulutuksessa tehtävänsä muodollisesti kelpoisten opettajien suhteellinen osuus opettajista oli kasvanut vuoteen 2005 verrattuna. Suomenkielisessä lukiokoulutuksessa kasvu oli kaksi prosenttiyksikköä ja ruotsinkielisessä runsaat kaksi prosenttiyksikköä. Tehtävätyypeittäin tarkasteltuna suhteellisesti suurin muutos oli tapahtunut sivutoimisten tuntiopettajien kelpoisuustilanteessa. Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten osuus heistä oli kasvanut lähes kahdeksan prosenttiyksikköä.

Lukiokoulutuksen opettajat ovat keskimäärin vanhempia kuin perusopetuksen opettajat. Viisikymmentä vuotta täyttäneiden osuus lukion rehtoreista ja päätoimisista opettajista oli lähes 41 prosenttia. Alle 40-vuotiaita ja 40–49-vuotiaita päätoimisesta opettajistosta oli hieman vajaa 30 prosenttia kumpaakin ikäryhmää. Lukiokoulutuksen opettajien ikärakenne on jonkin verran nuorentunut vuoteen 2005 verrattuna.

Ammatillisen koulutuksen opettajat

Ammatillisen koulutuksen opettajistoa koskeva tilastointi uudistettiin edellisestä tiedonkeruusta siten, että ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen opettajatietoja käsiteltiin yhtenä kokonaisuutena. Tämän vuoksi vuoden 2005 ja vuoden 2008 tiedot eivät ole keskenään vertailtavissa. Vuoden 2008 opettajatietoihin vastasi 87,5 prosenttia (258) kaikista ammatillista koulutusta antavista oppilaitoksista.

Kevätlukukaudella 2008 ammatillisessa koulutuksessa työskenteli yhteensä 14 828 opettajaa, joista naisia oli 54 prosenttia (7 943). Ammatillisen koulutuksen opettajista toimi ensisijaisesti yhteisten opintojen opettajana viidesosa ja ammatillisten opintojen opettajana neljä viidesosaa. Tämän lisäksi 646 opettajalla opintoala oli muu tai opetettava aine tuntematon.

Ammatillisen koulutuksen opettajistosta 72 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Kelpoisuuden puuttumisen syynä oli ennen kaikkea opettajalta vaadittavien pedagogisten opintojen puuttuminen. Kelpoisuuden vajavuudet esiintyivät eri tehtävätyyppiryhmissä eri tavoin. Päätoimisista tuntiopettajista lähes puolella ei ollut muodollista kelpoisuutta. Sivutoimista tuntiopettajista vailla muodollista kelpoisuutta oli kaksi kolmannesta. Parhaiten kelpoisia tehtäviinsä olivat rehtorit (93 %) ja johtajat (89 %), lehtorit (93 %), erityisopettajat (88 %) ja opinto-ohjaajat (86 %). Sekä päätoimisten tuntiopettajien että sivutoimisten tuntiopettajien kohdalla kelpoisuuden puuttuminen painottui selvästi pedagogisten opintojen puuttumiseen. Läänikohtaisesti kelpoisten opettajien osuus vaihteli välillä 78 prosenttia (Itä-Suomen lääni) ja 67 prosenttia (Ahvenanmaa). Eri tehtävätyyppien sisällä muodollisesti kelpoisten opettajien osuus vaihteli alueellisesti jonkin verran. Sivutoimisten tuntiopettajien kelpoisuus vaihteli

maan keskiarvon, 34 prosenttia, molemmin puolin. Erityisopettajien kelpoisuuden osalta paras tilanne oli Oulun läänissä, jossa kelpoisten osuus (98 %) nousi selvästi yli maan keskiarvon, joka oli 88 prosenttia.

Ammatillisten opintojen opettajia oli yhteensä 11 789, joista yli puolet toimi tekniikan ja liikenteen alalla sekä sosiaali-, terveys-, ja liikunta-alalla. Tekniikan ja liikenteen alalla yli puolet (54 %) opettajista oli vähintään 50 vuotta tai yli. Lähes kaikilla koulutusaloilla ikärakenne painottui yli 40-vuotiaisiin opettajiin. Vain 19 prosenttia opettajista oli alle 40-vuotiaita. Lähitulevaisuudessa ammatillisen koulutuksen opettajatarve tulee lisääntymään.

Vapaan sivistystyön opettajat

Vapaan sivistystyön oppilaitoksista olivat tässä tiedonkeruussa mukana kansalaisopistot, kansanopistot, opintokeskukset ja liikunnan koulutuskeskukset. Mukana oli myös tilastollisena ryhmänä muut oppilaitokset.

Vapaan sivistystyön osalta vuoden 2008 opettajatiedonkeruu osoitettiin 338 oppilaitokselle. Vastausprosentiksi tuli 90, eli kyselyyn vastasi kaikkiaan 303 oppilaitosta. Kyselyyn vastanneissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opetti kevätlukukaudella 2008 kaikkiaan 1 467 opettajaa. Lähes 92 prosenttia opettajista toimi kansalaisopistoissa ja kansanopistoissa. Yli 73 prosentilla opettajista ensisijaisesti opettama aine sijoittui kulttuurialalle sekä humanistiselle ja kasvatusalalle. Kaikissa oppilaitosmuodoissa opettajakunnan enemmistö (51–76 %) on naisia.

Opettajien kelpoisuudessa tehtävänsä oli suurella osalla puutteita. Johtavassa asemassa olevilla kelpoisuustilanne oli selvästi parempi kuin muilla. Vapaan sivistystyön opetushenkilöstön kelpoisuus vaihtelee myös eri koulutusaloilla suuresti. On ilmeistä, että kelpoisten opettajien osuus eri aloilla heijastaa ennen kaikkea eri koulutusalojen vakiintuneisuutta kyseissä oppilaitostyypeissä. Kansanopistoissa annettava ammatillinen koulutus vaikuttanee myös selvästi kelpoisten määrään eri koulutusaloilla.

Tarkasteltaessa vapaan sivistystyön opettajien kelpoisuutta voidaan yleisenä piirteenä todeta, että kelpoisten opettajien suhteellisen osuus on kasvusuunnassa. Vuonna 2002 kelpoisuus oli kunnossa 68 prosentilla ja vuonna 2008 74 prosentilla opettajista. Koska opettajien määrä näyttäisi samana aikana laskeeneen, voitaisiin ajatella, että nimenomaan kelpoiset opettajat ovat vakiinnuttaneet asemansa oppilaitosten henkilöstössä muiden joutuessa siirtymään muihin työtehtäviin. Ajankohdasta riippumatta kelpoisten opettajien suhteellinen osuus on suurin kansalaisopistoissa.

Opettajien ikärakenteessa oli jossain määrin eroja oppilaitostyyppien välillä. Opintokeskuksissa ja kansalaisopistoissa opettajien ikä oli painottunut vanhimpiin ikäryhmiin, ja vastaavasti liikunnan koulutuskeskuksissa opettajat ovat selvästi nuoria ikäryhmiä. Vapaan sivistystyön opettajien ikärakenne osoittaa opettajakunnan olevan toistaiseksi varsin ikääntynyttä. Yli 50 prosenttia opettajista on täyttänyt 50 vuotta. Opettajaryhmittäin tarkasteltuna voidaan lähinnä kansalais- ja kansanopistojen osalta todeta, että opettajakunnan ikärakenne noudattelee luonnollista urakehitystä. Vanhin ikärakenne on johtavassa asemassa olevilla, sitten tulevat opettajat ja tuntiopettajat.

Maahanmuuttajakoulutuksen opettajat

Vuoden 2008 opettajatiedonkeruussa maahanmuuttajataustaisille suunnatun koulutuksen tilastointia tarkennettiin. Tämän myötä maahanmuuttajataustaisille suunnatun koulutuksen opettajat saatiin ainekohtaisesti tarkemmin jaoteltua. Tarkennettu tiedonkeruu antaa myös paremman peruskäsityksen maahanmuuttajien parissa työskentelevistä opettajien lukumääristä, joskin tilastointia vaikeuttaa edelleen opettajien koulutus- ja työtilanteen monimuotoisuus. Opettajat tilastoituihin kyselyssä eniten opettamansa aineen mukaisesti

Perusopetukseen ilmoitettuja maahanmuuttajien opettajia oli 352 ja lukiokoulutuksen puolella 35. Näin ollen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa toimi kaikkiaan 387 maahanmuuttajien parissa pääsääntö-

sesti työskentelevää opettajaa. Lähes kaikki maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavassa koulutuksessa opettaneet, samoin kuin suomea tai ruotsia toisena kielenä opettaneet, olivat päätoimisia lehtoreita tai tuntiopettajia. Sivutoimisia tuntiopettajia työskenteli muiden uskontojen ja maahanmuuttajien oman äidinkielen opetuksessa.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen maahanmuuttajien opettajista oli muodollisesti kelpoisia n. 76 prosenttia. Muita aineita opettavien kelpoisuusaste oli selvästi alhaisempi. Muiden uskontojen 46 opettajasta vain 13 opettajaa täytti opettajan muodollisen kelpoisuuden ehdot. Kokonaisuutena perusopetuksessa maahanmuuttajien parissa työskennelleistä opettajista n. 61 prosenttia täytti kaikki asetetut kelpoisuusehdot. Osa maahanmuuttajia opettavista on itsekin maahanmuuttajataustaisia.

Kevään 2008 opettajatiedonkeruun mukaan maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa toimi 95 opettajaa. Valtaosa opettajista oli naisia. Opettajan muodolliset kelpoisuusehdot täyttyivät 68 prosentilla näistä opettajista. Vuoden 2005 tiedonkeruuseen verrattaessa maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen opettajien määrä on kasvanut 27 opettajalla. Kaikki maahanmuuttajataustaisille suunnatut aineet huomioiden ammatillisessa koulutuksessa toimi yhteensä 153 opettajaa, joista kelpoisuusehdot täytti 68 prosenttia.

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa työskenteli 62 opettajaa. Heistäkin valtaosa, yli 87 prosenttia, oli naisia. Muodolliset kelpoisuusehdot täyttyivät 61 prosentilla.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opetti kaikkiaan 86 päätoimista maahanmuuttajataustaisten opettajaa. Ryhmään ”maahanmuuttajien opetus” kirjattiin 43 opettajaa ja suomi toisena kielenä opettajina toimi 29 opettajaa. Opettajan muodollisen kelpoisuuden ehdot täyttyivät 74 prosentilla kaikista maahanmuuttajataustaisten parissa opettaneilta.

Opettajatilanne ruotsinkielisessä koulutuksessa

Ruotsinkielisessä perusopetuksessa toimi 2 914 opettajaa ja lukiokoulutuksessa runsas 559 opettajaa vuonna 2008. Ammattioppilaitoksissa ruotsin kielellä opetti 650 opettajaa, ja lisäksi vapaan sivistystyön parissa toimi runsas 101 opettajaa.

Kelpoisten opettajien määrä ruotsinkielisessä opetuksessa on selvästi pienempi kuin suomenkielisessä opetuksessa. Opettajista on kelpoisia perusopetuksessa 79 prosenttia ja lukiokoulutuksessa 92 prosenttia. Ammatillisessa peruskoulutuksessa opettajista on muodollisesti kelpoisia 61 prosenttia ja vapaassa sivistystyössä 74 prosenttia. Kokonaisuutena tarkastellen kelpoisuustilanne on kohentunut kaikissa koulutusmuodoissa vuoden 2005 tiedonkeruuseen verrattuna.

Ruotsinkielisten koulujen ja oppilaitosten opettajakunta on nuorempi kuin suomenkielisten koulujen ja oppilaitosten. Tämä koskee kaikkia koulutuksen asteita, ja erityisesti perusopetuksessa ikärakenne on varsin epätasainen, koska lähes 40 prosenttia opettajista on alle 40-vuotiaita.

Perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä opettajien enemmistö on naisia. Ammatillisessa peruskoulutuksessa sen sijaan sukupuolijakauma on hyvin tasainen ja puolet opettajista on miehiä.

Opettajien täydennyskoulutus ja työelämäjaksot

Opettajien täydennyskoulutusta kuvaavia tietoja kerättiin nyt ensimmäisen kerran valtakunnallisen opettajatiedonkeruun yhteydessä. Osallistumistiedot kerättiin erikseen perusopetuksen, lukiokoulutuksen, toisen asteen ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstön sekä vapaan sivistystyön päätoimisten opettajien osalta. Tilastotiedot kerättiin täydennyskoulutukseen osallistumisesta käytetyn ajan mukaan yhden henkilötyöpäivän tarkkuudella, jossa yksi henkilötyöpäivä (htpv) vastasi kuuden tunnin osallistumista täydennyskoulutukseen.

Tilastokeskuksen opettajatiedonkeruun mukaan vuonna 2007 (1.1.–31.12.) eri koulumuotojen mukaan opetushenkilöstön osallistumisprosentti täydennyskoulutukseen Manner-Suomen alueella oli perusopetuksen ja lukiokoulutuksen osalta 68 prosenttia; toisen asteen ammatillisen koulutuksen osalta 69 prosenttia; ja vapaassa sivistystyössä 55 prosenttia. Aktiivisimpia opettajaryhmiä jatko- ja täydennyskoulutukseen osallistumisen suhteen olivat perusopetuksen ja lukiokoulutuksen rehtorit (80,6 %) sekä lehtorit, eritysluokanopettajat ja erityisopettajat (71 %). Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa aktiivisimpia ryhmiä olivat erityisopettajat 86 prosenttia, opinto-ohjaajat ja lehtorit 76 prosenttia osuudella. Vapaan sivistystyön päätoimisista opettajista osallistui täydennyskoulutukseen 55 prosenttia.

Vuonna 2007 täydennyskoulutukseen osallistumiseen oli käytetty keskimäärin 6,8 henkilötyöpäivää (htpv) opettajaa kohti. Eri oppilaitosmuotojen osalta osallistuminen henkilötyöpäivittäin jakaantui niin, että perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajat osallistuivat keskimäärin 6,2 htpv:n verran, toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajat 8,5 htpv:n ajan ja vapaan sivistystyön opettajat 7,5 henkilötyöpäivää. Peruskoulun ja lukion opettajista ne, jotka osallistuivat jatko- ja täydennyskoulutukseen käyttivät siihen keskimäärin 9,2 htpv:ää, toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajista 12,4 htpv:ää ja vapaan sivistystyön päätoimisista tuntiopettajista 14,4 henkilötyöpäivää. Osallistumisesta runsas puolet tapahtui työajalla. Osallistuakseen jatko- ja täydennyskoulutukseen opettajat käyttivät eri koulutusmuotojen mukaan aikaa niin, että tutkintotavoitteeseen tai muuhun pitkäkestoiseen ja pätevöittävään koulutukseen käytetystä ajasta 80 prosenttia oli tapahtunut omalla ajalla. Työnantajan järjestämä henkilöstökoulutus tapahtui pääosin työajalla (90 %) ja myös muuhun täydennyskoulutukseen käytetyistä henkilötyöpäivistä 74 prosenttia oli tapahtunut työajalla.

Noin kolmasosa opettajista ei ollut osallistunut täydennys- tai jatkokoulutukseen vuoden 2007 aikana ja opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen on kokonaisuutena ottaen vähentynyt viime vuosina. Osallistumattomuuden syiksi on eri selvityksissä osoitettu mm. yleinen koettu kiire, sijaisongelmat muualla tapahtuvan koulutuksen ajalle, alueen koulutustarjonnan vähäisyys, pitkät välimatkat koulutukseen tai tarjonnan vastaamattomuus koettuihin koulutustarpeisiin.

Ammatillisen koulutuksen opettajista seitsemän prosenttia osallistui vuoden 2007 aikana työelämäjaksolle. Tämä osuus on suhteellisen pieni, jos sitä vertaa asetettuun tavoitteeseen, että jokainen ammatillisen koulutuksen opettaja osallistuisi työelämäjaksolle kerran viidessä vuodessa. Sehän tarkoittaa sitä, että vuositasolla osallistuvien osuuden tulisi olla 20 prosenttia.

Työelämäjaksoille osallistuminen vaihtelee ajoittain ja alueittain suhteellisen paljon. Kanta-Häme eroaa muusta maasta olennaisesti. Siellä melkein 23 prosenttia ammatillisen koulutuksen opettajista osallistui työelämäjaksolle, kun taas Itä-Uudellamaalla ja Kainuussa jäätin alle 2 prosenttiin.

Työelämäjaksojen tavoitteena on sekä päivittää opettajan omaa tietoutta työelämän menetelmistä, välineistä ja materiaaleista että muutoin tiivistää oppilaitoksen ja työpaikkojen välistä yhteistyötä. Siksi työelämäjaksojen käyttö oppilaitoksen oman toiminnan kehittämisen tukena tulisi olla yksi koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten prioriteetteja.

Sammandrag

Uppgifterna i denna publikation baserar sig på en insamling av lärardata våren och försommaren 2008. Statistikcentralen genomförde insamlingen på uppdrag av undervisningsministeriet, som även finansierade insamlingen. På basis av det material som erhöles har i denna publikation sammanställts analyser av lärarsituationen inom de olika skolformerna.

Insamlingen besvarades av något under 90 procent av de läroanstalter, grundskolor, gymnasier, yrkesläroanstalter, yrkesutbildningscenter för vuxna samt läroanstalter inom det fria bildningsarbetet som utgjorde målgrupp för insamlingen. Hur stor del av lärarkåren som materialet täcker kan inte exakt definieras. Bortfallet i läroanstalterna fördelade sig dock relativt jämnt, så man kan anta att svarsprocenten är närapå 90 procent också för lärarna.

Sökande till lärarutbildning

Klass- och barntädgårdslärarutbildningen anordnas av universiteten. Årligen söker ca 6000 personer till klasslärarutbildning och ca 2000 personer till barntädgårdslärarutbildning. Läsåret 2007–2008 inledde drygt 700 studerande studier inom klasslärarutbildningen och ca 300 inom barntädgårdslärarutbildningen. Både klasslärarutbildningen och barntädgårdslärarutbildningen är således fortsättningsvis rätt populära, bara 11–15 procent av de sökande får en utbildningsplats. Det är lite lättare att komma in till den svenskspråkiga lärar- och barntädgårdslärarutbildningen än till motsvarande finskspråkiga utbildning. En klar majoritet av de sökande och de antagna är fortsättningsvis kvinnor.

Den yrkespedagogiska lärar-, speciallärar- och studiehandledarutbildningen anordnas vid yrkespedagogiska lärarhögskolor som verkar i samband med yrkeshögskolorna. Till yrkespedagogisk lärarutbildning sökte år 2007 ca 4 500 personer, av vilka ca en tredjedel antogs. Till yrkespedagogisk speciallärarutbildning sökte ca 270 personer, av vilka närapå 40 procent antogs. Till yrkespedagogisk studiehandledarutbildning sökte 250 personer, av vilka drygt 40 procent antogs.

Lärarna inom den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen

Vid de skolor inom den grundläggande utbildningen som besvarade enkäten arbetade vårterminen 2008 sammanlagt 41 126 rektorer och lärare, av vilka 98 procent i huvudsyssla. De kvantitativt största lärargrupperna var klasslärarna och lektorerna som ger ämnesundervisning.

Av alla lärare vid de skolor inom den grundläggande utbildningen som deltog i utredningen var 88 procent formellt behöriga för sin undervisningsuppgift. Av rektorerna och lärarna i huvudsyssla var 89 procent formellt behöriga för sin uppgift. Andelen formellt behöriga lärare varierade enligt lärargrupp. Av klasslärarna var 94 procent formellt behöriga, av lektorerna 95 procent och av rektorerna över 99 procent. Andelen lärare som saknade formell behörighet för sin uppgift var störst bland speciallärarna. Andelen kvinnor av alla lärare var 74 procent.

Materialet från år 2008 är inte direkt jämförbart med resultaten av den statistik som samlades in år 2005, eftersom uppgiftsinsamlingen år 2005 omfattade praktiskt taget hela lärarkåren. De procentuella fördelningarna kan dock jämföras med stor tillförlitlighet. Enligt dem har behörighetssituationen för lärarna inom den grundläggande utbildningen förbättrats under perioden 2005–2008. Inom den finskspråkiga grundläggande utbildningen var andelen lärare som var formellt behöriga för sin uppgift närapå tre procentenheter större än år 2005. Inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen var andelen lärare som var formellt behöriga för sin uppgift 4,2 procentenheter större. Granskade enligt typ av uppgift hade behörighetssituationen förbättrats inom alla uppgiftstyper. Proportionellt mest hade andelen formellt behöriga lärare ökat bland timlärarna i bi- och huvudsyssla. De formellt behöriga lärarna av timlärarna i bisyssla hade enligt detta material ökat med närapå 9 procentenheter.

Av lärarna och rektorerna inom den grundläggande utbildningen var 35,3 procent under 40 år, 31 procent 40–49 år och 33 procent 50 år eller äldre. I åldersfördelningen bland lärarna har inte skett några nämnvärda förändringar jämfört med situationen år 2005.

I de gymnasier som var med i undersökningen fanns det sammanlagt 7 487 rektorer och lärare, av vilka 7 129, d.v.s. 95 procent, i huvudsyssla. Av alla lärare var 94 procent formellt behöriga för sin uppgift. Motsvarande andel för rektorerna och lärarna i huvudsyssla var 96 procent.

Den relativa andelen lärare inom gymnasieutbildningen som var formellt behörig för sin uppgift hade vuxit jämfört med år 2005. Inom den finskspråkiga gymnasieutbildningen var ökningen närapå två procentenheter och inom den svenskspråkiga närapå tre procentenheter. Granskat enligt typ av uppgift hade den största förändringen skett i behörighetssituationen för timlärarna i bisyssla. Andelen formellt behöriga lärare av timlärarna i bisyssla hade ökat med närapå åtta procentenheter.

Lärarna inom gymnasieutbildningen är i genomsnitt äldre än lärarna inom den grundläggande utbildningen. Andelen femtio år fyllda eller äldre av rektorerna och lärarna i huvudsyssla utgjorde 41 procent. Trettio procent av lärarna i huvudsyssla var under 40 år och trettio procent 20–49 år. Åldersstrukturen för lärarna inom gymnasieutbildningen har förnygrats något jämfört med år 2005.

Lärarna inom yrkesutbildningen

Statistikföringen av lärarna inom yrkesutbildningen förnyades i jämförelse med den tidigare uppgiftsinsamlingen så att lärarna inom den grundläggande yrkesutbildningen och inom den yrkesinriktade tilläggsutbildningen behandlades som en helhet. Därför är uppgifterna för år 2005 och år 2008 inte jämförbara. Enkäten år 2008 besvarades av 87,5 procent (248) av alla läroanstalter som ger yrkesutbildning.

Inom yrkesutbildningen arbetade våren 2008 sammanlagt 14 828 lärare, av vilka 54 procent (7 943) var kvinnor. Av lärarna inom yrkesutbildningen verkade en femtedel i första hand som lärare i de gemensamma studierna och fyra femtedelar som lärare i de yrkesinriktade studierna. För ytterligare 646 lärare var undervisningsområdet något annat eller undervisningsämnet okänt.

Formellt behöriga för sin undervisningsuppgift var av lärarna inom yrkesutbildningen 72 procent. Den främsta orsaken till avsaknad av formell behörighet var avsaknad av de pedagogiska studierna för lärare. Bristerna inom behörigheten framgår på olika sätt inom olika uppgiftsgrupper. Närapå hälften av timlärarna i huvudsyssla saknade formell behörighet. Av timlärarna i bisyssla var två tredjedelar utan formell behörighet. Bäst behöriga för sin uppgift var rektorerna (93 %) och föreståndarna (89 %), lektorerna (93 %), speciallärarna (88 %) och studiehandledarna (86 %). Avsaknad av de pedagogiska studierna för lärare var både i fråga om timlärarna i huvudsyssla och ifråga om timlärarna i bisyssla den främsta orsaken till avsaknad av formell behörighet. Granskat enligt län varierade andelen behöriga lärare mellan 78 procent (Östra Finlands län) och 67 procent (Åland). Inom de olika uppgiftstyperna varierade andelen formellt behöriga lärare regionalt i någon mån. Behörigheten för timlärarna i bisyssla varierade på bägge sidor av landets genomsnitt, 34 procent. I fråga om speciallärarna var situationen bäst i Uleåborgs län, där andelen behöriga (98 %) var klart högre än genomsnittet för hela landet, 88 procent.

Inom de yrkesinriktade studierna arbetade sammanlagt 11 789 lärare, varav hälften inom teknik och kommunikation samt social-, hälso- och idrottsområdet. Inom teknik och kommunikation var över hälften av lärarna (54 %) 50 år eller mer. Inom närapå alla utbildningsområden låg tyngdpunkten i åldersstrukturen på lärare över 40 år. Endast 19 procent av lärarna var yngre än 40 år. Lärarbehovet inom yrkesutbildningen kommer att öka inom en den närmaste framtiden.

Lärarna inom det fria bildningsarbetet

Av läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet deltog i denna uppgiftsinsamling folkhögskolorna, medborgarinstituten, studiecentralerna och idrottsutbildningscentren. Dessutom deltog de övriga läroanstalterna som statistisk grupp.

Insamlingen av lärardata riktades år 2008 till 338 läroanstalter inom det fria bildningsarbetet. Svarsprocenten var 90, d.v.s. sammanlagt 303 läroanstalter besvarade enkäten. Vid de läroanstalter inom det fria bildningsarbetet som besvarade enkäten arbetade vårterminen 2008 sammanlagt 1 467 lärare. Närapå 92 procent av lärarna verkade i medborgarinstitut och folkhögskolor. För över 73 procent av lärarna placerade sig det primära undervisningsämnet inom kultur eller inom det humanistiska och pedagogiska området. Kvinnorna var i majoritet inom lärarkåren inom samtliga läroanstaltsformer (51–76 %).

En stor del av lärarna hade brister i behörigheten för uppgiften. För dem som var i ledande ställning var behörighetssituationen tydligt bättre än för de övriga. Undervisningspersonalens behörighet inom det fria bildningsarbetet varierar kraftigt mellan olika utbildningsområden. Det är troligt att andelen behöriga lärare inom olika utbildningsområden framför allt återspeglar hur etablerade utbildningsområdena är vid läroanstaltstypen i fråga. Även den yrkesutbildning som ges vid folkhögskolorna torde tydligt påverka antalet behöriga lärare inom de olika utbildningsområdena.

När lärarnas behörighet inom det fria bildningsarbetet granskas, kan man som ett allmänt drag konstatera att den relativa andelen behöriga lärare ökar. Behöriga var av lärarna år 2002 68 procent och år 2008 74 procent. Eftersom antalet lärare under samma tid förefaller att ha minskat, kan man tänka sig att de behöriga lärarna har befast sin ställning i läroanstalternas personal och att de övriga varit tvungna att övergå till andra uppgifter. Den relativa andelen behöriga lärare är oberoende av tidpunkten störst vid medborgarinstituten.

Åldersstrukturen bland lärarna varierade något från en läroanstaltsform till en annan. Vid studiecentraler och medborgarinstitut placerade sig de flesta lärarna i den äldsta åldersgruppen, medan lärarna vid idrottsutbildningscentren klart hörde till de yngre åldersgrupperna. Åldersstrukturen för lärarna inom det fria bildningsarbetet visar att lärarkåren är relativt åldersstigen. Mer än hälften av lärarna har fyllt 50 år. Granskad per lärargrupp kan det närmast i fråga om medborgar- och arbetarinstituten konstateras att åldersstrukturen följer den naturliga karriärutvecklingen. Åldersstrukturen är äldst bland personalen i ledande ställning, därefter följer lärarna och timlärarna.

Lärarna inom invandrarutbildningen

I insamlingen av lärardata år 2008 preciserades statistikföringen av den utbildning som riktar sig till personer med invandrabakgrund. På det sättet kunde lärarna inom invandrarundervisningen delas in exaktare enligt ämne. Den exaktare uppgiftsinsamlingen ger också en bättre uppfattning om antalet lärare som arbetar inom invandrarundervisningen, även om statistikföringen fortsättningsvis försvåras av lärarnas flerformiga arbets- och utbildningssituation. I enkäten statistikfördes lärarna enligt det ämne i vilket de undervisade mest.

Med invandrarundervisning arbetade inom den grundläggande utbildningen 352 lärare och inom gymnasieutbildningen 35 lärare. Det betyder att det inom den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen fanns sammanlagt 387 lärare som huvudsakligen arbetade med invandrarundervisning. Närapå alla lärare som undervisade inom undervisningen som förbereder för den grundläggande utbildningen och närapå alla lärare som undervisade i finska eller svenska som andraspråk var lektorer eller timlärare i huvudsyssla. Lärare i bisyssla arbetade inom den övriga religionsundervisningen och inom undervisningen i invandrarnas eget modersmål.

Formellt behöriga av invandrarlärarna inom undervisningen som förbereder för den grundläggande utbildningen var ca 76 procent. För de lärare som undervisade andra ämnen var behörighetsgraden klart lägre. Av de lärare som undervisade i de övriga religionerna uppfyllde endast 13 procent villkoren för formell behörighet som lärare. Som helhet uppfyllde ca 61 procent av invandrarlärarna inom den grundläggande utbildningen alla uppställda behörighetsvillkor. En del av de lärare som undervisar invandrare har själv invandrarbakgrund.

Enligt uppgiftsinsamlingen våren 2008 fanns det 95 lärare inom den utbildning för invandrare som förbereder för grundläggande yrkesutbildning. Majoriteten av lärarna var kvinnor. De formella behörighetsvillkoren uppfylldes för 68 procent av lärarna. Jämfört med uppgiftsinsamlingen år 2005 har antalet lärare inom undervisningen som förbereder för grundläggande yrkesutbildning ökat med 27 lärare. Då alla ämnen som riktar sig till studerande med invandrarbakgrund beaktas fanns det sammanlagt 153 invandrarlärare inom yrkesutbildningen, av vilka 68 procent uppfyllde kraven på formell behörighet.

Inom integrationsutbildningen för invandrare arbetade 62 lärare. Också av dem var majoriteten, över 87 procent, kvinnor. De formella behörighetsvillkoren uppfylldes för 61 procent av lärarna.

Vid läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet fanns sammanlagt 86 lärare i huvudsyssla för undervisning av studerande med invandrarbakgrund. I gruppen "undervisning för invandrare" bokfördes 43 lärare och 29 lärare undervisade i finska som andraspråk. De formella behörighetsvillkoren uppfylldes för 74 procent av alla de lärare som undervisade studerande med invandrarbakgrund.

Lärarsituationen inom den svenskspråkiga utbildningen

År 2008 fanns det 2 914 lärare inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen och drygt 559 lärare inom gymnasieutbildningen. Vid yrkesläroanstalterna undervisade 650 lärare på svenska och dessutom fanns det 101 lärare inom den fria bildningen som undervisade på svenska.

Andelen behöriga inom den svenskspråkiga utbildningen är klart mindre än inom den finskspråkiga undervisningen. Inom den grundläggande utbildningen är 79 procent av lärarna behöriga och inom gymnasieutbildningen 92 procent. Bland lärarna inom den grundläggande yrkesutbildningen är 61 procent formellt behöriga och inom den fria bildningen 74 procent. Som helhet betraktat har behörighetssituationen förbättrats inom alla utbildningsformer jämfört med år 2005.

Lärarkåren i de svenskspråkiga skolorna och läroanstalterna är yngre än i de finskspråkiga skolorna och läroanstalterna. Det här gäller alla stadier av utbildning och speciellt inom den grundläggande utbildningen är åldersstrukturen mycket ojämn, eftersom närapå 40 procent av lärarna är under 40 år.

Inom den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen och det fria bildningsarbetet är en majoritet av lärarna kvinnor. Inom den grundläggande yrkesutbildningen är könsfördelningen däremot mycket jämn och hälften av lärarna är män.

Lärarfortbildning och arbetslivsperioder

Uppgifter om lärarfortbildningen samlades nu för första gången in i samband med den nationella insamlingen av lärardata. Uppgifter om deltagandet samlades in för undervisningspersonalen inom den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen och andra stadiets yrkesutbildning samt för lärarna i huvudsyssla inom det fria bildningsarbetet. Uppgifterna samlades in enligt den tid som hade använts för deltagande i fortbildning med en personarbetsdags noggrannhet så, att en personarbetsdag motsvarade 6 timmars fortbildning.

Enligt de uppgifter som Statistikcentralen samlade in var fortbildningsdeltagandet för undervisningspersonalen inom de olika skolformerna år 2007 (1.1–31.12.) i Fastlandsfinland 68 procent inom den grundläggande utbildningen, 69 procent inom andra stadiets yrkesutbildning och 55 procent inom det fria bildningsarbetet. De aktivaste lärargrupperna i fråga om deltagandet i vidareutbildning och fortbildning var inom gymnasieutbildningen och den grundläggande utbildningen rektorerna (80,6 %) samt lektorerna, specialklasslärarna och speciallärarna (71 %). De aktivaste grupperna inom yrkesutbildningen på andra stadiet var speciallärarna (86 %) och studiehandledarna och lektorerna (76 %). Av lärarna i huvudsyssla inom det fria bildningsarbetet deltog 55 procent i fortbildning.

År 2007 hade man använt i genomsnitt 6,8 personarbetsdagar per lärare för deltagande i fortbildning. För de olika läroanstaltsformerna fördelade sig deltagandet så, att lärarna inom den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen hade använt i genomsnitt 6,2 personarbetsdagar, lärarna inom yrkesutbildningen på andra stadiet 8,5 personarbetsdagar och lärarna inom det fria bildningsarbetet 7,5 personarbetsdagar för fortbildning. De grundskole- och gymnasielärare som deltog i vidareutbildning och fortbildning använde i genomsnitt 9,2 personarbetsdagar för utbildningen, lärarna inom yrkesutbildningen på andra stadiet 12,4 personarbetsdagar och lärarna inom det fria bildningsarbetet 14,4 personarbetsdagar. Drygt hälften av deltagandet skedde under arbetstid. Av den examensinriktade eller övriga långvariga och kompetensgivande utbildning som lärarna inom de olika utbildningsformerna deltog i skedde 80 procent på egen tid. Den personalutbildning som arbetsgivaren anordnade skedde i huvudsak under arbetstid (90 %) och också av de personarbetsdagar som användes för annan fortbildning skedde 74 procent på arbetstid.

Cirka en tredjedel av lärarna hade inte deltagit i någon form av fortbildning eller vidareutbildning alls under år 2007 och fortbildningsdeltagandet som helhet har minskat under de senaste åren. Som orsak till att inte delta i fortbildning har i olika utredningar angetts bl.a. långt avstånd till utbildningen, begränsat helhetsutbud i området eller avsaknad av tillämpande utbildning samt utbildningsanordnarens försämrade ekonomiska ställning, som inte har gjort det möjligt att svara för vikarie- och reskostnader annat än för utbildning på hemorten.

Av lärarna inom yrkesutbildningen deltog år 2007 sju procent i arbetslivsperioder. Andelen är relativt liten om den jämförs med målet att varje lärare inom yrkesutbildningen borde delta i en arbetslivsperiod en gång per fem år. Det innebär ju att andelen deltagare per år borde ligga vid 20 procent.

Deltagandet i arbetslivsperioder varierar rätt mycket från en bransch och ett område till ett annat. Egentliga Tavastland avviker väsentligt från det övriga landet. Där deltog närapå 23 procent av yrkeslärarna i arbetslivsperioder, då motsvarande andelar i Östra Nyland och i Kajanaland var under 2 procent.

Syftet med arbetslivsperioderna är både att uppdatera lärarens egna kunskaper om de arbetsmetoder, verktyg och material som används i arbetslivet och att i övrigt intensifiera samarbetet mellan läroanstalten och arbetsplatserna. Att utnyttja arbetslivsperioderna som ett stöd för läroanstaltens egen verksamhet borde därför vara en prioritetsfråga för utbildningsanordnare och läroanstalter.

Asiantuntija Pirjo Karhu
Suunnittelija Merja Väistö

1.

Hakeminen opettajankoulutukseen

Tässä luvussa esitellään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen järjestämien opettajankoulutusten hakutilastoja. Tiedot perustuvat Opetushallituksen opiskelijavalintarekistereistä saataviin tietoihin.

Yliopistojen tarjolla oleviin opettajien koulutuksiin hakeneiden määrästä käsitellään luokan- ja lastentarhanopettajien tilastoja. Aineen- ja erityisopettajien sekä opinto-ohjaajien koulutuksiin haetaan yleensä vasta opintojen aikana, joten näistä ei ole saatavissa hakutilastoja Opetushallituksen ylläpitämästä yliopistojen hakija- ja opinto-oikeusrekisteristä.

■ Luokan ja lastentarhanopettajien koulutus

Luokan- ja lastentarhanopettajien koulutusta järjestävät Suomessa Helsingin, Turun, Tampereen, Oulun, Jyväskylän ja Joensuun yliopisto sekä Åbo Akademi. Luokanopettajankoulutusta järjestetään lisäksi Lapin yliopistossa. Suomenkielisissä koulutuksissa on ollut jo pitkään käytössä yhteisvalinta, luokanopettajille vuodesta 1980 ja lastentarhanopettajillekin yli kymmenen vuotta.

Seuraavassa tarkastellaan näissä yhteisvalinnoissa hakeneiden, hyväksytyjen ja paikan vastaanottaneiden määriä sekä uusien ylioppilaiden ja naisten osuuksia lukuvuosina 2001–2007. Uudella ylioppilaalla tarkoitetaan niitä, jotka ovat suorittaneet samana tai edellisenä lukukautena ylioppilastutkinnon ja joilla on myös lukion päättötodistus. Samalla tavoin esitellään Åbo Akademin järjestämiin ruotsinkielisiin luokan- ja lastentarhanopettajien koulutuksiin hakeneiden määriä. Lisäksi tarkastellaan erillisvalinnoissa hakeneiden määriä. Erillisvalinnoilla tarkoitetaan mm. maisteriopintoja suorittamaan hakevien valintaa tai sellaisten hakijoiden valintaa, jotka siirtyvät suorittamaan opettaja-opintojansa toiseen yliopistoon. Tarkastelussa on mukana ne erillisvalintojen koulutukset, joiden nimessä esiintyy sana 'luokanopettaja' tai 'lastentarhanopettaja'. Tilastotiedot on kerätty Opetushallituksen ylläpitämästä yliopistojen hakija- ja opinto-oikeusrekisteristä (HAREK).

Luokanopettajat

Luokanopettajien yhteisvalinnan hakijamäärä laski 2000-luvun alun yli viidestä tuhannesta noin 22 prosentilla lukuvuoteen 2007–2008 saakka, jolloin hakijamäärä nousi uuteen huippuun (hakijoita 6 070). Syynä nousuun on todennäköisesti se, että luokanopettajien yhteisvalintaa uudistettiin ja kaikki hakijat pääsivät tuolloin ensimmäistä kertaa luokanopettajankoulutuksen ensimmäisen vaiheen valintakeeseen. Hyväksytyjen osuus hakeneista puolestaan nousi 13 prosentista 18 prosenttiin lukuvuoteen 2007–2008 saakka, jolloin se laski jälleen 13 prosenttiin suuren hakijamäärän takia. Opiskelupaikan vastaanottaneita on ollut lukuvuosittain keskimäärin 700, saman verran kuin aloituspaikkojakin on ollut tarjolla.

Uusien ylioppilaiden määrä hakeneista on pysytellyt vajaassa neljäsosassa koko tarkastellun ajanjakson aikana, mutta heidän osuudessaan hyväksytyistä on ollut vaihtelua. Määrä laski tasaisesti 13 prosentista 10 prosenttiin lukuvuoteen 2006–2007 saakka, jolloin se nousi 16 prosenttiin ja seuraavana lukuvuonna jopa 20 prosenttiin. Nousua selittää opetusministeriön yliopistopolitiikkalinjaus, jonka mukaan uusille ylioppilaille tulee antaa lisäpisteitä aikaisempaa kattavammin. Vuoden 2007 syksyllä eduskunnan apulais-oikeusasiamies antoi kuitenkin lausunnon, jossa käytäntöä pidettiin yliopistolain vastaisena, joten lukuvuodesta 2008–2009 lähtien siitä on luovuttu.

Erillisvalintojen kautta hakeneiden määrät ovat luokanopettajankoulutuksessa laskeneet noin tuhannesta kuuteensataan. Lukuvuonna 200–2008 hakijoita oli vain 214. Hyväksytyjen osuus hakijoista on ollut keskimäärin 20 prosenttia paitsi viimeisenä lukuvuotena, kun hakijoita oli vähän, luku nousi 42 prosenttiin. Erillisvalinnoissa paikan vastaanottaneiden määrä on laskenut melkein puolella ($240 > 125$), ja viimeisimpänä lukuvuonna paikan vastaanottaneita oli vain 88.

Taulukko 1.1 Luokanopettajankoulutuksen yhteisvalinnassa hakeneet, hyväksytyt ja opiskelupaikan vastaanottaneet

	Lukuvuosi 2001–2002						Lukuvuosi 2005–2006						Lukuvuosi 2007–2008					
	Hakeneet ¹⁾		Hyväksytyt ¹⁾		Opiskelupaikan vastaanottaneet ²⁾		Hakeneet ¹⁾		Hyväksytyt ¹⁾		Opiskelupaikan vastaanottaneet ²⁾		Hakeneet ¹⁾		Hyväksytyt ¹⁾		Opiskelupaikan vastaanottaneet ²⁾	
	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia
Helsingin yliopisto	1 362	1 108	103	90	96	86	1 178	956	113	94	102	87	2 244	1 800	104	90	100	86
Joensuun yliopisto	1 039	810	87	66	83	62	835	656	91	69	81	59	980	706	87	63	80	58
Joensuun yliopisto (Savonlinna)	1 024	807	72	57	64	49	875	695	67	57	63	53	805	615	79	64	69	54
Jyväskylän yliopisto	1 964	1 532	101	82	92	73	1 535	1 183	89	68	82	63	2 452	1 846	110	91	96	81
Lapin yliopisto	1 072	831	59	43	49	35	718	548	69	56	64	51	847	622	73	55	68	51
Oulun yliopisto	1 004	790	46	39	44	37	928	722	50	44	46	40	1 308	974	27	20	24	17
Oulun yliopisto (Kajaani)	1 004	754	74	55	64	48	1 036	793	62	49	56	44	983	706	76	56	72	52
Tampereen yliopisto (Hämeenlinna)	2 018	1 677	68	58	65	56	1 498	1 208	68	53	65	50	2 474	1 952	68	57	64	53
Turun yliopisto	1 653	1 323	88	63	83	59	1 450	1 161	81	62	74	57	1 990	1 542	91	70	88	67
Turun yliopisto (Rauma)	1 169	929	57	48	57	48	1 171	907	74	54	68	52	1 266	982	68	54	65	51
Yhteensä ³⁾	5 363		755		697		4 671		764		701		6 070		783		726	

1) Hakeneiden ja hyväksytyjen henkilöiden määrät riveittäin on laskettu poistamalla saman henkilön eri hakutapaukset ja hyväksymistapaukset. Eri riveillä sama henkilö voi esiintyä useampaan kertaan. Kullakin rivillä olevissa hakijamääriä ei ole eroteltu ensisijaisia hakijoita.

2) Yhden opiskelupaikan säännöksen johdosta saman lukuvuoden aikana voi ottaa vain yhden opiskelupaikan joten sama henkilö esiintyy sarakkeen luvuissa vain kerran.

3) Hakija on laskettu ko. luvussa vain kerran.

Lähde: HAREK/Opetushallitus.

Lastentarhanopettajat

Lastentarhanopettajien yhteisvalinnan hakijamäärä laski 2000-luvun alkupuolen hakijahuipusta (hakijoita lähes 2 400) kuudellasadalla lukuvuoteen 2007 saakka, jolloin se nousi jälleen yli kahteen tuhanteen. Hyväksytyjen osuus hakijoista on sen sijaan ollut koko ajan noin viidesosa. Uusien ylioppilaiden osuus hakeneista on pysytellyt vajaassa neljäsosassa, mutta heidän osuutensa hyväksytyistä nousi noin 10 prosentista 15 prosenttiin lukuvuosina 2006–2008. Tämäkin selittyy opetusministeriön suosituksella antaa lisäpisteitä uusille ylioppilaille. Paikan vastaanottaneiden määrä on laskenut 18 prosenttia, suurin piirtein saman verran kuin aloituspaikkojenkin määrä. Yhteisvalinnan aloituspaikkamäärä väheni muun muassa siksi, että Joensuun yliopisto siirsi lukuvuonna 2004 osan yhteisvalinnan aloituspaikoista erillisvalinnan puolelle.

Erillisvalinnoissa hakeneiden määrä on vaihdellut lukuvuosittain. Enimmillään hakijoita on ollut 220 ja vähimmillään 110. Heistä on hyväksytty 30–60 prosenttia. Paikan vastaanottaneita on ollut enimmillään 80 ja vähimmillään 50.

Taulukko 1.2 Lastentarhanopettajien yhteisvalinnassa hakeneet, hyväksytyt ja opiskelupaikan vastaanottaneet

	Lukuvuosi 2001–2002						Lukuvuosi 2005–2006						Lukuvuosi 2007–2008					
	Hakeneet ¹⁾		Hyväksytyt ¹⁾		Opiskelupaikan vastaanottaneet ²⁾		Hakeneet ¹⁾		Hyväksytyt ¹⁾		Opiskelupaikan vastaanottaneet ²⁾		Hakeneet ¹⁾		Hyväksytyt ¹⁾		Opiskelupaikan vastaanottaneet ²⁾	
	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia
Helsingin yliopisto	713	666	109	107	100	99	669	616	107	102	99	94	934	859	120	111	100	95
Joensuun yliopisto (Savonlinna)	591	527	67	55	52	42	464	434	44	40	34	32	441	400	54	51	32	31
Jyväskylän yliopisto	1 023	923	68	62	45	41	897	821	65	61	46	44	1 148	1 045	67	63	44	42
Oulun yliopisto ⁴⁾	642	587	42	40	39	37	419	389	21	20	21	20	560	506	57	49	43	36
Oulun yliopisto (Kajaani) ⁴⁾	473	421	49	43	30	29	451	420	52	45	32	28						
Tampereen yliopisto	1 042	957	54	52	49	47	907	830	43	40	41	38	1 379	1 275	63	59	48	45
Turun yliopisto (Rauma)	692	634	66	64	50	48	619	568	47	46	40	39	680	628	83	79	43	41
Yhteensä³⁾	2 287		455		365		1 943		379		313		2 178		444		310	

1) Hakeneiden ja hyväksytyjen henkilöiden määrät riveittäin on laskettu poistamalla saman henkilön eri hakutapaukset ja hyväksymistapaukset.

Eri riveillä sama henkilö voi esiintyä useampaan kertaan. Kullakin rivillä olevissa hakijamääriä ei ole eroteltu ensisijaisia hakijoita.

2) Yhden opiskelupaikan säännöksen johdosta saman lukuvuoden aikana voi ottaa vain yhden opiskelupaikan joten sama henkilö esiintyy sarakkeen luvuissa vain kerran.

3) Hakija on laskettu ko. luvussa vain kerran

4) Oulun yliopiston koulutukset ovat Varhaiskasvatuksen koulutuksia, joissa on mahdollisuus hankkia lastentarhanopettajan kelpoisuus. Lukuvuonna 2007 koulutusta ei järjestetty Kajaaniissa.

Lähde: HAREK/Opetushallitus

Ruotsinkielinen luokan- ja lastentarhanopettajien koulutus

Åbo Akademin järjestämään luokanopettajankoulutukseen hakeneita on ollut noin 300 lukuvuoteen 2007–2008 asti, jolloin hakijamäärä laski hiukan yli kahteensataan. Hyväksytyjen osuus on vaihdellut reilusta viidesosasta vajaaseen puoleen hakijoista. Uusien ylioppilaiden osuus hakeneista ja hyväksytyistä on ollut selvästi suurempi kuin suomenkielisellä puolella: Ruotsinkieliseen koulutukseen hakeneista uusia ylioppilaita on ollut keskimäärin 44 prosenttia ja hyväksytyistä 39 prosenttia. Lukuvuodesta 2006 lähtien uusien ylioppilaiden osuus hyväksytyistä nousi jo yli 50 prosenttiin. Opiskelupaikan vastaanottaneita on ollut keskimäärin 75.

Lastentarhanopettajankoulutukseen on hakenut lukuvuosittain 70–130 henkilöä. Heistä on hyväksytty koulutukseen reilusti yli puolet. Uusien ylioppilaiden osuus hyväksytyistä on vaihdellut melkoisesti (40–70 prosenttia). Paikan vastaanottaneita on ollut keskimäärin 40.

Erillisvalintana järjestettyyn ruotsinkieliseen luokanopettajankoulutukseen on tarkasteltuna ajanjaksona ollut vain yksittäisiä hakijoita ja hyväksytyjä, paitsi lukuvuonna 2003–2004, jolloin Åbo Akademi järjesti poikkeuksellisesti ylimääräisen koulutuksen. Tuolloin hakijoita oli hiukan yli sata, joista noin kolmannes hyväksyttiin ja otti paikan vastaan. Ruotsinkieliseen lastentarhanopettajankoulutukseen erillisvalinnassa hakeneita on lukuvuosittain ollut noin viisitoista (paitsi lukuvuonna 2007–2008 hakijoita oli 36), joista suurin osa on hyväksytty. Lukuvuosina 2001–2003 ei erillisvalintojen kautta ole ollut hakijoita lastentarhanopettajankoulutukseen.

Taulukko 1.3 Hakeneet, hyväksytyt ja opiskelupaikan vastaanottaneet, Åbo Akademin luokan- ja lastentarhanopettajien koulutukset - päävalinnat

	Lukuvuosi 2001–2002						Lukuvuosi 2005–2006						Lukuvuosi 2007–2008					
	Hakeneet ¹⁾		Hyväksytyt ¹⁾		Opiskelupaikan vastaanottaneet ²⁾		Hakeneet ¹⁾		Hyväksytyt ¹⁾		Opiskelupaikan vastaanottaneet ²⁾		Hakeneet ¹⁾		Hyväksytyt ¹⁾		Opiskelupaikan vastaanottaneet ²⁾	
	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia
Barntädgårdslärare	132	125	81	75	63	57	99	84	64	56	37	32	83	76	52	47	37	35
Klasslärare	250	193	86	58	77	50	307	216	80	58	70	53	214	155	76	54	63	44

1) Hakeneiden ja hyväksytyjen henkilöiden määrät riveittäin on laskettu poistamalla saman henkilön eri hakutapaukset ja hyväksymistapaukset. Eri riveillä sama henkilö voi esiintyä useampaan kertaan.

2) Yhden opiskelupaikan säännöksen johdosta saman lukuvuoden aikana voi ottaa vain yhden opiskelupaikan joten sama henkilö esiintyy sarakkeen luvuissa vain kerran.

Naisten osuus hakijoista

Suomenkieliseen luokanopettajan koulutukseen hakeneista ja hyväksytyistä naisia on ollut lukuvuosina 2001–2007 keskimäärin 80 prosenttia, kun lastentarhanopettajankoulutuksen vastaava luku on 90 prosenttia. Ruotsinkieliseen luokanopettajan koulutukseen hakeneista naisten osuus on ollut keskimäärin 74 prosenttia, ja hyväksytyistä kolme prosenttia pienempi. Ruotsinkieliseen lastentarhanopettajankoulutukseen hakeneista ja hyväksytyistä naisten osuus on vaihdellut lukuvuosittain: korkeimmillaan se on ollut 95 prosenttia ja alimmillaan 83 prosenttia.

■ Hakeminen ammatilliseen opettajan-, erityisopettajan- ja opinto-ohjaajankoulutukseen

Ammatillinen opettajankoulutus on ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten opettajille ja opettajiksi aikoville tarkoitettua koulutusta, joka antaa yleisen pedagogisen pätevyyden. Ammatillista opettajankoulutusta järjestetään viiden ammattikorkeakoulun (Haaga-Helian, Hämeen, Jyväskylän, Tampereen ja Oulun seudun) yhteydessä toimivissa ammatillisissa opettajakorkeakouluissa. Haaga-Helian ja Jyväskylän ammatillisissa opettajakorkeakouluissa järjestetään myös englanninkielistä opettajankoulutusta. Ammatillisia erityisopettajia ja opinto-ohjaajia koulutetaan Hämeen ja Jyväskylän ammatillisissa opettajakorkeakouluissa.

Ammatillisiin opettajakorkeakouluihin haetaan yhteishaussa, joka on ollut käytössä vuodesta 2003 lähtien. Nettihaku otettiin käyttöön vuonna 2004. Valintamenettely on samanlainen kaikissa opettajakorkeakouluissa: opiskelijavalinnassa noudatetaan sekä opettajakorkeakoulujen päättämiä valintaperusteita että hakijan ilmoittamaa hakutoivejärjestystä. Yhteishaussa hakija voi esittää kaksi hakutoivetta.

Ruotsinkielistä ammatillista opettajankoulutusta järjestää Åbo Akademi, joka ei kuulu opettajakorkeakoulujen yhteishakuun.

Seuraavassa tarkastellaan ammatilliseen opettajan-, erityisopettajan- ja opinto-ohjaajankoulutukseen hakeneiden, kelpoisten hakijoiden, hyväksytyjen ja paikan vastaanottaneiden määriä vuosina 2004–2007. Tilastotiedot on kerätty Opetushallituksen ylläpitämästä ammatillisten opettajakorkeakoulujen yhteishakurekisteristä (AMKOPE). Tarkastelussa ei ole mukana yhteishaun ulkopuolista koulutusta.

Hakeminen ammatilliseen opettajankoulutukseen

Ammatilliseen opettajankoulutukseen hakee vuosittain 4000–5000 hakijaa. Eniten koulutetaan opettajia tekniikan ja liikenteen alalle sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalle, mikä näkyy myös ko. alojen hakijamäärissä.

Ammatilliseen opettajankoulutukseen hakevalla tulee olla soveltuva tutkinto ja vähintään kolmen vuoden pituinen työkokemus tehtävää vastaavalla alalla. Pääsääntöisesti vaaditaan ylempi korkeakoulututkinto tai soveltuva ammattikorkeakoulututkinto. Hakukelpoisuuden tuottava tutkinto vaihtelee kuitenkin koulutusaloittain. Tarkasteluvuosina hakukelpoisia oli noin kaksi kolmasosaa kaikista hakijoista. Hakukelpoisten hakijoiden osuus on kuitenkin kasvanut vuosittain, vuonna 2007 se oli jo yli 70 prosenttia.

Koulutukseen hyväksytään ja opinnot aloittaa vuosittain noin puolet hakukelpoisista hakijoista.

Opettajankoulutukseen hyväksytyistä noin 7 prosenttia on jo opettajina toimivia, jotka on nimitetty opettajan virkaan ehdolla, että he suorittavat opettajan pedagogiset opinnot kolmen vuoden kuluessa.

Haaga-Helian ja Jyväskylän ammatillisissa opettajakorkeakouluissa järjestettävään englanninkieliseen opettajankoulutukseen hakee vuosittain vajaat sata hakijaa, joista noin puolet hyväksytään opiskelijoiksi.

Ammatilliseen opettajankoulutukseen hakeneiden keski-ikä on 37 ja valittujen 40 vuotta.

Taulukko 1.4 Ammatilliseen opettajankoulutukseen hakeneet, hyväksytyt ja opiskelupaikan vastaanottaneet

Opettajankoulutus Koulutusala	2004						2005					
	Hakeneet				Hyväksytyt		Hakeneet				Hyväksytyt	
	Yhteensä	joista naisia	Kelpoiset hakijat	joista naisia	Opiskelupaikan vastaanottaneet	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia
Humanistinen ja kasvatusala	515	420	329	273	146	115	541	447	338	279	157	123
Kulttuuriala	519	366	334	245	178	121	472	334	290	213	159	105
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	695	495	414	281	203	121	727	514	426	298	225	148
Luonnontieteiden ala	335	181	261	135	104	47	307	189	252	152	128	70
Tekniikan ja liikenteen ala	1 305	298	875	187	472	74	1 212	284	857	189	519	90
Luonnonvara- ja ympäristöala	239	121	178	84	113	44	223	138	157	95	108	63
Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala	498	418	193	159	133	108	590	494	202	164	131	99
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	679	576	429	371	149	126	631	541	430	382	132	113
Muu koulutus	49	6	25	0	17	0	50	10	34	1	25	1
Yhteensä	4 834	2 881	3 038	1 735	1 515	756	4 753	2 951	2 986	1 773	1 584	812

Opettajankoulutus Koulutusala	2006						2007					
	Hakeneet				Hyväksytyt		Hakeneet				Hyväksytyt	
	Yhteensä	joista naisia	Kelpoiset hakijat	joista naisia	Opiskelupaikan vastaanottaneet	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia
Humanistinen ja kasvatusala	443	356	282	225	154	125	554	459	394	327	156	129
Kulttuuriala	468	339	319	229	167	107	447	325	307	226	152	105
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	503	342	334	219	214	133	612	437	426	307	218	150
Luonnontieteiden ala	272	147	208	108	127	63	345	226	284	183	123	67
Tekniikan ja liikenteen ala	971	242	695	171	502	102	1 135	263	896	200	518	94
Luonnonvara- ja ympäristöala	157	102	114	75	82	52	207	116	156	86	91	46
Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala	485	419	223	194	149	130	598	527	284	245	145	113
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	558	487	399	357	150	127	618	534	437	383	131	115
Muu koulutus	57	7	38	2	37	2	56	9	44	3	43	3
Yhteensä	3 914	2 441	2 612	1 580	1 582	841	4 572	2 896	3 228	1 960	1 577	822

Lähde: AMKOPE/Opetushallitus

Hakeminen ammatilliseen erityisopettajankoulutukseen

Ammatilliseen erityisopettajankoulutukseen hakee vuosittain noin 300 hakijaa, tosin vuonna 2005 hakijoita oli poikkeuksellisesti 440. Hakukelpoisuusvaatimuksena on ammatillisten tai yhteisten opintojen opettajan kelpoisuus ja vähintään vuoden mittainen päätoiminen opetus- tai ohjauskokemus ammatillisesta koulutuksesta tai ammattikorkeakoulusta. Erityisopettajankoulutukseen hakeneista noin 80 prosenttia on hakukelpoisia.

Tarkasteluvuosina hakeneista hakukelpoisista hakijoista erityisopettajankoulutuksen opinnot aloitti 40 prosenttia.

Ammatilliseen erityisopettajankoulutukseen hakeneiden ja valittujen keski-ikä on 42 vuotta.

Taulukko 1.5 Ammatilliseen erityisopettajankoulutukseen hakeneet, hyväksytyt ja opiskelupaikan vastaanottaneet

Opettajankoulutus Koulutusala	2004						2005					
	Hakeneet				Hyväksytyt		Hakeneet				Hyväksytyt	
	Yhteensä	joista naisia	Kelpoiset hakijat	joista naisia	Opiskelupaikan vastaanottaneet	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia
Humanistinen ja kasvatusala	51	37	37	28	15	12	82	65	51	42	16	13
Kulttuuriala	20	14	14	10	5	2	36	31	25	20	7	5
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	17	11	16	10	4	4	21	13	18	12	7	4
Luonnontieteiden ala	10	8	7	6	1	1	14	8	9	6	3	0
Tekniikan ja liikenteen ala	70	21	67	20	20	5	130	29	125	28	33	7
Luonnonvara- ja ympäristöala	24	7	21	6	6	1	17	8	15	7	6	3
Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala	28	25	20	18	1	1	39	34	35	31	11	7
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	85	81	65	61	22	22	97	91	83	77	19	19
Muu koulutus	1	1	1	1	0	0	4	2	2	1	1	1
Yhteensä	306	205	248	160	74	48	440	281	363	224	103	59

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

Opettajankoulutus Koulutusala	2006						2007					
	Hakeneet				Hyväksytyt		Hakeneet				Hyväksytyt	
	Yhteensä	joista naisia	Kelpoiset hakijat	joista naisia	Opiskelupaikan vastaanottaneet	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia
Humanistinen ja kasvatusala	74	61	49	39	33	28	60	52	42	36	23	20
Kulttuuriala	29	26	21	18	12	10	21	17	17	14	6	4
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	10	4	8	3	6	3	12	8	10	8	5	4
Luonnontieteiden ala	13	11	8	7	6	6	14	10	12	9	7	4
Tekniikan ja liikenteen ala	54	14	49	13	30	7	61	23	54	21	26	11
Luonnonvara- ja ympäristöala	11	6	10	6	3	3	15	6	12	4	8	3
Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala	21	18	14	12	9	8	26	23	22	19	11	10
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	67	64	51	49	28	28	62	58	49	45	21	20
Muu koulutus	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	0	0
Yhteensä	281	205	212	148	128	94	272	198	219	157	107	76

Lähde: AMKOPE/Opetushallitus

Hakeminen ammatilliseen opinto-ohjaajankoulutukseen

Ammatilliseen opinto-ohjaajankoulutukseen hakee vuosittain 200–300 hakijaa. Hakukelpoisuusvaatimuksena on ammatillisten tai yhteisten opintojen opettajan kelpoisuus ja vähintään vuoden mittainen päätoiminen opetus- tai ohjauskokemus ammatillisesta koulutuksesta tai ammattikorkeakoulusta. Kelpoisten hakijoiden osuus kaikista hakijoista on kasvanut vuosittain. Vuonna 2004 opinto-ohjaajankoulutukseen hakeneista vain hieman yli puolet oli hakukelpoisia, kun taas vuonna 2007 kelpoisia oli jo yli 70 prosenttia.

Tarkasteluvuosina hakeneista hakukelpoisista hakijoista opinnot aloitti 52 prosenttia.

Ammatilliseen opinto-ohjaajankoulutukseen hakeneiden keski-ikä on 41 ja valittujen 42 vuotta.

Taulukko 1.6 Ammatilliseen opinto-ohjaajankoulutukseen hakeneet, hyväksytyt ja opiskelupaikan vastaanottaneet

Opettajankoulutus Koulutusala	2004						2005					
	Hakeneet				Hyväksytyt		Hakeneet				Hyväksytyt	
	Yhteensä	joista naisia	Kelpoiset hakijat	joista naisia	Opiskelupaikan vastaanottaneet	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	59	46	18	14	16	12	96	80	48	41	25	23
Kulttuuriala	20	17	12	9	8	6	20	19	14	13	5	5
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	13	11	9	7	5	4	38	28	23	19	9	9
Luonnontieteiden ala	2	2	1	1	1	1	8	7	6	5	2	2
Tekniikan ja liikenteen ala	24	6	15	3	13	3	31	13	28	11	9	3
Luonnonvara- ja ympäristöala	13	7	10	5	7	4	11	7	9	5	0	0
Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala	24	22	13	11	11	9	43	40	36	34	13	14
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	30	28	17	16	12	12	50	45	38	36	9	11
Muu koulutus	0	0	0	0	0	0	5	3	3	2	1	1
Yhteensä	185	139	95	66	73	51	302	242	205	166	73	68

Opettajankoulutus Koulutusala	2006						2007					
	Hakeneet				Hyväksytyt		Hakeneet				Hyväksytyt	
	Yhteensä	joista naisia	Kelpoiset hakijat	joista naisia	Opiskelupaikan vastaanottaneet	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia	Yhteensä	joista naisia
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	96	85	53	46	26	22	68	58	45	38	29	22
Kulttuuriala	16	15	13	13	10	10	19	17	14	12	10	9
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	28	24	21	18	11	10	28	25	17	17	10	10
Luonnontieteiden ala	9	7	7	6	3	3	20	15	16	12	10	7
Tekniikan ja liikenteen ala	24	10	18	7	8	4	38	16	29	15	8	3
Luonnonvara- ja ympäristöala	11	4	10	4	5	3	10	8	7	5	2	1
Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala	18	16	17	15	6	6	37	34	31	29	21	20
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	34	31	27	25	14	14	33	31	25	24	17	16
Muu koulutus	2	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Yhteensä	238	192	166	134	83	72	254	205	184	152	107	88

Lähde: AMKOPE/Opetushallitus

Naisten osuus hakijoista ja hyväksytyistä

Ammatilliseen opettajankoulutukseen hakeneista noin 60 prosenttia ja hyväksytyistä noin 50 prosenttia on naisia. Naisten osuus vaihtelee kuitenkin koulutusaloittain: sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalle, matkailu-, ravitsemis- ja talousalalle sekä humanistiselle ja kasvatusalalle hakeneista ja hyväksytyistä yli 80 prosenttia on naisia. Sen sijaan tekniikan ja liikenteen alalle hakeneista ja hyväksytyistä vain viidesosa on naisia. Ammatilliseen erityisopettajankoulutukseen hakeneista ja hyväksytyistä noin 70 prosenttia ja ammatilliseen opinto-ohjaajankoulutukseen hakeneista ja hyväksytyistä noin 80 prosenttia on naisia.

Ylitarkastaja Maija-Liisa Ojala

2.

**Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajat
kevätlukukaudella 2008**

Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen kevätlukukaudella 2008 kokoamiin tietoihin. Tilastokeskus valmisti tiedonkeruun koodistot yhteistyössä opetusministeriön työryhmän kanssa. Työryhmässä oli Opetushallituksen edustus. Vuoden 2008 tiedonkeruun koodistot olivat vuonna 2008 pääosin samat kuin kevätlukukaudella 2005. Koodimuutoksia oli lähinnä maahanmuuttajien opettajien tietojen kokoamisessa.

Kaikki perusopetuksen ja lukiokoulutuksen koulut eivät vastanneet Tilastokeskuksen vuoden 2008 tiedonkeruun kyselyyn, joten vuoden 2008 opettaja-aineisto ei kattava. Edellinen vuoden 2005 tilastointi oli käytännöllisesti katsoen kattava. Absoluuttisten määrätietojen vertailua vuosien 2005 ja 2008 tietojen välillä ei voi tehdä. Prosentuaalisten lukujen vertailua on tehty jonkin verran. Niiden tarkastelussa on kuitenkin tarpeen ottaa huomioon se, että vuoden 2008 aineisto ei sisällä kaikkien koulujen tietoja.

Vieraskielisiä kouluja koskevat tiedot on sisällytetty suomenkielistä opetusta koskeviin tilastoihin. Tekstissä on käytetty yleisesti käytössä olevia nimityksiä, esimerkiksi luokanopettaja, erityisluokanopettaja ja erityisopettaja. Ryhmään ”Maahanmuuttajien opettajat” merkityt opettajat on tilastoitu muodollisesti kelpoisiksi, jos heillä on ilmoitettu olevan jokin opettajakelpoisuus.

■ Perusopetuksen opettajat

Peruskoulujen (Tilastokeskuksen oppilaitostyyppi 11, Tilastokeskuksen ilmoittama perusjoukko oli 3 066 koulua) vastausprosentti oli 86,8, peruskouluasteen erityiskoulujen (oppilaitostyyppi 12, perusjoukko 145 koulua) 86,9 sekä perus- ja lukioasteen koulujen (oppilaitostyyppi 19, perusjoukko 37 koulua) vastausprosentti 81,1.

Perusopetuksen opettajat tehtävätyypeittäin**Perusopetuksen opettajien määrä ja muodollinen kelpoisuus**

Kyselyyn vastanneissa perusopetuksen kouluissa työskenteli kevätlukukaudella 2008 yhteensä 41 126 rehtoria ja opettajaa, joista päätoimisia oli 40 400. Perusopetuksen opettajista 93 työskenteli vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Heistä päätoimisia oli 83.

Vastanneiden perusopetuksen koulujen rehtoreista ja päätoimisista opettajista 38,0 prosenttia työskenteli Etelä-Suomen, 36,9 prosenttia Länsi-Suomen, 10,8 prosenttia Itä-Suomen, 10,2 prosenttia Ou-

lun ja 3,5 prosenttia Lapin läänin kouluissa. Loput 0,6 prosenttia olivat Ahvenanmaan maakunnan koulujen opettajia ja opettajia, joiden työskentelyalue ei ollut tiedossa.

Selvityksessä mukana olevien perusopetuksen koulujen kaikista opettajista 88,0 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Rehtoreista ja päätoimisista opettajista 89,1 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Suomenkielisen perusopetuksen rehtoreista ja päätoimisista opettajista muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään oli 89,7 prosenttia ja ruotsinkielisen perusopetuksen 81,5 prosenttia. Tavallisin opettajan muodollisen kelpoisuuden puuttumisen syy oli tutkinnon puuttuminen, toiseksi tavallisin opettajan pedagogisten opintojen puuttuminen.

Taulukko 2.1 Perusopetuksen rehtoreiden ja opettajien määrä ja muodollinen kelpoisuus tehtävyyteittäin kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Rehtorit	1 186	1 179	99,4	112	109	97,3	1 298	1 288	99,2
Lehtorit	12 090	11 570	95,7	789	704	89,2	12 879	12 274	95,3
Luokanopettajat ja esiluokanopettajat	15 439	14 631	94,8	1 213	1 074	88,5	16 652	15 705	94,3
Erityisluokanopettajat ja erityisopettajat	5 071	3 714	73,2	320	225	70,3	5 391	3 939	73,1
Maahanmuuttajien opettajat	126	98	77,8	2	...	...	128	100	78,1
Päätoimiset tuntiopettajat	3 715	2 553	68,7	337	146	43,3	4 052	2 699	66,6
Rehtorit ja päätoimiset opettajat yhteensä	37 627	33 745	89,7	2 773	2 260	81,5	40 400	36 005	89,1
Sivutoimiset tuntiopettajat	585	171	29,2	141	27	19,1	726	198	27,3
Yhteensä	38 212	33 916	88,8	2 914	2 287	78,5	41 126	36 203	88,0

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

.... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasystä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Tehtävätyypeittäin tarkasteltuna suhteellisesti eniten hoitamaansa tehtävään muodollista kelpoisuutta vailla olevia opettajia oli sivutoimisissa tuntiopettajissa, toiseksi eniten päätoimisissa tuntiopettajissa ja kolmanneksi eniten erityisluokanopettajissa ja erityisopettajissa.

Osalla opettajista, jotka eivät olleet muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään, oli muu opettajakelpoisuus. Tällaisia opettajia perusopetuksen opettajista oli 4,8 prosenttia. Mitään opettajakelpoisuutta ei ollut 7,1 prosentilla opettajista.

Taulukko 2.2 Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja opettajien prosentuaalinen osuus perusopetuksen opettajista tehtävätyypeittäin kevätlukukausina 2005 ja 2008

Tehtävätyyppi	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus			Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus			Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus		
	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.
Rehtorit	98,3	99,4	1,1	92,2	97,3	5,1	97,9	99,2	1,3
Lehtorit	94,3	95,7	1,4	85,9	89,2	3,3	93,8	95,3	1,5
Luokanopettajat ja esiluokanop.	91,4	94,8	3,4	82,8	88,5	5,7	90,8	94,3	3,5
Erytysluokanop. ja erityisopettajat	71,3	73,2	1,9	66,3	70,3	4,0	71,0	73,1	2,1
Maahanmuuttajien opettajat *	79,8	77,8	*	...	...		79,3	78,1	*
Päätöimiset tuntiopettajat	63,6	68,7	5,1	44,3	43,3	-1,0	61,8	66,6	4,8
Rehtorit ja päätöimiset opettajat yhteensä	87,4	89,7	2,3	77,2	81,5	4,3	86,7	89,1	2,4
Sivutoimiset tuntiopettajat	19,3	29,2	9,9	14,3	19,1	4,8	18,4	27,3	8,9
Yhteensä	86,2	88,8	2,6	74,3	78,5	4,2	85,4	88,0	2,6

Vastausprosentit 2008: peruskoulu 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulu 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

* Kyseisten vuosien tilastointi poikkeaa toisistaan.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasystä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2005 ja 2008.

Perusopetuksen opettajien kelpoisuustilanne oli kokonaisuutena tarkasteltuna kevätlukukaudella 2008 parempi kuin kevätlukukaudella 2005. Suomenkielisessä perusopetuksessa tehtävänsä muodollisesti kelpoisten opettajien osuus oli tämän aineiston mukaan 2,6 prosenttiyksikköä suurempi kevätlukukaudella 2008 kuin kevätlukukaudella 2005, ruotsinkielisessä perusopetuksessa muodollisesti kelpoisten opettajien osuus oli vastaavasti 4,2 prosenttiyksikköä suurempi.

Tehtävätyypeittäin tarkasteltuna opettajien kelpoisuustilanne oli parantunut vuodesta 2005 vuoteen 2008 kaikissa tehtävätyypeissä. Suhteellisesti eniten tehtävänsä muodollisesti kelpoisten opettajien osuus oli lisääntynyt sivu- ja päätöimisten tuntiopettajien ryhmissä. Tehtävänsä muodollisesti kelpoisten opettajien osuus sivutoimisista tuntiopettajista oli tämän aineiston mukaan kasvanut 8,9 prosenttiyksikköä kevätlukukaudesta 2005 kevätlukukauden 2008. Päätöimisistä tuntiopettajista tehtävänsä muodollisesti kelpoisten opettajien osuus oli kasvanut vastaavasti 4,8 prosenttiyksikköä.

Perusopetuksen opettajien sukupuoli-jakauma

Tilastoinnissa mukana olevien koulujen perusopetuksen rehtoreista ja opettajista naisia oli 73,6 prosenttia. Suhteellisesti eniten naisia oli maahanmuuttajien opettajissa (87,5 %) ja vähiten rehtoreissa (42,4 %).

Koulun opetuskielen mukaan tarkasteltuna naisten osuus opettajista oli suurempi ruotsinkielisessä kuin suomenkielisessä perusopetuksessa lukuun ottamatta ruotsinkielisten koulujen lehtoreita ja päätöimisiä tuntiopettajia.

Taulukko 2.3 Naisten prosentuaalinen osuus perusopetuksen rehtoreista ja opettajista tehtävätyypeittäin kevätlukukaudella 2008.

Tehtävätyyppi	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettajia yhteensä	Opettajista naisia		Opettajia yhteensä	Opettajista naisia		Opettajia yhteensä	Opettajista naisia	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Rehtorit	1 186	480	40,5	112	70	62,5	1 298	550	42,4
Lehtorit	12 090	8 764	72,5	789	544	68,9	12 879	9 308	72,3
Luokanopettajat ja esiluokanopettajat	15 439	11 527	74,7	1 213	988	81,5	16 652	12 515	75,2
Erityisluokanopettajat ja erityisopettajat	5 071	4 063	80,1	320	271	84,7	5 391	4 334	80,4
Maahanmuuttajien opettajat	126	110	87,3	2	2	100,0	128	112	87,5
Päätöimiset tuntiopettajat	3 715	2 706	72,8	337	235	69,7	4 052	2 941	72,6
Rehtorit ja päätöimiset opettajat yhteensä	37 627	27 650	73,5	2 773	2 110	76,1	40 400	29 760	73,7
Sivutoimiset tuntiopettajat	585	406	69,4	141	99	70,2	726	505	69,6
Yhteensä	38 212	28 056	73,4	2 914	2 209	75,8	41 126	30 265	73,6

Vastausprosentit: peruskoulu 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulu 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulu 81,1 %.

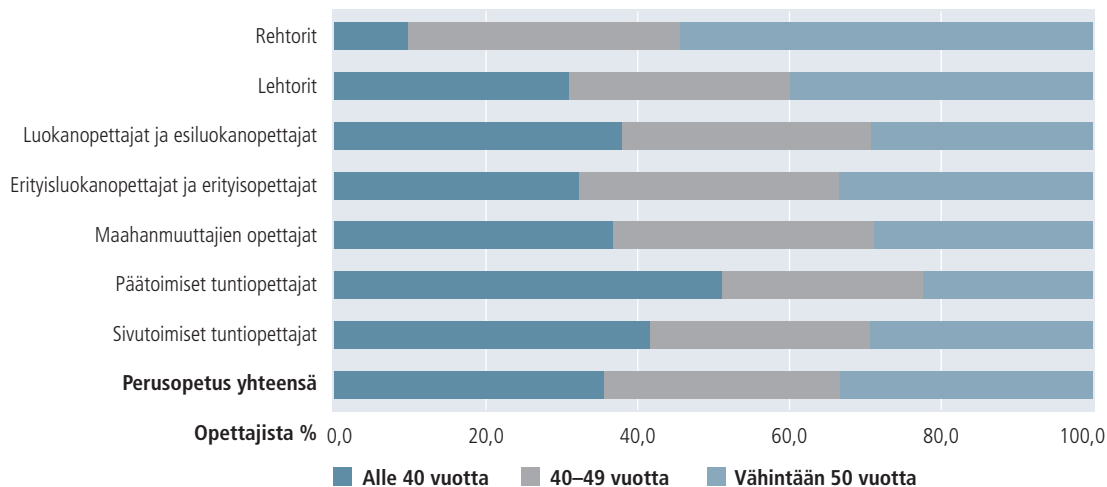
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Naisten suhteellinen osuus rehtoreista ja opettajista oli kasvanut 1,2 prosenttiyksikköä kevätlukukaudesta 2005 kevätlukukauteen 2008. Eniten oli kasvanut naisten suhteellinen osuus rehtoreista, 3,0 prosenttiyksikköä. Naisten prosentuaalinen osuus luokanopettajista ja esiluokanopettajista oli kasvanut 2,3 prosenttiyksikköä sekä erityisluokanopettajista ja erityisopettajista 2,5 prosenttiyksikköä.

Perusopetuksen opettajien ikä

Perusopetuksen rehtoreista ja päätöimisistä opettajista oli kevätlukukaudella 2008 alle 40-vuotiaita 35,3 prosenttia, 40–49-vuotiaita 31,3 prosenttia ja 50-vuotiaita tai vanhempia 33,4 prosenttia.

Päätöimiset opettajat olivat ruotsinkielisessä perusopetuksessa nuorempia kuin suomenkielisessä. Ruotsinkielisen perusopetuksen päätöimisistä opettajista 50 vuotta täyttäneitä oli 29,3 prosenttia ja suomenkielisen 33,7 prosenttia. Vastaavasti alle 40-vuotiaiden opettajien osuus ruotsinkielisen perusopetuksen päätöimisistä opettajista 40,1 prosenttia ja suomenkielisen 35,0 prosenttia.

Kuvio 2.1 Perusopetuksen rehtoreiden ja opettajien prosentuaalinen jakautuminen ikäryhmittäin kevätlukukaudella 2008 selvityksessä mukana olevissa kouluissa

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

Viisikymmentä vuotta täyttäneitä oli suhteellisesti eniten perusopetuksen rehtoreissa (54,5 %) ja toiseksi eniten perusopetuksen lehtoreissa (40,0 %). Muissa tehtävätyypeissä vähintään 50-vuotiaiden suhteellinen osuus opettajista oli selvästi edellisiä pienempi.

Taulukko 2.4. Viisikymmentä vuotta täyttäneiden osuus perusopetuksen rehtoreista ja päätoimisista opettajista kevätlukukausina 2005 ja 2008 tehtävätyypeittäin

Tehtävätyyppi	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettajista väh. 50-vuotiaita			Opettajista väh. 50-vuotiaita			Opettajista väh. 50-vuotiaita		
	KI 2005 %	KI 2008 %	Muutos %-yks.	KI 2005 %	KI 2008 %	Muutos %-yks.	KI 2005 %	KI 2008 %	Muutos %-yks.
Rehtorit	56,9	55,7	-1,2	46,9	41,1	-5,8	56,3	54,5	-1,8
Lehtorit	44,5	40,2	-4,3	39,5	36,6	-2,9	44,2	40,0	-4,2
Luokanopettajat ja esiluokanop.	29,2	29,7	0,5	23,3	24,4	1,1	28,8	29,3	0,5
Erityisluokanopettajat ja erityisop.	34,8	33,7	-1,1	32,0	31,3	-0,8	34,7	33,5	-1,2
Maahanmuuttajien opettajat	28,7	29,4	0,7				28,5	28,9	0,4
Päätoimiset tuntiopettajat	21,6	22,3	0,7	18,9	24,0	5,1	21,4	22,5	1,1
Rehtorit ja päätoimiset op. yht.	34,7	33,7	-1,0	28,6	29,3	0,7	34,3	33,4	-0,9

Vastausprosentit 2008: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2005 ja 2008.

Viisikymmentä vuotta täyttäneiden suhteellinen osuus perusopetuksen rehtoreista ja päätoimisista opettajista yhteensä oli vähentynyt 0,9 prosenttiyksikköä vuodesta 2005 vuoteen 2008. Suhteellisesti eniten heidän osuutensa oli vähentynyt lehtoreiden (4,2 prosenttiyksikköä) ja toiseksi eniten rehtoreiden (1,8 prosenttiyksikköä) ryhmässä.

Perusopetuksen opettajien työsuhteen luonne

Tilastoinnissa mukana olevien perusopetuksen koulujen rehtoreista ja opettajista yhteensä 74,2 prosentilla oli kevätlukukaudella 2008 vakinainen (toistaiseksi määrätty) palvelussuhde. Vastaava osuus päätoimisesta henkilöstöstä oli 75,4 prosenttia. Naisista vakinainen palvelussuhde oli 73,1 prosentilla ja miehistä 77,1 prosentilla. Tehtävätyypeittäin tarkasteltuna vakinaisessa palvelussuhteessa olevia oli suhteellisesti eniten rehtoreissa, 93,8 prosenttia.

Perusopetuksen koulujen rehtoreista ja opettajista 6,5 prosenttia oli virkavapaalla ja 0,5 prosenttia osaaikaeläkkeellä.

Luokanopettajat ja esiluokanopettajat

Selvityksessä mukana olevissa perusopetuksen kouluissa oli kevätlukukaudella 2008 yhteensä 16 060 luokanopettajaa. Esiopetusta koulutoimen piirissä antoi 592 esiluokanopettajaa. Kouluissa on myös tuntiopettajia, jotka antavat luokanopetusta ja esiopetusta. Näitä ei vuoden 2008 tiedonkeruun koodistossa ollut eritelty.

Luokanopettajista 94,2 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Suomenkielisten koulujen luokanopettajista muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään oli 94,7 prosentilla ja ruotsinkielisten 88,2 prosentilla. Tavallisimmin puuttuvaksi kelpoisuustekijäksi ilmoitettiin tutkinto.

Osalla niistä, joilla ei ollut muodollista kelpoisuutta hoitamaansa esiluokanopettajan tai luokanopettajan tehtävään, oli muu opettajakelpoisuus. Kokonaan ilman opettajakelpoisuutta oli vajaa neljä prosenttia opettajista.

Taulukko 2.5 Luokanopettajien ja esiluokanopettajien määrä ja muodollinen kelpoisuus kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettaja yhteensä	Muod. kelpoinen antamaan opet. hoitamassaan tehtävässä		Opettaja yhteensä	Muod. kelpoinen antamaan opet. hoitamassaan tehtävässä		Opettaja yhteensä	Muod. kelpoinen antamaan opet. hoitamassaan tehtävässä	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Esiluokanopettaja	540	520	96,3	52	50	96,2	592	570	96,3
Luokanopettaja	14 899	14 111	94,7	1 161	1 024	88,2	16 060	15 135	94,2
Yhteensä	15 439	14 631	94,8	1 213	1 074	88,5	16 652	15 705	94,3

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Käytettävissä olevien tietojen pohjalta laskettuna tehtävänsä muodollisesti kelpoisten opettajien osuus luokanopettajista oli kasvanut 3,5 prosenttiyksiköllä kevätlukukaudesta 2005 kevätlukukauteen 2008. Suomenkielisessä perusopetuksessa kasvu oli 3,4 prosenttiyksikköä ja ruotsinkielisessä 5,8 prosenttiyksikköä. On kuitenkin otettava huomioon, että vuoden 2008 aineisto ei ole kattava. Esiluokanopettajien kelpoisuustilanteen muutokset olivat suhteellisesti pienempiä kuin luokanopettajien.

Luokanopettajien ja esiluokanopettajien kelpoisuustilanne vaihteli alueellisesti. Lääneittäin paras tilanne oli Oulun läänissä, jossa 98,3 prosenttia luokanopettajista ja esiluokanopettajista oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa virkaan. Kelpoisuustilanne oli muuta maata vaikeampi Etelä-Suomen läänissä.

Taulukko 2.6 Luokanopettajien ja esiluokanopettajien muodollinen kelpoisuus lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008

Lääni Maakunta	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettajia yhteensä	Muod. kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajia yhteensä	Muod. kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajia yhteensä	Muod. kelp. hoitamaansa tehtävään	
		f	%		f	%		f	%
Uusimaa	3 288	2 869	87,3	383	309	80,7	3 671	3 178	86,6
Itä-Uusimaa	251	222	88,4	102	75	73,5	353	297	84,1
Kanta-Häme	514	488	94,9				514	488	94,9
Päijät-Häme	547	518	94,7				547	518	94,7
Kymenlaakso	530	476	89,8	9	7	77,8	539	483	89,6
Etelä-Karjala	372	362	97,3				372	362	97,3
Etelä-Suomen lääni yht.	5 502	4 935	89,7	494	391	79,1	5 996	5 326	88,8
Varsinais-Suomi	1 314	1 280	97,4	129	114	88,4	1 443	1 394	96,6
Satakunta	760	746	98,2	10	6	60,0	770	752	97,7
Pirkanmaa	1 506	1 466	97,3	3	...	...	1 509	1 469	97,3
Keski-Suomi	968	950	98,1				968	950	98,1
Etelä-Pohjanmaa	731	709	97,0				731	709	97,0
Pohjanmaa	231	218	94,4	415	410	98,8	646	628	97,2
Keski-Pohjanmaa	190	183	96,3	35	32	91,4	225	215	95,6
Länsi-Suomen lääni yht.	5 700	5 552	97,4	592	565	95,4	6 292	6 117	97,2
Etelä-Savo	492	473	96,1				492	473	96,1
Pohjois-Savo	854	838	98,1	1	...	...	855	839	98,1
Pohjois-Karjala	484	473	97,7				484	473	97,7
Itä-Suomen lääni yht.	1 830	1 784	97,5	1	...	...	1 831	1 785	97,5
Pohjois-Pohjanmaa	1 545	1 518	98,3	6	6	100,0	1 551	1 524	98,3
Kainuu	281	277	98,6				281	277	98,6
Oulun lääni yht.	1 826	1 795	98,3	6	6	100,0	1 832	1 801	98,3
Lappi	577	561	97,2				577	561	97,2
Lapin lääni yht.	577	561	97,2				577	561	97,2
Ahvenanmaa				120	111	92,5	120	111	92,5
Ahvenanmaa				120	111	92,5	120	111	92,5
Ei tietoa alueesta	4	4	100,0				4	4	100,0
Kaikkiaan	15 439	14 631	94,8	1 213	1 074	88,5	16 652	15 705	94,3

Vastausprosentti: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Maakunnittain luokanopettajien ja esiluokanopettajien kelpoisuustilanne oli kevätlukukaudella 2008 paras Kainuun maakunnassa. Siellä 98,6 prosenttia luokanopettajista ja esiluokanopettajista oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Toiseksi paras luokanopettaja- ja esiluokanopettajatilanne oli Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa (98,3 % muodollisesti kelpoisia) ja kolmanneksi paras Keski-Suomen ja Pohjois-Savon maakunnissa (molemmissa 98,1 %). Suhteellisesti eniten muodollista kelpoisuutta vailla

olevia luokanopettajia ja esiluokanopettajia oli Itä-Uudenmaan (84,1 % muodollisesti kelpoisia hoitamaan-
sa tehtävään) ja Uudenmaan (86,6 % muodollisesti kelpoisia) maakunnissa.

Kevätlukukaudella 2008 luokanopettajista ja esiluokanopettajista oli 37,9 prosenttia alle 40-vuotiaita, 40–49-vuotiaita oli 32,8 prosenttia ja viisikymmentä vuotta täyttäneitä 29,3 prosenttia. Ruotsinkielises-
sä koulutuksessa työskennelleet luokanopettajat ja esiluokanopettajat olivat keskimäärin nuorempia kuin
suomenkielisen koulutuksen opettajat.

**Taulukko 2.7 Viisikymmentä vuotta täyttäneiden opettajien määrä ja prosentuaalinen osuus
luokanopettajista ja esiluokanopettajista maakunnittain kevätlukukaudella 2008**

Lääni Maakunta	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettaja yhteensä	Vähintään 50-vuotiaita opettajia		Opettaja yhteensä	Vähintään 50-vuotiaita opettajia		Opettaja yhteensä	Vähintään 50-vuotiaita opettajia	
		f	%		f	%		f	%
Uusimaa	3 288	895	27,2	383	84	21,9	3 671	979	26,7
Itä-Uusimaa	251	53	21,1	102	14	13,7	353	67	19,0
Kanta-Häme	514	144	28,0				514	144	28,0
Päijät-Häme	547	171	31,3				547	171	31,3
Kymenlaakso	530	164	30,9	9	2	22,2	539	166	30,8
Etelä-Karjala	372	132	35,5				372	132	35,5
Etelä-Suomen lääni yht.	5 502	1 559	28,3	494	100	20,2	5 996	1 659	27,7
Varsinais-Suomi	1 314	340	25,9	129	28	21,7	1 443	368	25,5
Satakunta	760	278	36,6	10	1	10,0	770	279	36,2
Pirkanmaa	1 506	443	29,4	3	1	33,3	1 509	444	29,4
Keski-Suomi	968	244	25,2				968	244	25,2
Etelä-Pohjanmaa	731	229	31,3				731	229	31,3
Pohjanmaa	231	62	26,8	415	122	29,4	646	184	28,5
Keski-Pohjanmaa	190	75	39,5	35	9	25,7	225	84	37,3
Länsi-Suomen lääni yht.	5 700	1 671	29,3	592	161	27,2	6 292	1 832	29,1
Etelä-Savo	492	172	35,0				492	172	35,0
Pohjois-Savo	854	255	29,9	1	0	0,0	855	255	29,8
Pohjois-Karjala	484	160	33,1				484	160	33,1
Itä-Suomen lääni yht.	1 830	587	32,1	1	0	0,0	1 831	587	32,1
Pohjois-Pohjanmaa	1 545	425	27,5	6	1	16,7	1 551	426	27,5
Kainuu	281	112	39,9				281	112	39,9
Oulun lääni yht.	1 826	537	29,4	6	1	16,7	1 832	538	29,4
Lappi	577	223	38,6				577	223	38,6
Lapin lääni yht.	577	223	38,6				577	223	38,6
Ahvenanmaa				120	34	28,3	120	34	28,3
Ahvenanmaa				120	34	28,3	120	34	28,3
Ei tietoa alueesta	4	2	50,0				4	2	50,0
Kaikkiaan	15 439	4 579	29,7	1 213	296	24,4	16 652	4 875	29,3

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Suhteellisesti eniten 50 vuotta täyttäneitä opettajia oli Kainuun ja Lapin maakuntien esiluokan- ja luokanopettajissa, vähiten Itä-Uudenmaan ja Keski-Suomen maakuntien opettajissa.

Erityisluokanopettajat ja erityisopettajat

Selvityksessä mukana olevissa perusopetuksen kouluissa työskenteli 5 391 erityisluokanopettajaa ja erityisopettajaa kevätlukukaudella 2008. Erityisopetusta antoi myös runsaat 130 päätoimista tuntiopettajaa.

Suurin erityisopetuksen opettajaryhmä olivat osa-aikaisen erityisopetuksen opettajat, toiseksi suurin mukautetun opetuksen opettajat. Ryhmä ”Muu erityisopetus” oli suuri. Sitä ovat mahdollisesti kasvattaneet opettajat, jotka opettavat samassa erityisopetusryhmässä useampaa kuin yhtä oppilasryhmää, esimerkiksi kehitysvammaisten opetuksen ja mukautetun opetuksen oppilaita.

Taulukko 2.8 Erityisluokanopettajien ja erityisopettajien määrä ja muodollinen kelpoisuus kevätlukukaudella 2008

Erityisluokanopettajat ja erityisopettajat	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettajia yhteensä	Muod. kelpoinen antamaan opet. hoitamassaan tehtävässä		Opettajia yhteensä	Muod. kelpoinen antamaan opet. hoitamassaan tehtävässä		Opettajia yhteensä	Muod. kelpoinen antamaan opet. hoitamassaan tehtävässä	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Sopeutumattomien opetus	469	267	56,9	11	6	54,5	480	273	56,9
Mukautettu opetus	1 069	769	71,9	79	58	73,4	1 148	827	72,0
Kehitysvammaisten opetus	477	387	81,1	25	13	52,0	502	400	79,7
Kuulovammaisten opetus	63	40	63,5	3	...	...	66	42	63,6
Näkövammaisten opetus	25	22	88,0	6	3	50,0	31	25	80,6
Liikuntavammaisten opetus	54	46	85,2				54	46	85,2
Dysfasiaopetus	267	207	77,5	7	5	71,4	274	212	77,4
Autistien opetus	66	44	66,7	3	...	...	69	46	66,7
Muu erityisopetus	965	609	63,1	53	24	45,3	1 018	633	62,2
Osa-aikainen erityisopetus	1 616	1 323	81,9	133	112	84,2	1 749	1 435	82,0
Yhteensä	5 071	3 714	73,2	320	225	70,3	5 391	3 939	73,1

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

...Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Erityisluokanopettajista ja erityisopettajista yhteensä oli 73,1 prosenttia muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Suomenkielisessä erityisopetuksessa muodollisesti kelpoisten osuus oli 73,2 prosenttia ja ruotsinkielisessä opetuksessa 70,3 prosenttia. Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisia opettajia oli suhteellisesti enemmän erityisopettajissa kuin erityisluokanopettajissa.

Suhteellisesti eniten hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisia opettajia oli liikuntavammaisten opetuksessa (85,2 %) ja suhteellisesti vähiten muodollisesti kelpoisia opettajia oli sopeutumattomien opetuksessa (56,9 %). Tavallisimpia syitä erityisluokanopettajan ja erityisopettajan kelpoisuuden puuttumiseen olivat tutkinnon ja muiden tehtävään vaadittavien opintojen puuttuminen.

Erityisluokanopettajan ja erityisopettajan tehtävään muodollista kelpoisuutta vailla olleista osalla oli muu opettajan kelpoisuus. Tällaisia oli 16,0 prosenttia opettajista. Kokonaan opettajakelpoisuus puuttui 10,9 prosentilta erityisluokanopettajista ja erityisopettajista.

Erityisluokanopettajien ja erityisopettajien kelpoisuustilanne oli parantunut kevätlukukaudesta 2005 kevätlukukauteen 2008. Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien osuus oli kasvanut mairittuna ajanjaksona 2,1 prosenttiyksikköä.

Taulukko 2.9 Muodollisesti kelpoisten opettajien prosentuaalinen osuus erityisluokanopettajista ja erityisopettajista kevätlukukausina 2005 ja 2008

Tehtävätyyppi	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus			Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus			Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus		
	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.
Sopeutumattomien opetus	51,9	56,9	5,0	71,4	54,5	-16,9	52,2	56,9	4,7
Mukautettu opetus	71,8	71,9	0,1	54,7	73,4	18,7	70,6	72,0	1,4
Vaikeasti kehitysvammaisten opetus	81,7			65,2			80,7		
Kehitysvammaisten opetus		81,1			52,0			79,7	
Kuulovammaisten opetus	63,9	63,5	-0,4	...	...	...	63,5	63,6	0,1
Näkövammaisten opetus	68,4	88,0	19,6	63,6	50,0	-13,6	66,7	80,6	13,9
Liikuntavammaisten opetus	86,5	85,2	-1,3	...			86,7	85,2	-1,5
Dysfasiaopetus	68,7	77,5	8,8	...	71,4		68,4	77,4	9,0
Autistien opetus	71,4	66,7	-4,7	...	...		73,1	66,7	-6,4
Muu erityisopetus	66,4	63,1	-3,3	62,2	45,3	-16,9	66,3	62,2	-4,1
Osa-aikainen erityisopetus	78,0	81,9	3,9	74,8	84,2	9,4	77,7	82,0	4,3
Yhteensä	71,3	73,2	1,9	66,3	70,3	4,0	71,0	73,1	2,1

Vastausprosentit 2008: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2005 ja 2008.

Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien osuus oli kasvanut kevätlukukaudesta 2005 kevätlukukauteen 2008 suhteellisesti eniten näkövammaisten opetuksessa, 13,9 prosenttiyksikköä. Toiseksi eniten muodollisesti kelpoisten opettajien suhteellinen osuus oli lisääntynyt dysfasiaopetuksessa. Selvityksen kouluissa opettajien kelpoisuustilanne oli heikentynyt suhteellisesti eniten autistien opetuksessa.

Alueellisesti tarkasteltuna vaikein kelpoisuustilanne oli Etelä-Suomen läänissä. Siellä 35,4 prosentilla erityisluokanopettajista ja erityisopettajista ei ollut muodollista kelpoisuutta hoitamaansa tehtävään. Erityisluokanopettajien ja erityisopettajien kelpoisuustilanne oli tämän aineiston perusteella paras Ahvenanmaalla, jossa 81,5 prosenttia opettajista oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään.

Taulukko 2.10 Erityisluokanopettajien ja erityisopettajien muodollinen kelpoisuus lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008

Lääni Maakunta	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettajia yhteensä	Muod. kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajia yhteensä	Muod. kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajia yhteensä	Muod. kelp. hoitamaansa tehtävään	
		f	%		f	%		f	%
Uusimaa	1 320	826	62,6	116	66	56,9	1 436	892	62,1
Itä-Uusimaa	71	46	64,8	23	12	52,2	94	58	61,7
Kanta-Häme	162	111	68,5				162	111	68,5
Päijät-Häme	191	136	71,2				191	136	71,2
Kymenlaakso	165	113	68,5				165	113	68,5
Etelä-Karjala	122	92	75,4				122	92	75,4
Etelä-Suomen lääni yht.	2 031	1 324	65,2	139	78	56,1	2 170	1 402	64,6
Varsinais-Suomi	511	363	71,0	28	17	60,7	539	380	70,5
Satakunta	187	152	81,3	2	...	...	189	152	80,4
Pirkanmaa	413	330	79,9	2	...	...	415	331	79,8
Keski-Suomi	358	309	86,3				358	309	86,3
Etelä-Pohjanmaa	182	151	83,0				182	151	83,0
Pohjanmaa	69	57	82,6	116	101	87,1	185	158	85,4
Keski-Pohjanmaa	47	37	78,7	6	6	100,0	53	43	81,1
Länsi-Suomen lääni yht.	1 767	1 399	79,2	154	125	81,2	1 921	1 524	79,3
Etelä-Savo	174	122	70,1				174	122	70,1
Pohjois-Savo	248	209	84,3				248	209	84,3
Pohjois-Karjala	165	136	82,4				165	136	82,4
Itä-Suomen lääni yht.	587	467	79,6				587	467	79,6
Pohjois-Pohjanmaa	434	334	77,0				434	334	77,0
Kainuu	97	75	77,3				97	75	77,3
Oulun lääni yht.	531	409	77,0				531	409	77,0
Lappi	153	114	74,5				153	114	74,5
Lapin lääni yht.	153	114	74,5				153	114	74,5
Ahvenanmaa				27	22	81,5	27	22	81,5
Ahvenanmaa yht.				27	22	81,5	27	22	81,5
Ei tietoa alueesta	2	1	50,0				2	1	50,0
Kaikkiaan	5 071	3 714	73,2	320	225	70,3	5 391	3 939	73,1

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien osuus erityisluokanopettajista ja erityisopettajista vaihteli Manner-Suomessa maakunnittain 86,3 prosentista (Keski-Suomi) 61,7 prosenttiin (Itä-Uusimaa).

Selvityksessä mukana olevien koulujen erityisluokanopettajista ja erityisopettajista 32,2 prosenttia oli kevätlukukaudella 2008 alle 40-vuotiaita, 34,3 prosenttia oli 40–49-vuotiaita ja 33,5 prosenttia viisikymmentä vuotta täyttäneitä. Suomenkielisen erityisopetuksen opettajat olivat keskimäärin vanhempia kuin ruotsinkielisen opetuksen opettajat.

Taulukko 2.11 Viisikymmentä vuotta täyttäneiden määrä ja prosentuaalinen osuus erityisluokanopettajista ja erityisopettajista lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008

Lääni Maakunta	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettajia yhteensä	Vähintään 50-vuotiaita opettajia		Opettajia yhteensä	Vähintään 50-vuotiaita opettajia		Opettajia yhteensä	Vähintään 50-vuotiaita opettajia	
		f	%		f	%		f	%
Uusimaa	1 320	416	31,5	116	34	29,3	1 436	450	31,3
Itä-Uusimaa	71	21	29,6	23	10	43,5	94	31	33,0
Kanta-Häme	162	71	43,8				162	71	43,8
Päijät-Häme	191	64	33,5				191	64	33,5
Kymenlaakso	165	68	41,2				165	68	41,2
Etelä-Karjala	122	39	32,0				122	39	32,0
Etelä-Suomen lääni yht.	2 031	679	33,4	139	44	31,7	2 170	723	33,3
Varsinais-Suomi	511	159	31,1	28	12	42,9	539	171	31,7
Satakunta	187	68	36,4	2	2	100,0	189	70	37,0
Pirkanmaa	413	139	33,7	2	0	0,0	415	139	33,5
Keski-Suomi	358	118	33,0				358	118	33,0
Etelä-Pohjanmaa	182	64	35,2				182	64	35,2
Pohjanmaa	69	26	37,7	116	30	25,9	185	56	30,3
Keski-Pohjanmaa	47	19	40,4	6	2	33,3	53	21	39,6
Länsi-Suomen lääni yht.	1 767	593	33,6	154	46	29,9	1 921	639	33,3
Etelä-Savo	174	62	35,6				174	62	35,6
Pohjois-Savo	248	86	34,7				248	86	34,7
Pohjois-Karjala	165	44	26,7				165	44	26,7
Itä-Suomen lääni yht.	587	192	32,7				587	192	32,7
Pohjois-Pohjanmaa	434	154	35,5				434	154	35,5
Kainuu	97	30	30,9				97	30	30,9
Oulun lääni yht.	531	184	34,7				531	184	34,7
Lappi	153	57	37,3				153	57	37,3
Lapin lääni yht.	153	57	37,3				153	57	37,3
Ahvenanmaa				27	10	37,0	27	10	37,0
Ahvenanmaa yht.				27	10	37,0	27	10	37,0
Ei tietoa alueesta	2	2	100,0				2	2	100,0
Kaikkiaan	5 071	1 707	33,7	320	100	31,3	5 391	1 807	33,5

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Viisikymmentä vuotta täyttäneitä opettajia oli suhteellisesti eniten Kanta-Hämeen (43,8 %) ja Kymenlaakson (41,2 %) maakuntien erityisluokanopettajissa ja erityisopettajissa. Suhteellisesti vähiten 50 vuotta täyttäneitä opettajia oli Pohjois-Karjalan maakunnan erityisluokanopettajissa ja erityisopettajissa (26,7 %).

Perusopetuksen päätoimiset aineenopettajat oppiaineittain

Kevätlukukaudella 2008 selvityksessä mukana olevissa perusopetuksen kouluissa työskenteli yhteensä 12 879 lehtoria ja 4 052 päätoimista tuntiopettajaa.

Aineenopettajatarkastelu on tehty opettajan eniten opettaman aineen mukaan. Näin tilastoituna perusopetuksen lehtoreissa ja päätoimisissa tuntiopettajissa oli eniten englannin kielen ja toiseksi eniten matematiikan opettajia.

Lehtoreista 95,3 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Suomenkielisen perusopetuksen lehtoreista muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään oli 95,7 prosentilla ja ruotsinkielisen 89,2 prosentilla. Tavallisimpia syitä, miksi lehtorilla ei ollut muodollista kelpoisuutta hoitamaansa tehtävään, olivat tutkinnon, opettajan pedagogisten opintojen tai riittävän opetettavan aineen arvosanan puuttuminen.

Päätoimisista tuntiopettajista 66,6 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Yleisimmät kelpoisuuden puuttumisen syyt olivat heillä samoja kuin lehtoreillakin.

Tehtäväänsä muodollisesti kelpoisten opettajien prosentuaalinen osuus eri oppiaineiden opettajista vaihteli.

Taulukko 2.12 Perusopetuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Äidinkieli ja kirj. (suomi äidinkielenä)	1 470	1 314	89,4	1	...	...	1 471	1 315	89,4
Äidinkieli ja kirj. (ruotsi äidinkielenä)	4	...	...	122	84	68,9	126	87	69,0
Äidinkieli ja kirj. (saame äidinkielenä)	6	1	16,7				6	1	16,7
Äidinkieli ja kirj. (romani, viittomakieli, suomi saamenkiel., suomi/ruotsi viittomak.)	5	...	...				5	...	...
Äidinkieli ja kirj. (muu oppilaan äidinkieli)	15	5	33,3				15	5	33,3
Äidinkieli ja kirj. (suomi toisena kielenä)	124	85	68,5	4	...	...	128	88	68,8
Äidinkieli ja kirj. (ruotsi toisena kielenä)	2	...	...				2	...	...
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	25	8	32,0				25	8	32,0
Toinen kotim. kieli ruotsi (suomenkiel. op.)	869	827	95,2	2	...	...	871	828	95,1
Toinen kotim. kieli suomi (ruotsinkiel. op.)	8	8	100,0	101	80	79,2	109	88	80,7
Saame vieraana kielenä									
Englanti	2 257	2 142	94,9	97	89	91,8	2 354	2 231	94,8
Saksa	155	147	94,8	9	7	77,8	164	154	93,9
Ranska	82	76	92,7	8	7	87,5	90	83	92,2
Venäjä	29	22	75,9				29	22	75,9
Espanja	9	7	77,8	1	...	...	10	7	70,0
Muu kieli (Italia, latina, muu k.)	15	6	40,0	1	...	...	16	7	43,8
Matematiikka	1 903	1 776	93,3	131	103	78,6	2 034	1 879	92,4
Fysiikka	479	452	94,4	28	16	57,1	507	468	92,3
Kemia	226	215	95,1	19	13	68,4	245	228	93,1
Maantieto	227	220	96,9	10	6	60,0	237	226	95,4
Biologia	784	755	96,3	55	45	81,8	839	800	95,4
Ympäristö- ja luonnontieteet	7	5	71,4				7	5	71,4
Uskonto (evankelis-luterilainen)	366	332	90,7	32	27	84,4	398	359	90,2
Uskonto (ortodoksinen)	41	29	70,7	1	...	...	42	30	71,4
Muut uskonnot	24	11	45,8	1	...	...	25	11	44,0
Elämäntutkimus	6	4	66,7	1	...	...	7	5	71,4
Historia	720	687	95,4	44	38	86,4	764	725	94,9
Yhteiskuntaoppi	96	89	92,7	11	8	72,7	107	97	90,7
Oppilaanohjaus	643	538	83,7	39	29	74,4	682	567	83,1
Musiikki	489	393	80,4	42	22	52,4	531	415	78,2
Kuvataide	573	501	87,4	38	26	68,4	611	527	86,3
Liikunta	1 141	905	79,3	88	63	71,6	1 229	968	78,8
Terveystieto	102	83	81,4	10	7	70,0	112	90	80,4
Käsityö (tekstiilityö)	568	527	92,8	49	41	83,7	617	568	92,1
Käsityö (tekninen työ)	705	588	83,4	54	40	74,1	759	628	82,7
Käsityö	11	8	72,7	1	...	...	12	9	75,0

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

Opettajan eniten opettama aine	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Kotitalous	984	924	93,9	65	59	90,8	1 049	983	93,7
Tietotekniikka	182	146	80,2	10	3	30,0	192	149	77,6
Kaupalliset aineet ja konekirjoitus	19	14	73,7				19	14	73,7
Muu	57	27	47,4	9	4	44,4	66	31	47,0
Luokamuotoinen erityisopetus	97	26	26,8	7	4	57,1	104	30	28,8
Osa-aikainen erityisopetus	69	28	40,6	5	...	...	74	30	40,5
Maahanmuuttajien perusop. valmistava op.	6	1	16,7				6	1	16,7
Tieto aineesta puuttuu	205	186	90,7	30	18	60,0	235	204	86,8
Yhteensä	15 805	14 123	89,4	1 126	850	75,5	16 931	14 973	88,4

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Suurista perusopetuksen aineenopettajaryhmistä kelpoisuustilanne oli paras maantiedossa ja biologiassa. Näitä aineita opettajan eniten opettamana aineena opettaneista päätoimisista opettajista 95,4 prosentilla oli muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään.

Suurista aineenopettajaryhmistä suhteellisesti vähiten muodollisesti kelpoisia opettajia oli tämän aineiston perusteella musiikissa (päätoimisista opettajista 78,2 prosenttia muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään) ja liikunnassa (78,8 %).

Kevätlukukaudella 2008 alle 40-vuotiaita perusopetuksen lehtoreista oli 30,9 prosenttia, 40–49-vuotiaita oli 29,1 prosenttia ja viisikymmentä vuotta täyttäneitä 40,0 prosenttia. Suomenkielisen perusopetuksen lehtorit olivat keskimäärin vanhempia kuin ruotsinkielisen perusopetuksen lehtorit.

■ Lukiokoulutuksen opettajat

Lukioiden (Tilastokeskuksen oppilaitostyyppi 15, Tilastokeskuksen ilmoittama perusjoukko oli 405) vastausprosentti oli 95,3 sekä perus- ja lukioasteen koulujen (oppilaitostyyppi 19, perusjoukko 37) vastausprosentti oli 81,1.

Lukiokoulutuksen opettajat tehtävätyypeittäin

Lukiokoulutuksen opettajien määrä ja muodollinen kelpoisuus

Selvityksessä mukana olevissa lukioissa oli yhteensä 7 487 rehtoria ja opettajaa, joista päätoimisia oli 7 129. Lukiokoulutuksen opettajista 37 työskenteli vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja he kaikki olivat päätoimisia.

Lukiokoulutuksen rehtoreista ja päätoimisista opettajista 39,5 prosenttia työskenteli Etelä-Suomen, 34,7 prosenttia Länsi-Suomen, 10,8 prosenttia Itä-Suomen, 9,9 prosenttia Oulun ja 4,5 prosenttia Lapin läänin lukiokoulutuksessa. Loput 0,6 prosenttia rehtoreista ja päätoimisista opettajista työskenteli Ahvenanmaan lukiokoulutuksessa tai heidän työskentelyalueestaan ei ollut tietoa.

Selvityksessä mukana olevien lukioiden kaikista opettajista 93,7 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Rehtoreista ja päätoimisista opettajista vastaava osuus oli 96,1 prosenttia. Suomenkielisen lukiokoulutuksen rehtoreista ja päätoimisista opettajista oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään 96,2 prosenttia ja ruotsinkielisen 95,0 prosenttia. Tavallisimpia muodollisen kelpoisuuden puuttumisen syitä olivat tutkinnon tai opettajan pedagogisten opintojen puuttuminen.

Taulukko 2.13 Lukiokoulutuksen rehtoreiden ja opettajien määrä ja muodollinen kelpoisuus tehtävätyypeittäin kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Rehtorit	352	347	98,6	35	35	100,0	387	382	98,7
Lehtorit	5 285	5 192	98,2	421	410	97,4	5 706	5 602	98,2
Maahanmuuttajien opettajat	3	...	...				3	...	...
Päätoimiset tuntiopettajat	966	810	83,9	67	52	77,6	1 033	862	83,4
Rehtorit ja päätoimiset opettajat yhteensä	6 606	6 352	96,2	523	497	95,0	7 129	6 849	96,1
Sivutoimiset tuntiopettajat	322	149	46,3	36	15	41,7	358	164	45,8
Yhteensä	6 928	6 501	93,8	559	512	91,6	7 487	7 013	93,7

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

...Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Tehtävätyypeittäin tarkasteltuna muodollista kelpoisuutta vailla olevia opettajia oli lähinnä sivutoimisissa ja päätoimisissa tuntiopettajissa. Muissa tehtävätyypeissä muodollista kelpoisuutta vailla olevien opettajien osuus opettajista oli pieni.

Taulukko 2.14 Muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja opettajien prosentuaalinen osuus lukiokoulutuksen opettajista kevätlukukausina 2005 ja 2008

Tehtävätyyppi	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus			Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus			Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus		
	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.
Rehtorit	98,7	98,6	-0,1	97,4	100,0	2,6	98,6	98,7	0,1
Lehtorit	96,8	98,2	1,4	96,0	97,4	1,4	96,7	98,2	1,5
Maahanmuuttajien opettajat *	100,0	...					100,0	...	
Päätoimiset tuntiopettajat	81,4	83,9	2,5	63,5	77,6	14,1	80,4	83,4	3,0
Rehtorit ja päätoimiset opettajat yhteensä	94,6	96,2	1,6	92,0	95,0	3,0	94,4	96,1	1,7
Sivutoimiset tuntiopettajat	38,3	46,3	8,0	35,7	41,7	6,0	38,2	45,8	7,6
Yhteensä	91,6	93,8	2,2	89,1	91,6	2,5	91,4	93,7	2,3

Vastausprosentit 2008: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

* Kyseisten vuosien tilastointi poikkeaa toisistaan.

...Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2005 ja 2008.

Lukiokoulutuksessa tehtävänsä muodollisesti kelpoisten opettajien suhteellinen osuus opettajista oli tämän tilastoaineiston mukaan kasvanut kevätlukukaudesta 2005 kevätlukukauteen 2008 2,3 prosenttiyksiköllä. Suomenkielisessä lukiokoulutuksessa kasvu oli 2,2 prosenttiyksikköä ja ruotsinkielisessä 2,5

prosenttiyksikköä. Tehtävätyypeittäin tarkasteltuna suhteellisesti suurin muutos oli tapahtunut sivutoimisten tuntiopettajien kelpoisuustilanteessa. Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten osuus heistä oli kasvanut 7,6 prosenttiyksikköä.

Lukiokoulutuksen opettajien sukupuolijakauma

Tilastossa mukana olevien lukioiden rehtoreista ja opettajista naisia oli 66,8 prosenttia. Naisten osuus oli ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa hieman pienempi (63,1 %) kuin suomenkielisessä lukiokoulutuksessa (67,1 %). Suhteellisesti vähiten naisia oli lukion rehtoreissa, 33,6 prosenttia. Suomenkielisten lukioiden rehtoreista naisia oli 32,4 prosenttia ja ruotsinkielisten 45,7 prosenttia.

Taulukko 2.15 Naisten prosentuaalinen osuus lukiokoulutuksen rehtoreista ja opettajista tehtävätyypeittäin kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettaja yhteensä	Opettajista naisia		Opettaja yhteensä	Opettajista naisia		Opettaja yhteensä	Opettajista naisia	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Rehtorit	352	114	32,4	35	16	45,7	387	130	33,6
Lehtorit	5 285	3 629	68,7	421	262	62,2	5 706	3 891	68,2
Maahanmuuttajien opettajat	3	2	66,7				3	2	66,7
Päätoimiset tuntiopettajat	966	699	72,4	67	46	68,7	1 033	745	72,1
Rehtorit ja päätoimiset opettajat yhteensä	6 606	4 444	67,3	523	324	62,0	7 129	4 768	66,9
Sivutoimiset tuntiopettajat	322	202	62,7	36	29	80,6	358	231	64,5
Yhteensä	6 928	4 646	67,1	559	353	63,1	7 487	4 999	66,8

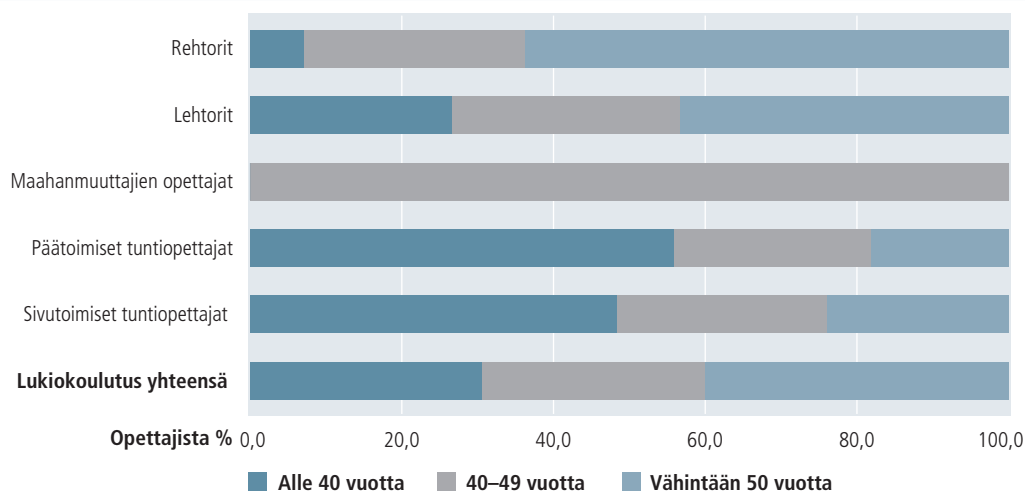
Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Naisten suhteellinen osuus lukiokoulutuksen opettajista oli tämän tilastoaineiston perusteella kasvanut 1,2 prosenttiyksikköä kevätlukukaudesta 2005 kevätlukukauteen 2008. Erityisesti naisten osuus tuntiopettajista oli kasvanut. Naisten suhteellinen osuus sivutoimisista tuntiopettajista oli kasvanut 5,8 prosenttiyksikköä ja päätoimisista tuntiopettajista 1,9 prosenttiyksikköä.

Lukiokoulutuksen opettajien ikä

Lukiokoulutuksen opettajat olivat keskimäärin vanhempia kuin perusopetuksen opettajat. Viisikymmentä vuotta täyttäneiden osuus lukion rehtoreista ja päätoimisista opettajista yhteensä oli 40,9 prosenttia, mikä on 7,5 prosenttiyksikköä enemmän kuin vastaava osuus perusopetuksen rehtoreista ja päätoimisista opettajista. Alle 40-vuotiaita lukion rehtoreista ja päätoimisista opettajista oli 29,6 prosenttia ja 40–49-vuotiaita 29,5 prosenttia.

Suomenkielisen lukiokoulutuksen opettajat olivat keskimäärin vanhempia kuin ruotsinkielisen. Suomenkielisen lukiokoulutuksen päätoimisista opettajista 41,1 prosenttia oli 50-vuotiaita tai vanhempia, ruotsinkielisen 37,3 prosenttia.

Kuvio 2.2 Lukiokoulutuksen rehtoreiden ja opettajien prosentuaalinen jakautuminen ikäryhmittäin kevätlukukaudella 2008 selvityksessä mukana olevissa kouluissa

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

Tehtävätyypeittäin tarkasteltuna rehtorit olivat keskimäärin vanhempia kuin opettajat. Pää- ja sivutoimiset tuntiopettajat olivat keskimäärin nuorempia kuin lehtorit.

Taulukko 2.16 Viisikymmentä vuotta täyttäneiden osuus lukiokoulutuksen rehtoreista ja päätoimisista opettajista kevätlukukausina 2005 ja 2008 tehtävätyypeittäin

Tehtävätyyppi	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettajista väh. 50-vuotiaita			Opettajista väh. 50-vuotiaita			Opettajista väh. 50-vuotiaita		
	KI 2005 %	KI 2008 %	Muutos %-yks.	KI 2005 %	KI 2008 %	Muutos %-yks.	KI 2005 %	KI 2008 %	Muutos %-yks.
Rehtorit	67,2	63,4	-3,8	74,4	68,6	-5,8	67,8	63,8	-4,0
Lehtorit	47,5	43,8	-3,7	37,2	38,2	1,0	46,8	43,4	-3,4
Maahanmuuttajien opettajat	58,8	0,0	-58,8				58,8	0,0	-58,8
Päätoimiset tuntiopettajat	20,6	18,4	-2,2	15,9	14,9	-1,0	20,4	18,2	-2,2
Rehtorit ja päätoimiset opettajat yhteensä	44,7	41,1	-3,6	37,4	37,3	-0,1	44,2	40,9	-3,3

Vastausprosentit 2008: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2005 ja 2008.

Viisikymmentä vuotta täyttäneiden suhteellinen osuus lukion päätoimisesta henkilöstöstä oli tämän tilaston mukaan vähentynyt 3,3 prosenttiyksikköä kevätlukukaudesta 2005 kevätlukukauteen 2008. Muutosta oli tapahtunut erityisesti suomenkielisessä lukiokoulutuksessa.

Vähintään 50-vuotiaiden suhteellinen osuus oli vähentynyt kaikissa tehtävätyypeissä. Suhteellisesti suurin vähennys oli tapahtunut rehtoreiden ryhmässä (4,0 prosenttiyksikköä), jos ei oteta huomioon harvalukuista maahanmuuttajien opettajaryhmää.

Lukiokoulutuksen opettajien työsuhteen luonne

Selvityksessä mukana olevien lukioiden rehtoreista ja opettajista 78,6 prosentilla oli vakinainen (toistaiseksi määrätty) palvelussuhde kevätlukukaudella 2008. Päätoimisesta henkilöstöstä vakinainen palvelussuhde oli 82,2 prosentilla. Naisista vakinainen palvelussuhde oli 77,2 prosentilla ja miehistä 81,5 prosentilla.

Selvitysaineiston lukiodien rehtoreista ja opettajista oli virkavapaalla 5,5 prosenttia ja osa-aikaeläkkeellä 5,8 prosenttia. Osa-aikaeläkkeellä olevien osuus päätoimisesta henkilöstöstä oli 6,1 prosenttia.

Lukiokoulutuksen päätoimiset aineenopettajat oppiaineittain

Tilastoinnissa mukana olevissa lukioissa työskenteli kevätlukukaudella 2008 yhteensä 5 706 lehtoria ja 1 033 päätoimista tuntiopettajaa.

Aineenopettajatarkastelu on tehty opettajan eniten opettaman aineen mukaan. Näin tilastoituna lukion lehtoreissa ja päätoimisissa tuntiopettajissa oli eniten matematiikan opettajia ja toiseksi eniten englannin kielen opettajia.

Lukiokoulutuksen lehtoreista 98,2 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Päätoimisista tuntiopettajista muodollisesti kelpoisia oli 83,4 prosenttia. Suomenkielisessä lukiokoulutuksessa opettajien kelpoisuustilanne oli hieman parempi kuin ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa. Suomenkielisen lukiokoulutuksen lehtoreista 98,2 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään, ruotsinkielisen 97,4 prosenttia.

Taulukko 2.17 Lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Äidinkieli ja kirj. (suomi äidinkielenä)	702	687	97,9				702	687	97,9
Äidinkieli ja kirj. (ruotsi äidinkielenä)	1	...	...	56	56	100,0	57	57	100,0
Äidinkieli ja kirj. (saame äidinkielenä)	3	...	...				3	...	...
Äidinkieli ja kirj. (romani, viittomakieli, suomi saamenk., suomi/ruotsi viittomak.)	2	...	...				2	...	...
Äidinkieli ja kirj. (muu oppilaan äidinkieli)	2	...	...				2	...	...
Äidinkieli ja kirj. (suomi toisena kielenä)	27	12	44,4				27	12	44,4
Äidinkieli ja kirj. (ruotsi toisena kielenä)	1	...	...				1	...	...
Maahanmuuttajien oma äidinkieli									
Toinen kotim. kieli ruotsi (suomenkiel. op.)	589	580	98,5				589	580	98,5
Toinen kotim. kieli suomi (ruotsinkiel. op.)	17	17	100,0	47	45	95,7	64	62	96,9
Saame vieraana kielenä									
Englanti	744	726	97,6	51	49	96,1	795	775	97,5
Saksa	248	246	99,2	28	26	92,9	276	272	98,6
Ranska	151	144	95,4	18	17	94,4	169	161	95,3
Venäjä	40	40	100,0	1	...	...	41	41	100,0
Espanja	40	34	85,0	2	...	...	42	36	85,7
Muu kieli (Italia, latina, muu k.)	11	11	100,0				11	11	100,0
Matematiikka	971	951	97,9	77	73	94,8	1 048	1 024	97,7
Fysiikka	224	218	97,3	14	13	92,9	238	231	97,1
Kemia	138	136	98,6	10	10	100,0	148	146	98,6
Maantiede	84	83	98,8	1	...	...	85	84	98,8
Biologia	329	324	98,5	31	31	100,0	360	355	98,6

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

Opettajan eniten opettama aine	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Uskonto (evankelis-luterilainen)	287	277	96,5	28	27	96,4	315	304	96,5
Uskonto (ortodoksinen)	6	6	100,0				6	6	100,0
Muut uskonnot									
Elämäkatsomustieto	3	...	...				3	...	...
Historia	464	454	97,8	37	37	100,0	501	491	98,0
Yhteiskuntaoppi	14	14	100,0	7	7	100,0	21	21	100,0
Opinto-ohjaus	278	246	88,5	21	16	76,2	299	262	87,6
Musiikki	124	103	83,1	5	...	...	129	107	82,9
Kuvataide	158	153	96,8	12	12	100,0	170	165	97,1
Liikunta	232	199	85,8	18	16	88,9	250	215	86,0
Terveystieto	14	11	78,6	1	...	...	15	12	80,0
Käsityö	2	...	...				2	...	...
Kotitalous	2	...	...				2	...	...
Filosofia	39	37	94,9	2	...	...	41	38	92,7
Psykologia	189	179	94,7	13	11	84,6	202	190	94,1
Tietotekniikka	20	18	90,0	2	...	...	22	19	86,4
Muut	20	13	65,0	1	...	...	21	13	61,9
Luokamuotoinen erityisopetus	3	...	...	1	...	...	4	...	...
Osa-aikainen erityisopetus	5	...	...	1	...	...	6	3	50,0
Tieto aineesta puuttuu	67	66	98,5	3	...	...	70	69	98,6
Yhteensä	6 251	6 002	96,0	488	462	94,7	6 739	6 464	95,9

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasystä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Suurimassa osassa lukion oppiaineita muodollista kelpoisuutta vailla olevia opettajia oli suhteellisen vähän. Musiikissa, liikunnassa ja opinto-ohjauksessa muodollista kelpoisuutta vailla olevia opettajia oli keskimääräistä enemmän, samoin eräissä vähäopettajaisissa opettajaryhmissä. Musiikin päätoimisista opettajista muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään oli 82,9 prosenttia, liikunnan päätoimisista opettajista 86,0 prosenttia ja opinto-ohjauksen päätoimisista opettajista 87,6 prosenttia.

Tilastossa mukana olevien lukioiden lehtoreista 43,4 prosenttia oli 50-vuotiaita tai sitä vanhempia kevätlukukaudella 2008. Suomenkielisessä lukiokoulutuksessa 50 vuotta täyttäneiden osuus lehtoreista oli 43,8 prosenttia ja ruotsinkielisessä 38,2 prosenttia. Alle 40-vuotiaita lukion lehtoreista oli 26,5 prosenttia ja 40–49-vuotiaita 30,1 prosenttia.

■ Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajat yhteensä

Peruskoulujen (Tilastokeskuksen oppilaitostyyppi 11, Tilastokeskuksen ilmoittama perusjoukko oli 3 066 koulua) vastausprosentti oli 86,8, peruskouluasteen erityiskoulujen (oppilaitostyyppi 12, perusjoukko 145 koulua) 86,9, lukioiden (oppilaitostyyppi 15, perusjoukko 405) 95,3 sekä perus- ja lukioasteen koulujen (oppilaitostyyppi 19, perusjoukko 37) vastausprosentti oli 81,1.

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajat yhteensä tehtävätyypeittäin

Selvityksessä mukana olevissa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kouluissa työskenteli kevätlukukaudella 2008 yhteensä 48 613 rehtoria ja opettajaa, joista muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään oli 88,9 prosentilla. Päätoimista henkilöstöä oli 47 529. Heistä 90,2 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Tehtäväänsä muodollisesti kelpoisten prosentuaalinen osuus päätoimisesta henkilöstöstä oli kasvanut 2,3 prosenttiyksikköä ja osuus koko henkilöstöstä 2,6 prosenttiyksikköä kevätlukukaudesta 2005 kevätlukukauteen 2008.

Taulukko 2.18 Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen rehtoreiden ja opettajien määrä yhteensä ja muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään tehtävätyypeittäin kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettajia yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettajia yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettajia yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Rehtorit	1 538	1 526	99,2	147	144	98,0	1 685	1 670	99,1
Lehtorit	17 375	16 762	96,5	1 210	1 114	92,1	18 585	17 876	96,2
Luokanopettajat ja esiluokanopettajat	15 439	14 631	94,8	1 213	1 074	88,5	16 652	15 705	94,3
Erityisluokanop. ja erityisop.	5 071	3 714	73,2	320	225	70,3	5 391	3 939	73,1
Maahanmuuttajien opettajat	129	101	78,3	2	...	...	131	103	78,6
Päätoimiset tuntiopettajat	4 681	3 363	71,8	404	198	49,0	5 085	3 561	70,0
Rehtorit ja päätoimiset opettajat yhteensä	44 233	40 097	90,6	3 296	2 757	83,6	47 529	42 854	90,2
Sivutoimiset tuntiopettajat	907	320	35,3	177	42	23,7	1 084	362	33,4
Yhteensä	45 140	40 417	89,5	3 473	2 799	80,6	48 613	43 216	88,9

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %, lukiot 95,3 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Kevätlukukaudella 2008 perusopetuksen ja lukiokoulutuksen rehtoreista ja opettajista yhteensä oli naisia 72,5 prosenttia. Suhteellisesti eniten naisia oli maahanmuuttajien opettajissa (87,0 %) ja vähiten rehtoreissa (40,4 %).

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen rehtoreista ja päätoimisista opettajista yhteensä oli alle 40-vuotiaita 34,5 prosenttia, 40–49-vuotiaita 31,0 prosenttia ja viisikymmentä vuotta täyttäneitä 34,5 prosenttia.

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen päätoimiset aineenopettajat yhteensä oppiaineittain

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen aineenopettajilla on pääosin yhteinen koulutus, ja perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa on paljon aineenopetusta antavia yhteisiä opettajia. Lukion tuntiopettajat antavat aineenopetusta, samoin osa perusopetuksen tuntiopettajista. Aineenopettajatilastointi on tehty opettajan eniten opettaman aineen mukaisesti.

Selvityksessä mukana olevissa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kouluissa työskenteli kevätlukukaudella 2008 yhteensä 18 585 lehtoria. Heistä 17 375 toimi opettajina suomenkielisissä kouluissa ja 1 210 ruotsinkielisissä kouluissa. Päätoimisia tuntiopettajia oli yhteensä 5 085, joista 4 681 työskenteli suomenkielisessä ja 404 ruotsinkielisessä koulutuksessa.

Aineistossa mukana olevien koulujen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista oli 90,6 prosenttia muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään kevätlukukaudella 2008. Suomenkielisessä koulutuksessa hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten osuus lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista oli 91,2 prosenttia ja ruotsinkielisessä 81,3 prosenttia.

Taulukko 2.19 Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien määrä yhteensä ja opettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008

Lääni Maakunta	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Lehtorit ja päätoimiset tuntiopettajat			Lehtorit ja päätoimiset tuntiopettajat			Lehtorit ja päätoimiset tuntiopettajat		
	Opettajia yhteensä	Muod. kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajia yhteensä	Muod. kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajia yhteensä	Muod. kelp. hoitamaansa tehtävään	
		f	%		f	%		f	%
Uusimaa	5 511	4 954	89,9	559	444	79,4	6 070	5 398	88,9
Itä-Uusimaa	295	263	89,2	157	110	70,1	452	373	82,5
Kanta-Häme	691	631	91,3				691	631	91,3
Päijät-Häme	809	751	92,8				809	751	92,8
Kymenlaakso	725	656	90,5	16	14	87,5	741	670	90,4
Etelä-Karjala	556	511	91,9				556	511	91,9
Etelä-Suomen lääni yht.	8 587	7 766	90,4	732	568	77,6	9 319	8 334	89,4
Varsinais-Suomi	1 786	1 681	94,1	141	117	83,0	1 927	1 798	93,3
Satakunta	970	864	89,1	18	13	72,2	988	877	88,8
Pirkanmaa	2 069	1 932	93,4	17	14	82,4	2 086	1 946	93,3
Keski-Suomi	1 309	1 224	93,5				1 309	1 224	93,5
Etelä-Pohjanmaa	949	858	90,4				949	858	90,4
Pohjanmaa	320	281	87,8	544	473	86,9	864	754	87,3
Keski-Pohjanmaa	322	292	90,7	42	36	85,7	364	328	90,1
Länsi-Suomen lääni yht.	7 725	7 132	92,3	762	653	85,7	8 487	7 785	91,7
Etelä-Savo	702	635	90,5				702	635	90,5
Pohjois-Savo	1 058	988	93,4				1 058	988	93,4
Pohjois-Karjala	744	686	92,2				744	686	92,2
Itä-Suomen lääni yht.	2 504	2 309	92,2				2 504	2 309	92,2
Pohjois-Pohjanmaa	1 866	1 714	91,9	10	4	40,0	1 876	1 718	91,6
Kainuu	422	373	88,4				422	373	88,4
Oulun lääni yht.	2 288	2 087	91,2	10	4	40,0	2 298	2 091	91,0
Lappi	940	820	87,2				940	820	87,2
Lapin lääni yht.	940	820	87,2				940	820	87,2
Ahvenanmaa				110	87	79,1	110	87	79,1
Ahvenanmaa yht.				110	87	79,1	110	87	79,1
Ei tietoa alueesta	12	11	91,7				12	11	91,7
Kaikkiaan	22 056	20 125	91,2	1 614	1 312	81,3	23 670	21 437	90,6

Vastausprosentit: peruskoulu 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulu 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulu 81,1 %, lukiot 95,3 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Tämän aineiston perusteella suhteellisesti eniten hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisia opettajia oli Keski-Suomen (93,5 %), Pohjois-Savon (93,4 %) sekä Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen (93,3 %) maakuntien perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreissa ja päätoimisissa tuntiopettajissa. Suhteellisesti eniten muodollista kelpoisuutta vailla olevia opettajia oli Ahvenanmaan maakunnan ja Itä-Uudenmaan maakunnan perusopetuksen ja lukion lehtoreissa ja päätoimisissa tuntiopettajissa.

Kielten opettajat

Selvityksessä mukana olevissa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kouluissa työskenteli kevätlukukaudella 2008 yhteensä 8 202 sellaista lehtoria ja päätoimista tuntiopettajaa, jonka eniten opettama oppiaine oli jokin kieli äidinkieli ja kirjallisuus mukaan lukien. Kielten opettajien osuus lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista oli runsas kolmannes (34,7 %).

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kielten lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista 93,0 prosentilla oli muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään.

Taulukko 2.20 Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kielten lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien määrä yhteensä ja opettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettajia yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettajia yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettajia yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Äidinkieli ja kirj. (suomi äidink.)	2 172	2 001	92,1	1	...	...	2 173	2 002	92,1
Äidinkieli ja kirj. (ruotsi äidink.)	5	4	80,0	178	140	78,7	183	144	78,7
Äidinkieli ja kirj. (saame äidink.)	9	3	33,3				9	3	33,3
Äidinkieli ja kirj. (romani äidink.)	5	2	40,0				5	...	...
Äidinkieli ja kirj. (viittomakieli äidink.)	1	...	...				1	...	...
Äidinkieli ja kirj. (muu oppilaan äidink.)	17	7	41,2				17	7	41,2
Äidinkieli ja kirj. (suomi toisena k.)	151	97	64,2	4	...	...	155	100	64,5
Äidinkieli ja kirj. (ruotsi toisena kiel.)	3	...	...				3	...	...
Äidinkieli ja kirj. (suomi saamenkielisille)									
Äidinkieli ja kirj. (suomi viittomak.)									
Äidinkieli ja kirj. (ruotsi viittomak.)	1	...	...				1	...	...
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	25	8	32,0				25	8	32,0
Toinen kot. kieli ruotsi (suomenk.op.)	1 458	1 407	96,5	2	...	...	1 460	1 408	96,4
Toinen kot. kieli suomi (ruotsink.op.)	25	25	100,0	148	125	84,5	173	150	86,7
Saame vieraana kielenä									
Englanti	3 001	2 868	95,6	148	138	93,2	3 149	3 006	95,5
Saksa	403	393	97,5	37	33	89,2	440	426	96,8
Ranska	233	220	94,4	26	24	92,3	259	244	94,2
Venäjä	69	62	89,9	1	...	...	70	63	90,0
Espanja	49	41	83,7	3	...	...	52	43	82,7
Italia	8	7	87,5				8	7	87,5
Latina	6	6	100,0	1	...	...	7	7	100,0
Muu kieli	12	4	33,3				12	4	33,3
Yhteensä	7 653	7 158	93,5	549	469	85,4	8 202	7 627	93,0

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %, lukiot 95,3 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojajäsenistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Opettajien kelpoisuustilanne oli eri kielissä erilainen. Suurista aineenopettajaryhmistä suhteellisesti eniten tehtäväänsä muodollisesti kelpoisia opettajia selvityksen kouluissa oli saksan kielessä. Saksa oli opettajan eniten opettamana aineena yhteensä 440 lehtorilla ja päätoimisella tuntiopettajalla. Heistä 96,8 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Toisen kotimaisen kielen ruotsin lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista 96,4 prosenttia ja englannin kielen opettajista 95,5 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään.

Vähintään useita kymmeniä opettajia käsittävistä opettajaryhmistä muodollisesti kelpoisia opettajia oli suhteellisesti keskimääräistä vähemmän äidinkieli ja kirjallisuus, suomi toisena kielenä -oppiaineessa (64,5 %).

Taulukko 2.21 Tehtäväänsä muodollisesti kelpoisten opettajien prosentuaalinen osuus taulukossa mainittujen kielten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista kevätlukukausina 2005 ja 2008

Opettajan eniten opettama aine	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus			Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus			Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus		
	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.
Äidinkieli ja kirj. (suomi äidink.)	91,9	92,1	0,2				91,9	92,1	0,2
Äidinkieli ja kirj. (ruotsi äidink.)				89,5	78,7	-10,8	89,8	78,7	-11,1
Toinen kot. kieli ruotsi (suomenk.op.)	93,3	96,5	3,2				93,3	96,4	3,1
Toinen kot. kieli suomi (ruotsink.op.)	100,0	100,0	0,0	86,8	84,5	-2,3	89,7	86,7	-3,0
Englanti	92,5	95,6	3,1	88,0	93,2	5,2	92,3	95,5	3,2
Saksa	96,3	97,5	1,2	94,3	89,2	-5,1	96,2	96,8	0,6
Ranska	93,0	94,4	1,4	84,4	92,3	7,9	92,1	94,2	2,1
Venäjä	82,5	89,9	7,4	100,0	...		82,7	90,0	7,3
Espanja	94,7	83,7	-11,0	100,0	...		94,9	82,7	-12,2
Italia	100,0	87,5	-12,5				100,0	87,5	-12,5
Latina	80,0	100,0	20,0	100,0	...		83,3	100,0	16,7

Vastausprosentit 2008: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %, lukiot 95,3 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasystä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2005 ja 2008.

Kielten opettajien kelpoisuustilanne oli suhteellisesti parantunut ajanjaksolla 2005–2008 osassa kielten opettajaryhmiä. Suhteellisesti eniten kelpoisuustilanne oli parantunut venäjän kielen opettajien osalta. Tehtäväänsä muodollisesti kelpoisten opettajien suhteellinen osuus oli kasvanut 7,3 prosenttiyksikköä kevätlukukaudesta 2005 kevätlukukauteen 2008.

Kielten opettajien kelpoisuustilanne oli heikentynyt espanjan ja italian kielten opettajaryhmissä. Näihin ryhmiin kuuluu vähän opettajia, jolloin vähäisetkin määrälliset muutokset näkyvät suurina prosentti-osuuksina. Opettajien kelpoisuustilanne oli heikentynyt myös ruotsinkielisen koulutuksen äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa, samoin saksan kielen sekä toisen kotimaisen kielen suomen opetuksessa.

Yli kymmenen opettajaa käsittävistä aineenopettajaryhmistä suhteellisesti eniten viisikymmentä vuotta täyttäneitä opettajia oli opettajan eniten opettaman aineen mukaan tarkasteltuna venäjän kielen tehtäväänsä muodollisesti kelpoisissa lehtoreissa ja päätoimisissa tuntiopettajissa (49,2 %), toiseksi eniten saksan kielen (46,7 %) ja kolmanneksi eniten englannin kielen opettajissa (44,1 %).

Matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opettajat

Tässä tilastoinnissa mukana olevissa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kouluissa työskenteli kevätlukukaudella 2008 yhteensä 5 750 lehtoria ja päätoimista tuntiopettajaa, joiden eniten opettama oppiaine oli matemaattis-luonnontieteellinen aine. Näiden opettajien osuus perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista oli vajaa neljännes (24,3 %).

Matemaattis-luonnontieteellisten aineiden lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista 94,7 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Opettajien kelpoisuustilanne oli suomenkielisessä koulutuksessa parempi kuin ruotsinkielisessä. Suomenkielisen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen matemaattis-luonnontieteellisten aineiden lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista 95,6 prosenttia ja ruotsinkielisen koulutuksen opettajista 82,7 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään.

Taulukko 2.22 Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen matemaattis-luonnontieteellisten aineiden lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien määrä yhteensä ja opettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettajia yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettajia yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettajia yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Matematiikka	2 874	2 727	94,9	208	176	84,6	3 082	2 903	94,2
Fysiikka	703	670	95,3	42	29	69,0	745	699	93,8
Kemia	364	351	96,4	29	23	79,3	393	374	95,2
Maantieto/maantiede	311	303	97,4	11	7	63,6	322	310	96,3
Biologia	1 113	1 079	96,9	86	76	88,4	1 199	1 155	96,3
Ympäristö- ja luonnontieteet	7	5	71,4				7	5	71,4
Maa- ja metsätalous sekä puutarhanhoito	2	...	...				2	...	...
Yhteensä	5 374	5 135	95,6	376	311	82,7	5 750	5 446	94,7

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %, lukiot 95,3 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien kelpoisuustilanne oli paras biologiassa ja maantiedossa/maantieteessä, joissa 96,3 prosenttia päätoimisista opettajista oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Seuraavaksi paras opettajien kelpoisuustilanne oli kemiassa. Niistä perusopetuksen ja lukion lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista, joiden eniten opettama aine kevätlukukaudella 2008 oli kemia, 95,2 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään.

Taulukko 2.23 Muodollisesti kelpoisten opettajien prosentuaalinen osuus matemaattis-luonnontieteellisten aineiden perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista kevätlukukausina 2005 ja 2008

Opettajan eniten opettama aine	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus			Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus			Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus		
	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.
Matematiikka	94,6	94,9	0,3	81,9	84,6	2,7	93,8	94,2	0,4
Fysiikka	94,9	95,3	0,4	78,6	69,0	-9,6	93,9	93,8	-0,1
Kemia	95,9	96,4	0,5	68,4	79,3	10,9	94,1	95,2	1,1
Maantieto/maantiede	93,9	97,4	3,5	66,7	63,6	-3,1	93,1	96,3	3,2
Biologia	95,3	96,9	1,6	84,8	88,4	3,6	94,5	96,3	1,8

Vastausprosentit 2008: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %, lukiot 95,3 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2005 ja 2008.

Matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opettajien kelpoisuustilanne oli vuosina 2005–2008 jonkin verran parantunut fysiikkaa lukuun ottamatta. Suurin muutos oli tapahtunut maantiedossa/maantieteessä, jossa tehtäväänsä muodollisesti kelpoisten opettajien suhteellinen osuus perusopetuksen ja lukion lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista oli kasvanut tämän tilastoaineiston mukaan 3,2 prosenttiyksikköä.

Matematiikassa 48,3 prosenttia, fysiikassa 45,2 prosenttia ja kemiassa 41,7 prosenttia tehtäväänsä muodollisesti kelpoisista perusopetuksen ja lukion lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista tilastoituna opettajan eniten opettaman aineen mukaan oli 50-vuotiaita tai vanhempia. Vastaava osuus biologian opettajista oli 36,2 ja maantiedon/maantieteen opettajista 32,6 prosenttia.

Muiden aineiden opettajat

Muiden aineiden kuin kielten ja matemaattis-luonnontieteellisten aineiden lehtoreita ja päätoimisia tuntiopettajia työskenteli kevätlukukaudella 2008 tilastossa mukana olevien koulujen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa yhteensä 9 718. Näistä opettajista suurimmat aineenopettajaryhmät olivat liikunnan, historian ja kotitalouden opettajat.

Taulukko 2.24 Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen muiden aineiden kuin kielten ja matemaattis-luonnontieteellisten aineiden lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien määrä yhteensä ja opettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Opettaja yhteensä	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Uskonto, evankelis-luterilainen	653	609	93,3	60	54	90,0	713	663	93,0
Uskonto, ortodoksinen	47	35	74,5	1	...	...	48	36	75,0
Muut uskonnot	24	11	45,8	1	...	...	25	11	44,0
Elämäntietämys	9	7	77,8	1	...	...	10	8	80,0
Historia	1 184	1 141	96,4	81	75	92,6	1 265	1 216	96,1
Yhteiskuntaoppi	110	103	93,6	18	15	83,3	128	118	92,2
Oppilaanohjaus/opinto-ohjaus	921	784	85,1	60	45	75,0	981	829	84,5
Musiikki	613	496	80,9	47	26	55,3	660	522	79,1
Kuvataide	731	654	89,5	50	38	76,0	781	692	88,6
Liikunta	1 373	1 104	80,4	106	79	74,5	1 479	1 183	80,0
Terveystieto	116	94	81,0	11	8	72,7	127	102	80,3
Käsityö (tekstiilityö)	570	528	92,6	49	41	83,7	619	569	91,9
Käsityö (tekninen työ)	705	588	83,4	54	40	74,1	759	628	82,7
Käsityö	11	8	72,7	1	...	...	12	9	75,0
Kotitalous	986	925	93,8	65	59	90,8	1 051	984	93,6
Filosofia	40	38	95,0	2	...	...	42	39	92,9
Psykologia	191	181	94,8	14	11	78,6	205	192	93,7
Tietotekniikka	202	164	81,2	12	4	33,3	214	168	78,5
Kaupalliset aineet ja konekirjoitus	19	14	73,7				19	14	73,7
Muu	72	37	51,4	9	4	44,4	81	41	50,6
Yhteensä	8 577	7 521	87,7	642	503	78,3	9 219	8 024	87,0
Osa-aikainen erityisopetus	74	30	40,5	6	3	50,0	80	33	41,3
Luokamuotoinen erityisopetus	100	28	28,0	8	5	62,5	108	33	30,6
Maahanmuut. perusop. valm. op.	6	1	16,7				6	1	16,7
Tieto aineesta puuttuu	272	252	92,6	33	21	63,6	305	273	89,5
Kaikkiaan	9 029	7 832	86,7	689	532	77,2	9 718	8 364	86,1

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %, lukiot 95,3 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasystä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien osuus perusopetuksen ja lukion lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista oli historiassa 96,1 prosenttia, psykologiassa 93,7 prosenttia, kotitaloudessa 93,6 prosenttia ja evankelis-luterilaisessa uskonossa 93,0 prosenttia. Yli 90 prosenttia lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään myös filosofiassa (92,9 %), yhteiskuntaopissa (92,2 %) ja käsityössä (tekstiilityö 91,9 %).

Suurista aineenopettajaryhmistä opettajien kelpoisuustilanne oli vaikein musiikissa ja liikunnassa. Selvityksessä mukana olevien koulujen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreista ja päätoimisista tun-

tiopettajista oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään musiikissa 79,1 prosenttia ja liikunnassa 80,0 prosenttia.

Taulukko 2.25 Muodollisesti kelpoisten opettajien määrä ja prosentuaalinen osuus taulukossa mainittujen aineiden perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista kevätlukukausina 2005 ja 2008

Opettajan eniten opettama aine	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus			Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus			Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien %-osuus		
	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.	KI 2005	KI 2008	Muutos %-yks.
Uskonto, evankelis-luterilainen	91,4	93,3	1,9	85,7	90,0	4,3	91,0	93,0	2,0
Uskonto, ortodoksinen	74,5	74,5	0,0	...	...	...	74,5	75,0	0,5
Elämäntutkimus	72,7	77,8	5,1	...	...	...	72,7	80,0	7,3
Historia, yhteiskuntaoppi	95,1	96,1	1,0	90,8	90,9	0,1	94,8	95,8	1,0
Oppilaanohjaus/opinto-ohjaus	80,5	85,1	4,6	67,2	75,0	7,8	79,6	84,5	4,9
Musiikki	76,0	80,9	4,9	54,8	55,3	0,5	74,6	79,1	4,5
Kuvataide	79,3	89,5	10,2	52,1	76,0	23,9	77,1	88,6	11,5
Liikunta	82,3	80,4	-1,9	76,0	74,5	-1,5	81,9	80,0	-1,9
Terveystieto	80,0	81,0	1,0	...	72,7	72,7	80,0	80,3	0,3
Käsityö (tekstiilityö)	91,2	92,6	1,4	87,0	83,7	-3,3	91,0	91,9	0,9
Käsityö (tekninen työ)	85,1	83,4	-1,7	71,7	74,1	2,4	84,1	82,7	-1,4
Kotitalous	93,2	93,8	0,6	86,1	90,8	4,7	92,8	93,6	0,8
Filosofia	89,7	95,0	5,3	66,7	...	...	87,5	92,9	5,4
Psykologia	92,6	94,8	2,2	91,7	78,6	-13,1	92,6	93,7	1,1
Tietotekniikka	83,4	81,2	-2,2	45,0	33,3	-11,7	80,9	78,5	-2,4
Kaupalliset aineet ja konekirjoitus	70,7	73,7	3,0	...	...	...	70,7	73,7	3,0

Vastausprosentit 2008: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %, lukiot 95,3 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasystä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2005 ja 2008.

Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien osuus lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista oli kasvanut tässä muiden aineiden ryhmässä kevätlukukaudesta 2005 kevätlukukauteen 2008 lähes kaikissa oppiaineissa. Tehtävänsä muodollisesti kelpoisten opettajien suhteellinen osuus lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista on vähentynyt ainoastaan liikunnassa, käsityössä (tekninen työ) sekä tietotekniikassa.

Suhteellisesti eniten 50 vuotta täyttäneitä opettajia muiden oppiaineiden kuin kielten ja matemaattis-luonnontieteellisten aineiden tehtävänsä muodollisesti kelpoisissa päätoimisissa opettajissa oli oppilaanohjauksessa/opinto-ohjauksessa (46,5 %).

Lisätietoja perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajista on liitetiedoissa.

Opetusneuvos Merja Lahdenkauppi

3.

**Ammatillisen koulutuksen opettajat
kevätlukukaudella 2008**

Tässä luvussa tarkasteltavat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen yhteistyössä opetusministeriön ja Opetushallituksen kanssa keväällä 2008 kokoamiin opettajatietoihin, joissa ovat mukana sekä suomenkielisiä että ruotsinkielisiä ammatillisia opettajia koskevat tiedot. Vastaavia tietoja edellisen kerran vuonna 2005 kerättyä ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen opettajatietoja käsiteltiin erikseen. Tämän vuoksi vuoden 2005 tiedot ja vuoden 2008 tiedot eivät ole keskenään vertailtavissa.

Vuoden 2008 opettajatietoihin vastasi 87,5 prosenttia (258) kaikista ammatillisesta koulutusta antavista oppilaitoksista. Mukana olevat oppilaitosmuodot ovat: ammatilliset oppilaitokset, ammatilliset erityisoppilaitokset, ammatilliset erikoisoppilaitokset, ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset, liikunnan koulutuskeskukset, musiikkioppilaitokset, kansanopistot ja ryhmä muut oppilaitokset.

Ammatillinen peruskoulutus

Ammatillisesta koulutuksesta järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa, ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ja muissa oppilaitoksissa sekä oppisopimuskoulutuksena. Ammatilliset perustutkinnot ovat yhteisiä nuorille ja aikuisille riippumatta siitä, suoritetaanko ne ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/98) mukaisesti ammatillisena opetussuunnitelmaperusteisena peruskoulutuksena tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/98) mukaisesti näyttötutkintona. Näyttötutkinnot ovat ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia. Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei muodollisesti voida asettaa vaatimusta koulutukseen osallistumisesta, mutta pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin erilaisen valmistavan koulutuksen yhteydessä.

Vuosina 1999–2001 uudistettiin kaikki ammatilliset perustutkinnot kolmivuotisiksi (120 opintoviikkoa) ja ne antavat yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Ammatilliseen opetussuunnitelmaperusteiseen koulutukseen lisättiin ammattiosaamisen näytöt 1.8.2006 alkaen. Ammattiosaamisen näytöillä tarkoitetaan työelämän kanssa yhteistyössä järjestettäviä ammattitaidon osoittamistilanteita. Ammattiosaamisen näytöt ovat osa koulutusta ja ajoittuvat koko koulutuksen ajalle. Näyttöjen suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi sekä opiskelijoiden ohjaus- ja tukipalvelut vaativat opettajien työpanosta.

Vuonna 2008 ammatillisessa peruskoulutuksessa on kahdeksan eri koulutusala, joiden sisällä on yhteensä 53 ammatillista perustutkintoa ja niissä 116 koulutusohjelmaa.

Ammatillinen lisäkoulutus

Ammatillinen lisäkoulutus tarkoittaa ammatillisen peruskoulutuksen saaneille tai muulla tavoin ammattitaidon hankkineille järjestettyä täydennys-, jatko- ja uudelleen koulutusta. Ammatti- ja erikois-

ammattitutkintoihin valmistava koulutus on ammatillista lisäkoulutusta. Nämä tutkinnot suoritetaan aina näyttötutkintoina. Ammatillinen lisäkoulutus voi olla myös muuta tutkinnoista riippumatonta ja lyhytkestoisista koulutusta.

Vuonna 2008 näyttötutkintojärjestelmässä oli ammattitutkintoja 184 ja erikoisammattitutkintoja 123.

Rahoitusmuodon perusteella ammatillinen aikuiskoulutus jakaantui omaehtoiseen koulutukseen, oppisopimuskoulutukseen, työvoimapolitiittiseen koulutukseen sekä yritysten ja yhteisöjen osaksi rahoittamaan henkilöstökoulutukseen.

Ammatillinen opettajankoulutus

Laki (L 452/1996) ja asetus (A 455/1996) ammatillisesta opettajankoulutuksesta säätelevät ammatillista opettajankoulutusta. Lain perusteella ammatillista opettajankoulutusta antavat viisi ammatillista opettajakorkeakoulua. Ruotsinkielistä koulutusta järjestää Åbo Akademi. Opintojen laajuus on 60 opintopistettä (aikaisemmin 35 opintoviikkoa), johon kuuluu kasvatustieteellisiä perusopintoja, ammattipedagogisia opintoja, opetusharjoittelua sekä muita opintoja. Opettajankoulutuksen voi suorittaa päätoimisena opiskeluna, monimuoto-opintoina tai verkko-opintoina. Tavoitteena on, että päätoiminen opiskelu suoritetaan yhden lukuvuoden aikana ja monimuotoinen yleensä työn ohessa 1–3 lukuvuoden aikana.

■ Perustietoja ammatillisen koulutuksen opettajista

Kevätlukukaudella 2008 ammatillisessa koulutuksessa (ensisijaisesti) työskenteli yhteensä 14 828 opettajaa, joista naisia oli 54 prosenttia (7 943). Ammatillisen koulutuksen opettajista toimi ensisijaisesti yhteisten opintojen opettajana 2 928 ja ammatillisten opintojen opettajana 11 789 (lisäksi 646 opettajalla opintoala oli muu tai opetettava aine tuntematon).

Ammatillisen koulutuksen opettajista oli lehtoreita 41 prosenttia (6 393), päätoimisia opettajia 39 prosenttia (5 790) ja sivutoimisia opettajia 4,6 prosenttia (694). Lehtoreista 5 216 ja päätoimisista opettajista 4 623 oli ammatillisten opintojen opettajia. Vastaavasti yhteisten opintojen opettajina toimi lehtoreina 1 124 ja päätoimisina opettajina 1 139. Sivutoimisista opettajista oli ammatillisten aineiden opettajia 511 ja yhteisten aineiden opettajia 180. Ruotsinkielisessä koulutuksessa toimi yhteensä 650 opettajaa, joista yhteisten aineiden opettajia oli 139 ja ammatillisten aineiden opettajia 504, lisäksi opintoala oli tuntematon 7 opettajalla.

Ammatillista koulutusta järjestävien oppilaitosten sijaintiin perustuen ammatillisen koulutuksen kaikista kelpoisista opettajista (10 708) 71 prosenttia työskenteli Etelä-Suomen, 73 prosenttia Länsi-Suomen, 78 prosenttia Itä-Suomen, 69 prosenttia Oulun, 74 prosenttia Lapin ja 67 prosenttia Ahvenanmaan läänin oppilaitoksissa. Itä-Suomessa näyttää olevan kelpoisimmat ammatilliset opettajat.

Ammatillisessa koulutuksessa työskenteli vuonna 2008 kaiken kaikkiaan 7 943 naista eli 53,6 prosenttia.

Yhteisten opintojen opettajista naisia oli 72 prosenttia (2 928) ja ammatillisten opintojen opettajista 49 prosenttia. Suomenkielisessä ammatillisessa koulutuksessa yhteisten aineiden opettajien osuudesta naisten osuus oli 72 prosenttia ja ammatillisista opettajista naisia oli 49 prosenttia. Ruotsinkielisessä ammatillisessa koulutuksessa yhteisten aineiden opettajista naisia oli 64 prosenttia ja ammatillisista opettajista naisia oli 43 prosenttia.

■ Opettajat tehtävätyypeittäin

Opetusta antaneista opettajista 82 prosenttia (12 183) toimi lehtorina tai päätoimisena tuntiopettajana. Rehtorina tai muuna johtajana toimi ensisijaisesti 4,8 prosenttia (715), sivutoimisena tuntiopettajana 4,6 prosenttia (694), erityisopettajana 2,7 prosenttia (406) ja 1,3 prosenttia opinto-ohjaajana (188).

Tehtävätyypeittäin tarkasteltuna naiset olivat aliedustettuina ensisijaisesti rehtorin tehtävissä (43 %). Selvästi yliedustettuina naiset olivat opinto-ohjaajien ryhmässä (82 %) ja lievästi yliedustettuina erityisopettajien (62 %) ryhmässä.

Jopa 72 prosenttia rehtoreista oli iältään vähintään 50 vuotta. Yli puolet muissa johtotehtävissä toimivista oli iältään myös vähintään 50 vuotta. Myös lehtoreiden, erityisopettajien ja opinto-ohjaajien ryhmässä oli hyvin selvästi painopiste vanhimmassa ikäryhmässä, mikä voi aiheuttaa tulevana vuosina epätasaisen poistuman ja joka saattaa puolestaan vaatia erityisiä ennakkoivia toimenpiteitä.

Ruotsinkielisessä koulutuksessa vuonna 2008 toimi yhteensä 650 opettajaa, joista yhteisten aineiden opettajia oli 139 ja ammatillisten aineiden opettajia 504.

Taulukko 3.1 Opettajien sukupuoli ja ikä (ryhmittäin) tehtävätyypin mukaan kevätlukukaudella 2008

	Opettajia yhteensä	joista naisia	%	alle 40 v.		40–49 v.		50 v. tai yli	
				lkm	%	lkm	%	lkm	%
Rehtori, johtaja	185	80	43,2	14	7,6	38	20,5	133	71,9
Apulaisrehtori, aikuiskoulutusjohtaja, kurssiosaston johtaja, toimialajohtaja jne.	530	270	50,9	43	8,1	202	38,1	285	53,8
Lehtori	6 393	3 406	53,3	679	10,6	1 835	28,7	3 879	60,7
Päätoiminen tuntiopettaja	5 790	3 060	52,8	1 701	29,4	2 182	37,7	1 907	32,9
Sivutoiminen tuntiopettaja	694	406	58,5	258	37,2	221	31,8	215	31,0
Erityisopettaja	406	251	61,8	49	12,1	150	37,0	207	51,0
Opinto-ohjaaja	188	154	81,9	29	15,4	66	35,1	93	49,5
Muu tai tuntematon	642	316		129	20,1	209	32,6	304	47,4
Yhteensä	14 828	7 943	53,6	2 859	19,3	4 903	33,1	7 023	47,4

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

■ Opettajat kelpoisuuden mukaan

Ammatillisen koulutuksen opettajista suurella osalla 72 prosentilla oli muodollinen kelpoisuus ensisijaisesti hoitamaansa tehtävään. Kelpoisuus puuttui 28 prosenttia opettajista ja kelpoisuuden puuttumisen syynä oli ennen kaikkea opettajalta vaadittavien pedagogisten opintojen puuttuminen, 78 prosenttia (3 207), mutta myös tehtävään vaadittava tutkinto tai oppimäärä puuttui monilta (1 827). Vaadittavan työkokemuksen puuttuminen oli kelpoisuuden syynä varsin vähäinen.

Kelpoisuuden vajavuudet esiintyivät eri tehtävätyyppiryhmissä eri tavoin. Päätoimisista tuntiopettajista lähes puolella ei ollut muodollista kelpoisuutta. Sivutoimisista tuntiopettajista vailla muodollista kelpoisuutta oli kaksi kolmannesta. Parhaiten kelpoisia tehtäviinsä olivat rehtorit (93 %) ja johtajat (89 %), lehtorit (93 %), erityisopettajat (88 %) ja opinto-ohjaajat (86 %). Sekä päätoimisten tuntiopettajien että sivutoimisten tuntiopettajien kohdalla kelpoisuuden puuttuminen painottui selvästi pedagogisten opintojen puuttumiseen.

Kaikista ammatillisessa koulutuksessa vuonna 2008 työskentelevistä opettajista 72 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Suomenkielisistä yhteisten opintojen opettajista 76 prosenttia ja ammatillisten opintojen opettajista 72 prosenttia oli kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Ruotsinkielisten opettajien määrästä (650) kelpoisia oli yhteensä 61 prosenttia. Ruotsinkielisistä yhteisten opintojen opettajista 74 prosenttia ja ammatillisten opintojen opettajista 57 prosenttia oli kelpoisia hoitamaansa tehtävään.

Taulukko 3.2 Opettajien muodollinen kelpoisuus ja mahdollisen epäpätevyyden laatu tehtävätyypin mukaan kevätlukukaudella 2008

	Opettajia yhteensä	Kelpoinen		Kelpoisuus puuttuu (Samalla opettajalla voi olla useampi puuttuva kelpoisuustekijä)				Tieto kelpoisuudesta puuttuu
			%	Yhteensä	Päätehtävään vaadittava tutkinto tai oppimäärä puuttuu	Opettajan pedagogiset opinnot puuttuvat	Vaadittava työkokemus puuttuu	
Rehtori, johtaja	185	172	93	13	2	10	0	2
Apulaisrehtori, aikuiskoulutusjohtaja, kurssiosaston johtaja, toimialajohtaja jne.	530	471	88,8	59	12	41	1	9
Lehtori	6 393	5 939	93	454	175	354	33	8
Päätoiminen tuntiopettaja	5 790	3 054	52,8	2 736	1 288	2 119	235	92
Sivutoiminen tuntiopettaja	694	233	33,6	461	233	392	47	23
Erityisopettaja	406	357	87,9	49	37	28	1	1
Opinto-ohjaaja	188	162	86,2	26	15	12	0	1
Muu tai tuntematon	642	320	49,8	322	65	251	30	42
Yhteensä	14 828	10 708	72,2	4 120	1 827	3 207	347	178

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Kelpoisuus tehtävätyypin mukaan lääneittäin

Kaikki tehtävätyypit huomioon ottaen ammatillisen koulutuksen opettajista oli muodollisesti kelpoisia 72 prosenttia. Läänikohtaisesti kelpoisten opettajien osuus vaihteli välillä 78 prosenttia (Itä-Suomen läänin) ja 67 prosenttia (Ahvenanmaa). Eri tehtävätyyppien sisällä muodollisesti kelpoisten opettajien osuus vaihteli jonkin verran alueellisesti. Läänikohtaisessa tarkastelussa havaitaan, että lehtoreiden kelpoisuus on yli 90 prosenttia kaikissa lääneissä (valtakunnallinen keskiarvo 94 %). Päätoimisten tuntiopettajien kelpoisuus sen sijaan on pääsääntöisesti yli 50 prosenttia, mutta Oulun läänissä 48 prosenttia ja Ahvenanmaalla 40 prosenttia. Sivutoimisten tuntiopettajien kelpoisuus vaihteli maan keskiarvon, 34 prosenttia, molemmin puolin. Paras tilanne oli Etelä-Suomen läänissä, jossa kelpoisuus nousi yli maan keskiarvon 37 prosenttia. Erityisopettajien kelpoisuuden osalta paras tilanne oli Oulun läänissä, jossa kelpoisten osuus (98 %) nousi yli maan keskiarvon, joka oli 88 prosenttia. Etelä-Suomen läänissä kelpoisia erityisopettajia oli 83 prosenttia. Opinto-ohjaajien kelpoisuus oli koko maassa 86 prosenttia ja verrattuna tähän heikoin tilanne oli Länsi-Suomen läänissä, jossa kelpoisten osuus oli alle 80 prosenttia.

Taulukko 3.3 Opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävätyypin mukaan maakunnittain ja lääneittäin kevätlukukaudella 2008

	Rehtori			Apulaisrehtori ym.			Lehtori			Päätöiminen tuntiopettaja		
	lkm	kelp.	%	lkm	kelp.	%	lkm	kelp.	%	lkm	kelp.	%
Etelä-Suomen lääni												
01 Uusimaa	40	37	92,5	107	83	77,6	1409	1326	94,1	1304	609	46,7
20 Itä-Uusimaa	5	...		8	8	100,0	66	50	75,8	87	39	44,8
05 Kanta-Häme	5	...		41	39	95,1	326	285	87,4	209	144	68,9
07 Päijät-Häme	5	...		29	27	93,1	129	127	98,4	192	128	66,7
08 Kymenlaakso	3	...		7	7	100,0	185	161	87,0	116	62	53,5
09 Etelä-Karjala	3	...		22	19	86,4	159	156	98,1	142	96	67,6
Yhteensä (5 419)	62	58	93,5	214	183	85,5	2274	2105	92,6	2050	1078	52,6
Länsi-Suomen lääni												
02 Varsinais-Suomi	22	22	100,0	37	32	86,5	489	436	89,2	530	324	61,1
04 Satakunta	10	9	90,0	21	19	90,5	175	163	93,1	215	114	53,0
06 Pirkanmaa	22	19	86,4	58	55	94,8	461	426	92,4	570	342	60,0
13 Keski-Suomi	7	...		15	15	100,0	443	412	93,0	189	122	64,6
14 Etelä-Pohjanmaa	4	...		21	16	76,2	264	254	96,2	263	99	37,6
15 Pohjanmaa	7	7	100,0	28	24	85,7	236	222	94,1	226	83	36,7
16 Keski-Pohjanmaa	3	...		11	11	100,0	124	118	95,2	88	42	47,7
Yhteensä (5 137)	75	67	89,3	191	172	90,1	2192	2031	92,7	2081	1126	54,1
Itä-Suomen lääni												
10 Etelä-Savo	3	...		19	18	94,7	316	307	97,2	171	81	47,4
11 Pohjois-Savo	1	...		19	19	100,0	267	265	99,3	283	187	66,1
12 Pohjois-Karjala	6	...		21	15	71,4	252	236	93,7	181	87	48,1
Yhteensä (1 688)	10	10	100,0	59	52	88,1	835	808	96,8	635	355	55,9
Oulun lääni												
17 Pohjois-Pohjanmaa	17	17	100,0	31	30	96,8	524	464	88,6	588	293	49,8
18 Kainuu	1	...		12	12	100,0	156	154	98,7	137	55	40,2
Yhteensä (1 746)	18	18	100,0	43	42	97,7	680	618	90,9	725	348	48,0
Lapin lääni												
19 Lappi (705)	12	11	91,7	23	22	95,7	342	319	93,3	274	137	50,0
Ahvenanmaan lääni												
21 Ahvenanmaa (133)	8	8	100,0	0	0		70	58	82,9	25	10	40,0
Koko maa (14 728)	185	172	93,0	530	471	88,9	6 393	5 939	94,0	5 790	3 054	53,0

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

HUOM: Kolme pistettä (...) tarkoittaa, että tietosuojasysteemi ei kelpoisten lukumääriä ilmoiteta silloin kun opettajien kokonaismäärä on viisi tai vähemmän.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

	Sivutoiminen tuntiopettaja			Erityisopettaja			Opinto-ohjaaja			Muu		
	lkm	kelp.	%	lkm	kelp.	%	lkm	kelp.	%	lkm	kelp.	%
Etelä-Suomen lääni												
01 Uusimaa	163	54	33,1	111	89	80,2	62	53	85,5	238	73	30,7
20 Itä-Uusimaa	16	6	37,5	2	...		0	0		0	0	
05 Kanta-Häme	48	22	45,8	61	53	86,9	3	...		14	...	
07 Päijät-Häme	18	11	61,1	8	7	87,5	2	...		35	18	72,0
08 Kymenlaakso	8	...		4	...		2	...		6	...	
09 Etelä-Karjala	11	...		2	...		1	...		4	...	
Yhteensä (5 419)	264	99	37,5	188	156	83,0	70	60	85,7	297	101	34,0
Länsi-Suomen lääni												
02 Varsinais-Suomi	97	42	43,3	27	26	96,3	14	10	71,4	5	...	
04 Satakunta	11	...		3	...		8	6	75,0	13	...	
06 Pirkanmaa	40	9	22,5	10	9	90,0	18	15	83,3	112	104	92,9
13 Keski-Suomi	33	10	30,3	23	20	87,0	11	10	90,9	30	...	
14 Etelä-Pohjanmaa	33	7	21,2	23	17	73,9	8	...		21	9	42,9
15 Pohjanmaa	10	...		6	...		9	8	88,9	20	12	60,0
16 Keski-Pohjanmaa	6	...		1	...		3	...		3	...	
Yhteensä (5 137)	230	75	32,6	93	81	87,1	71	56	78,9	204	136	66,7
Itä-Suomen lääni												
10 Etelä-Savo	10	...		15	12	80,0	6	6	100,0	25	14	56,0
11 Pohjois-Savo	17	8	47,1	5	...		10	9	90,0	45	31	68,9
12 Pohjois-Karjala	13	...		2	...		1	...		0	0	
Yhteensä (1 688)	40	13	32,5	22	19	86,4	17	16	94,1	70	45	64,3
Oulun lääni												
17 Pohjois-Pohjanmaa	108	33	30,6	97	95	97,9	14	14	100,0	43	22	51,2
18 Kainuu	15	...		0	0		3	...		0	0	
Yhteensä (1 746)	123	36	29,3	97	95	97,9	17	17	100,0	43	22	51,2
Lapin lääni												
19 Lappi (705)	23	...		4	...		11	11	100,0	16	13	81,3
Ahvenanmaan lääni												
21 Ahvenanmaa (133)	14	7	50,0	2	...		2	...		12	...	
Koko maa (14 728)	694	233	33,6	406	357	87,9	188	162	86,2	642	320	49,8

HUOM: Kolme pistettä (...) tarkoittaa, että tietosuojajästä ei kelpoisten lukumääriä ilmoiteta silloin kun opettajien kokonaismäärä on viisi tai vähemmän.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Suomenkielisessä ammatillisessa koulutuksessa kelpoisuusaste oli 73 prosenttia. Parhaiten opettajien kelpoisuus täyttyi Itä-Suomen läänissä (78 %) ja seuraavaksi parhaiten Lapin läänissä (74 %), Länsi-Suomen läänissä (74 %) ja Etelä-Suomen läänissä (73 %). Oulun läänissä opettajien kelpoisuus jäi alle 70 prosenttia.

Yhteisten opintojen opettajien kelpoisuus palvelussuhteen ja eniten opettaman aineen mukaan

Yhteisten opintojen opettajista, joiden osalta päätoimisuutta/sivutoimisuutta koskeva tieto on käytettävissä, oli päätoimisia opettajia yhteensä 2 663 ja sivutoimisia 180. Sivutoimisista opettajista vain 38 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään. Päätoimisista opettajista kelpoisia oli 79 prosenttia.

Päätoimisten opettajien suurista ryhmistä yhteiskunta- ja työelämäntiedon ja pienistä ryhmistä venäjän kielen, terveystiedon ja opinto-ohjauksen opettajista kaikki tai lähes kaikki olivat kelpoisia hoitamaan tehtävään. Selvästi huonoin tilanne päätoimisista opettajista kelpoisuuden suhteen oli tietotekniikan opettajilla, joista vain 62 prosenttia oli kelpoisia. Valmentavassa koulutuksessa vain 67 prosenttia päätoimisista opettajista oli kelpoisia, kun taas yhteiskunta- ja työelämäntiedon opettajista jopa 92 prosenttia oli kelpoisia.

Taulukko 3.4 Yhteisten opintojen opettajien muodollinen kelpoisuus ja palvelussuhteen päätoimisuus/sivutoimisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Yhteisten opintojen opettajat	Päätoimiset opettajat			Sivutoimiset opettajat			Muut		
	yht.	kelp.	%	yht.	kelp.	%	yht.	kelp.	%
001 Erityisopetus	152	127	83,6	2	...		6	...	
002 Vammaisten opiskelijoiden opintoihin valmentava (valmentava I)	147	98	66,7	3	...		3	...	
003 Vammaisten opiskelijoiden työhön ja itsenäiseen elämään valmentava (valmentava II)	79	53	67,1	1	...		4	...	
004 Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava opetus	95	65	68,4	15	...		5	...	
005 Opinto-ohjaus	221	196	88,7	1	...		7	...	
006 Äidinkieli, suomi	357	293	82,1	20	7	35	9	8	88,9
007 Äidinkieli, ruotsi	31	27	87,1	1	...		0	0	
008 Äidinkieli, saame	2	...		0	0		0	0	
009 Äidinkieli, viittomakieli	4	...		0	0		0	0	
010 Äidinkieli, muu oppilaan äidinkieli	0	0		0	0		0	0	
011 Äidinkieli, suomi toisena kielenä	44	32	72,7	6	...		4	...	
012 Äidinkieli, ruotsi toisena kielenä	3	...		1	...		0	0	
013 Matematiikka	258	212	82,2	13	6	46,2	3	...	
014 Tietotekniikka	195	121	62,1	15	...		12	7	58,3
015 Fysiikka ja kemia	42	36	85,7	3	...		1	...	
016 Ympäristötieto	8	8	100	0	0		0	0	
017 Yhteiskunta- ja työelämäntieto	143	131	91,6	3	...		8	...	
018 Toinen kotimainen kieli (suomi)	13	11	84,6	4	...		2	...	
019 Toinen kotimainen kieli (ruotsi)	116	99	85,3	6	...		0	0	
020 Englanti	298	248	83,2	20	9	45	8	8	100
021 Ranska	7	6	85,7	2	...		0	0	
022 Saksa	5	...		3	...		0	0	
023 Venäjä	7	7	100	2	...		0	0	
024 Muu kieli	6	...		3	...		0	0	
025 Yritystoiminnan perusteet	45	30	66,7	4	...		1	...	
026 Psykologia	34	27	79,4	3	...		3	...	
027 Liikunta	187	141	75,4	19	6	31,6	4	...	
028 Terveystieto	9	8	88,9	2	...		1	...	
029 Taide- ja kulttuuri	77	66	85,7	15	7	46,7	0	0	
030 Etiikka	0	0		0	0		0	0	
031 Vieraat kulttuurit	7	5	71,4	0	0		0	0	
Tieto opetettavasta aineesta puuttuu				0	0				
Yhteensä	2 663	2 105	79	180	69	38,3	85	60	70,6

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Ammatillisten opintojen opettajien kelpoisuus palvelussuhteen ja koulutusalan mukaan

Ammatillisten opintojen opettajista, joiden osalta päätoimisuutta/sivutoimisuutta koskeva tieto on käytettävissä, oli päätoimisia 10 727 ja sivutoimisia 511. Päätoimisista opettajista hoitamaansa tehtävään kelpoisia oli 74 prosenttia (7 962) ja sivutoimisista 32 prosenttia (163).

Kelpoisten päätoimisten opettajien osuus verrattuna maan keskiarvoon oli varsin suuri matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla (89 %) ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla (84 %). Erityisen alhainen päätoimisten opettajien kelpoisten osuus oli luonnontieteiden alalla (46 %). Myös tekniikan ja liikenteen alan (68 %), kulttuurialan (68 %) ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan (68 %) päätoimisten opettajien kelpoisuus oli alle maan keskiarvon, 74 prosenttia. Paras tilanne sivutoimisten opettajien kelpoisuudessa oli kulttuurialalla.

Taulukko 3.5 Ammatillisten opintojen opettajien muodollinen kelpoisuus ja palvelussuhteen päätoimisuus/sivutoimisuus koulutusalan mukaan kevätlukukaudella 2008

Koulutusala	Päätoimiset opettajat			Sivutoimiset opettajat			Muut		
	yht.	kelp.	%	yht.	kelp.	%	yht.	kelp.	%
1 Humanistinen ja kasvatusala	205	160	78	12	...		9	8	88,9
2 Kulttuuriala	944	639	67,7	158	70	44,3	62	38	61,3
3 Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	920	625	67,9	72	22	30,6	55	32	58,2
4 Luonnontieteiden ala	211	97	46	18	...		21	...	
5 Tekniikan ja liikenteen ala	3 879	2 643	68,1	67	10	14,9	185	84	45,4
6 Luonnonvara ja ympäristöala	862	653	75,8	28	...		25	...	
7 Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	1 935	1 627	84,1	83	28	33,7	26	16	61,5
8 Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	1 395	1 235	88,5	43	13	30,2	39	33	84,6
9 Muu opetus	374	282	75,4	30	7	23,3	129	34	26,4
Tieto opetettavasta aineesta puuttuu	2	...	50						
Yhteensä	10 727	7 962	74,2	511	163	31,9	551	255	46,3

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

■ Opettajat opetettavan aineen tai koulutusalan mukaan

Yhteisten aineiden opettajista suurin määrä toimi äidinkielen (suomi), 13 prosenttia, ja englannin, 11 prosenttia opettajina. Seuraavaksi eniten, 8–9 prosenttia, oli matematiikan, tietotekniikan ja opinto-ohjauksen opettajia.

Ammatillisista opettajista suurimman ryhmän muodostivat tekniikan ja liikenteen alan, 35 prosenttia, opettajat, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan, 17 prosenttia, opettajat sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalan, 12 prosenttia, opettajat.

Taulukko 3.6 Opettajien määrät eniten opettaman aineen ja koulutusalan mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Yht.	%	Opettajan eniten opettama koulutusala	Yht.	%
Yhteisten aineiden opettajat (20 % kaikista opettajista)	2 928		Ammatillisten aineiden opettajat (80 % kaikista opettajista)	11 900	
Yhteiset ja muut kuin ammatilliset opinnot			Yhteiset ja muut kuin ammatilliset opinnot		
Erityisopetus	160	5	Humanistinen ja kasvatusala	226	2
Vamm. opintoihin valmentava (valmentava I)	153	5	Kulttuuriala	1 164	10
Vamm. työhön ja itsenäiseen elämään valmentava (valmentava II)	84	3	Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	1 047	9
Maahanmuuttajien amm. peruskoulutukseen valmistava koulutus	115	4	Luonnontieteiden ala	250	2
Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus	79	3	Tekniikan ja liikenteen ala	4 131	35
Opinto-ohjaus	229	8	Sosiaali,terveys- ja liikunta-ala	2 045	17
Äidinkieli, suomi	386	13	Matkailu-,ravitsemis- ja talousala	1 477	12
Äidinkieli, ruotsi	32	1	Muu tai tuntematon ala	644	5
Äidinkieli, suomi toisena kielenä	54	2			
Matematiikka	274	9			
Tietotekniikka	222	8			
Fysiikka ja kemia	46	2			
Yhteiskunta- ja työelämä tieto	154	5			
Toinen kotimainen kieli (suomi)	19	1			
Toinen kotimainen kieli (ruotsi)	122	4			
Englanti	326	11			
Yritystoiminnan perusteet	50	2			
Psykologia	40	1			
Liikunta	210	7			
Taide- ja kulttuuri	92	3			

Yhteisten opintojen opettajien joukko (yhteensä 2 928) koostui toisaalta hyvin suurista ja toisaalta hyvin pienistä eri aineiden opettajien ryhmistä. Eniten opettajia oli seuraavissa ryhmissä:

- äidinkieli, suomi (386)
- englanti (326)
- matematiikka (274)
- tietotekniikka (222)
- opinto-ohjaus (229)
- erityisopetus (160)
- vammaisten opiskelijoiden opintoihin valmentava opetus (153)
- maahanmuuttajien valmistava opetus (115).

Kaikissa yhteisten opintojen opettajien ryhmissä oli selvästi eniten opettajia, jotka olivat 50 vuotta tai enemmän. Keskimäärin selvästi vanhimmat opettajat (50 vuotta tai yli) olivat matematiikan, yhteiskunta- ja työelämä tiedon, ruotsi toisena kotimaisena kielenä, yritystoiminnan ja liikunnan opettajissa.

**Taulukko 3.7 Yhteisten opintojen opettajat ikäryhmittäin eniten opettaman aineen mukaan
kevätlukukaudella 2008**

Yhteisten opintojen opettajat	Yht.	Alle 40 v.		40–49 v.		50 v. ja yli	
	lkm	lkm	%	lkm	%	lkm	%
001 Erityisopetus	160	30	18,8	63	39,4	66	41,3
002 Vammaisten opiskelijoiden opintoihin valmentava (valmentava I)	153	36	23,5	65	42,5	51	33,3
003 Vammaisten opiskelijoiden työhön ja itsenäiseen elämään valmentava (valmentava II)	84	20	23,8	32	38,1	32	38,1
004 Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava opetus	115	36	31,3	40	34,8	36	31,3
005 Opinto-ohjaus	229	32	14,0	87	38,0	109	47,6
006 Äidinkieli, suomi	386	103	26,7	107	27,7	170	44,0
007 Äidinkieli, ruotsi	32	9	28,1	11	34,4	12	37,5
008 Äidinkieli, saame	2	1		0		1	
009 Äidinkieli, viittomakieli	4	0		2	50,0	2	50,0
010 Äidinkieli, muu oppilaan äidinkieli	0	0		0		0	
011 Äidinkieli, suomi toisena kielenä	54	16	29,6	17	31,5	21	38,9
012 Äidinkieli, ruotsi toisena kielenä	4	1	25,0			3	75,0
013 Matematiikka	274	67	24,5	77	28,1	130	47,5
014 Tietotekniikka	222	43	19,4	84	37,8	93	41,9
015 Fysiikka ja kemia	46	15	32,6	12	26,1	19	41,3
016 Ympäristötieto	8	1	12,5	1	12,5	6	75,0
017 Yhteiskunta- ja työelämä tiedo	154	33	21,4	33	21,4	88	57,1
018 Toinen kotimainen kieli (suomi)	19	7	36,8	5	26,3	7	36,8
019 Toinen kotimainen kieli (ruotsi)	122	25	20,5	38	31,2	59	48,4
020 Englanti	326	65	19,9	104	31,9	152	46,6
021 Ranska	9	1	11,1	5	55,6	3	33,3
022 Saksa	8	4	50,0	1	12,5	3	37,5
023 Venäjä	9	3	33,3	4	44,4	2	22,2
024 Muu kieli	9	1	11,1	0		8	88,9
025 Yritystoiminnan perusteet	50	5	10,0	14	28,0	30	60,0
026 Psykologia	40	11	27,5	14	35,0	14	35,0
027 Liikunta	210	40	19,1	58	27,6	110	52,4
028 Terveystieto	12	0		2	16,7	9	75,0
029 Taide- ja kulttuuri	92	10	10,9	33	35,9	47	51,1
030 Etiikka	0	0		0		0	
031 Vieraat kulttuurit	7	2	28,6	0		5	71,4
Yhteensä	2 928	655	22,4	937	32,0	1 309	44,7

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Ammatillisten opintojen opettajia oli yhteensä 11 789, joista yli puolet toimi yhteensä tekniikan ja liikenteen alalla sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla. Tekniikan ja liikenteen alalla yli puolet (54 prosenttia) opettajista oli vähintään 50 vuotta tai yli. Lähes kaikilla koulutusaloilla ikärakenne painottui yli 40-vuotiaisiin opettajiin. Näin ollen lähitulevaisuudessa ammatillisen koulutuksen opettajatarvetta tulee selvästi olemaan. Vain 19 prosenttia opettajista oli alle 40-vuotiaita. Vähiten uusien opettajien tarvetta näyttäisi ikään perustuvan luonnollisen poistuman vuoksi olevan kulttuurialalla, humanistisella ja kasvatusalalla sekä luonnontieteellisellä alalla, joilla opettajien osuus oli vain 31–36 prosenttia ikäryhmässä 50 vuotta tai yli.

Taulukko 3.8 Ammatillisten opintojen opettajat ikäryhmittäin koulutusalan mukaan kevätlukukaudella 2008

Ammatillisten opintojen opettajat	Yht.	alle 40 v.		40–49 v.		50 v ja yli	
	lkm	lkm	%	lkm	%	lkm	%
1 Humanistinen ja kasvatustila	226	62	27,4	94	41,6	70	31,0
2 Kulttuuriala	1 164	316	27,2	409	35,1	429	36,9
3 Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	1 047	195	18,6	352	33,6	491	46,9
4 Luonnontieteiden ala	250	67	26,8	92	36,8	90	36,0
5 Tekniikan ja liikenteen ala	4 131	656	15,9	1 219	29,5	2 211	53,5
6 Luonnonvara ja ympäristöala	915	211	23,1	260	28,4	439	48,0
7 Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	2 044	385	18,8	701	34,3	949	46,4
8 Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	1 477	221	15,0	619	41,9	631	42,7
9 Muu opetus	533	107	20,1	185	34,7	240	45,0
Tieto opetettavasta aineesta puuttuu	111	27	24,3	33	29,7	51	46,0
Yhteensä	11 789	2 220	18,8	3 933	33,3	5 550	47,1

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Ammatillisten opettajien nuorimpaan ikäluokkaan (alle 40 vuotta) sijoittui 19 prosenttia (2 220) opettajista, ikäluokkaan 40–49 vuotta sijoittui 33 prosenttia (3 933) opettajista ja korkeimpaan ikäluokkaan 47 prosenttia (5 550) opettajista. Vastaavasti yhteisten opintojen opettajien nuorimpaan ikäluokkaan sijoittui 22 prosenttia (655) opettajista, seuraavaan ikäluokkaan 32 prosenttia (937) ja korkeimpaan ikäluokkaan 45 prosenttia (1 309).

Opetusneuvos Pertti Pitkänen
Yli-insinööri Raili Laasonen

4. Vapaan sivistystyön opettajat kevätlukukaudella 2008

Seuraavassa tarkasteltavat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen yhteistyössä opetusministeriön ja Opetushallituksen keväällä 2008 kokoamiin opettajatieluihin. Vastaava tiedonkeruu suoritettiin edellisen kerran vuonna 2005. Mukana olevat oppilaitostyypit ovat kansalaisopistot, kansanopistot, opintokeskukset ja liikunnan koulutuskeskukset. Kysely lähetettiin 338:lle vapaan sivistystyön oppilaitokselle, joista kyselyyn vastasi 303 oppilaitosta. Kyselyn vastausprosentiksi vapaan sivistystyön osalta muodostui näin ollen lähes 90 prosenttia.

Taulukko 4.1 Vapaan sivistystyön koulutuksen päätoimisten opettajien lukumäärä ja naisten osuus tehtävätyypin mukaan

Tehtävätyyppi vapaan sivistystyön oppilaitoksessa	Oppilaitostyyppi																	
	Kansalaisopistot			Kansanopistot			Liikunnan koulutuskeskukset			Opintokeskukset			Muut oppilaitokset			Yhteensä		
	lkm	nainen	%	lkm	nainen	%	lkm	nainen	%	lkm	nainen	%	lkm	nainen	%	lkm	nainen	%
Rehtori, johtaja	155	98	63	53	14	26	6	1	17	7	3	43	1	1	100	222	117	53
Apulaisrehtori, alurehtori, vararehtori	40	27	68	36	20	56	2	1	50	0	0		0	0		78	48	62
Opettaja, linjajohtaja, lehtori	501	399	80	332	196	59	36	19	53	19	11	58	10	7	70	898	632	70
Päätoiminen tuntiopettaja	158	126	80	29	21	72	14	7	50	2	2	100	2	0	0	205	156	76
Muu	22	18	82	18	8	44	11	7	64	13	7	54	0	0		64	40	63
Yhteensä	876	668	76	468	259	55	69	35	51	41	23	56	13	8	62	1 467	993	68
Oppilaitostyyppin osuus kaikista, %	60			32			5			3			1					

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Taulukko 4.2 Vapaa sivistystyön koulutuksen päätoimisten opettajien opettajakelpoisuus oppilaitostyypeittäin vuosina 2008, 2005 ja 2002

Oppilaitostyyppi	Opettaja yhteensä	2008		2005			2002		
		Opettajakelpoisuus on kunnossa		Opettaja yhteensä	Opettajakelpoisuus on kunnossa		Opettaja yhteensä	Opettajakelpoisuus on kunnossa	
		lkm	%		lkm	%		lkm	%
Kansalaisopistot	876	715	82	1 126	776	69	1 039	792	76
Kansanopistot	468	298	64	413	247	60	478	282	59
Liikunnan koulutuskeskukset	69	30	43	52	27	52	52	17	33
Opintokeskukset	41	26	63	39	21	54	65	23	35
Yhteensä	1 454	1 069	74	1 630	1 071	66	1 634	1 114	68

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Tarkasteltaessa vapaan sivistystyön opettajien kelpoisuutta voidaan yleisenä piirteenä todeta, että kelpoisten opettajien suhteellisen osuus on kasvusuunnassa. Kelpoisuus oli kunnossa 68 prosentilla opettajista vuonna 2002 ja 74 prosentilla vuonna 2008. Koska opettajien määrä on samana aikana laskenut, voitaisiin ajatella, että nimenomaan kelpoiset opettajat ovat vakiinnuttaneet asemansa oppilaitosten henkilöstössä muiden joutuessa siirtymään muihin työtehtäviin. Ajankohdasta riippumatta kelpoisten opettajien suhteellinen osuus on suurin kansalaisopistoissa. Sitten seuraavat kansanopistot, opintokeskukset ja liikunnan koulutuskeskukset. Oppilaitosten opetuksen sisällöllinen vakiintuneisuus ja välttämättömän, mutta sisällöltään vaihtelevan tuntiopetuksen määrä eri oppilaitoksissa selittää ainakin osittain rakenteen eroavuuksia.

Taulukko 4.3 Vapaa sivistystyön koulutuksen päätoimisten opettajien opettajakelpoisuus oppilaitostyyppiin ja opettajan tehtävätyypin mukaan

Oppilaitostyyppi Tehtävätyyppi vapaan sivistystyön oppilaitoksessa	Opettaja yhteensä	Opettajakelpoisuus on kunnossa		Pedagogiset opinnot puuttuvat		Tutkinto puuttuu
		lkm	%	lkm	%	%
Kansalaisopistot						
Rehtori, johtaja	155	150	97	2	1	2
Apulaisrehtori, aluerehtori, vararehtori	40	37	93	2	5	2
Opettaja, linjajohtaja, lehtori	501	443	88	48	10	2
Päätoiminen tuntiopettaja	158	69	44	69	44	13
Muu	22	16	73	5	23	5
Yhteensä	876	715	82	126	14	4
Kansanopistot						
Rehtori, johtaja	53	46	87	4	8	6
Apulaisrehtori, aluerehtori, vararehtori	36	32	89	3	8	3
Opettaja, linjajohtaja, lehtori	332	202	61	104	31	8
Päätoiminen tuntiopettaja	29	13	45	12	41	14
Muu	18	5	28	9	50	22
Yhteensä	468	298	64	132	28	8
Liikunnan koulutuskeskukset						
Rehtori, johtaja	6	5	83	1	17	0
Apulaisrehtori, aluerehtori, vararehtori	2	2	100	0	0	0
Opettaja, linjajohtaja, lehtori	36	19	53	13	36	11
Päätoiminen tuntiopettaja	14	3	21	8	57	21
Muu	11	1	9	9	82	9
Yhteensä	69	30	43	31	45	12
Opintokeskukset						
Rehtori, johtaja	7	5	71	0	0	29
Apulaisrehtori, aluerehtori, vararehtori	0	0		0		
Opettaja, linjajohtaja, lehtori	19	12	63	2	11	26
Päätoiminen tuntiopettaja	2	2	100	0	0	0
Muu	13	7	54	6	46	0
Yhteensä	41	26	63	8	20	17
Yhteensä						
Rehtori, johtaja	222	207	93	7	3	4
Apulaisrehtori, aluerehtori, vararehtori	78	71	91	5	6	3
Opettaja, linjajohtaja, lehtori	898	686	76	167	19	5
Päätoiminen tuntiopettaja	205	89	43	89	43	13
Muu	64	29	45	29	45	9
Yhteensä *	1 467	1 082	74	297	20	6

*Sisältää mainittuihin oppilaitostyyppiin luokittelemattomat 13 opettajaa.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Yleisenä huomiona opettajien kelpoisuudesta vapaan sivistystyön oppilaitoksista voidaan todeta, että kelpoisuus on parhaiten kunnossa johtavassa asemassa olevilla opettajakunnan edustajilla (rehtorit, johtajat, apulaisrehtorit, aluerehtorit ja vararehtorit), joiden ryhmässä kelpoisten osuus on yli 90. Vastaavasti heikoin kelpoisten osuus on päätoimisten tuntiopettajien joukossa, missä se on vain 43. Kun vastaavasti verrataan opettajaryhmien kelpoisuusosuuksia eri oppilaitostyypeissä, todetaan jälleen päälinjana, että kelpoisuudet on parhaiten hoidettu kansalaisopistoissa, sitten tulevat kansanopistot, opintokeskukset ja liikunnan koulutuskeskukset.

Taulukko 4.4 Kansalaisopistojen ja kansanopistojen päätoimisten opettajien opettajakelpoisuus koulutusaloittain

Koulutusala	Kansalaisopistot					Kansanopistot				
	Opettaja yhteensä	Opettaja-kelpoisuus on kunnossa		Pedagogiset opinot puuttuu	Tutkinto puuttuu	Opettaja yhteensä	Opettaja-kelpoisuus on kunnossa		Pedagogiset opinot puuttuu	Tutkinto puuttuu
	lkm	lkm	%	%	%	lkm	lkm	%	%	%
Maahanmuuttajien opetus	16	12	75	19	6	27	20	74	19	7
Humanistinen ja kasvatusala	215	202	94	4	2	153	112	73	20	7
Kulttuuriala	506	401	79	17	4	115	63	55	37	9
Yht.tieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	24	21	88	8	4	41	29	71	20	10
Luonnontieteiden ala	21	13	62	38	0	24	16	67	25	8
Tekniikan ja liikenteen ala	43	30	70	21	9	22	8	36	45	18
Luonnonvara- ja ympäristöala	0	0				5	3	60	40	0
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	29	16	55	31	14	26	19	73	23	4
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	10	8	80	10	10	8	6	75	13	13
Muu koulutus	11	11	100	0	0	42	21	50	45	5
Opintoala tuntematon	1	1	100	0	0	5	1	20	60	20
Yhteensä	876	715	82	14	4	468	298	64	28	8

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Vapaan sivistystyön opetushenkilöstön kelpoisuus eri aloilla vaihtelee suuresti sekä kansalais- että kansanopistoissa. Kansalaisopistoissa humanistisella ja kasvatusalalla peräti 94 opettajista on kelpoisia, mutta vastaava luku on sosiaali-, terveys ja liikunta-alalla vain 55. Vastaavasti kansanopistoissa esimerkiksi matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla, humanistisella ja kasvatusalalla sekä maahanmuuttajien opetuksessa kelpoisten osuus on yli 70, mutta tekniikan ja liikenteen alalla vain 36. On ilmeistä, että kelpoisten opettajien osuus eri aloilla heijastaa ennen kaikkea eri koulutusalojen vakiintuneisuutta kyseissä oppilaitostyypeissä. Kansanopistoissa annettava ammatillinen koulutus vaikuttanee myös selvästi kelpoisten määrään eri koulutusaloilla.

Taulukko 4.5 Vapaan sivistystyön koulutuksen päätoimiset opettajat oppilaitostyyppittäin opettajan4tehtävätyypin ja ikäryhmän mukaan

	Kansalaisopistot		Kansanopistot		Liikunnan koulutuskeskukset		Opintokeskukset		Muut oppilaitokset		Oppilaitokset yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Rehtori, johtaja												
alle 40 v.	11	7	5	9	3	50	0		0		19	9
40–49 v.	38	25	14	26	2	33	2	29	0		56	25
50 v. ja yli	106	68	34	64	1	17	5	71	1	100	147	66
Yhteensä	155		53		6		7		1		222	
Apulaisrehtori aluerehtori, vararehtori												
alle 40 v.	0	0	7	19	0		0		0		7	9
40–49 v.	12	30	5	14	0		0		0		17	22
50 v. ja yli	28	70	24	67	2		0		0		54	69
Yhteensä	40		36		2		0		0		78	
Opettaja, linjajohtaja, lehtori												
alle 40 v.	86	17	88	27	22	61	7	37	1		204	23
40–49 v.	139	28	111	33	12	33	2	11	1		265	30
50 v. ja yli	276	55	133	40	2	6	10	53	8		429	48
Yhteensä	501		332		36		19		10		898	
Päätoiminen tuntiopettaja												
alle 40 v.	30	19	12	41	11	79	1		0		54	26
40–49 v.	50	32	8	28	3	21	1		0		62	30
50 v. ja yli	78	49	9	31	0	0	0		2		89	43
Yhteensä	158		29		14		2		2		205	
Muu												
alle 40 v.	3	14	4	22	10	91	4	31	0		21	33
40–49 v.	3	14	6	33	1	9	2	15	0		12	19
50 v. ja yli	16	73	8	44	0	0	7	54	0		31	48
Yhteensä	22		18		11		13		0		64	
Kaikki												
alle 40 v.	130	15	116	25	46	67	12	29	1	8	305	21
40–49 v.	242	28	144	31	18	26	7	17	1	8	412	28
50 v. ja yli	504	58	208	44	5	7	22	54	11	85	750	51
Yhteensä	876		468		69		41		13		1 467	

Vapaan sivistystyön opettajien ikärakenne osoittaa opettajakunnan kokonaisuutena olevan toistaiseksi varsin ikääntynyttä. Yli 50 prosenttia opettajista on täyttänyt 50 vuotta. Liikunnan koulutuskeskukset tekevät selvän poikkeuksen kokonaisuuteen, sillä näissä oppilaitoksissa enemmistö opettajakunnasta on nuorta: 67 opettajista on alle 40 vuotiaita ja vain 7 yli 49 vuotiaita. Kansalaisopistot taas muodostavat selkeän vastakohdan liikuntakeskuksille. Siellä vain 15 opettajista on alle 40 vuotiaita, mutta 58 on jo täyttänyt 50 vuotta. Kansalaisopistojen opettajien suuri lukumäärä vaikuttaakin edellä mainittuun kokonaisuutenaan. Opettajaryhmittäin tarkasteltuna voidaan lähinnä kansalais- ja kansanopistojen osalta todeta, että opettajakunnan ikärakenne noudattelee luonnollista urakehitystä. Vanhin ikärakenne on johtavassa asemassa olevilla, sitten tulevat opettajat ja tuntiopettajat.

Erityisasiantuntija Timo Kumpulainen

5.

Maahanmuuttajakoulutuksen opettajat**Maahanmuuttajakoulutuksen ja opettajatilastoinnin lähtökohtia**

Maahanmuuttajien koulutuspolitiikkaan vaikuttavat lainsäädännön lisäksi valtioneuvoston periaatepäätökset ja hallitusohjelmat. Yleisenä tavoitteena on pidetty kaikkien maahanmuuttajien – siirtolaisien, paluumuuttajien ja pakolaisten – joustavaa ja tehokasta integroimista eli kotouttamista suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Lisäksi on nähty, että huomattava osa opettajistamme tarvitsee maamme uusiin vähemmistökulttuureihin perehdyttävää koulutusta. Koulutuksessa panostetaan erityisesti maahanmuuttajaoppilaiden riittävään suomen tai ruotsin kielen hallintaan, joka luo pohjan myöhemmille opinnoille. Myös maahanmuuttajaoppilaiden oman äidinkielen säilyttämistä ja kehittämistä pyritään tukemaan.

Vuoden 2008 opettajatiedonkeruussa maahanmuuttajia opettavien opettajien tilastointia kehitettiin opetusministeriön asettaman ”opettajatarve maahanmuuttajataustaisten opetuksessa ja koulutuksessa” -työryhmän tekemien ehdotusten pohjalta. Maahanmuuttajataustaisten opettajat tilastoitiin opettajan eniten opettaman aineen mukaisesti. Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa maahanmuuttajille opetettavat aineet jaettiin viiteen ryhmään; maahanmuuttajien perusopetukseen valmistava opetus, suomi tai ruotsi toisena kielenä, muut uskonnot ja maahanmuuttajien oma äidinkieli. Ammatillisen koulutuksen osalta näitä olivat maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus ja äidinkielen osalta suomi tai ruotsi toisena kielenä sekä muu oppilaan äidinkieli. Vapaassa sivistystyössä aineet olivat maahanmuuttajien opetus, suomi tai ruotsi toisena kielenä, suomalainen yhteiskunta- ja työelämätaito sekä muu maahanmuuttajille tarkoitettu opetus.

Opetusministeriö esitti työryhmämuistiossaan myös tarpeen erotella maahanmuuttajataustaisten erityisopetukseen käytetyt resurssit. Vuoden 2008 opettajatiedonkeruuseen tätä ulottuvuutta ei saatu kuitenkaan sisällytettyä. Vuoden 2011 valtakunnallisen opettajatilastoinnin yhteydessä maahanmuuttajataustaisten erityisopetukseen käytetyt resurssit pyritään huomioimaan erikseen.

■ Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen maahanmuuttajien opettajat

Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa toimivat maahanmuuttajien opettajat jaotellaan yleensä seuraavasti; perusopetukseen valmistavan opetuksen opettajat, suomi tai ruotsi toisena kielenä -opettajat,

maahanmuuttajan oman äidinkielen opettajat ja muiden uskontojen opettajat. Maahanmuuttajia opettavien opettajien tilastointia vaikeuttaa edelleen mm. opettajien koulutus- ja työtilanteen monimuotoisuus. Opettajat liikkuvat perusopetuksen ja lukiokoulutuksen välillä ja saattavat opettaa samalla ammatillisessa koulutuksessa. Lisäksi perusopetuksen luokissa toimivia ns. tukiopettajia ei ole maahanmuuttajien opettajiksi useinkaan tilastoitu. Vuoden 2008 tarkennettu tiedonkeruu antaa kuitenkin hyvän peruskäsitksen maahanmuuttajien parissa työskentelevien opettajien lukumääristä.

Keväällä 2008 suoritetun opettajatiedonkeruun mukaan perusopetukseen valmistavassa opetuksessa toimi peruskoulujen ja lukiodien oman ilmoituksen mukaan 138 maahanmuuttajien opettajaa. Opettajien lukumäärä näyttäisi vähentyneen vuoden 2005 tilanteesta, mutta tämä johtuu todennäköisimmin tarkemmin jaotteleavasta kyselylomakkeesta.

Perusopetukseen ilmoitettuja maahanmuuttajien opettajia oli 352 ja lukiokoulutuksen puolella 35. Näin ollen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa toimi kaikkiaan 387 maahanmuuttajien parissa pääsääntöisesti työskentelevää opettajaa. Lähes kaikki maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavassa opetuksessa opettaneet, samoin kuin suomea tai ruotsia toisena kielenä opettaneet, olivat päätoimisia lehtoreita tai tuntiopettajia. Sivutoimisia tuntiopettajia työskenteli muiden uskontojen ja maahanmuuttajien oman äidinkielen opetuksessa.

Taulukko 5.1 Perusopetuksen maahanmuuttajien opettajat opettajan eniten opettaman aineen ja tehtävätyypin mukaisesti vuonna 2008

Opettajan eniten opettama aine	Maahanmuuttajaopettaja (perusopetukseen valmistava opetus)	Perusopetuksen lehtori	Perusopetuksen ja lukion yhteinen lehtori	Päätoiminen tuntiopettaja perusopetuksessa	Päätoiminen tuntiopettaja, perusopetuksen ja lukion yhteinen	Sivutoiminen tuntiopettaja perusopetuksessa	Yhteensä
Maahanmuuttajien perusopetukseen valmistava opetus	127	1	0	5	0	2	135
Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi toisena kielenä	0	39	3	82	4	0	128
Äidinkieli ja kirjallisuus, ruotsi toisena kielenä	0	2	0	0	0	0	2
Muut uskonnot	0	3	0	21	1	20	45
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	0	2	0	21	2	17	42
Yhteensä	127	47	3	129	7	39	352

Lähde: Tilastokeskus – Opettajakysely keväällä 2008

Taulukko 5.2 Lukiokoulutuksen maahanmuuttajien opettajat opettajan eniten opettaman aineen ja tehtävätyypin mukaisesti vuonna 2008

Opettajan eniten opettama aine	Maahanmuuttajaopettaja (perusopetukseen valmistava opetus)	Lukion lehtori	Lukion ja perusopetuksen yhteinen lehtori	Päätoiminen tuntiopettaja lukiossa	Päätoiminen tuntiopettaja, lukion ja perusopetuksen yhteinen	Sivutoiminen tuntiopettaja lukiossa	Yhteensä
Maahanmuuttajien perusopetukseen valmistava opetus	3	0	0	0	0	0	3
Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi toisena kielenä	0	2	1	22	2	3	30
Äidinkieli ja kirjallisuus, ruotsi toisena kielenä	0	1	0	0	0	0	1
Muut uskonnot	0	0	0	0	0	1	1
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	0	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	3	3	1	22	2	4	35

Lähde: Tilastokeskus – Opettajakysely keväällä 2008

Opettajien muodollinen kelpoisuus

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opettajista oli muodollisesti kelpoisia noin 76 prosenttia. Muita aineita opettavien kelpoisuusaste oli selvästi alhaisempi. Muiden uskontojen 46 opettajasta vain 13 opettajaa täytti opettajan muodollisen kelpoisuuden ehdot.

Kokonaisuutena maahanmuuttajien parissa työskennelleistä opettajista noin 61 prosenttia täytti asetetut kelpoisuusehdot. Tässä suhteessa on huomioitava, että osa maahanmuuttajia opettavista opettajista on itsekin maahanmuuttajataustaisia. Heidän on haettava Suomessa ulkomailla suoritetun tutkintonsa tunnustamista. Tutkintojen tunnustamisella tarkoitetaan päätöstä siihen, millaisen kelpoisuuden ulkomainen tutkinto antaa työmarkkinoilla tai jatko-opintoihin Suomessa.

Valtaosa (88 %) perusopetuksen valmistavan opetuksen opettajista oli naisia.

Taulukko 5.3 Perusopetuksessa maahanmuuttajia opettavien kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaisesti vuonna 2008

Opettajan eniten opettama aine	Opettajia yhteensä	Kelpoinen antamaan opetusta hoitamassaan tehtävässä		Muu opettajakelpoisuus		Opettajakelpoisuus puuttuu	
		f	%	f	%	f	%
Maahanmuuttajaopettajat (perusopetukseen valmistava opetus)	135	102	75,6	-	-	28	20,7
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	128	88	68,8	25	19,5	15	11,7
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)	2	2	100,0	0	0,0	0	0,0
Muut uskonnot	45	13	28,9	3	6,7	29	64,4
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	42	9	21,4	9	21,4	24	57,1
Yhteensä	352	214	60,8	37		96	

Lähde: Tilastokeskus – Opettajakysely keväällä 2008

Taulukko 5.4 Lukiokoulutuksessa maahanmuuttajia opettavien kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaisesti

Opettajan eniten opettama aine	Opettajia yhteensä	Kelpoinen antamaan opetusta hoitamassaan tehtävässä		Muu opettajakelpoisuus		Opettajakelpoisuus puuttuu	
		f	%	f	%	f	%
Maahanmuuttajaopettajat (perusopetukseen valmistava opetus)	3	3	100,0	-	-	-	-
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	30	15	50,0	8	26,7	7	23,3
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)	1	1	100,0	0	0,0	0	0,0
Muut uskonnot	1	0	0,0	0	0,0	1	100,0
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Yhteensä	35	19	54,3				

Lähde: Tilastokeskus – Opettajakysely keväällä 2008

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen maahanmuuttajataustaiset opiskelijat

Seuraavassa tarkastellaan lyhyesti perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa opiskelleiden maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden lukumääriä vuosina 2005 ja 2006. Tässä yhteydessä maahanmuuttajataustaisuus määrittyy äidinkielen perusteella, joka on ollut jokin muu kieli kuin suomi, ruotsi tai saame. Luvut kertovat vieraskielisten opiskelijoiden kokonaismäärän perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa, mutta eivät ole suoranaisesti yhdistettävissä opettajatiedonkeruun aineistoon. Lisäksi on huomioitava, että opiskelijamääriä tarkastellaan vuosien 2005 ja 2006 osalta, kun taas opettajatiedonkeruu kartoittaa vuoden 2008 tilannetta. Vieraskielisten opiskelijoiden lukumäärät antavat kuitenkin jotain viitettä perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa opetettavien maahanmuuttajataustaisten lukumääristä.

Vuonna 2006 perusopetuksessa oli 16 200 vieraskielistä oppilasta. Tämä on 550 oppilasta ja 3,5 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Noin kolme prosenttia oppilaista oli vuonna 2006 vieraskielisiä. Oppilas on tilastossa laskettu vieraskieliseksi, kun hänen äidinkieltensä on muu kuin suomi, ruotsi, saame, romani tai viittomakieli.

Taulukko 5.5 Perusopetuksen vieraskielisten oppilaiden lukumäärä vuosina 2005–2006

Vuosi	2005	2006	Osuus oppilasmäärästä 2006 (%)
Oppilasmäärä	15 687	16 236	2,9

Luvuissa ovat mukana vuosiluokkien 1–9 ja lisäopetuksen oppilaat.

Oppilaiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi, saame, romani tai viittomakieli.

Lähde: Tilastokeskus – Opetushallituksen raportointitietokanta ROPTI

Lukiokoulutuksessa opiskeli 3 240 vieraskielistä opiskelijaa vuonna 2006, heistä 2 720 opiskeli nuorten ja 520 aikuisten opetussuunnitelmaperusteiden mukaan. Vieraskielisten opiskelijoiden määrä ei ole muuttunut vuodesta 2005 vuoteen 2006. Kaksi ja puoli prosenttia nuorten lukiokoulutuksen opiskelijoista on vieraskielisiä. Aikuiskoulutuksessa osuus on korkeampi, 5 prosenttia.

Lukion oppimäärän suoritti 950 vieraskielistä henkilöä vuonna 2006. Vuonna 2005 määrä oli 740. Kasvua oli lähes 30 prosenttia.

Vieraskieliseksi on tilastossa laskettu henkilö, jonka äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Keskeyttäneiden määrässä ovat mukana ne henkilöt, joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi.

Taulukko 5.6 Lukiokoulutuksen vieraskielisten opiskelijoiden määrä ja oppimäärän suorittaneiden lukumäärä vuosina 2005–2006

Vuosi	2005	2006	Osuus opiskelijamäärästä 2006 (%)
Nuorten opetussuunnitelma			
Opiskelijamäärä	2 722	2 649	2,5
Oppimäärän suorittaneet	661	890	
Keskeytti kokonaan tutkintoon johtavan koulutuksen	128	189	
Aikuisten opetussuunnitelma			
Opiskelijamäärä	521	591	5,1
Oppimäärän suorittaneet	76	55	
Lukiokoulutus yhteensä			
Opiskelijamäärä	3 243	3 240	2,8
Oppimäärän suorittaneet	737	945	

Opiskelijan ja oppimäärän suorittaneen äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Keskeyttäneen äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi.

Lähde: Tilastokeskus – Opetushallituksen raportointitietokanta ROPTI

■ Ammatillisen koulutuksen maahanmuuttajien opettajat

Ammatillisen koulutuksen maahanmuuttajien opettajat kartoitettiin myös opettajan eniten opettaman aineen mukaisesti. Tarkastelu jaotui maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen ja suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetukseen. Tämän lisäksi äidinkielen opetuksessa huomioitiin muu oppilaan äidinkieli. Tiedonkeruussa ei jaoteltu ammatillisen koulutuksen opettajistoa erikseen ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen opettajiin, vaan opettajia tarkasteltiin tässä suhteessa yhtenä kokonaisuutena.

Kevään 2008 opettajatiedonkeruun mukaan maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa toimi 95 opettajaa. Valtaosa opettajista oli naisia. Opettajan muodolliset kelpoisuusehdot täyttyivät 68 prosentilla näistä opettajista. Vuoden 2005 tiedonkeruuseen verrattaessa maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen opettajien määrä on kasvanut 27 opettajalla. Kaikki maahanmuuttajataustaisille suunnatut aineet huomioiden ammatillisessa koulutuksessa toimi yhteensä 153 opettajaa, joista kelpoisuusehdot täytti 68 prosenttia.

Suomi toisena kielenä -opettajia oli 54 henkilöä. Heistä valtaosa oli naisia. Opettajan kelpoisuusehdot täyttyivät kaikilta osin 36 opettajalla, joka tarkoittaa vajaan 67 prosentin osuutta. Ruotsi toisena kielenä -opettajina toimi 4 opettajaa. Muun oppilaan äidinkielen opettajiin ei kirjattu ainuttakaan opettajaa.

Taulukko 5.7 Ammatillisen koulutuksen maahanmuuttajien opettajat eniten opettamansa aineen mukaisesti vuonna 2008

Opettajan eniten opettama aine	Maahanmuuttajien opettajat			Opettajalla kaikki kelpoisuusehdot täyttyvät		Opettajakelpoisuus puuttuu				
	Yhteensä	Nainen	%-osuus	Yhteensä	%-osuus	Yhteensä	Päätehtävään vaadittava tutkinto tai oppimäärä puuttuu	Opettajan pedagogiset opinnot puuttuvat	Vaadittava työkokemus puuttuu	Opettajalta puuttuu kelpoisuustekijöitä, tarkempi tieto puuttuu ¹⁾
Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus	95	87	91,6	65	68,4	30	7	24	2	2
Äidinkieli, muu oppilaan äidinkieli	0	0	0,0	0	0,0	0	0	0	0	0
Äidinkieli, suomi toisena kielenä	54	50	92,6	36	66,7	18	15	10	2	0
Äidinkieli, ruotsi toisena kielenä	4	4	100,0	3	75,0	1	1	0	0	0
Yhteensä	153	141	92,1	104	68,0	49	23	34	4	2

¹⁾ Tapauksessa, jossa opettajalta itseltään ei saada kyseistä tietoa.
Lähde: Tilastokeskus – Opettajakysely keväällä 2008

Ammatillisen koulutuksen maahanmuuttajaopiskelijat

Ammatillisessa koulutuksessa opiskeli vuonna 2006 noin 10 600 ja vuonna 2005 noin 9 400 vieraskielistä opiskelijaa. Kasvua oli vajaa kolmetoista prosenttia. Vuonna 2006 vieraskielisten osuus koko ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärästä oli 4,1 prosenttia. Suhteessa opiskelijamäärään oli eniten vieraskielisiä ammatillisen perustutkinnon näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa (6,5 %). Vieraskielisten opiskelijoiden osuus oli pienin oppisopimuskoulutuksessa (2,5 %).

Eri alojen ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelmien perusteissa on erilliset maahanmuuttajia koskevat kohdat, joissa on otettu huomioon maahanmuuttajien erityistarpeita. Jokaisen oppilaitoksen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä maahanmuuttajaopiskelijoiden opetuksen järjestämissuunnitelma. Ammatillisen aikuiskoulutuksen osalle Opetushallitus antoi henkilökohtaistamismääräyksen marraskuussa 2006. Siinä koulutuksen järjestäjää veloitetaan huomioimaan eri kieli- ja kulttuuritaustasta tulevien henkilöiden erityistarpeet. Määräyksen noudattaminen lisää ammattiopettajien ja ohjaavien opettajien koulutustarvetta.

Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen osallistuneet

Vuonna 2006 maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen osallistui 1 660 henkilöä. Keväällä 2008 maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen tilastoitiin 95 opettajaa. Opiskelijoiden osalta ei ole vuotta 2006 uudempaa tilastotietoa käytettävissä, mutta voidaan arvioida opiskelijamäärän hieman kasvaneen.

Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus on tarkoitettu maahanmuuttajille tai maahanmuuttajataustaisille henkilöille, joilla on jo suomen tai ruotsin kielen peruskielitaito. Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet ammatillisiin opintoihin siirtymistä varten. Sen laajuus on vähintään 20 ja enintään 40 opintoviikkoa. Valmistavan koulutuksen opetussuunnitelman perusteet on tarkoitettu ensisijaisesti tutkintoon johtavaan ammatilliseen peruskoulutukseen aikovia varten. Niitä voidaan käyttää sekä aikuisille että nuorille suunnattuun ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen ja oppisopimuskoulutukseen valmistavaan koulutukseen. Koulutus valmistaa yleisesti kaikkeen ammatilliseen peruskoulutukseen, mutta sitä voidaan suunnata alakohtaisesti. (Teksti pohjautuu maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin, Opetushallituksen määräys 7/011/2008). Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus alkoi vuonna 1999.

Taulukko 5.8 Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen osallistuneet ja koulutuksen suorittaneet vuosina 2004–2006

Vuosi	2004	2005	2006
Osallistuneet	1 744	1 445	1 661
Koulutuksen suorittaneet	969	722	743

Lähde: Tilastokeskus – Opetushallituksen raportointitietokanta ROPTI

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutus on yleensä TE-keskusten hankkimaa työvoimapoliittista aikuiskoulutusta. Kotoutumiskoulutuksen tärkeä tehtävä on työllistyminen, joten ammattipainotteisen koulutuksen osuus on keskeinen. Koulutukseen kuuluu usein myös työharjoittelu työpaikalla. Kotoutumiskoulutuksen tarpeet ja laajuus ulottuvat luku- ja kirjoitustaidottomien opetuksesta akateemisesti koulutettujen koulutukseen.

Opettajatiedonkeruussa kotoutumiskoulutuksen parissa työskentelevät opettajat kerättiin ammatillisen koulutuksen opettajiston yhteydessä. Kotoutumiskoulutus oli tähän sarakkeeseen kirjatun opettajan eniten opettama aine kyseisessä oppilaitoksessa. Luku- ja kirjoitustaidottomien parissa työskentelevät opettajat tilastoitiin omaksi ryhmäkseen.

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa työskenteli 62 opettajaa. Heistäkin valtaosa, yli 87 prosenttia, oli naisia. Muodolliset kelpoisuusehdot täyttyivät 61 prosentilla.

Luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttajien koulutusta opetti 9 opettajaa. Opettajan muodolliset kelpoisuusehdot täyttyivät kaikilta osin viidellä opettajalla.

Taulukko 5.9 Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opettajat vuonna 2008

Opettajan eniten antama koulutus	Maahanmuuttajien opettajat			Opettajalla kaikki kelpoisuusehdot täyttyvät		Opettajakelpoisuus puuttuu				
	Yhteensä	Nainen	%-osuus	Yhteensä	%-osuus	Yhteensä	Päteväään vaadittava tutkinto tai oppimäärä puuttuu	Opettajan pedagogiset opinnot puuttuvat	Vaadittava työkokemus puuttuu	Opettajalta puuttuu kelpoisuustekijöitä, tarkempi tieto puuttuu ¹⁾
Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus	62	54	87,1	38	61,3	24	4	12	0	9
Luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttajien koulutus	9	6	66,7	5	55,6	4	2	3	0	0
Yhteensä	71	60	84,5	43	60,6	28	6	15	0	9

1) Tapauksessa, jossa opettajalta itseltään ei saada kyseistä tietoa.

Lähde: Tilastokeskus – Opettajakysely keväällä 2008

■ Vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön oppilaitoksien maahanmuuttajataustaisen opiskelijoiden ja heidän opetuksensa tilastointia on kehitetty sen jälkeen, kun vapaassa sivistystyössä otettiin käyttöön ns. suuntaviivaohjaus. Uuden järjestelmän mukaan maahanmuuttajataustaisten kieli- ja kulttuurikoulutus on yksi keskeisimmistä painopistealueista. Kesäyliopistoissa painopistealueena ovat erityisesti korkeasti koulutettujen maahanmuuttajataustaisten opetus. Tämän lisäksi maahanmuuttajataustaisia henkilöitä opiskelee vapaan sivistystyön oppilaitoksissa erilaisissa opinnoissa, jotka eivät ole suuntaviivaohjauksen piirissä olevia kieli- ja kulttuuriopintoja.

Vuoden 2008 opettajatiedonkeruun mukaan vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opetti kaikkiaan 86 päätoimista maahanmuuttajataustaisten opettajaa. Ryhmään ”maahanmuuttajien opetus” kirjattiin 43 opettajaa ja suomi toisena kielenä -opettajina toimi 29 opettajaa. Opettajan muodollisen kelpoisuuden ehdot täyttyivät 74 prosentilla kaikista maahanmuuttajataustaisten parissa opettaneilta.

Taulukko 5.10 Vapaassa sivistystyössä maahanmuuttajia opettavien kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaisesti vuonna 2008

Opettajan eniten opettama aine	Opettajia yhteensä	Opettajakelpoisuus on kunnossa sekä tutkinnon että opettajankoulutuksen osalta	Henkilöllä puuttuva kelpoisuustekijä	Opettajan pedagogiset opinnot puuttuvat
Maahanmuuttajien opetus	43	32	11	8
Äidinkieli, suomi toisena kielenä	29	19	10	7
Äidinkieli, ruotsi toisena kielenä	4	4	0	0
Suomalainen yhteiskunta- ja työelämä tieto	8	7	1	1
Muu maahanmuuttajille tarkoitettu opetus	2	2	0	0
Yhteensä	86	64	22	16

Lähde: Tilastokeskus – Opettajakysely keväällä 2008

Tiedonkeruun mukaan päätoimisia maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opettajia toimi vain kansanopistoissa ja kansalaisopistoissa. Kansanopistoissa opetti 54 opettajaa kaikista 86 maahanmuuttajien parissa työskennelleestä opettajasta.

Taulukko 5.11 Vapaan sivistystyön maahanmuuttajien opettajat oppilaitostyypeittäin vuonna 2008

Opettajan eniten opettama aine	Liikunnan koulutuskesk.	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opinto- keskukset	Muut oppilaitokset
Maahanmuuttajien opetus	0	27	16	0	0
Äidinkieli, suomi toisena kielenä	0	20	9	0	0
Äidinkieli, ruotsi toisena kielenä	0	4	0	0	0
Suomalainen yhteiskunta- ja työelämätieto	0	3	5	0	0
Muu maahanmuuttajille tarkoitettu opetus	0	0	2	0	0
Yhteensä	0	54	32	0	0

Lähde: Tilastokeskus – Opettajakysely keväällä 2008

Planerare Annika Westerholm

6. Lärarsituationen inom den svenskspråkiga utbildningen våren 2008

Lärarsituationen i de finlandssvenska skolorna och läroanstalterna inom den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen på andra stadiet samt den fria bildningen kommer nedan att presenteras utgående från den situation som gällde 1.3.2008, enligt de uppgifter som insamlats av Statistikcentralen. De insamlade uppgifterna gäller både rektorer och lärare och omfattar också de som är tjänstlediga. Motsvarande insamling gjordes senast år 2002 och år 2005. I en del fall har en jämförelse gjorts med situationen enligt dessa, men en dylik jämförelse är inte alltid möjlig, eftersom insamlingarna till en del har gjorts enligt olika klassificeringar. Lärarstatistiken för år 2008 omfattar totalt 87,6 procent (3 231) av läroanstalterna inom den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen, 87,5 procent (258) av läroanstalterna inom yrkesutbildningen på andra stadiet och 89,6 procent (303) av läroanstalterna inom fritt bildningsarbete.

I det följande beskrivs i huvudsak situationen inom den svenskspråkiga utbildningen och ibland görs jämförelser med den finskspråkiga utbildningen och utbildningen i hela landet. Speciellt betonas den formella behörigheten och ålders- och könsfördelningen samt den regionala fördelningen sett ur ett finlandssvenskt perspektiv. Då antalet lärare är litet, vilket ofta är fallet inom den svenskspråkiga utbildningen, blir en procentuell jämförelse ibland missvisande. Tvåspråkiga skolor och läroanstalter, liksom skolor med undervisning på ett främmande språk, har registrerats som finskspråkiga.

■ Lärarsituationen inom den grundläggande utbildningen

Totalt 41 126 lärare inom den grundläggande utbildningen omfattas av det insamlade datamaterialet år 2008. Av dessa är 2 914 lärare med svenska som undervisningsspråk. Det totala antalet lärare i huvudsyssla är 2 773.

Den största gruppen av lärare inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen utgörs av klass- och förskolelärarna (41,6 % av alla lärare). Lektorerna utgör 27,1 procent av det totala antalet lärare. Fördelningen är i stort sett den samma i hela landet.

Tabell 7.1 Lärare inom den grundläggande utbildningen enligt tjänstetyp och undervisningsspråk år 2008

Tjänstetyp	Undervisningsspråk svenska		Undervisningsspråk finska		Lärare sammanlagt
	f	Andel av alla lärare (%)	f	Andel av alla lärare (%)	f
Rektorer	112	8,6	1 186	91,4	1 298
Lektorer	789	6,1	12 090	93,9	12 879
Klass- och förskolelärare	1 213	7,3	15 439	92,7	16 652
Specialklass- och speciallärare	320	5,9	5 071	94,1	5 391
Lärare för invandrare	2	1,6	126	98,4	128
Timlärare i huvudsyssla	337	8,3	3 715	91,7	4 052
Timlärare i bisyssla	141	19,4	585	80,6	726
Totalt	2 914	7,1	38 212	92,9	41 126

Källa: Statistikcentralen. Lärarförfrågan, våren 2008.

Lärarnas behörighet

Av de 2 914 lärarna inom den grundläggande utbildningen är 78,5 procent formellt behöriga för sin uppgift. Behörighetsgraden var en aning lägre år 2005 (74,3 %). I hela landet är behörighetssituationen betydligt bättre eftersom 88,0 procent är behöriga. De som helt saknar lärarbehörighet uppgår till 14,2 procent i de svenska skolorna och 7,1 procent i hela landet. De vanligaste orsakerna är att den examen som krävs för läraruppgiften (436 lärare) saknas och/eller att de pedagogiska studierna för lärare saknas (139 lärare). En återspeglning av den stora andelen obehöriga kan också ses i anställningsförhållandets art. Endast 63,0 procent av lärarna i Svenskfinland är ordinarie anställda, medan 70,1 procent är detta i hela landet. I de svenska skolorna är det betydligt vanligare med visstidsanställda (som inte är vikarier) och en större del av lärarkåren utgörs av timlärare i huvud- och bisyssla än i de finska skolorna.

Av alla lärare i huvudsyssla är 81,5 procent behöriga i Svenskfinland, medan 89,1 procent är behöriga i hela landet. Behörigheten varierar mycket beroende på lärarkategori. Sedan år 2005 har andelen behöriga bland speciallärarna och specialklasslärarna ökat med 4,0 procentenheter från 66,3 procent till 70,3 procent. Behörighetsgraden bland timlärarna i huvudsyssla har sjunkit en aning från 44,3 procent till 43,3 procent. Behörighetsgraden totalt sett har sedan år 2005 stigit med 2,6 procentenheter inom den finskspråkiga utbildningen och till och med en aning mera inom den svenskspråkiga utbildningen (med 4,2 procentenheter). Behörighetssituationen är trots detta fortfarande betydligt bättre på nationell nivå och detta gäller alla lärarkategorier.

Tabell 7.2 Den formella behörigheten bland lärare inom den grundläggande utbildningen enligt tjänstetyp och undervisningsspråk år 2008

Tjänstetyp	Undervisningsspråk svenska			Undervisningsspråk finska			Lärare sammanlagt		
	Lärare totalt	Formellt behöriga		Lärare totalt	Formellt behöriga		Lärare totalt	Formellt behöriga	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Rektorer	112	109	97,3	1 186	1 179	99,4	1 298	1 288	99,2
Lektorer	789	704	89,2	12 090	11 570	95,7	12 879	12 274	95,3
Klass- och förskolelärare	1 213	1 074	88,5	15 439	14 631	94,8	16 652	15 705	94,3
Förskolelärare	52	50	96,2	540	520	96,3	592	570	96,3
Klasslärare	1 161	1 024	88,2	14 899	14 111	94,7	16 060	15 135	94,2
Specialklass- och speciallärare	320	225	70,3	5 071	3 714	73,2	5 391	3 939	73,1
Undervisning för svåradaptade elever	11	6	54,5	469	267	56,9	480	273	56,9
Anpassad undervisning	79	58	73,4	1 069	769	71,9	1 148	827	72,0
Undervisning av utvecklingsstörda elever	25	13	52,0	477	387	81,1	502	400	79,7
Undervisning av döva eller hörselskadade	3	*	*	63	40	63,5	66	42	63,6
Undervisning av synskadade	6	3	50,0	25	22	88,0	31	25	80,6
Undervisning av rörelsehindrade	0	0	0,0	54	46	85,2	54	46	85,2
Dysfasiundervisning	7	5	71,4	267	207	77,5	274	212	77,4
Undervisning av autistiska elever	3	*	*	66	44	66,7	69	46	66,7
Annan specialundervisning	53	24	45,3	965	609	63,1	1 018	633	62,2
Specialundervisning på deltid	133	112	84,2	1 616	1 323	81,9	1 749	1 435	82,0
Lärare för invandrare	2	*	*	126	98	77,8	128	100	78,1
Timlärare i huvudsyssla	337	146	43,3	3 715	2 553	68,7	4 052	2 699	66,6
Timlärare i bisyssla	141	27	19,1	585	171	29,2	726	198	27,3
Totalt	2 914	2 287	78,5	38 212	33 916	88,8	41 126	36 203	88,0

* Uppgiften anges ej p.g.a. bestämmelser om integritetsskydd.

Källa: Statistikcentralen. Lärarfrågan, våren 2008.

Bland alla lektorer och timlärare i huvudsyssla är 75,5 procent formellt behöriga, medan 15,6 procent helt saknar behörighet. I de finskspråkiga skolorna är 89,4 procent behöriga. Skillnaderna i behörighet är stora mellan olika undervisningsämnen, då man beaktar de ämnen som läraren huvudsakligen undervisar i. Behörigheten i de fyra största undervisningsämnena är: i matematik 103 behöriga lärare av 131 (78,6 %), i modersmål och litteratur (svenska) 84 behöriga lärare av 122 (68,9 %), i engelska 89 behöriga lärare av 97 (91,8 %) och i det andra inhemska språket finska 80 behöriga lärare av 101 (79,2 %). Av lektorerna och timlärarna i huvudsyssla i matematik och naturvetenskapliga ämnen är 183 av 243 (75,3 %) behöriga i Svenskspråkig utbildning. Inom den finskspråkiga utbildningen är andelen behöriga lärare i engelska, matematik och det andra inhemska språket svenska i samtliga fall nära 95 procent, medan behörighetsgraden i modersmål och litteratur (finska) är 89,4 procent.

Behörighetsgraden varierar också beroende på region. Av klasslärarna (1 024 av totalt 1 161) och förskolelärarna inom skolväsendet (50 av totalt 52) är totalt 88,5 procent behöriga för sin uppgift och annan lärarbehörighet innehas av 2,6 procent, medan 8,9 procent helt saknar behörighet. Den största andelen behöriga klasslärare och förskolelärare, om man bortser från områden med mycket få lärare som undervisar på svenska, finns i Österbotten (98,8 %), Mellersta Österbotten (91,4 %) och på Åland (92,5 %). Den minsta andelen behöriga finns i Nyland (80,7 %) och Östra Nyland (73,5 %). Det här betyder att 89 av 494 klass- och förskolelärare i Södra Finlands län har konstaterats sakna formell lärarbehörighet. Att

skillnaderna mellan Nyland och Österbotten är så markant just i fråga om klasslärares behörighet beror delvis på att utbildningens huvudsakliga placeringsort är Vasa. När det gäller lektorerna är skillnaderna mellan landskapen och länen mindre och andelen behöriga (89,2 %) är i stort sett det samma som i fråga om klass- och förskolelärares. I Södra Finland län är 86,4 procent av lektorerna behöriga, medan 92,3 procent av lektorerna i Västra Finlands län är behöriga.

Ålders- och könsfördelningen bland lärarna

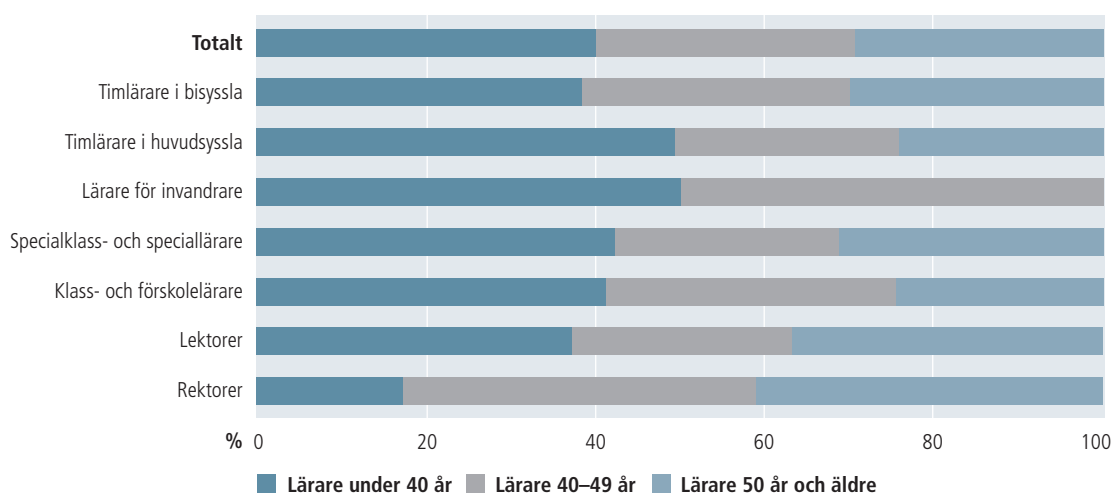
Åldersstrukturen för lärarna inom den grundläggande utbildningen visar att de svenskspråkiga skolorna fortfarande liksom i tidigare kartläggningar har en yngre lärarkår än de finskspråkiga skolorna och att åldersfördelningen är mycket ojämn. Av alla lärare i Svenskfinland är till och med 40,0 procent under 40 år, 30,7 procent är 40–49 år och resten eller 29,3 procent är 50 år eller äldre. Av lärarna med undervisning på finska är 35,1 procent under 40 år och de två övriga ålderskategorierna är nästan lika stora.

Ålderfördelningen varierar mycket beroende på undervisningsämne. Medan t.ex. lektorerna och timlärares (i huvudsyssla och bisyssla) i modersmål och litteratur är ganska unga (46,6 % under 40 år), så är lärarna med matematik som huvudsakligt undervisningsämne i större utsträckning 50 år eller äldre (38,1 %).

Av alla behöriga lärare i huvudsyssla (2 446) är 963 (39,4 %) under 40 år. Här ingår både lärare som är formellt behöriga för sin uppgift eller innehar annan lärarbehörighet. Ur ett regionalt finlandssvenskt perspektiv är det inga större skillnader mellan länen då det gäller andelen som är under 40 år. Störst andel behöriga lärare i huvudsyssla som är 50 år eller äldre finns på Åland (36,2 %), men skillnaderna mellan regionerna i Svenskfinland är inte speciellt stora. Av alla behöriga lärare i huvudsyssla är 733 lärare 50 år eller äldre i de svenska skolorna (30,0 %).

Åldersfördelningen visar att det är framförallt rektorerna (41,1 %) som är 50 år eller äldre. Inom de flesta av de övriga tjänstekategorierna är det vanligare med lärare under 40 år. Lärarkåren är speciellt ung t.ex. i fråga om timlärares i huvudsyssla, klasslärares och specialklass- och speciallärares. Av alla klasslärares är 42,0 procent under 40 år och endast 23,6 procent är 50 år eller äldre. Också timlärares i huvudsyssla (49,3 %) och specialklass- och speciallärares (42,2 %) är ofta under 40 år. Detta betyder att ett stort behov av ersättare vid pensioneringar kan tänkas uppstå om ungefär 25–35 år då dessa lärare som idag är under 40 år avgår med pension.

Diagram 7.1 Lärarnas procentuella fördelning enligt åldersgrupp inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen år 2008

Källa: Statistikcentralen. Lärarfrågan, våren 2008.

Inom den grundläggande utbildningen är majoriteten av lärarna kvinnor och inom den svenskspråkiga utbildningen är en större andel kvinnor än inom den finskspråkiga. Enligt uppgifterna för år 2008 är till och med 2 209 eller tre fjärdedelar av lärarna kvinnor. I hela landet är de kvinnliga lärarnas antal 30 265 (73,6 %). Störst är andelen kvinnor då det gäller förskolelärarna där 98,1 procent är kvinnor. Andra lärargrupper där kvinnornas andel är speciellt stor är t.ex. specialklasslärarna och speciallärarna med 84,7 procent. Också bland klasslärarna råder en ojämn könsfördelning, eftersom endast 19,3 procent är män. I Svenskfinland är över 60 procent av rektorerna eller 70 av 112 kvinnor. I skolor med finskspråkig utbildning är endast 40,5 procent av rektorerna kvinnor.

■ Lärarsituationen inom gymnasieutbildningen

Inom gymnasieutbildningen finns 7 487 lärare varav 559 undervisar på svenska. Av dessa 559 är 35 rektorer och den största gruppen utgörs av lektorerna som är 421 till antalet (75,3 %). De ordinarie anställdas antal uppgår till 426 och 90 är visstidsanställda (som inte är vikarier).

Tabell 7.3 Lärare inom gymnasieutbildningen enligt tjänstetyp och undervisningsspråk år 2008

Tjänstetyp	Undervisningsspråk svenska		Undervisningsspråk finska		Lärare sammanlagt
	f	Andel av alla lärare (%)	f	Andel av alla lärare (%)	f
Rektorer	35	9,0	352	91,0	387
Lektorer	421	7,4	5 285	92,6	5 706
Lärare för invandrare	0	0,0	3	100,0	3
Timlärare i huvudsyssla	67	6,5	966	93,5	1 033
Timlärare i bisyssla	36	10,1	322	89,9	358
Totalt	559	7,5	6 928	92,5	7 487

Källa: Statistikcentralen. Lärarfrågan, våren 2008.

Lärarnas behörighet

För gymnasieutbildningens del är behörighetsgraden bland lärarna i Svenskfinland 91,6 procent (512 av 559). I hela landet är 93,7 procent formellt behöriga. Behörighetsgraden i de svenskspråkiga gymnasierna var något lägre år 2005. De som helt saknar lärarbehörighet uppgår till 39 personer (7,0 %) i de svenska läroanstalterna och motsvarande grupp i hela landet består av 326 personer (4,4 %). Den vanligaste orsaken till att en lärare är obehörig är att den examen som krävs för läraruppgiften saknas och nästan lika vanligt är det att de pedagogiska studierna som krävs för lärare saknas. De vanligaste orsakerna till att den formella behörigheten saknas är de samma i hela landet som i Svenskfinland.

Totalt finns 523 lärare i huvudsyssla inom den svenskspråkiga gymnasieutbildningen varav 497 eller 95,0 procent är behöriga. De regionala skillnaderna i behörighet, mellan de län där svenskspråkig undervisning förekommer i större utsträckning, är inte särskilt stora även om variationer förekommer. Av alla lärare i huvudsyssla i svenskspråkiga gymnasier är 97,9 procent behöriga i Västra Finlands län, 92,5 procent i Södra Finlands län och 94,1 procent på Åland. Om man ser till alla 559 lärarna enligt län är andelen behöriga i Västra Finland län 95,6 procent, i Södra Finlands län 88,5 procent och på Åland 86,8 procent.

Gemensamt för gymnasierna i de svenskspråkiga regionerna och övriga gymnasier i landet är att behörighetsgraden för rektorerna och lektorerna är över 95 procent. Situationen i hela landet är ändå genomgående bättre inom alla lärarkategorier, förutom gällande rektorerna. I de svenskspråkiga gymnasierna är alla rektorer behöriga enligt den insamlade statistiken. Lite större är skillnaden när det gäller timlärarna i huvudsyssla där endast 77,6 procent är formellt behöriga i de svenskspråkiga gymnasierna, medan 83,4 procent är behöriga i hela landet. När det gäller timlärarna i bisyssla är endast 41,7 procent behöriga i de

svenskspråkiga gymnasierna och 45,8 procent i hela landet. Andelen behöriga timlärare i huvudsyssla och bisyssla är med andra ord inte särskilt stor i Svenskfinland.

Tabell 7.4 Den formella behörigheten bland lärare inom gymnasieutbildningen enligt tjänstetyp och undervisningsspråk år 2008

Tjänstetyp	Undervisningsspråk svenska			Undervisningsspråk finska			Lärare sammanlagt		
	Lärare totalt	Formellt behöriga		Lärare totalt	Formellt behöriga		Lärare totalt	Formellt behöriga	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Rektorer	35	35	100,0	352	347	98,6	387	382	98,7
Lektorer	421	410	97,4	5 285	5 192	98,2	5 706	5 602	98,2
Studiehandledare	17	11	64,7	200	168	84,0	217	179	82,5
Gemensam elevhandledare och studiehandledare	0	0	0,0	5	*	*	5	*	*
Lektor, gymnasieutbildning	254	250	98,4	3 620	3 579	98,9	3 874	3 829	98,8
Lektor, gemensam för gymnasium och grundläggande utbildning	145	145	100,0	1 440	1 423	98,8	1 585	1 568	98,9
Annan kombinationstjänst	5	*	*	20	18	90,0	25	22	88,0
Lärare för invandrare	0	0	0,0	3	*	*	3	*	*
Timlärare i huvudsyssla	67	52	77,6	966	810	83,9	1 033	862	83,4
Timlärare i bisyssla	36	15	41,7	322	149	46,3	358	164	45,8
Totalt	559	512	91,6	6 928	6 501	93,8	7 487	7 013	93,7

* Uppgiften anges ej p.g.a. bestämmelser om integritetsskydd.
Källa: Statistikcentralen. Lärarfrågan, våren 2008.

Bland alla lektorer och timlärare i huvudsyssla är 94,7 procent formellt behöriga medan 4,7 procent helt saknar lärarbehörighet. I de finskspråkiga gymnasierna är 96,0 procent behöriga. Variationer i behörighetsgrad finns om man ser till de ämnen som läraren huvudsakligen undervisar i, men i många fall är det fråga om mycket få lärare. Situationen för de fyra största undervisningsämnena är den att alla 56 lärarna i modersmål och litteratur (svenska) är behöriga (100,0 %), 49 lärare av 51 är behöriga i engelska (96,1 %), 45 av 47 lärare i det andra inhemska språket finska är behöriga (95,7 %) och slutligen 73 behöriga lärare av totalt 77 i matematik (94,8 %). I de finskspråkiga gymnasierna är andelen behöriga i motsvarande ämnen i samtliga fall omkring 98 procent. Av lektorerna och timlärarna i huvudsyssla i matematik och naturvetenskapliga ämnen är 128 av 133 (96,2 %) behöriga i Svenskfinland.

Behörighetsprocenten bland gymnasielektorerna är förhållandevis stor (97,4 %). Den lägsta behörighetsprocenten, om man endast ser till lektorerna i de landskap som har något fler lärare, har Östra Nyland där 88,2 procent är behöriga. På Åland, i Egentliga Finland och i Mellersta Österbotten är alla lektorer behöriga.

Ålders- och könsfördelningen bland lärarna

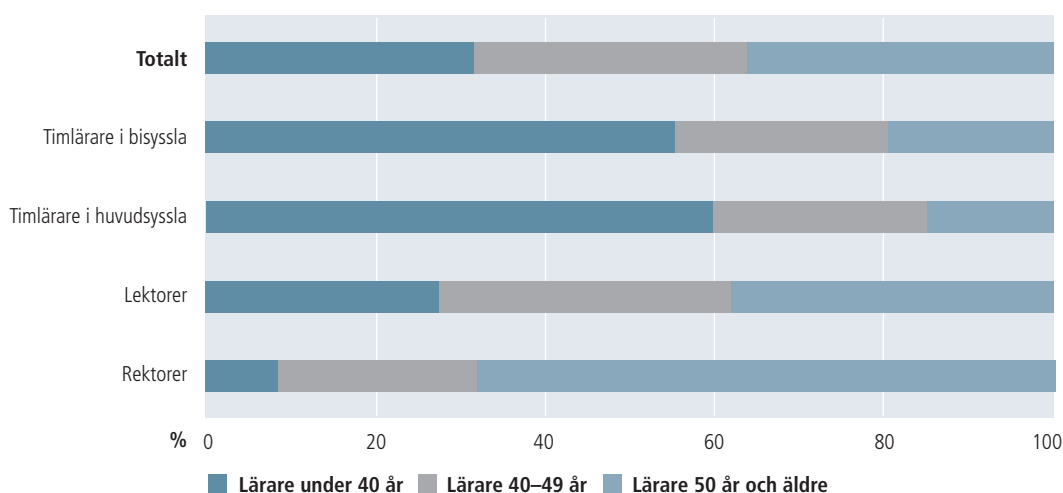
Även inom gymnasieutbildningen är den svenskspråkiga lärarkåren yngre än i landet i övrigt, men samtidigt är medelåldern bland lärarna i gymnasiet betydligt högre än inom den grundläggande utbildningen. Åldersstrukturen inom gymnasieutbildningen är jämnare mellan de tre olika kategorierna än inom den grundläggande utbildningen. Knappt en tredjedel av lärarna är under 40 år och lika stor andel är mellan 40 och 49 år, medan något fler eller 36,1 procent är 50 år eller äldre. Av lärarna i hela landets gymnasier är 30,5 procent under 40 år, medan 29,4 procent är mellan 40 och 49 år och 40,1 procent är 50 år eller äldre.

Lärarnas åldersfördelning i förhållande till det huvudsakliga undervisningsämnet visar på stora variationer. Inom en del undervisningsämnen är fördelningen ganska jämn mellan de tre ålderskategorierna under 40 år, 40–49 år och 50 år eller äldre, medan det inom andra ämnen igen är en stor obalans. Medan t.ex. lektorer och timlärare (i huvudsyssla och bisyssla) i engelska och modersmål och litteratur (svenska) har en ganska jämn åldersfördelning, så är fördelningen inte lika jämn ifråga om lärarna i det andra inhemska språket (finska) och matematik. Det är ändå viktigt att konstatera att lärarantalet i vissa undervisningsämnen är så litet att det är svårt att dra några långtgående slutsatser.

Av alla behöriga lärare i huvudsyssla (500) är 144 (28,8 %) under 40 år och av de finlandssvenska regionerna har Södra Finlands län den yngsta lärarkåren med 33,3 procent under 40 år. Störst andel behöriga lärare i huvudsyssla över 50 år finns på Åland (50,0 %). Av alla behöriga lärare i huvudsyssla är 190 (38,0 %) över 50 år i de svenska gymnasierna. Till de behöriga lärarna i huvudsyssla räknas både de lärare som är formellt behöriga för sin uppgift och de som innehar en annan lärarbehörighet.

Åldersfördelningen visar att det är framförallt rektorerna (68,6 %) och lektorerna (38,2 %) som är 50 år eller äldre. Bland timlärarna i huvud- och bisyssla är det både i Svenskfinland och i hela landet vanligast med lärare under 40 år.

Diagram 7.2 Lärarnas procentuella fördelning enligt åldersgrupp inom den svenskspråkiga gymnasieutbildningen år 2008

Källa: Statistikcentralen. Lärarförfrågan, våren 2008.

Könsfördelningen är något jämnare bland de lärare som undervisar i gymnasierna än bland lärarna inom den grundläggande utbildningen. Men även här är kvinnorna i majoritet, eftersom 353 av de totalt 559 lärarna är kvinnor (63,1 %). Inom gymnasieutbildningen i hela landet finns 4 999 kvinnor (66,8 %). En markant skillnad mellan de finsk- och svenskspråkiga gymnasierna är att det är betydligt vanligare med kvinnliga rektorer i Svenskfinland där nästan hälften är kvinnor (jämfört med 32,4 % i finskspråkiga gymnasier). Samtidigt är rektorerna den kategorin som har den minsta andelen kvinnor både i de finsk- och svenskspråkiga läroanstalterna. I de övriga tjänstegrupperna i de svenskspråkiga skolorna är andelen kvinnor 62,2 procent bland lektorerna och 68,7 procent bland timlärarna i huvudsyssla. Störst är andelen kvinnor bland timlärarna i bisyssla (80,6 %).

■ Lärarsituationen inom yrkesutbildningen

Den sammanställda statistiken för år 2008 omfattar alla de läroanstalter som erbjuder yrkesutbildning på andra stadiet (både grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning) och är inte helt jämförbar med insamlad statistik för år 2005, där den grundläggande yrkesutbildningen och den yrkesinriktade tilläggsutbildningen bearbetades och presenterades separat. Inom den svenskspråkiga yrkesutbildningen undervisar i stort sett samma lärare inom den grundläggande yrkesutbildningen som inom tilläggsutbildningen. De tvåspråkiga läroanstalterna har registrerats som finskspråkiga.

Lärarkåren inom den svenskspråkiga yrkesutbildningen på andra stadiet består av totalt 650 lärare, varav 504 lärare eller knappt 80 procent undervisar i yrkesinriktade studier och drygt en femtedel undervisar i gemensamma studier. I hela landet finns 14 828 yrkeslärare, varav 11 789 är lärare i yrkesämnena. De yrkeslärare som undervisar på svenska utgör 4,4 procent av alla yrkeslärare i landet. De ordinarie anställdas antal uppgår till 383 och 238 är visstidsanställda (som inte är vikarier).

Tabell 7.5 Lärare inom yrkesutbildningen enligt tjänstetyp och undervisningsspråk år 2008

Tjänstetyp	Undervisningsspråk svenska		Undervisningsspråk finska		Lärare sammanlagt
	f	Andel av alla lärare (%)	f	Andel av alla lärare (%)	f
Rektor, chef	19	10,3	166	89,7	185
Bitr. rektor, föreståndare, annan chef	19	3,6	511	96,4	530
Lektor	332	5,2	6 061	94,8	6 393
Timlärare i huvudsyssla	194	3,4	5 596	96,6	5 790
Timlärare i bisyssla	31	4,5	663	95,5	694
Speciallärare	6	1,5	400	98,5	406
Studiehandledare	12	6,4	176	93,6	188
Annan	37	5,9	593	94,1	630
Okänd	0	0,0	12	100,0	12
Totalt	650	4,4	14 178	95,6	14 828

Källa: Statistikcentralen. Lärarförfrågan, våren 2008.

Lärarnas behörighet

Av samtliga lärare i de svenskspråkiga yrkesläroanstalterna är 60,6 procent formellt behöriga för sin tjänst. Den motsvarande andelen för lärarna i hela landet är 72,2 procent. I hela landet är behörighetsgraden i fråga om lärare i gemensamma ämnen 76,3 procent och lärare i yrkesämnena 71,1 procent. På svenskt håll är skillnaderna ännu större. Medan 74,1 procent av lärarna i gemensamma ämnen är behöriga, är endast 56,7 procent av lärarna i yrkesämnena behöriga.

Tabell 7.6 Den formella behörigheten bland lärare inom yrkesutbildningen enligt tjänstetyp och undervisningsspråk år 2008

Tjänstetyp	Undervisningsspråk svenska			Undervisningsspråk finska			Lärare sammanlagt		
	Lärare totalt	Formellt behöriga		Lärare totalt	Formellt behöriga		Lärare totalt	Formellt behöriga	
	f	f	%	f	f	%	f	f	%
Lärare i gemensamma studier totalt	139	103	74,1	2 789	2 131	76,4	2 928	2 234	76,3
Lärare i yrkesinriktade studier totalt	504	286	56,7	11 285	8 094	71,7	11 789	8 380	71,1
Rektor, chef	13	13	100,0	138	127	92,0	151	140	92,7
Biträdande rektor, föreståndare, annan chef	17	14	82,4	454	403	88,8	471	417	88,5
Lektor	269	211	78,4	4 947	4 591	92,8	5 216	4 802	92,1
Timlärare i huvudsyssla	156	32	20,5	4 467	2 335	52,3	4 623	2 367	51,2
Timlärare i bisyssla	26	9	34,6	485	154	31,8	511	163	31,9
Speciallärare	1	*	*	215	193	89,8	216	194	89,8
Studiehandledare	3	*	*	47	41	87,2	50	42	84,0
Annan	19	5	26,3	521	249	47,8	540	254	47,0
Okänd	0	0	0,0	11	1	9,1	11	1	9,1
Studieområde okänt	7	5	71,4	104	89	85,6	111	94	84,7
Totalt	650	394	60,6	14 178	10 314	72,7	14 828	10 708	72,2

* Uppgiften anges ej p.g.a. bestämmelser om integritetsskydd.
Källa: Statistikcentralen. Lärarfrågan, våren 2008.

I fråga om de gemensamma studierna inom yrkesutbildningen är det några undervisningsämnen, som t.ex. gymnastik, träning för handikappade studerande och samhällslära och arbetslivskunskap, där andelen behöriga är speciellt liten. Man bör dock ta i beaktande att det är väldigt få lärare inom alla dessa ämnen. Av lärarna i studiehandledning är alla 12 formellt behöriga. Inom modersmålet svenska finns 23 lärare och till och med 21 av dessa uppfyller alla behörighetsvillkor. Antalet lärare som saknar behörighet uppgår till 36 (25,9 %). De främsta orsakerna till att lärarna inom de gemensamma ämnena saknar behörighet är att de saknar pedagogikstudier för lärare (24 lärare) och/eller saknar examen eller lärokurs som krävs för tjänsten (22 lärare). Inom de finskspråkiga läroanstalterna är den vanligaste orsaken att de pedagogiska studierna för lärare saknas.

Behörigheten bland lärarna inom de yrkesinriktade ämnena varierar kraftigt beroende på utbildningsområde. Inom nästan alla områden är behörighetssituationen sämre inom den svenskspråkiga utbildningen än inom den finskspråkiga. Behörighetsnivån är högst inom turism-, kosthålls- och ekonomibranschen samt det samhällsvetenskapliga, företagsekonomiska och administrativa området. Inom det största utbildningsområdet teknik och kommunikation är endast 87 lärare av 166 behöriga. Antalet lärare som saknar behörighet uppgår till 218 (43,3 %). Den vanligaste orsaken till att lärarna inom yrkesämnena saknar behörighet är att de saknar pedagogiska studier för lärare (187 lärare).

Behörigheten varierar mycket mellan de olika länen. Av alla lärare inom den svenskspråkiga yrkesutbildningen är störst andel behöriga på Åland där behörighetsgraden är 66,9 procent. I Västra Finlands län är 63,9 procent behöriga, medan 50,0 procent är behöriga i Södra Finlands län. Av lärarna i de gemensamma ämnena är variationen på behörighet stor mellan de olika regionerna. På Åland är 69,8 procent behöriga (30 lärare av 43), i Södra Finlands län är 72,4 procent behöriga (21 av 29) och i Västra Finlands län är 77,6 procent behöriga (52 av 67). Inom yrkesämnena är andelen behöriga störst på Åland med 63,5 procent (54 av 85). Därefter följer Västra Finlands län med 60,9 procent (162 behöriga av 266) och Södra Finlands län där behörighetsgraden är 45,8 procent (70 av 153).

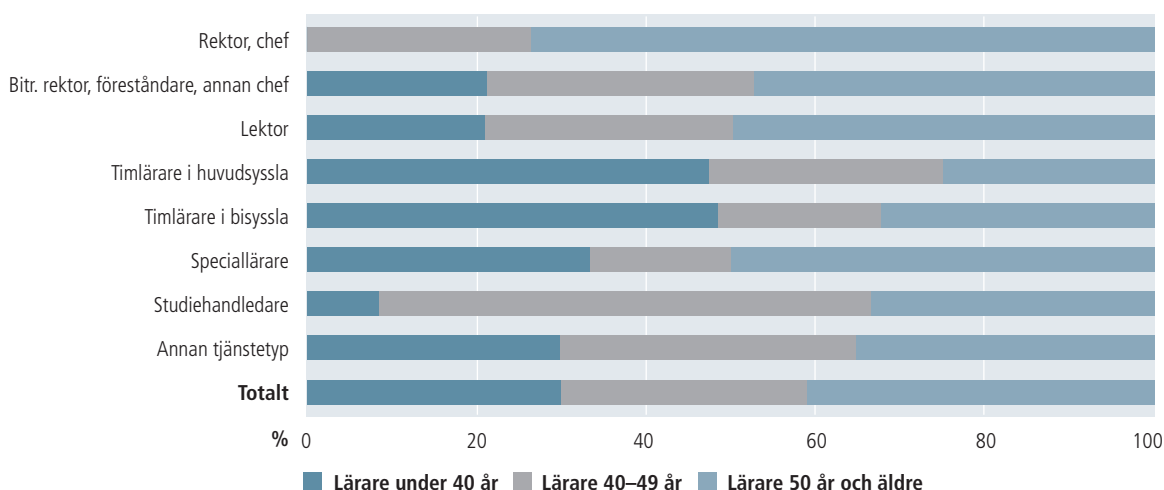
Behörighetsgraden varierar också mycket beroende på tjänstetyp. Rektorer och biträdande rektorer är oftast behöriga. Också i fråga om lektorer, som är den största kategorin av lärare, är andelen behöriga relativt stor i jämförelse med andra kategorier (81,6 % eller 271 av 332). Hela 92,9 procent av lektorerna i hela landet är behöriga. När det gäller timlärarna i huvudsyssla är endast 24,7 procent behöriga och i fråga om timlärarna i bisyssla är endast 35,5 procent behöriga. Timlärarna i huvudsyssla har en mycket högre behörighetsgrad i hela landet (52,7 %).

Ålders- och könsfördelningen bland lärarna

De svenskspråkiga lärarna inom yrkesutbildningen fördelar sig jämnare mellan de tre ålderskategorierna än lärarna inom den finskspråkiga yrkesutbildningen. Omkring 30 procent av lärarna är under 40 år, en lika stor andel är 40–49 år och resten eller drygt 40 procent är 50 år och äldre. Lärarna inom de svenskspråkiga läroanstalterna är i medeltal yngre än lärarna i hela landets läroanstalter, där den absolut största gruppen är de lärare som är 50 år eller äldre (47,4 %).

Lektorerna utgör den största tjänstekategorin inom yrkesutbildningen och av alla 332 lektorer är 165, eller den största gruppen, 50 år eller äldre (49,7 %). Av de 194 timlärarna i huvudsyssla är största delen under 40 år (47,4 %).

Diagram 7.3 Lärarnas procentuella fördelning enligt åldersgrupp inom den svenskspråkiga yrkesutbildningen år 2008

Källa: Statistikcentralen. Lärarfrågan, våren 2008.

Om man ser till de gemensamma studierna kan man urskilja några ämnen där åldersfördelningen är speciellt ojämn. De lärare som undervisar inom specialundervisningen är t.ex. förhållandevis unga i jämförelse med lärarna inom studiehandleddningen. Av lärarna inom de yrkesinriktade studierna är andelen som är 50 år eller äldre något större än inom de gemensamma studierna. Skillnaderna mellan utbildningsområdena är ganska stora. Inom vissa utbildningsområden som t.ex. turism-, kosthålls- och ekonomibranschen är lärarna betydligt äldre än inom andra som t.ex. kultur. Också inom det till lärarantalet största utbildningsområdet teknik och kommunikation är en stor andel lärare 50 år eller äldre.

Regionalt sett är åldersfördelningen bland lärare i gemensamma ämnen enligt statistiken ganska jämn på Åland. I Västra Finlands är åldersgruppen med lärare mellan 40 och 49 år störst och det här är också den största gruppen om man tar alla lärare inom de gemensamma studierna i Svenskfinland i beaktande (38,1 %). I Södra Finlands län är 37,9 procent under 40 år och det här är samtidigt den största gruppen. På motsvarande sätt kan man konstatera att lärare som är 50 år eller äldre utgör den största gruppen i alla län då det gäller yrkesinriktade ämnen: i Västra Finlands län 43,2 procent, i Södra Finlands län 36,6 procent och på Åland 55,3 procent. Av alla lärare i de yrkesinriktade studierna är 30,0 procent under 40 år, 26,8 procent är mellan 40 och 49 år och resten eller 43,3 procent är 50 år eller äldre.

Könsfördelningen inom den svenskspråkiga yrkesutbildningen är mycket jämn. Av alla yrkeslärare är nästan hälften kvinnor (48,2 %). I hela landet är kvinnornas andel något större eller 53,6 procent. Det är vanligare med kvinnliga lärare inom de gemensamma ämnena och det mönstret är gemensamt för Svenskfinland (64,0 % kvinnor) och hela landet (72,0 %). Kvinnornas andel av lärarna inom de yrkesinriktade ämnena är endast 43,3 procent. Kvinnorna är i majoritet bland rektorerna, de biträdande rektorerna, speciallärarna och studiehandledarna, medan männen är i majoritet bland lektorerna och timlärarna i bisyssla.

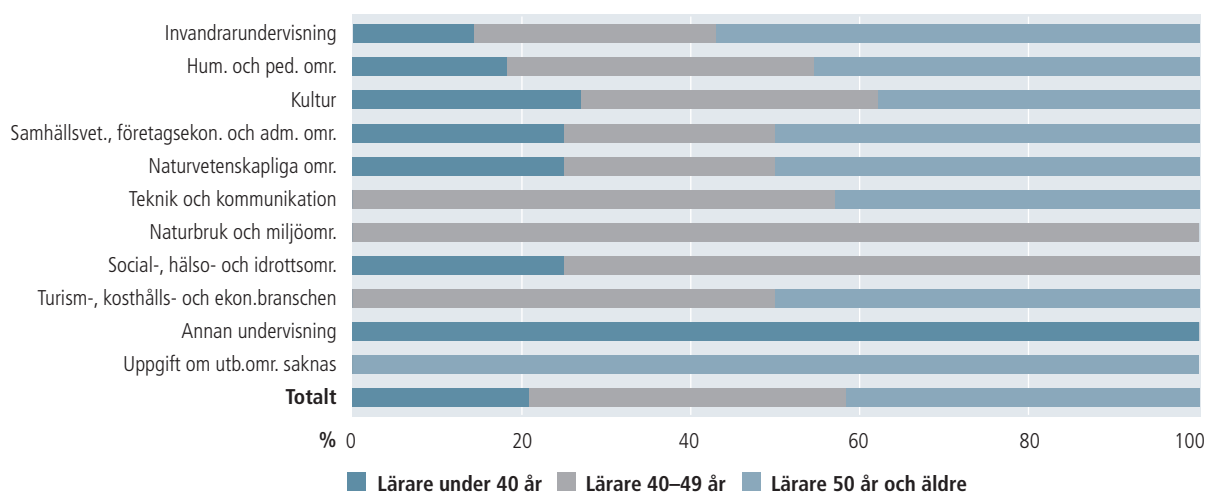
■ Lärarsituationen inom den fria bildningen

Lärarstatistiken inom fritt bildningsarbete omfattar genomgående endast heltidsanställda lärare. Inom den fria bildningen finns totalt 101 heltidsanställda lärare som undervisar på svenska. I hela landet finns det 1 467 heltidsanställda lärare inom den fria bildningen. Av lärarna som undervisar på svenska arbetar 55 vid en folkhögskola, 41 vid ett medborgarinstitut och 4 vid en studiecentral. Majoriteten av lärarna i Svenskfinland är lärare i en folkhögskola, medan majoriteten av lärarna i hela landet arbetar i ett medborgarinstitut (59,7 %).

I Svenskfinland finns 16 rektorer, 7 biträdande rektorer eller prorektorer och 10 timlärare i huvudsyssla inom den fria bildningen. Den största gruppen utgörs av lektorer och linjeledare där 66 lärare har registrerats. För resten har ingen tjänstetyp angetts. Om man ser till de huvudsakliga undervisningsämnena i Svenskfinland så är lärarna inom språk samt hantverk och konstindustri i medborgarinstitut och folkhögskolor de största enskilda grupperna av lärare. Inom utbildningsområdet kultur undervisar 37 lärare, medan 33 lärare undervisar inom det humanistiska och pedagogiska området.

Behörighetsgraden inom den fria bildningen är 73,3 procent. Omkring 27 procent saknar behörighet och orsaken för 11 av lärarna är att de pedagogiska studierna för lärare saknas. Av lärarna i hela landet är 73,8 procent behöriga. I de svenskspråkiga medborgarinstituten är 37 av 41 lärare behöriga, medan 32 av 55 är behöriga i folkhögskolorna.

Drygt en femtedel av lärarna är under 40 år, knappt 40 procent är mellan 40 och 49 år och drygt 40 procent är 50 år eller äldre. I åldersfördelningen för hela landet är de lärare som är 50 år eller äldre den absolut största gruppen med 51,1 procent av lärarna. Majoriteten av lärarna inom den fria bildningen är kvinnor (74,3 %) och speciellt inom medborgarinstituten finns det nästan enbart kvinnliga lärare (38 av 41). I folkhögskolorna är 40,0 procent män. Könsfördelningen i hela landet följer i stort sätt samma mönster som i Svenskfinland och inom den fria bildningen totalt är 67,7 procent kvinnor.

Diagram 7.4 De heltidsanställda lärarnas procentuella fördelning enligt åldersgrupp inom fritt utbildningsarbete på svenska år 2008

Källa: Statistikcentralen. Lärarförfrågan, våren 2008.

*Opetusneuvos Kimmo Hämäläinen
Opetusneuvos Matti Kyrö*

Opettajien osallistuminen jatko- ja täydennyskoulutukseen sekä työelämäjaksoihin

Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen opetusministeriön toimeksiannon pohjalta oppilaitoksilta kokoamiin opettajatietoihin. Tiedonkeruussa selvitettiin nyt ensimmäistä kertaa opettajien osallistuminen jatko- ja täydennyskoulutukseen.

Osallistumistiedot kerättiin erikseen perusopetuksen, lukiokoulutuksen, toisen asteen ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstön sekä vapaan sivistystyön päätoimisten opettajien osalta. Tilastotiedot kerättiin täydennyskoulutukseen osallistumisesta käytetyn ajan mukaan yhden henkilötyöpäivän tarkkuudella, jossa yksi henkilötyöpäivä (htpv) vastasi kuuden tunnin osallistumista täydennyskoulutukseen.

Tiedoista puuttuvat Ahvenanmaan tiedot sekä tapaukset, joissa tietoja ei ole saatu kerättyä esimerkiksi pitkien sairauslomien vuoksi.

Opetusalan henkilöstön osaamisen kehittämisen vastuutahot voidaan rahoitusperiaatteiden osalta jakaa työnantajan henkilöstökoulutukseen, henkilön omaehtoiseen opiskeluun ja valtion rahoittamaan opetustoimen henkilöstökoulutukseen. Tässä tiedonkeruussa selvitettiin täydennyskoulutuksen osallistumisen muotoja seuraavasti:

Tutkintotavoitteiseen tai pitkäkestoiseen täydennyskoulutukseen osallistuminen: tutkintotavoitteinen koulutus ja muu pitkäkestoinen täydennyskoulutus (esimerkiksi ammatilliset erikoistumisopinnot tai PD-koulutus); Tämän luvun taulukoissa on käytetty osallistumisesta lyhennettyä otsikkoa 'tutkintotavoitteinen koulutus'. Taulukkojen luvut ko. otsikon alla sisältävät osallistumisen myös edellä mainittuihin pitkäkestoisiin täydennyskoulutusohjelmiin.

Pätevöittävään koulutukseen osallistuminen: opettajan pedagogiset opinnot tai ammatillinen opettajankoulutus, erityisopettajankoulutus, opo-koulutus, yliopiston erilliset arvosanaopinnot;

Työnantajan järjestämä henkilöstökoulutus: virkaehtosopimukseen kuuluva koulutus, työnantajan järjestämä tai hankkima koulutus omassa tai toisessa koulussa/oppilaitoksessa;

Muu työssä tarvittava osaamista päivittävä tai kehittävä täydennyskoulutus: osallistuminen aine- ja ammattijärjestön järjestämään täydennyskoulutukseen, perehdyttämiskoulutukseen, opetushallituksen tai lääninhallituksen täydennyskoulutukseen tai asiantuntijavaihtoon.

■ Opettajien osallistuminen jatko- ja täydennyskoulutukseen

Opetustoimen henkilöstökoulutus on vaikuttavimmillaan selvästi omaa ammatillista osaamista parantavaa kehittämistyyppistä toimintaa, joka mahdollistaa pääsyn oman työn kannalta relevantteihin yhteistyöverkostoihin, tunnistaa oman työn kannalta tärkeimmät kehittämistarpeet sekä edesauttaa oman työyhteisön kehittämistä ja toiminnan tehostamista. Opetushenkilöstön ammatillisen osaamisen jatkuva ylläpitäminen ja kehittäminen yhteiskunnan muutospaineissa edellyttävät pitkäjänteistä ja suunnitelmallista täydennyskoulutusta.

Tilastokeskuksen opettajatiedonkeruun mukaan vuonna 2007 (1.1–31.12.) opetushenkilöstön osallistumisprosentti täydennyskoulutukseen Manner-Suomen alueella oli perusopetuksen ja lukiokoulutuksen osalta 68 prosenttia; toisen asteen ammatillisen koulutuksen osalta 70 prosenttia; ja vapaassa sivistystyössä 55 prosenttia. Aktiivisimpia opettajaryhmiä jatko- ja täydennyskoulutukseen osallistumisen suhteen olivat perusopetuksen ja lukiokoulutuksen rehtorit (81 %) sekä lehtorit, eritysluokanopettajat ja erityisopettajat (70 %). Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa aktiivisimpia ryhmiä olivat erityisopettajat 86 prosenttia, opinto-ohjaajat ja lehtorit n. 76 prosenttia osuudella.

Talukko 7.1 Opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen oppilaitoksen, sukupuolen ja tehtävätyypin mukaan

	Opettajien lukumäärä			Osallistunut täydennyskoulutukseen %		
	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset
Perusopetus ja lukiokoulutus						
Rehtorit	1 662	997	665	81	79	83
Lehtorit	18 501	5 354	13 147	71	70	71
Luokanopettajat	16 532	4 123	12 409	67	70	67
Eritysluokanopettajat ja erityisopettajat	5 365	1 054	4 311	70	67	71
Maahanmuuttajaopettaja (perusopetukseen valmistava opetus)	131	17	114	67	53	69
Päätoimiset tuntiopettajat	5 060	1 390	3 670	65	64	65
Sivutoimiset tuntiopettajat	1 058	338	720	29	19	34
Yhteensä	48 309	13 273	35 036	68	68	68
Toisen asteen ammatillinen koulutus						
Rehtorit ja apulaisrehtorit	707	363	344	73	73	74
Lehtorit	6 323	2 942	3 381	75	73	77
Päätoimiset tuntiopettajat	5 765	2 717	3 048	66	65	68
Sivutoimiset tuntiopettajat	680	282	398	24	25	24
Erityisopettajat	404	155	249	86	87	86
Opinto-ohjaajat	186	34	152	76	77	76
Muut	618	315	303	53	50	57
Tuntematon	12	5	7	0	0	0
Yhteensä	14 695	6 813	7 882	70	67	70
Vapaa sivistystyö						
Vapaan sivistystyön päätoimiset opettajat	1 467	474	993	55	49	57
Yhteensä	64 471	20 560	43 911	68	67	68

Ei sisällä Ahvenanmaan tietoja.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Vuonna 2007 noin kolmasosa (32 %) opettajista ei osallistunut lainkaan tutkintoon johtavaan täydennys- tai jatkokoulutukseen. Osallistumattomuuden syitä on kartoitettu useissa eri tutkimuksissa. Lääninhallitusten vuonna 2008 keräämissä selvityksissä nousivat osallistumattomuuden syiksi mm. seuraavat asiat: kiire tai yleinen ajanpuute, sijaisongelmat koulutuksen ajalta, koulutuksen opetushenkilöstölle aiheuttama lisätyö, koulutuksen sisällöt eivät vastaa koulutustarpeita tai välimatkat koulutukseen. Muita, mutta harvemmin esitettyjä syitä olivat perhesyyt, eläkkeelle siirtyminen, työsuhteen määräaikaaisuus, oma muu opiskelu/vastavalmistunut tai ilmaistu haluttomuus osallistua.

Kieliryhmittäin jaettuna suomenkielisistä opettajista osallistui jatko- ja täydennyskoulutukseen keskimäärin 68 prosenttia ja ruotsinkielisistä 72 prosenttia.

Vaikka opettajien jatko- ja täydennyskoulutusta koskevat tiedot kerättiin nyt ensimmäistä kertaa, voidaan aiemmaksi vertailukohdaksi ottaa opetusministeriön vuoden 2001 Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman valtakunnallisen seuranta- ja arviointihanke, johon kuului yhtenä osana opettajien täydennyskoulutus. Siihen liittyen Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos julkaisi vuosina 2006 ja 2007 Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta- ja arviointiraportit, joiden kyselyaineisto oli kerätty valtakunnallisella otoksella vuonna 2005. Kyselyn otos oli 4 719 opettajaa, joista vastasi 2 047 vastaajasta prosentoin ollessa 43,4. Siinä kysyttiin opettajien täydennyskoulutukseen osallistumista 1.1.2003 ja keväen 2005 välisenä aikana. Vertailun mahdollistamiseksi kysely suunniteltiin Opetushallituksen vuoden 1996–1998 vastaavassa tutkimuksessa käytetyn opettajalomakkeen pohjalta. Vastaajista 72 prosenttia työskenteli perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa, 20 prosenttia ammatillisessa koulutuksessa ja noin 8 prosenttia vapaassa sivistystyössä.

Selvitysten mukaan täydennyskoulutukseen osallistuminen oli vähentynyt kaikissa oppilaitosmuodoissa vuosien 1998 ja 2005 välillä (1990-luvun lopun referenssinä käytettiin Opetushallituksen täydennyskoulutusselvityksen kyselyaineistoa, joka mahdollisti vertailut vuosien 1996–1998 sekä 2003–2004 osalta). Täydennyskoulutukseen osallistumattomia oli perusopetuksen ja lukiokoulutuksen aineenopettajista 14 prosenttia, ammatillisen oppilaitosten opettajista osallistumattomia oli 7 prosenttia ja vapaan sivistystyön opettajista 19 prosenttia. Noin puolet opetushenkilöstöstä oli osallistunut täydennyskoulutukseen 1–10 päivää vuodessa tutkimusjakson aikana. Kyselyyn osallistuneiden opettajien mukaan heillä ei ollut tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua täydennyskoulutukseen maan eri osissa. Osallistumisen väheneemiseen olivat vaikuttaneet mm. kuntien tuolloinen taloudellinen tilanne, täydennyskoulutuksen suunnitelmattomuus sekä opettajien omat asenteet. Opettajien mielestä parhaiten olivat toteutuneet opettajien myönteisiä täydennyskoulutusasenteita ja -motivaatiota tukevat koulutukset, jotka paransivat työssä jaksamista ja edistivät päivitettyä ammattitaitoa. Täydennyskoulutuksen toteutumisen negatiivisina aspekteinä opettajat näkivät henkilökohtaisten ja oppilaitoskohtaisten täydennyskoulutus- ja kehityssuunnitelmien sekä työhöntulo-ohjauksen puutteen.

Vuonna 2007 täydennyskoulutukseen osallistumiseen oli käytetty keskimäärin 6,8 henkilötyöpäivää opettajaa kohti. Tiedonkeruussa yksi henkilötyöpäivä määriteltiin kuusi tuntia kestäväksi koulutukseksi. Eri oppilaitosmuotojen osalta osallistuminen henkilötyöpäivittäin jakaantui niin, että perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajat osallistuivat keskimäärin 6,2 htpv:n verran, toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajat 8,5 htpv:n ajan ja vapaan sivistystyön opettajat 7,5 henkilötyöpäivää. Peruskoulun ja lukion opettajista ne, jotka osallistuivat jatko- ja täydennyskoulutukseen käyttivät siihen keskimäärin 9,2 htpv:ää, toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajista 12,4 htpv:ää ja vapaan sivistystyön päätoimisista tuntiopettajista 14,4 henkilötyöpäivää. Osallistumisesta runsas puolet tapahtui työajalla.

Osallistuakseen jatko- ja täydennyskoulutukseen opettajat käyttivät eri koulutusmuotojen mukaan aikaa niin, että tutkintotavoitteiseen tai muuhun pitkäkestoiseen ja pätevyittäväseen koulutukseen käytetystä ajasta 78 prosenttia oli tapahtunut omalla ajalla. Työnantajan järjestämä henkilöstökoulutus tapahtui pääosin työajalla (90 %) ja myös muuhun täydennyskoulutukseen käytetyistä henkilötyöpäivistä 74 prosenttia oli tapahtunut työajalla.

Taulukko 7.2 Opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen tehtävyytin ja täydennyskoulutuksen luonteen mukaan

Tehtävätyyppi	Opettajia yhteensä	Osallistunut täydennyskoulutukseen		Ei ole osallistunut täydennyskoulutukseen	
		f	%	f	%
Perusopetus ja lukiokoulutus					
Rehtorit	1 662	1 340	81	322	19
Lehtorit	18 501	13 047	71	5 454	29
Luokanopettajat	16 532	11 143	67	5 389	33
Erityislukonopettajat ja erityisopettajat	5 365	3 773	70	1 592	30
Maahanmuuttajaopettaja (perusopetukseen valmistava opetus)	131	88	67	43	33
Päätoimiset tuntiopettajat	5 060	3 286	65	1 774	35
Sivutoimiset tuntiopettajat	1 058	311	29	747	71
Yhteensä	48 309	32 988	68	15 321	32
Toisen asteen ammatillinen koulutus					
Rehtorit ja apulaisrehtorit	707	519	73	188	27
Lehtorit	6 323	4 760	75	1 563	25
Päätoimiset tuntiopettajat	5 765	3 817	66	1 948	34
Sivutoimiset tuntiopettajat	680	165	24	515	76
Erityisopettajat	404	349	86	55	14
Opinto-ohjaajat	186	142	76	44	24
Muut	618	329	53	289	47
Tuntematon	12	0	0	12	100
Yhteensä	14 695	10 081	69	4 614	31
Vapaa sivistystyö					
Vapaan sivistystyön päätoimiset opettajat	1 467	803	55	664	45
Yhteensä	1 467	803	55	664	45

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

Tehtävätyyppi	Täydennyskoulutuksen luonne, htpv					
	Yhteensä			Tutkintotavoitteinen koulutus		
	Yhteensä	Työajalla	Omalla ajalla	Yhteensä	Työajalla	Omalla ajalla
Perusopetus ja lukiokoulutus						
Rehtorit	17 217	12 683	4 534	2 409	624	1 785
Lehtorit	102 270	53 372	48 898	10 665	884	9 781
Luokanopettajat	96 884	51 462	45 422	12 160	1 139	11 021
Erityisluokanopettajat ja erityisopettajat	43 339	22 091	21 248	5 705	639	5 066
Maahanmuuttajaopettaja (perusopetukseen valmistava opetus)	763	491	272	18	1	17
Päätoimiset tuntiopettajat	36 311	12 037	24 274	6 880	538	6 342
Sivutoimiset tuntiopettajat	5 147	1 026	4 121	2 088	34	2 054
Yhteensä	301 931	153 162	148 769	39 925	3 859	36 066
Toisen asteen ammatillinen koulutus						
Rehtorit ja apulaisrehtorit	7 720	5 278	2 442	1 402	251	1 151
Lehtorit	46 655	28 694	17 961	7 844	671	7 173
Päätoimiset tuntiopettajat	57 149	27 014	30 135	10 985	705	10 280
Sivutoimiset tuntiopettajat	2 340	654	1 686	596	3	593
Erityisopettajat	4 060	2 434	1 626	925	41	884
Opinto-ohjaajat	1 799	1 451	348	17	0	17
Muut	5 740	2 854	2 886	1 259	156	1 103
Yhteensä	125 463	68 379	57 084	23 028	1 827	21 201
Vapaa sivistystyö						
Vapaan sivistystyön päätoimiset opettajat	11 542	5 596	5 946	2 997	608	2 389
Yhteensä	11 542	5 596	5 946	2 997	608	2 389

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

Tehtävätyyppi	Täydennyskoulutuksen luonne, htpv					
	Pätevöittävä koulutus			Työnantajan järjestämä henkilöstökoul.		
	Yhteensä	Työajalla	Omalla ajalla	Yhteensä	Työajalla	Omalla ajalla
Perusopetus ja lukiokoulutus						
Rehtorit	1 179	374	805	6 668	5 900	768
Lehtorit	18 285	2 274	16 011	37 045	28 823	8 222
Luokanopettajat	18 395	2 593	15 802	37 224	28 364	8 860
Erityislukanopettajat ja erityisopettajat	14 222	3 791	10 431	11 908	9 430	2 478
Maahanmuuttajaopettaja (perusopetukseen valmistava opetus)	181	23	158	334	275	59
Päätoimiset tuntiopettajat	13 237	845	12 392	9 070	6 804	2 266
Sivutoimiset tuntiopettajat	1 823	307	1 516	746	513	233
Yhteensä	67 322	10 207	57 115	102 995	80 109	22 886
Toisen asteen ammatillinen koulutus						
Rehtorit ja apulaisrehtorit	1 058	382	676	2 399	2 248	151
Lehtorit	5 521	1 210	4 311	16 867	14 430	2 437
Päätoimiset tuntiopettajat	18 143	4 280	13 863	16 773	14 169	2 604
Sivutoimiset tuntiopettajat	858	49	809	458	390	68
Erityisopettajat	1 000	548	452	1 173	1 041	132
Opinto-ohjaajat	288	168	120	484	463	21
Muut	1 538	384	1 154	1 699	1 497	202
Yhteensä	28 406	7 021	21 385	39 853	34 238	5 615
Vapaa sivistystyö						
Vapaan sivistystyön päätoimiset opettajat	3 141	644	2 497	1 774	1 589	185
Yhteensä	3 141	644	2 497	1 774	1 589	185

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

Tehtävätyyppi	Täydennyskoulutuksen luonne, httpv		
	Muu täydennyskoulutus		
	Yhteensä	Työajalla	Omalla ajalla
Perusopetus ja lukiokoulutus			
Rehtorit	6 961	5 785	1 176
Lehtorit	36 275	21 391	14 884
Luokanopettajat	29 105	19 366	9 739
Erityisluokanopettajat ja erityisopettajat	11 504	8 231	3 273
Maahanmuuttajaopettaja (perusopetukseen valmistava opetus)	230	192	38
Päätoimiset tuntiopettajat	7 124	3 850	3 274
Sivutoimiset tuntiopettajat	490	172	318
Yhteensä	91 689	58 987	32 702
Toisen asteen ammatillinen koulutus			
Rehtorit ja apulaisrehtorit	2 861	2 397	464
Lehtorit	16 423	12 383	4 040
Päätoimiset tuntiopettajat	11 248	7 860	3 388
Sivutoimiset tuntiopettajat	428	212	216
Erityisopettajat	962	804	158
Opinto-ohjaajat	1 010	820	190
Muut	1 244	817	427
Yhteensä	34 176	25 293	8 883
Vapaa sivistystyö			
Vapaan sivistystyön päätoimiset opettajat	3 630	2 755	875
Yhteensä	3 630	2 755	875

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Alueellisesti tarkastellen vähäisintä osallistuminen oli Pohjois-Suomessa (56 %) ja aktiivisinta Itä-Suomessa (76 %).

Suomen ja ruotsinkielisten opettajien osallistumisessa täydennyskoulutukseen ei ole merkittäviä eroja. Ruotsinkieliset opettajat osallistuvat hieman suomenkielisiä opettajia aktiivisemmin ja osallistumattomien osuus oli heidänkin osaltaan kolmanneksen luokkaa.

Taulukko 7.3 Opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen oppilaitoksen opetuskielen mukaan

Oppilaitoksen opetuskieli	Opettaja yhteensä	Osallistunut täydennyskoulutukseen		Ei ole osallistunut täydennyskoulutukseen	
		f	%	f	%
Suomi	60 684	41 144	68	19 540	32
Ruotsi	3 787	2 728	72	1 059	28
Yhteensä	64 471	43 872	68	20 599	32

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Täydennyskoulutukseen olivat aktiivisimmin osallistuneet 45–54-vuotiaat opettajat, vähiten osallistuivat alle 34- ja yli 60-vuotiaat opettajat.

Taulukko 7.4 Opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen oppilaitoksen opetuskielen mukaan ikäryhmittäin

Opetuskieli Ikäryhmä	Opettajia yhteensä	Osallistunut täydennyskoulutukseen		Ei ole osallistunut täydennyskoulutukseen	
		f	%	f	%
Suomi					
alle 30 v	3 607	1 999	55	1 608	45
30–34 v	6 919	4 181	60	2 738	40
35–39 v	7 989	5 115	64	2 874	36
40–44 v	9 660	6 768	70	2 892	30
45–49 v	9 394	6 836	73	2 558	27
50–54 v	9 260	6 658	72	2 602	28
55–59 v	8 811	6 248	71	2 563	29
60–64 v	4 800	3 210	67	1 590	33
65– v	216	111	51	105	49
Tuntematon	28	18	64	10	36
Yhteensä	60 684	41 144	68	19 540	32
Ruotsi					
alle 30 v	320	205	64	115	36
30–34 v	491	325	66	166	34
35–39 v	606	418	69	188	31
40–44 v	626	487	78	139	22
45–49 v	559	435	78	124	22
50–54 v	500	380	76	120	24
55–59 v	421	314	75	107	25
60–64 v	245	153	62	92	38
65– v	19	11	58	8	42
Tuntematon	-	-	-	-	-
Yhteensä	3 787	2 728	72	1 059	28
Suomi ja ruotsi yhteensä					
alle 30 v	3 927	2 204	56	1 723	44
30–34 v	7 410	4 506	61	2 904	39
35–39 v	8 595	5 533	64	3 062	36
40–44 v	10 286	7 255	71	3 031	29
45–49 v	9 953	7 271	73	2 682	27
50–54 v	9 760	7 038	72	2 722	28
55–59 v	9 232	6 562	71	2 670	29
60–64 v	5 045	3 363	67	1 682	33
65– v	235	122	52	113	48
Tuntematon	28	18	64	10	36
Yhteensä	64 471	43 872	68	20 599	32

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

■ Perusopetuksen, lukiokoulutuksen opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen

Tilastojen perusteella perusopetuksen ja lukiokoulutuksessa täydennyskoulutukseen on käytetty keskimäärin 6,2 henkilötyöpäivää opettajaa kohti.

Täydennyskoulutukseen osallistuminen tehtävätyypeittäin ja oppilaitoksen opetuskielen (suomi/ruotsi) mukaan

Oppilaitoksen opetuskielenä suomi

Kootun aineiston perusteella Manner-Suomen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajista yhteensä 68 prosenttia (32 988 henkilöä) on osallistunut täydennyskoulutukseen vuoden 2007 aikana. Rehtoreista täydennyskoulutukseen oli osallistunut 81 prosenttia (1 340 henkilöä), lehtoreista 71 prosenttia (13 047 henkilöä), luokanopettajista 67 prosenttia (11 143 henkilöä), erityisluokan- ja erityisopettajista 70 prosenttia (3 773 henkilöä), maahanmuuttajaopettajista (perusopetukseen valmistava opetus) 67 prosenttia (88 henkilöä) sekä päätoimisista tuntiopettajista 65 prosenttia (3 286 henkilöä). Sen sijaan sivutoimisista tuntiopettajista vain 29 prosenttia (311 henkilöä) oli osallistunut täydennyskoulutukseen.

Taulukko 7.5 Suomenkielisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen

Tehtävätyyppi	Opettajia yhteensä	Osallistunut täydennyskoulutukseen ¹⁾		Ei ole osallistunut täydennyskoulutukseen	
		f	%	f	%
Rehtorit	1 662	1 340	81	322	19
Lehtorit	18 501	13 047	71	5 454	29
Luokanopettajat	16 532	11 143	67	5 389	33
Erityisluokanopettajat ja erityisopettajat	5 365	3 773	70	1 592	30
Maahanmuuttajaopettaja (perusopetukseen valmistava opetus)	131	88	67	43	33
Päätoimiset tuntiopettajat	5 060	3 286	65	1 774	35
Sivutoimiset tuntiopettajat	1 058	311	29	747	71
Yhteensä	48 309	32 988	68	15 321	32

1) Ml. tapaukset, joissa tietoa ei ole saatu esim. opettajan pitkän sairasloman vuoksi.

Ahvenanmaan tiedot eivät ole mukana.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Oppilaitoksen opetuskielenä ruotsi

Kootun aineiston perusteella Manner-Suomen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen ruotsinkielisistä opettajista yhteensä 73 prosenttia on osallistunut täydennyskoulutukseen vuoden 2007 aikana, siis hieman enemmän kuin suomenkieliset opettajat.

Taulukko 7.6 Ruotsinkielisten perusopetuksen ja lukion opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen vuonna 2007

Tehtävätyyppi	Opettajia yhteensä	Osallistunut täydennyskoulutukseen ¹⁾		Ei ole osallistunut täydennyskoulutukseen	
		f	%	f	%
Rehtorit	125	103	82	22	18
Lehtorit	1 126	813	72	313	28
Luokanopettajat	1 093	826	76	267	24
Erityisluokanopettajat ja erityisopettajat	293	222	76	71	24
Maahanmuuttajaopettaja (perusopetukseen valmistava opetus)	2	2	100	0	0
Päätöimiset tuntiopettajat	378	266	70	112	30
Sivutoimiset tuntiopettajat	152	67	44	85	56
Yhteensä	3 169	2 299	73	870	27

1) Ml. tapaukset, joissa tietoa ei ole saatu esim. opettajan pitkän sairasloman vuoksi. Ahvenanmaan tiedot eivät ole mukana.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Täydennyskoulutuksen luonne

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen ruotsinkielisten opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen henkilötyöpäivien osalta voidaan todeta, että täydennyskoulutuspäiviä oli yhteensä 16373, joista 48 prosenttia oli tapahtunut työajalla ja 52 prosenttia omalla ajalla.

Tutkintotavoitteiseen koulutukseen oli osallistuttu yhteensä 2 915 htpv:n verran, joista 14 prosenttia oli tapahtunut työajalla ja 87 prosenttia omalla ajalla.

Pätevöittävän koulutuksen henkilötyöpäiviä puolestaan oli kuvutulla ajanjaksolla yhteensä 2995, joista työajalla oli tapahtunut 18 prosenttia ja omalla ajalla 82 prosenttia.

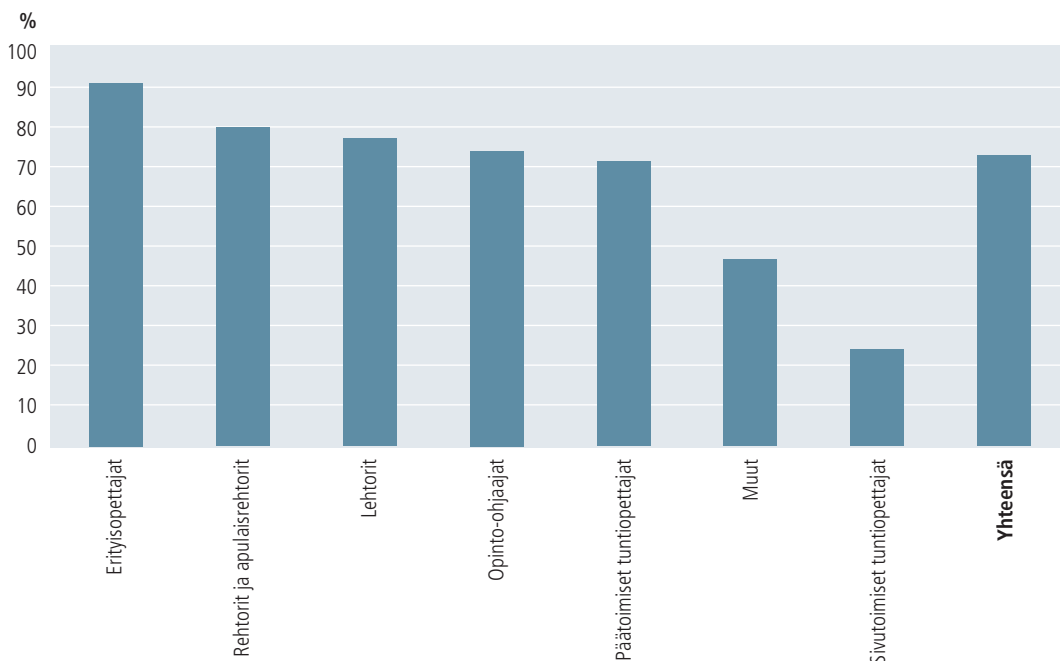
Työnantajan järjestämään henkilöstökoulutukseen osallistuttiin yhteensä 5 717 htpv:ää, joista työajalla 69 prosenttia ja omalla ajalla 31 prosenttia.

Muuhun täydennyskoulutukseen ruotsinkieliset perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajat osallistui-
vat yhteensä 4 746 henkilötyöpäivää, joista työajalla tapahtuvia oli 61 prosenttia ja omalla ajalla tapahtu-
via 39 prosenttia.

■ Ammatillisen koulutuksen opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen

Ammatillisen peruskoulutuksen opettajista vajaa kolme neljäsosaa oli osallistunut täydennyskoulutukseen. Osallistuneiden osuus vaihteli erityisopettajien yli 90 prosentista sivutoimisten tuntiopettajien noin 25 prosenttiin.

Kuvio 7.1 Opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen tehtävätyypin mukaan, opetussuunnitelmaperusteinen ammatillinen peruskoulutus, oppilaitosmuotoinen, prosenttia

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Täydennyskoulutukseen käytettiin yhteensä 87 400 henkilötyöpäivää opettajatiedonkeruuseen vastanneissa ammatillisissa oppilaitoksissa (87,5 % kaikista ammatillisista oppilaitoksista). Työnantajan järjestämää henkilöstökoulutusta tästä oli suurin piirtein kolmasosa, tutkintotavoitteista ja pätevöittävää koulutusta kumpikin noin viidesosa ja muuta koulutusta 28 prosenttia.

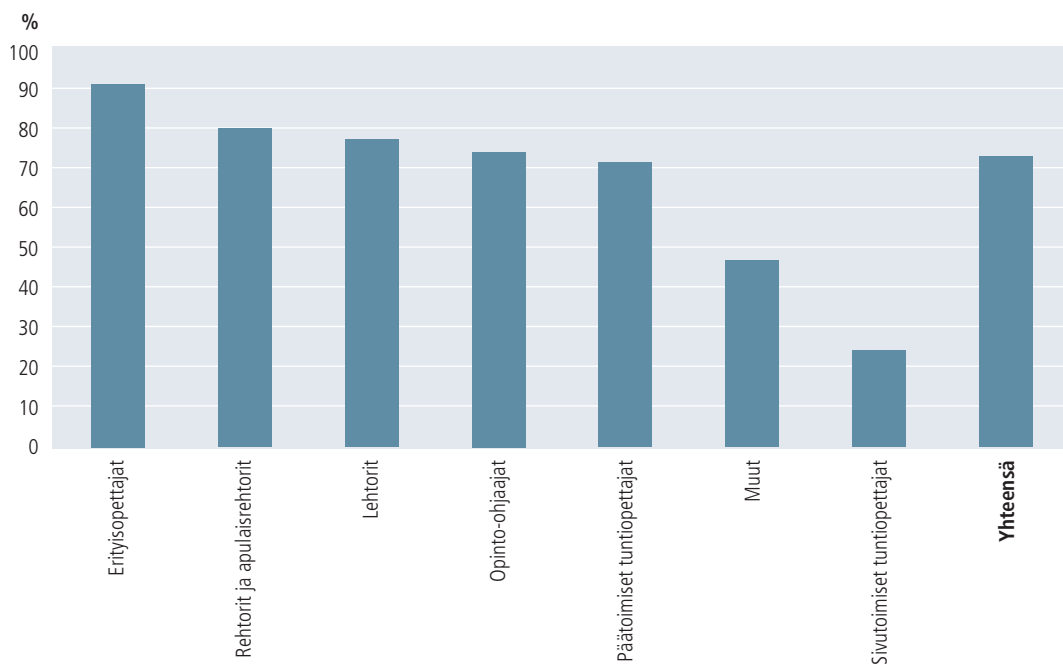
Tehtävätyypin mukaan täydennyskoulutuksen luonteessa oli selkeitä eroja. Opinto-ohjaajilla sekä rehtoreilla ja apulaisrehtoreilla muu täydennyskoulutus kattoi suurimman osan heidän saamastaan koulutuksesta, kun taas päätoimiset ja sivutoimiset tuntiopettajat osallistuivat enimmäkseen tutkintotavoitteiseen ja pätevöittävään koulutukseen. Työnantajan järjestämä henkilöstökoulutus jakautui melko tasaisesti eri henkilöstöryhmien kesken, vain sivutoimisilla tuntiopettajilla tällaisen täydennyskoulutuksen osuus oli keskimääräistä olennaisesti vähäisempää.

Taulukko 7.7 Ammatillisen koulutuksen opettajien täydennyskoulutukseen osallistuminen tehtävätyypin ja täydennyskoulutuksen luonteen mukaan, henkilötyöpäiviä

	Tutkintotavoitteinen koulutus	Pätevöittävä koulutus	Työnantajan järjestämä henkilöstökoulutus	Muu täydennyskoulutus
Rehtorit ja apulaisrehtorit	1 402	1 058	2 399	2 861
Lehtorit	7 844	5 521	16 867	16 423
Päätoimiset tuntiopettajat	10 985	18 143	16 773	11 248
Sivutoimiset tuntiopettajat	596	858	458	428
Erityisopettajat	925	1 000	1 173	962
Opinto-ohjaajat	17	288	484	1 010
Muut	1 259	1 538	1 639	1 244
Yhteensä	23 028	28 406	39 853	34 176

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Tutkintotavoitteinen koulutus oli selkeästi sellaista koulutusta, johon opettaja osallistui omalla ajallaan. Rehtoreita ja apulaisrehtoreita lukuun ottamatta lähes kaikki tällaiseen täydennyskoulutukseen osallistuneet tekivät sen omalla ajallaan. Myös pätevöittävä koulutus tapahtui useimmiten omalla ajalla. Erityisopettajista tosin puolet hankki pätevöittävän koulutuksen työajalla. Työnantajan järjestämään henkilöstökoulutukseenkin osallistui omalla ajalla 15 prosenttia opettajista. Sivutoimisilla tuntiopettajilla osuus oli yli 20 prosenttia.

Kuvio 7.2 Opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen omalla ajalla täydennyskoulutuksen luonteen mukaan, prosenttia

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Satakunnassa 90 prosenttia ammatillisten oppilaitosten opettajista oli osallistunut täydennyskoulutukseen, kun Keski-Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla osuus jäi 64 prosenttiin. 55 prosenttia kaikista opettajista osallistui täydennyskoulutukseensa työajalla. Alueellisesti vaihteluväli oli suuri. Itä-Uusimaalla 87 prosenttia opettajista sai täydennyskoulutuksensa työajalla, kun taas Pirkanmaalla vain 36 prosenttia opettajista ilmoitti saaneensa täydennyskoulutuksensa työajalla.

■ Vapaan sivistystyön koulutuksen päätoimisten opettajien osallistuminen täydenniskoulutukseen

Vapaan sivistystyön täydenniskoulutuksen tavoitteina ovat aikuisväestön elinikäisen oppimisen mahdollisuuksien vahvistaminen, työikäisen väestön osaamistarpeisiin vastaaminen sekä koulutuksen mahdollisimman hyvän saatavuuden varmistaminen.

Kerättyjen opettajatietojen perusteella vapaan sivistystyön koulutuksessa täydenniskoulutukseen on käytetty keskimäärin 7,5 henkilötyöpäivää päätoimista opettajaa kohti.

Oppilaitoksen opetuskielenä suomi

Manner-Suomen vapaan sivistystyön koulutuksen päätoimisista suomenkielisistä opettajista 55 prosenttia (803 henkilöä) oli osallistunut täydenniskoulutukseen vuoden 2007 aikana.

Vapaan sivistystyön koulutuksen päätoimisten suomenkielisten opettajien osallistuminen täydenniskoulutukseen henkilötyöpäivien osalta voidaan todeta, että täydenniskoulutuspäiviä oli yhteensä 11 542, joista 48 prosenttia (5 596) oli tapahtunut työajalla ja 52 prosenttia omalla ajalla.

Tutkintotavoitteiseen koulutukseen oli osallistuttu yhteensä 2 997 htpv:n verran, joista 608 oli tapahtunut työajalla ja 2 389 omalla ajalla.

Pätevöittävän koulutuksen henkilötyöpäiviä oli kuvatulla ajanjaksolla yhteensä 3 141, joista työajalla tapahtui 644 htpv:n verran ja omalla ajalla 2 497 henkilötyöpäivän verran.

Työnantajan järjestämään henkilöstökoulutukseen osallistuttiin yhteensä 1 774 henkilötyöpäivää ja näistä työajalla tapahtui 1589 ja omalla ajalla 185 henkilötyöpäivää.

Muuhun täydenniskoulutukseen vapaan sivistystyön koulutuksen päätoimiset tuntiopettajat osallistuivat yhteensä 3 630 henkilötyöpäivää ja näistä työajalla tapahtuvia oli 2 755 ja omalla ajalla tapahtuvia 875 henkilötyöpäivää.

Oppilaitoksen opetuskielenä ruotsi

Manner-Suomen vapaan sivistystyön koulutuksen päätoimisista ruotsinkielisistä opettajista 51,9 prosenttia (803 henkilöä) oli osallistunut täydenniskoulutukseen vuoden 2007 aikana eli hieman vähemmän kuin suomenkieliset opettajat. Ero ei kuitenkaan ole merkittävä.

Vapaan sivistystyön koulutuksen päätoimisten ruotsinkielisten opettajien osallistuminen täydenniskoulutukseen henkilötyöpäivien osalta voidaan todeta, että täydenniskoulutuspäiviä oli yhteensä 477, joista 256 oli tapahtunut työajalla ja 221 omalla ajalla.

Tutkintotavoitteiseen koulutukseen oli osallistuttu yhteensä 43 htpv:n verran, joista 3 oli tapahtunut työajalla ja 40 omalla ajalla.

Pätevöittävän koulutuksen henkilötyöpäiviä oli kuvatulla ajanjaksolla yhteensä 119, joista työajalla tapahtui 98 htpv:n verran ja omalla ajalla 21 henkilötyöpäivän verran.

Työnantajan järjestämään henkilöstökoulutukseen osallistuttiin yhteensä 124 htpv:ää ja näistä työajalla tapahtui 100 ja omalla ajalla 24 henkilötyöpäivää.

Muuhun täydenniskoulutukseen vapaan sivistystyön koulutuksen päätoimiset tuntiopettajat osallistuivat yhteensä 191 henkilötyöpäivää ja näistä työajalla tapahtuvia oli 55 ja omalla ajalla tapahtuvia 136 henkilötyöpäivää.

■ Ammatillisen koulutuksen opettajien työelämäjaksot

Työelämäjaksoiden tavoitteista

Opettajan työelämäosaamista edistetään työelämäjaksoilla, jotka voi suorittaa monin eri järjestelyin. Perustavoitteena on, että opettaja ajanmukaistaa ammattitaitoaan ja kehittää työelämäosaamistaan työskentelemällä koulutusalaansa vastaavissa yrityksissä tai työyhteisöissä. Hän perehtyy työpaikalla käytettäviin työprosesseihin, työmenetelmiin, välineisiin ja materiaaleihin.

Yksi keskeinen tapa suorittaa työelämäjakso on tehdä se osana opettajan työelämäosaamisen 25 opintopisteen täydennyskoulutusta.

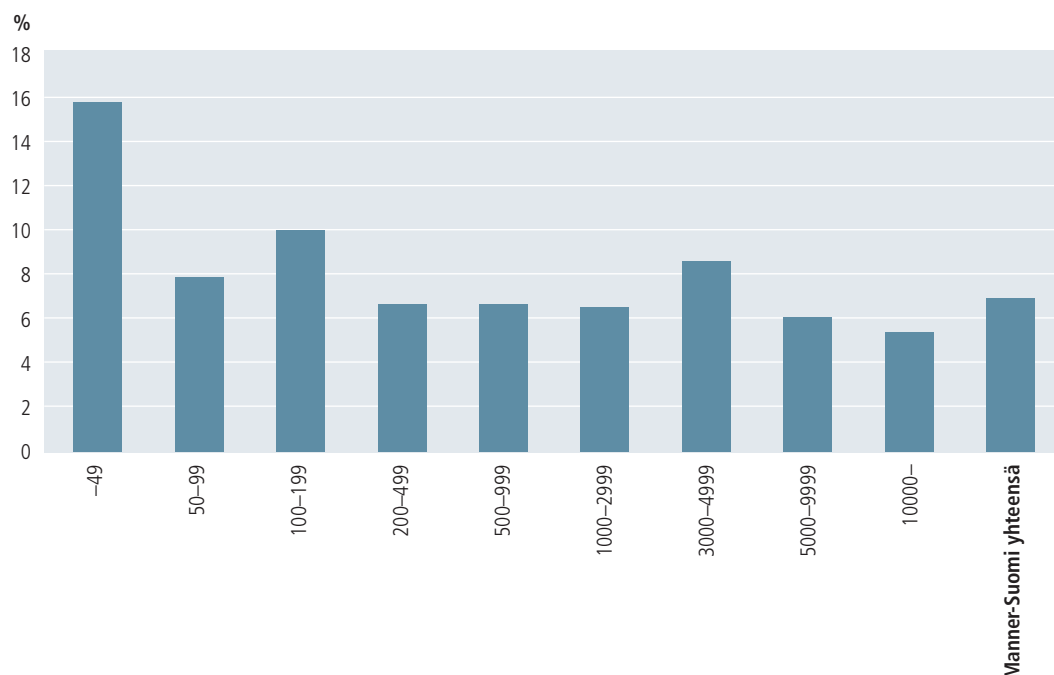
Työpaikalla toiminnan tavoitteena on, että opettaja päivittää opettamansa alan ajanmukaisen ammattitaidon. Hänen tulee myös hallita keskeisen suomalaisen työterveys- ja työturvallisuuslainsäädännön sekä alansa erityissäädökset. Työpaikalla toimiessaan hänen tulee edistää oppilaitoksen ja työpaikan välisiä yhteistyötä sekä kehittää osaamistaan työpaikkaohjaajien perehdyttäjänä ja kouluttajana. Hänen tulee paneutua työpaikan työsuojelutoiminnan organisointiin ja toteutumiseen työpaikalla. Opettaja kehittää yhdessä työpaikan edustajien kanssa työelämälähtöistä opetussuunnitelmaa sekä työssäoppimisen järjestämistä ja toteutusta.

Koulutuksen toteutuksesta, suoritusten hyväksynnästä ja todistusten antamisesta vastaavat ne koulutusorganisaatiot, jotka järjestävät Opetushallituksen rahoittamaa opetushenkilöstön täydennyskoulutusta. Rahoitusta voidaan hankkia monista lähteistä kuten opetustoimen henkilöstökoulutuksen määrärahoista, Euroopan sosiaalirahaston rahoittamien projektien kautta, työssäoppimisen kehittämisen ja ammattiosaamisen näyttöjen toimeenpanon tuesta, koulutuksen järjestäjien omista henkilöstön kehittämisen varoista.

Opettajatiedonkeruun kyselyyn saatiin vastaukset 87,5 prosentista ammatillisista oppilaitoksista. Siten tässä osiossa käsiteltiin opettajien työelämäjaksoilla osallistumista lähinnä prosenttiosuuksina. Opettajien työelämäjaksot ovat tärkeä osa ammatillisen koulutuksen ajantasaisuuden ja työelämälähtöisyyden varmistamista. Niiden avulla opettajilla säilyy elävä tuntuma työpaikkojen todellisuuteen, he saavat tietoa työnantajien ja työntekijöiden näkemyksistä työelämän muutoksiin.

Täydennyskoulutuksen liitetaulukossa 1. tarkastellaan koko ammatillisen oppilaitosmuotoisen koulutuksen opettajakuntaa, sekä opetussuunnitelma- että näyttöperusteisen koulutuksen opettajia. Tästä joukosta (n=12 944) seitsemän prosenttia on osallistunut vuoden 2007 aikana työelämäjaksolle. Pienimpien koulutuksen järjestäjien opettajilla työelämäjaksoille osallistuminen oli selvästi tavallisempaa kuin suurilla järjestäjillä. Koulutuksen järjestäjät, joilla on alle 50 opiskelijaa, melkein joka kuudes opettaja oli osallistunut työelämäjaksoille, kun yli 5 000 opiskelijan järjestäjillä osuus oli hiukan yli viisi prosenttia.

Kuvio 7.3 Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opetuksen opettajien osallistuminen työelämäjaksoille koulutuksenjärjestäjän koon mukaan

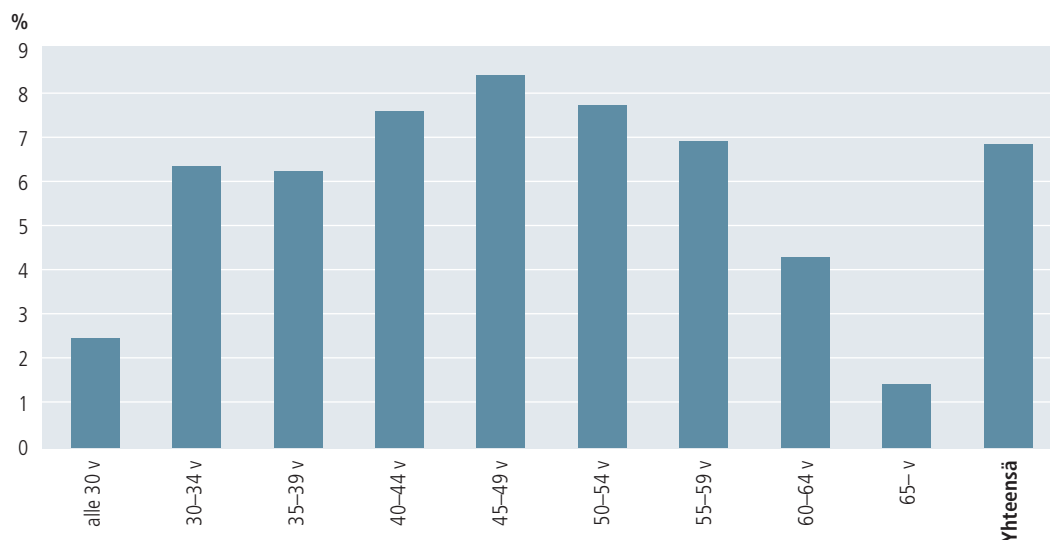

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Ruotsinkielisistä opettajista pienempi osuus kuin suomenkielisistä osallistui työelämäjaksoille. Heistä runsaat neljä prosenttia osallistui työelämäjaksoille, kun suomenkielisillä vastaava osuus oli seitsemän prosenttia. Voi olettaa, että ruotsinkielisessä koulutuksessa työelämäjaksoille osallistuminen voi olla vaikeampaa sijaisopettajien saannin takia.

Maakunnittainen vaihtelu oli sangen suurta. Itä-Uudenmaan ja Kainuun maakunnissa osallistuneita oli alle kaksi prosenttia. Kanta-Hämeessä työelämäjaksoille osallistuneita oli melkein 23 prosenttia opettajista ja myös Pohjois-Karjalassa ja Satakunnassa osallistuneita oli yli 10 prosenttia opettajista.

Työelämäjaksoille osallistuminen oli suurinta 45–49-vuotiaiden ikäryhmissä ja laski tasaisesti sekä nuorempiin että vanhempiin ikäluokkiin päin. Ainoana poikkeuksena olivat 30–34-vuotiaat, joista suurin piirtein sama määrä kuin 35–39-vuotiaista oli ollut työelämäjaksoilla. Koko opettajakuntaan keskimääräistä enemmän työelämäjaksoilla olivat olleet ikäryhmät 40-vuotiaista 59-vuotiaisiin. Työelämäjaksot iän mukaan tuntuivat siis sijoittuvan aika luontevasti niihin ikäryhmiin, joilla opettajavuosia voi olettaa olevan sekä takana että edessä suhteellisen paljon. 40–59-vuotiaita oli kaikista opettajista kaksi kolmasosaa, mutta työelämäjaksoille osallistuneista yli kolme neljäsosaa.

Kuvio 7.4 Toisen asteen ammatillisen opetuksen opettajien osallistuminen työelämäjaksoille ikäryhmittäin

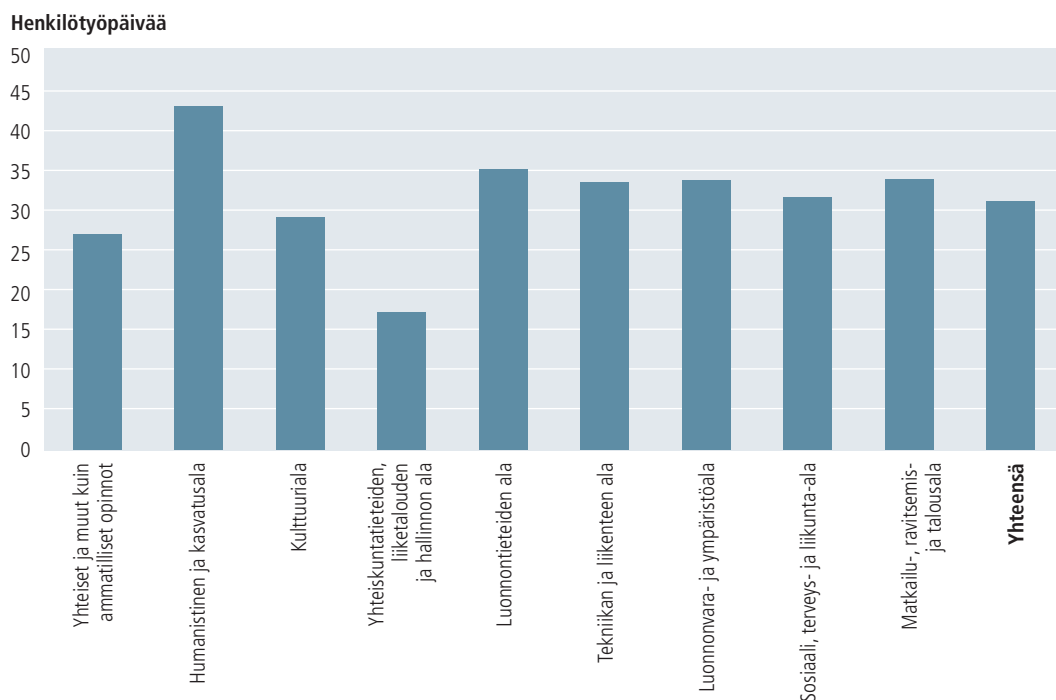
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Työelämäjaksoihin käytettiin viimeisen vuoden aikana keskimäärin 31 henkilötyöpäivää työelämäjaksoille osallistunutta opettajaa kohti. Kaikkiin opettajiin suhteutettuna työelämäjaksojen kesto oli kaksi henkilötyöpäivää. Toisin sanoen ne, jotka osallistuivat työelämäjaksoihin, saivat kohtuullisen pitkän perehtymisjakson, mutta koko opettajakunnan kannalta työelämäjaksojen kokonaiskesto oli suhteellisen lyhyt.

Koulutusaloista yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla työelämäjaksojen keskimääräinen kesto oli selvästi muita koulutusaloja lyhyempi, 17 henkilötyöpäivää työelämäjaksoille osallistunutta opettajaa kohti. Eniten aikaa käytettiin humanistisella ja kasvatusalalla, 43 henkilötyöpäivää. Muilla aloilla vaihtelu oli 27 henkilötyöpäivästä 35 henkilötyöpäivään.

Työelämäjaksoille osallistuneiden osuus opettajista koulutusaloittain vaihteli hiukan eri tavalla kuin opettajaa kohti käytetty aika, vaikkakin humanistisella ja kasvatusalalla työelämäjaksoille osallistuneiden osuus oli korkein. Sen sijaan esimerkiksi luonnonvara- ja ympäristöalalla selvästi keskimääräistä harvemmat opettajat olivat osallistuneet työelämäjaksoille, mutta heillä kuitenkin työelämäjaksot olivat keskimääräistä pitempiä. Luonnontieteiden alalla ilmiö oli samansuuntainen. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla osallistuneita oli melkein keskimääräinen joukko, vaikka jaksojen pituudet olivat selvästi muita koulutusaloja lyhyempiä.

Kuvio 7.5 Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajien osallistuminen työelämäjaksoille opintoalan mukaan, kesto henkilötyöpäivää

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008.

Noin 80 opettajatiedonkeruuseen vastanneen koulutuksen järjestäjän oppilaitoksista ei yksikään opettaja ollut viimeisen vuoden aikana osallistunut työelämäjaksolle. Suurimmalla osalla näistä järjestäjistä opettajia oli pieni joukko, mutta mukaan mahtuu myös järjestäjiä, joilla opettajien määrä oli yli sata. Myös eniten työelämäjaksoilla opettajia oli pienillä koulutuksen järjestäjillä. Koulutuksen järjestäjistä, joilla oli yli 200 opettajaa, erottui selkeästi Hämeenlinnan seudun koulutuskuntayhtymä, jonka opettajista 44 prosenttia oli osallistunut työelämäjaksoille. Koulutuksen järjestäjittäin työelämäjaksojen keskimääräiset kestot vaihtelivat muutamasta päivästä neljään kuukauteen. Pisin keskimääräinen jakso oli samalla yhden henkilön työelämäjakso, sillä hän oli kyseisen järjestäjän oppilaitoksissa ainoa työelämäjaksolle osallistunut.

*Opetusneuvos Maija Innola
Opetusneuvos Armi Mikkola
Opetusministeriö*

8. Opettajatarpeet nyt ja tulevaisuudessa

■ Opettajien koulutustarpeen määrällinen mitoittaminen

Opettajatarpeiden selvitystyön käynnistyminen

Suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointi rakentuu tiedon ja osaamisen varaan. Kansalaisten osaamistason turvaaminen ja parantaminen edellyttävät tasa-arvoisia koulutusmahdollisuuksia. Kaikilla opiskelijoilla on oikeus hyvään opetukseen ja ohjaukseen alueesta ja oppilaitoksesta riippumatta. Jatko-opintoihin pääsy tai työllistyminen ei saa vaarantua heikkolaatuisen opetuksen vuoksi. Siksi opetushenkilöstön on oltava pätevää ja ammattitaitoista.

Opettaja- ja opettajankoulutustarpeiden määrittely edellyttää sekä määrällisten että laadullisten tekijöiden huomioonottamista. Tälle periaatteelle on rakentunut vuodesta 1997 lähtien opettajatarpeiden ennakointi ja opettajankoulutuksen kehittämistyö. Opetusministeriö asetti tuolloin työryhmän selvittämään opettajien määrällisiä koulutustarpeita ja opettajankoulutuksen kehittämistarpeita. Valmistelutyön perusteella arvioitiin vuosina 1998–2000 yliopistoissa ja ammatillisissa opettajakorkeakouluissa annettava opettajankoulutus. Arvioinnin toteutti Korkeakoulujen arviointineuvosto. Arvioinnin tuloksena annettiin sekä valtakunnallisia että koulutusyksikkökohtaisia suosituksia opettajankoulutuksen kehittämiseksi. (Jussila & Saari 1999.)

Samaan aikaan toteutettiin laaja opettajien perus- ja täydennyskoulutustarpeita ennakoivut hanke OPEPRO. Hankkeessa selvitettiin perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opettajatilannetta ja ennakoitiin määrällisiä ja sisällöllisiä opettajankoulutustarpeita vuoteen 2010 saakka. Hankkeessa selvitettiin myös kielellisten ja kulttuuristen vähemmistöryhmien, kuten romani-kielisten ja viittomakielisten opettajien koulutustarpeita sekä maahanmuuttajaopetusta. Kokonaisuuteen sisältyivät opetushenkilöstön saamaa täydennyskoulutusta, täydennyskoulutustarjontaa ja tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttöä koskevat selvitykset. Hankkeeseen kuului Tilastokeskuksen vuonna 1999 toteuttama valtakunnallinen opettajatietojen keruu eri oppilaitosmuodoista. (Luukkainen 2000.)

OPEPRO-hanke toi esille opettajien ikääntymiseen, kelpoisuuteen ja alueelliseen sijoittumiseen liittyviä suuria ongelmia. Runsaat 20 000 opettajaa tulisi siirtymään eläkkeelle vuosina 2000–2010. Sekä lukiokoulutuksen että ammatillisen koulutuksen opettajakunta oli varsin ikääntynyt. Eteläisen Suomen väestökeskittymäalueilla oli pulaa sekä suomen- että ruotsinkielisistä pätevistä luokanopettajista ja erityisopettajista. Aineenopetuksessa suurin opettajapulan uhka koski kielten ja matemaattisten aineiden opettajia. Taideaineiden ja liikunnan opettajien sekä opinto-ohjaajien määrä oli riittämätön. Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa muodollista kelpoisuutta vailla olevia opettajia oli noin neljännes. Suurin opettajatarve havaittiin tekniikan ja liikenteen alalla, erityisesti pulaa oli kone- ja metallitekniikan, auto- ja kuljetustekniikan sekä rakennusalan opettajista. Edellä mainittujen alojen

opettajat olivat muiden alojen opettajia ikääntyneempiä. Tietotekniikan alalla oli runsaasti vailla muodollista kelpoisuutta olevia opettajia. Selvityksessä kiinnitettiin huomiota myös ammatillisten erityisopettajien riittämättömyyden määrään.

Selvitystyö osoitti, että 1990-luvun opettajankoulutusmäärät olivat olleet selvästi riittämättömiä suhteessa opettajatarpeisiin. Koska opettajatilannetta ei 1990-luvun alkupuoliskolla seurattu opetushallinnossa, ei myöskään ollut käytettävissä opettajatarpeiden mitoitusperusteita yliopistoissa ja ammatillisissa opettajakorkeakouluissa annettavalle opettajankoulutukselle. Riittämättömät koulutusmäärät heijastuivat viime vuosikymmenen lopun ja 2000-luvun alun opettajapulana.

Opettajankoulutuksen arviointien ja ennakkoinnin perusteella opetusministeriö julkisti syksyllä 2001 Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman (Opetusministeriö 2001). Siinä annettiin suositukset opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä. Ohjelmassa asetettiin myös määrälliset tavoitteet opettajankoulutuksen lisäyksille.

Opettajankoulutuksen laajennusohjelmat

Opettajatilanteen ongelmien vuoksi käynnistettiin opetusministeriön erillisrahoituksen avulla vuonna 2001 opettajankoulutuksen laajennusohjelmat kymmenessä yliopistossa. Ohjelmat koskivat sekä suomen- että ruotsinkielistä opettajankoulutusta. Laajennusohjelmien tavoitteena on ollut ehkäistä opettajapulaa, varautua opettajakunnan eläköitymiseen ja parantaa kelpoisuustilannetta eri opettajaryhmissä. Määrällisenä tavoitteena on ollut 7 000 opettajan lisäys. Pääosa voimavaroista on suunnattu päteväyttävään koulutukseen, koska epäpätevien opettajien määrät olivat huomattavia varsinkin perusopetuksessa. Laajennusohjelmat päättyivät vuonna 2009.

Suurimmat koulutuslisäykset on tehty luokanopettaja- ja erityisopettajakoulutuksessa sekä kielten ja matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opettajankoulutuksessa. Taideaineiden ja liikunnan opettajakoulutusta sekä opinto-ohjaajakoulutusta on myös lisätty huomattavasti, samoin opettajan pedagogisten opintojen suoritusmahdollisuuksia. Saamenkielinen aineenopettajakoulutus ja viittomakielinen opettajakoulutus sisältyivät laajennusohjelmaan.

Opetusministeriön asettama Opettajatarvetyöryhmä työskenteli vuosina 2002 - 2003. Se laajensi opettajatarpeiden ennakkoinnin ulottumaan vuoteen 2020. (Opetusministeriö 2003). Ennakkoinnin perustana oli Tilastokeskuksen vuonna 2002 toteuttama valtakunnallinen opettajatietojen keruu perusopetuksesta, lukiokoulutuksesta, ammatillisesta koulutuksesta ja aikuiskoulutuksesta.

Opettajatarvetyöryhmän suositusten mukaisesti suunnattiin opettajankoulutuksen laajennusohjelmia vuodesta 2003 lähtien aiempaa voimakkaammin erityisopettajakoulutukseen. Samoin tehtiin koulutuslisäyksiä kielten, matemaattis-luonnontieteellisten aineiden, liikunnan ja kuvataiteen opettajakoulutuksessa sekä opinto-ohjaajakoulutuksessa.

Myös ammatillista opettajankoulutusta lisättiin 2000-luvun alussa lähes 500 aloituspaikalla. Toteutettu laajennus pohjautui arvioihin siitä, että ammatillisten opettajien tarpeen on katsottu olevan suurimmillaan 2010-luvulla, koska ammatilliseen peruskoulutukseen osallistuvien ikäluokat ovat suuria ja samanaikaisesti eläkkeelle on jäämässä runsaasti ammatillisia opettajia. Opettajatarvetta katsottiin lisävään myös se, että ammatilliset perustutkinnot oli uudistettu kolmivuotisiksi ja opintoihin sisällytettiin työssäoppi- minen ja ammattiosaamisen näytöt. (Opetusministeriö 2003.) Ammatillisen opettajankoulutuksen laajennuksilla vahvistettiin kolmea pienintä opettajakorkeakoulua. Myös ammatillista erityisopettaja- ja opinto- ohjaajakoulutusta on laajennettu lisäaloituspaikoilla. Opettajatarpeiden ennakkointihankkeiden tuloksia on hyödynnetty opiskelijavalinnassa siten, että ammatilliset opettajakorkeakoulut ovat valinneet opiskelijoita eniten niille koulutus- ja opintoaloille, joilla on suurin opettajatarve.

Ennakointityö jatkuu

Valtakunnallinen opettajatiedonkeruu uusittiin vuonna 2005. Vuonna 2007 julkistettiin useita opettajatarpeiden ennakointeja. Laajin näistä oli opetusministeriön asettaman Opettajankoulutus 2020 -työryhmän raportti. Siinä esitettiin arviot yleissivistävän, ammatillisen ja aikuiskoulutuksen opettajatarpeista vuoteen 2020 asti ja esitettiin suositukset koulutukseen otettavien määristä. Työryhmän näkemyksen mukaan sekä luokanopettajaksi että aineenopettajaksi koulutettavien määriä voidaan laajennusohjelmien päätyttyä vuonna 2009 vähentää. Lisäystarpeita arvioitiin olevan edelleen erityisopettajakoulutuksessa ja ruotsinkielisessä opettajankoulutuksessa. (OPM 2007:44.)

Erityisopetuksen strategiassa (OPM 2007:47) esitettiin huomattavia koulutuslisäyksiä kaikkeen erityisopettajakoulutukseen. Maahanmuuttajataustaisten koulutuksen opettajatarpeita arvioineen työryhmän raportissa (OPM 2007:32) kiinnitettiin huomiota koulutuslisäysten tarpeellisuuteen useissa opettajaryhmissä. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2007–2012 (OPM 2007b) koulutustavoitteet voitiin näin laatia monipuolisen valmistelutyön pohjalta.

Aineenopettajakoulutuksen tilannetta selvitettiin Turun yliopiston koordinoimassa valtakunnallisessa Aino-hankkeessa (Aino-hankkeen loppuraportti 2008). Selvitys osoitti, että useissa aineissa on ylikoulutusta verrattuna ennakoituun aineenopettajatarpeeseen. Tällaisia aineita ovat historia, yhteiskuntaoppi, uskonto, psykologia, biologia, maantieto, suomen kieli, musiikki ja kuvataide. Huomattavinta ylikoulutus on historiassa ja yhteiskuntaopissa.

Lastentarhanopettajien kelpoisuutta, ikärakennetta ja alueellista lastentarhanopettajien saatavuutta koskevan valtakunnallisen tiedonkeruun puuttuessa ei tämän ryhmän koulutustarpeiden ennakointia ole ollut mahdollista tehdä samassa laajuudessa kuin eri oppilaitosmuotojen opettajien osalta.

Opettajankoulutuksen näkymiä vuosina 2010–2012

Opettajankoulutuksen laajennusohjelmien toteutus on onnistunut pääasiassa varsin hyvin. Ohjelmien myönteiset vaikutukset näkyvät valtakunnallisessa opettajatilanteessa. Opettajatiedonkeruun 2008 tulokset osoittavat, että opettajakelpoisuustilanne on olennaisesti kohentunut sekä suomen- että ruotsinkielisissä opettajaryhmissä. Luokanopettajien ja lähes kaikkien aineenopettajien kelpoisuus on selvästi parempi kuin edellisen tiedonkeruun aikana vuonna 2005. Myös oppilaan/opinto-ohjaajien ja erityisopettajien kelpoisuustilanne on jonkin verran parantunut vuoteen 2005 verrattuna. Aino-hankkeen tulosten perusteella voi päätellä, että yliopistot ovat ylivoimaisesti joidenkin aineenopettajaryhmien koulutustaan. Laajennusohjelmat ovat kelpoisuustilanteen paranemisen ohella ehkäisseet opettajakunnan ikärakenteesta aiheutuvan eläköitymisen synnyttämää opettajapulaa ennalta.

Ammatillisen opettajankoulutuksen laajennuksista huolimatta ammatillisten opettajien kelpoisuustilanteen parantamiseksi tarvitaan edelleen toimenpiteitä. Erityisesti ruotsinkielisten ammatillisten opettajien kelpoisuustilannetta tulee parantaa. Opettajatiedonkeruun 2008 perusteella kelpoisuustilanne on heikko pää- ja sivutoimisilla tuntiopettajilla. Ammatillisen koulutuksen päätoimisista tuntiopettajista lähes puolella ei ollut muodollista kelpoisuutta tehtävänsä. Kelpoisuustilanne vaihtelee paljon koulutusalan mukaan. Kelpoisten opettajien osuus on lähes 90 prosenttia matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla sekä 84 prosenttia sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla kun taas luonnontieteiden alalla vain 46 prosenttia opettajista on muodollisesti kelpoisia.

Pätevien ammatillisten opettajien saatavuuteen vaikuttavat määrällisesti riittävän ammatillisen opettajankoulutuksen lisäksi myös opettajille asetetut kelpoisuusvaatimukset sekä ammattitaitoisen työvoiman kysyntä opetustehtävien ulkopuolella. Ammatilliseen opettajankoulutukseen voidaan lain mukaan ottaa henkilö, jolla on sellainen koulutus ja työkokemus, joka vaaditaan ammattikorkeakoulun tai ammatillisen oppilaitoksen virkaan. Lähes puolelta kelpoisuutta vailla olevalta ammatillisen koulutuksen tuntiopettajalta puuttuu ammatillisen opettajankoulutuksen pääsyvaatimuksena oleva tutkinto tai työkokemus. Täten yksistään lisäämällä opettajien pedagogista koulutusta ei voida ratkaista opettajien kelpoisuustilannetta.

Opetusministeriö tulee arvioimaan ammatillisten opettajien kelpoisuusvaatimuksia ammatillisten opettajien saatavuuden ja ammatillisen osaamisen vahvistamisen näkökulmasta.

Opettajankoulutuksessa tulee varautua siihen, että opettajatarpeet vähenevät 2010-luvun alussa sekä luokan- että aineenopetuksessa. Erityisopettajakoulutuksen ja oppilaan/opinto-ohjauksen koulutuksen tarve on kasvava. Aikuiskoulutuksen opettajatarpeiden voidaan arvioida jonkin verran kasvavan. Kansainvälisen työmarkkinoiden lisääntyvä avautuminen ei toistaiseksi ole heijastunut opettajakunnan liikkuvuuteen, vaikka useissa EU-maissa on huomattavia opettajien rekrytointiongelmia. Ammatillisen koulutuksen opettajatarve tulee vielä lähivuosina lisääntymään. Opettajatarpeet painottuvat kelpoisuustilanteen ja opettajien ikärakenteen vuoksi etenkin tekniikan ja liikenteen koulutusosalalle.

Osana yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen neuvotteluprosessia vuosien 2010–2012 koulutustavoitteista opetusministeriö on asettanut opettajankoulutukselle aiempaa yksityiskohtaisemmat määrälliset tavoitteet. Niihin on pyydetty korkeakoulujen omat esitykset.

Määrällisten opettajatarpeiden väheneminen edellyttää yliopistoilta opettajankoulutuksen aloituspaikkojen määrien ja kohdennuksen aiempaa tarkempaa arviointia. Tällöin on syytä ottaa huomioon ikäluokakehitys ja sen vaikutus opettajankoulutuksen tuleviin hakijamääriin, oppilaitosverkoston muutokset, alueelliset erot opetushenkilöstön kelpoisuustilanteessa, opetushenkilöstön ikärakenne eri oppilaitosryhmissä, opettajien siirtyminen opetusalan ja muiden tehtävien kesken sekä erot eri opettajaryhmien koulutuksen kestossa ja opintojen keskeyttämisessä. Voimavaroja tulee yliopiston sisäisin ratkaisuin kohdentaa ylikoulutuksesta niihin opettajaryhmiin, joissa havaitaan ongelmia opettajien kelpoisuudessa ja saatavuudessa. Ylikoulutusta perustellaan paikoin sillä, että opettajan taitoja tarvitaan ja kysytään koulun tehtävien ohella myös muualla työelämässä ja että opettajankoulutusta arvostetaan työnhakutilanteissa. On ilmeistä, että työelämän eri tehtävissä tarvitaan niitä pedagogisia valmiuksia, joita opettajankoulutus antaa. Tämä ei kuitenkaan edellytä opettajakelpoisuuden tuottavien opettajan pedagogisten opintojen määrän huomattavaa kasvattamista. Harkinnanarvoinen ratkaisu voisi olla, että eri koulutusaloilla opintoihin liitettäisiin työelämässä tarvittavien pedagogisten valmiuksien osuuksia.

Tehtäessä rakenteellisen kehittämisen päätöksiä yliopistojen opettajankoulutuksessa tulee tavoitteina olla ratkaisut, jotka edistävät eri opettajankoulutuksien yhteistyötä, vahvistavat opettajankoulutuksen tutkimusta ja monipuolistavat opettajaksi opiskelevien sivuainepintojen valintamahdollisuuksia. Nämä näkökulmat tulee ottaa huomioon myös arvioitaessa ensi vuosikymmenellä tarvittavaa opettajankoulutusyksiköiden määrää.

Opettajatarpeiden muutosten huomioonottaminen koulutusmitoituksissa edellyttää, että opetushallinnolla ja opettajankoulutusyksiköillä on käytettävissään ajantasaiset tiedot eri oppilaitosmuodoista. Kolmi-vuotisivälein tapahtuva tiedonkeruu on riittävä, mikäli tiedonkeruun tuloksiin reagoidaan nopeasti opettajankoulutuksen määrällisiä tavoitteita asetettaessa. Tiedot opettajankoulutuksen saaneiden siirtymisestä opetustyöstä muihin työelämän tehtäviin ja näistä tehtävistä takaisin opettajiksi ovat toistaiseksi varsin puutteellisia. Siirtymiä koskevan seurannan kehittäminen on kiireellinen tehtävä opettajankoulutuksen mitoittamisen parantamiseksi. Yhtä kiireellinen tehtävä on ajantasaisen tiedon saaminen lastentarhanopettajatilanteesta.

■ Opettajien pysyminen ammatissa

Opettaja- ja opettajankoulutustarpeita arvioitaessa on aiheellista kiinnittää huomiota siihen, miten opettajankoulutuksen saaneet henkilöt hakeutuvat opetusalan tehtäviin ja mikä on heidän pysyvyytensä opettajan ammatissa.

Opettajien kokemukset työstään

Opettajien kokemuksia työstään ja työympäristöstään on tutkittu työpaikan ilmapiiriä, koettua vaatimustasoa, kuormittavuuden kokemuksia, työssä koettuja vaikutusmahdollisuuksia ja työpaikan tarjoamaa sosiaalista tukea koskevilla selvityksillä.

Suomalaisopettajan mahdollisuudet vaikuttaa työhönsä ovat kansainvälisessä vertailussa suuret. Päätöksenteon siirtäminen lähemmäs kouluja ja opettajia on ollut tunnusomaista suomalaiselle koulutusjärjestelmälle jo 1980-luvulta lähtien. Tämän suuntainen kehitys vahvistui erityisesti 1990-luvulla. PISA-tutkimusten yhteydessä selvitettiin rehtoreiden ja opettajien näkemyksiä suomalaiskoulujen autonomiasta. Rehtoreiden näkemysten mukaan suomalaisten koulujen autonomia on erityisen suuri esimerkiksi OECD-maiden keskiarvoon verrattuna opetuksen sisältöihin ja oppimateriaaleihin liittyvässä päätöksenteossa. Suomessa nimenomaan opettajilla on keskeinen rooli sisällöllisissä ratkaisuissa. Myös oppikirjojen valinta perustuu Suomessa lähinnä opettajien päätöksiin. OECD-maissa keskimäärin kahdella kolmasosalla opettajista on tässä keskeinen rooli. Koulun järjestyksenpidon ja arvioinnin linjoja koskevat ratkaisut tehdään Suomessa useimpia muita maita vahvemmin opettajien linjaamina. Koulun sisäistä varainkäyttöä koskevissa päätöksissä opettajilla on vahva asema joka neljännessä suomalaisessa koulussa, kun OECD-maissa keskimäärin vain joka seitsemännessä koulussa tilanne on tällainen. Kokonaisuutena arvioiden suomalaisten opettajien vaikutusmahdollisuudet opetusta ja koulun toimintalinjoja koskevaan päätöksentekoon ovat suuret muihin OECD-maihin verrattuna. (Väljærvi 2006).

Työhyvinvointi tai sen ongelmat koetaan useimmiten työn sujuvuuden tai sujumattomuuden tuloksina. Työhyvinvointi rakentuu tai murentuu arkisen työn tilanteissa, niiden tulkinnoissa ja tulkintojen perusteella tehtävissä ratkaisuissa. Työhyvinvoinnin kysymykset eivät yleensä osoittautu kerralla ja lopullisesti ratkaistaviksi ongelmiksi, vaan työhyvinvointi syntyy ja muuttuu jatkuvan kehittämistyön tuloksena. Opettajien työn keskeinen jännite on opetustyön perinteisen yksilötyön toimintatavan ja työhön tulneiden muutosten edellyttämän yhteisöllisen työtavan kesken. Opettajien jaksamisongelmissa ei ole kyse vain työn yhteisöllisyyden puutteesta. Yksilötyön toimintatapa on sisäänrakennettu niin oppilaitosten fyysisiin rakenteisiin ja työvälineisiin, ryhmä- ja tuntijakoihin, palkitsemiseen kuin opetussuunnitelmiinkin. (Lau-nis & Koli 2005.)

Opetustyön kuormittavuuden kokemuksissa etusijalla on kiire. Kiireen koetaan aiheuttavan eniten stressiä opettajan jokapäiväisessä työssä, koska pakollisista työtehtävistä ei tunneta voitavan suoriutua ajoissa. Kiireen aiheuttamaa kuormitusta koki kaksi kolmannesta opettajista melko usein tai jatkuvasti. Koulussa työympäristönä on paljon kehitettävää. Kosteusvauriot, huono sisäilman laatu, työvälineongelmat, omien työskentelytilojen puute ja ahtaat yhteistilat koettiin ongelmallisiksi. Puutteellisten työtilojen ja melun koki kolmannes opettajista melko usein tai jatkuvasti kuormittavaksi. Viidennes opettajista koki kurinpidon ongelmat jokapäiväisessä työssä ongelmaksi. Kymmenisen prosenttia opettajista koki itseensä kohdistuvan kiusaamisen päivittäiseksi kuormittavaksi tekijäksi. Varsinainen oma opetus ei niinkään näytä kuormittavan opettajia, vaan he väsyvät kaikesta muusta työstä, joka liittyy opettajana toimimiseen. Opettaminen ja siihen liittyvät toimet ovat vain osa opettajan toimenkuvasta. Opettajalle ei riitä, että hän pystyy vaikuttamaan opetussuunnitelmaan, opetusmenetelmiin tai oppikirjavalintoihin, jos hän samanaikaisesti kokee, ettei pysty vaikuttamaan muihin työpäiväänsä sääteleviin tekijöihin. Vaikka suomalaisilla opettajilla näyttääkin olevan paremmat mahdollisuudet vaikuttaa työhönsä kuin monissa muissa maissa, opettajat kokevat jäävänsä päätöksenteon ulkopuolelle. Esimerkiksi perusopetuksen opettajat ja rehtorit kuvaavat opettajan jatkuvasti laajentuvaa toimenkuvaa arvioidessaan laajojen koulu-uudistusten toteutustavat raskaiksi. Heidän arvionsa mukaan taloudelliset ja aikataululliset ongelmat uudistuksissa ovat vaikuttaneet työuupumuksen lisääntymiseen opettajakunnassa. Opettajat kokevat, että lisääntyvät arvioin-

tikäytännöt tuottavat käsityksen epäluottamuksesta opettajiin. Kasvatustehtävän koetaan vaikeutuneen huomattavasti viimeisten kymmenen vuoden aikana. Oppilaiden henkilökohtaiset ongelmat ovat lisääntyneet. Tähän viittaavat tiedot lasten ja nuorten mielenterveysongelmien kasvusta, alkoholin ja huumeiden käytön lisääntymisestä ja varhaisen syrjäytymisen yleistymisestä. (Kiviniemi 2000; Launis & Koli 2005; Perkiö-Mäkelä ym. 2006; Santavirta ym. 2001; Syrjäläinen 2002).

On ilmeistä, että kouluissa, joissa on selvät tavoitteet, on yleensä vähemmän oppimisen ongelmia ja oppilaiden ongelmakäyttäytymistä. Kiireen hallinta mahdollistuu, kun koulu yhteisö kykenee pitkäjänteiseen kehittämistyöhön. Ajallemme tyypillinen nopea siirtyminen kampanjasta ja projektista toiseen tuskin vähentää kuormittavuuden tuntua tai vahvistaa työhyvinvoinnin kokemuksia.

Eläkehakuisuus ja siirtyminen muihin tehtäviin

Opettajien eläkehakuisuuden kasvu oli voimakasta koko 1990-luvun ajan. Opetushenkilöstön osuus niin työkyvyttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen kuin osa-aikaeläkkeenkin saajista nousi huomattavasti koko 1990-luvun ajan. Opettajat siirtyivät keskimääräistä voimakkaammin sellaisten eläkejärjestelyjen piiriin, jotka mahdollistivat normaalia varhaisemman poistumisen työstä tai työn vähentämisen. (Luukkainen 2000). Eläkehakuisuuden selvä kasvu lisäsi 90-luvun jälkipuoliskolla opettajapulaa. Eläkepoistuma-arviot osoittavat eläköitymisen jatkuvan edelleen runsaana. Vuosina 2008–2025 jää eläkkeelle noin 30 000 opettajaa. (OPM 2007c).

Opetustyö ei tarjoa varsinaisia urakehityksen mahdollisuuksia, koska oppilaitoksissa ei juurikaan ole palkkauksellisesti tai muun arvostuksen perusteella muodostettuja erilaisten opetustehtävien hierarkioita. Mahdollisuuksia siirtyä opetustyöstä erilaisiin koulutuksen kehittämistehtäviin on jonkin verran. Kuntien opetusvirastot perustavat projekteja sekä koulutus- ja kehittämishankkeita. Näissä sekä EU-rahoitteisissa alueellisissa kehittämishankkeissa opettajille on ollut tarjolla suunnittelu-, ohjaus- ja kouluttajatehtäviä. Ne ovat luonteeltaan tilapäisiä. Erilaisten selvitysten perusteella voidaan arvioida, että opetustyöstä muihin tehtäviin hakeutuvien määrä on vähintään 10–15 prosenttia opettajankoulutuksen saaneista. Miesopettajien halukkuus siirtyä kokonaan muulle toimialalle on suurempi kuin naisopettajien. (Hartikainen & Hartikainen 2001; Opetusministeriö 2003; Suutari 2003). Ruotsinkielisistä vuosina 1995–2002 valmistuneista miesluokanopettajista 64 prosenttia työskenteli luokanopettajina, muissa opetusalan tehtävissä 20 prosenttia ja kokonaan opetusalan ulkopuolella 16 prosenttia. (OPM 2007c).

On ilmeistä, että taloudellisen nousukauden aikana opettajankoulutuksen saaneiden henkilöiden siirtyminen opetusosalta muihin tehtäviin kasvoi. Siirtymähalukkuuteen vaikutti työhyvinvointiin ja palkkaukseen liittyvien kysymysten ohella se, että monissa tehtävissä opettajankoulutuksessa hankitut taidot ja valmiudet ovat olleet kysyttyjä. Taloudellisen taantuman mahdollisia vaikutuksia opettajien halukkuuteen siirtyä muualta työelämästä opetustyöhön on aiheellista seurata. Ammatillisessa koulutuksessa taloudellisilla suhdanteilla on todettu olevan vaikutusta opettajien saatavuuteen. Myös ammatillisen opettajankoulutuksen hakeutuvien määrät ovat vaihdelleet työmarkkinoiden imun ja koulutusalan mukaan. Esimerkiksi tekniikan ja liikenteen alalla on ollut välillä hakijapulaa, mutta tilanne on muuttunut viime vuosina.

Ammatillisesta opettajankoulutuksesta valmistuneiden sijoittumista työelämään valottaneen kyselytutkimuksen perusteella opettajan työhön siirtyneistä enemmistöllä oli jossakin muussa tehtävässä määräaikainen työsuhte. Osa määräaikaisista ja vakituisista opettajista puolestaan oli siirtynyt pois opettajan tehtävistä. Eniten siirtymistä oli tapahtunut koulutuksen suunnittelu- ja hallintotehtäviin sekä tutkimus- ja kehittämistehtäviin. (Lahtiranta & Penttilä 2006.)

■ Opettajuuden tulevaisuuden näkymiä

Opettajan ammattitaidon ulottuvuuksia

Opettajan ammattitaitovaatimukset voidaan jäsentää neljään eri osa-alueeseen: opetettavan aineen tai aineksen sekä siihen liittyvä sisältötietous, oppimisen ja opetuksen asiantuntemus, sosiaaliset ja eettiset valmiudet sekä käytännön koulutyön monipuolinen osaaminen. Edellä mainitut osa-alueet eivät ole toisistaan irrallisia, vaan niveltyvät monin tavoin yhteen. Tämän niveltymisen tuki on keskeinen haaste opettajankoulutuksen kehittämisen kannalta. Se edellyttää opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen keskinäisen jatkumon muodostamista. Opettajien peruskoulutus, uusien opettajien työhöntulo-ohjaus ja opettajien täydennyskoulutus tulee liittää yhteen siten, että niistä muodostuu kokonaisuus, joka mahdollistaa opettajan ammatillisen kasvun ja kehittymisen.

Opettaja on monipuolinen tietotyön ammattilainen, jolla tulee olla laaja-alainen käsitys kasvatustyön ja koulutuksen kokonaisuudesta. Hän tarvitsee työssään opetettavan aineen tai aineksen sisältötietoutta ja siihen liittyvää pedagogista tietoa. Opettaja tarvitsee valmiuksia suunnitella pitkäjännitteisesti koulutuksen kokonaisuutta, jotta oma työ ei rajoittuisi vain jonkin yksittäisen osuuden ”vartiointiin.” Kokonaisuuk-sien näkemisen tarve tulee esille varsinkin opetussuunnitelman kehittämistyössä. Opettajalla tulee myös olla käsitys niistä erilaisista asiantuntijaverkostoista, joissa omaan opetettavaan ainekseen liittyvää tietoa luodaan ja kehitetään. On ilmeistä, että yhteinen näkemys koulun tarkoituksesta on murenemassa. Käsi-tys koulun tehtävästä uudistuu dialogiksi erilaisten näkemysten kesken. Koulun odotetaan samanaikai-sesti välittävän hyvin perinteisiä tietoja ja taitoja sekä ohjaavan uusien tietoympäristöjen luovaan käyt-töön. Opetettavista perusasioista on eri tahoilla erilaisia, keskenään hyvinkin ristiriitaisia käsityksiä. Jotta koulu ei ajaudu vain niiden tahojen ohjailemaksi, jotka äänekkäimmin esiintyvät vaatimusten esittäjinä, sen tulee yhteisönä kyetä luomaan itselleen päämääriä, toimintalinjoja ja menettelytapoja oman työn ar-viointiin ja uudistamiseen. Tulevaisuuden opettajuus on valmiutta osallistua ja vaikuttaa koulua koskevan keskustelun sisältöön. (Niemi 2005; Välijärvi 2006).

Sekä tiedonkäsityksen että oppimiskäsityksen laajentumisen myötä oppilaitokset ja opettajat ovat joutu-neet uusien haasteiden eteen. Oppilaille on opetettava oppimisen hallinnan välineitä tietojen ja taitojen opettamisen lisäksi. Tätä tarvetta vahvistavat ne työelämän muutokset, jotka edellyttävät jatkuvaa kou-luttautumista. Tietotyön ammattilaisina opettajilta odotetaan tulevaisuudessa yhä enemmän kykyä toimia mallina elinikäiselle oppimiselle. Oppimisen ja opetuksen asiantuntijuus on opettajan työn ydinaluetta. Tätä asiantuntijuutta tulevaisuuden opettaja käyttää joustavasti yli ikä-, kunta- ja oppilaitosrajojen. Op-pimisen ja opetuksen osaamista opettaja käyttää monissa eri muodoissa, tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa työskennellen. Myös verkkoympäristöt ovat opettajan työkenttää. Tällöin hänen keskeisenä tehtä-vänään on ratkaista, miten suhde uusiin oppimisen ympäristöihin tulee rakentaa, jotta ne palvelevat oppi-laiden tasapainoista kehitystä. (Niemi 2005; Välijärvi 2006).

Opettajan työ ei rajoitu tietojen ja taitojen välittämiseen, vaan merkittävä osa työstä liittyy koulusta välit-tyviin yhteiskunnallisiin, sivistyksellisiin ja kulttuurisiin arvoihin. Demokratia, ihmisarvo, aktiivinen kan-salaisuus ja ihmisten hyvinvointi ovat tavoitteita, joita koulun arkipäivän ratkaisujen tulee edistää. Mi-käli koulun tavoitteena on avoin, kysyvä ja yhteistyökykyinen oppilas, on syytä kysyä, millainen opetus ja kouluympäristö parhaiten mahdollistavat tämän. Oppilailta ei voi odottaa olennaisesti kehittyneempää osaamista kuin mihin koulu yhteisön päivittäinen toimintatapa antaa mallin. Opettajan ammatin eettinen ja sosiaalinen ulottuvuus korostuu yhteiskunnan taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien ja mediaympä-ristöjen muutosten vaikuttaessa yhä voimakkaammin luokahuoneiden arkeen. Koulu ei voi eikä sen tu-lekaan pyrkiä yksinään ratkaisemaan yhteiskunnan turvaverkkojen heikentymisestä aiheutuvia ongelmia, mutta opettajilta edellytetään kykyä moniammatilliseen yhteistyöhön, jotta oppilaat saavat tarvitsemansa asiantuntija-avun ongelmiinsa. (Niemi 2005; Välijärvi 2006.)

Opettajan työssä tarvitaan runsaasti käytännöllistä osaamista, olipa kyse opetettaviin sisältöihin ja oppi-miseen liittyvistä asioista tai sosiaalisista ja eettisistä valmiuksista. Koulunpidolliset kysymykset, opet-tajan ja oppilaan oikeudet ja velvollisuudet ja koulujen talouden ja hallinnon kysymykset ovat myös esi-

merkkejä asioista, jotka kuuluvat opettajan ammattitaitoon. Yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvat nopeat muutokset asettavat lisäksi jatkuvia lisähaasteita opettajan työlle. (Niemi 2005.)

Ammatillisilta opettajilta edellytetään syvällistä työelämän tuntemusta. Työssäoppiminen ja ammattiosaimisen näytöt ovat lisänneet yhteistyötä sekä oppilaitoksen sisällä että oppilaitosten ja työelämän välillä. Erityisesti opettajien ja työpaikkaohjaajien yhteistyöllä on mahdollista tukea nuoria ammattitaitoon ja työelämään. Lisäksi yhteistyö oppilaitosten ja työelämän kesken mahdollistaa sen, että opettaja voi hankkia omaa osaamistaan täydentävää osaamista työpaikoilta. Yhteistyö työelämän kanssa vaatii opettajalta entistä enemmän verkostotoimijan, työelämän kehittäjän sekä ohjaajan taitoja. Lisääntyvä työelämäyhteistyö asettaa myös oppilaitosten johdolle uusia haasteita. Johtamisessa tulee huolehtia mm. ala- ja aluekohtaisen verkostotyön kehittämisestä, opettajien keskinäisen yhteistyön lisäämisestä sekä työpaikkaohjaajien kouluttamisesta. (Majuri & Eerola 2007.)

Miten voidaan vaikuttaa opettajien ammatissa pysyvyyteen?

Opettajan ammatin kiinnostavuus tulee olemaan yksi keskeinen haaste pyrittäessä turvaamaan pätevän ja ammattitaitoisen henkilöstön saanti opetusalan tehtäviin. Onnistuneen opettajarekrytoinnin lähtökohdaksi ja perusedellytyksenä on riittävän laaja kiinnostus hakeutua opettajankoulutukseen. Suomessa kiinnostus hakeutua opettajankoulutukseen on toistaiseksi säilynyt huomattavan suurena lukuun ottamatta matemaattis-luonnontieteellisiä aineita. On kuitenkin ilmennyt, että kiinnostusta matemaattis-luonnontieteelliseenkin opettajankoulutukseen voidaan lisätä, jos opiskelijavalinnat järjestetään ns. suoravalintaa käyttäen. Hyviä kokemuksia on eri yliopistoissa saatu siitä, että opiskelija hakeutuu aineenopettajakoulutukseen painottuneelle linjalle pyrkiessään lukemaan matemaattisia aineita. Sitoutuminen opetustyöhön on näin tietoisempaa. Vastaavia ratkaisuja on käytetty myös kielten opinnoissa. Suoravalintaa on aiheellista käyttää laajemminkin yliopistojen aineenopettajakoulutuksen valinnoissa.

Opettajankoulutuksen valintoja koskevat tutkimukset (Kari 1996; Kari ym. 1997; Kari 2001; Kari 2002.) osoittavat, että valmistuneen opettajan sitoutuneisuus opetustyöhön on pysyvämpää silloin, kun opettajankoulutuksen valinnoissa on kiinnitetty riittävästi huomiota alalle soveltuvuuteen ja tietoiseen ammatinvalintaratkaisuun. Soveltuvuuden ja sitoutuneisuuden arvioinnin kehittäminen on aiemmin keskittynyt luokanopettajakoulutukseen mutta laajenemassa nopeasti myös aineenopettajakoulutukseen. Soveltuvuuden arviointia ja sitä tukevaa tutkimusta on edelleen lisättävä kaikessa opettajankoulutuksessa.

Ammatilliseen opettajankoulutukseen hakeutuvat muodostavat hyvin heterogeenisen ryhmän. Enemmistö hakijoista toimii jo opettajan tehtävissä, mutta koulutukseen hakeutuu myös suunnittelu-, hallinto- ja tutkimustehtävissä sekä muissa työelämän tehtävissä toimivia. Ammatillisen opettajankoulutuksen vaikuttavuutta koskeneen selvityksen perusteella keskeisimpiä koulutukseen hakeutumisen syitä olivat halu turvata työsuhte, halu toimia ja kehittyä opettajana sekä halu monipuolistaa uravaihtoehtoja. Selvityksen mukaan ammatillinen opettajankoulutus avaa monelle muissa tehtävissä toimineelle uuden uran ja vaikuttaa innostavasti heidän haluunsa työskennellä opettajina ja kouluttajina. (Lahtiranta & Penttilä 2006.)

Opettajan työn arvostukseen vaikuttavat monet tekijät. Suomessa - perinteisesti koulutusta arvostaneena maana - ei tässä suhteessa ole havaittavissa vielä suuria ongelmia, mutta signaaleja opetustyön arvostuksen laskemisesta on havaittavissa. Koulunvastaiset alakulttuurit saavat paljon sijaa esimerkiksi tiedotusvälineissä ja mainonnassa. Tällaisilla tekijöillä on vaikutusta koulun työtä koskeviin mielikuviin ja opettajan ammatin houkuttelevuuteen. Tiedotusvälineiden yhteistyön tiivistäminen ja monipuolistaminen koulujen, opetushallinnon, opettajajärjestöjen, opettajien työnantajien, vanhempien ja työelämän kanssa on tarpeen. Näin luotaisiin tilaa sellaiselle ajattelulle, että koulusta voidaan uutisoida myös myönteisesti.

Opettajan työn arvostukseen vaikuttavat sekä suoraan että välillisesti ne ratkaisut, joita tehdään valtakunnallisesti ja paikallisesti koulutoimeen käytettävistä voimavaroista. Opettajien palkkaukseen ja urakehitysmahdollisuuksiin liittyvien tekijöiden merkitystä on aiheellista painottaa, kun haetaan keinoja opetustyön henkilöstökysymyksiin. Työnantajan hyvällä henkilöstöpolitiikalla ja yhteistoiminnalla parannetaan työelämän laatua ja tuloksellisuutta. Opettajien työhyvinvoinnin vahvistaminen edellyttää, että

työn panostuksien ja vastineiden koetaan olevan tasapainossa ja että kouluun ja opettajiin kohdistuvat vaatimukset ovat kohtuullisia.

Koulujen ratkaistaviksi kerääntyy yhä enemmän yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta huono-osaisuudesta ja yhteiskunnan turvaverkkojen heikentymisestä aiheutuvia ongelmia. Tästä seuraa kaksi kehittämistarvetta. Toisaalta opettajien tulee saada perus- ja täydennyskoulutuksessaan riittävät valmiudet oppimisvaikeuksien ja syrjäytymisen havaitsemiseen ja ehkäisemiseen sekä moniammatilliseen yhteistyöhön. Toisaalta kouluihin tarvitaan riittävästi ammattitaitoista oppilashuoltohenkilökuntaa, jotta oppilaiden terveydellisiin, sosiaalisiin ja psyykkisiin ongelmiin saadaan ajoissa riittävä ja oikea asiantuntija-apu.

Suomalaisopettajan mahdollisuudet saada työnsä täydennyskoulutuksen antamaa tukea vaihtelevat huomattavasti sen mukaan, mihin opettajaryhmään hän kuuluu ja missä kunnassa hän työskentelee. Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen opettajat saavat täydennyskoulutusta selvästi perusopetuksen ja lukion opettajia enemmän. Kaupunkikuntien opettajien täydennyskoulutautuminen on laajempaa kuin maaseutukuntien opettajien. Vuonna 2005 tehtyjen selvitysten mukaan 12 prosenttia opettajista ei ollut kahden vuoden aikana saanut lainkaan täydennyskoulutusta. (Piesanen ym. 2006). Vuoden 2008 opettajatiedonkeruun yhteydessä kootut täydennyskoulutuksen osallistumistiedot viittaavat siihen, että osallistuminen on edelleen vähentynyt. Voidaan hyvällä syyllä olettaa, että jo lähitulevaisuudessa niiden kuntien, jotka suuntaavat voimavaroja opettajien täydennyskoulutukseen, on helpompi rekrytoida opettajia kuin niiden, jotka ovat leikanneet täydennyskoulutusvoimavarat minimiin. Kunnan koulutusmyönteinen maine muodostuu kilpailutekijäksi opettajia rekrytoitaessa. Tätä ei kuntatasolla ole vielä riittävästi sisäistetty.

Suomalaisen opettajakunnan korkea ikärakenne vaikuttaa työssä jaksamiseen ja opetustyössä pysymiseen. Työolosuhteet ja mahdollisuudet saada täydennyskoulutuksen, työnohjauksen ja työyhteisöjen kehittämishankkeiden tukea vaikuttavat opettajan työssä jaksamiseen. Näihin asioihin tulee niin valtakunnallisella kuin paikallisellakin tasolla pikaisesti etsiä uusia ratkaisuja, jos halutaan tukea opettajakuntaa niin, että he työskentelevät tavanomaiseen eläkeikään asti.

Opettajien täydennyskoulutuksessa on toistaiseksi kiinnitetty varsin vähän huomiota koulutustarpeiden muutoksiin opettajauran eri vaiheissa. Opettajana kehittyminen on prosessi, jonka aikana tapahtuu muutoksia tiedonkäsityksissä, oppimiskäsityksissä, opetettavan aineen tai alan hallinnassa ja käytettävissä työmuodoissa. Opettajan ammattitaito ja työhön liittyvät ongelmat ovat hyvin erilaisia työuran eri vaiheissa. Täydennyskoulutus ei toistaiseksi ole reagoinut juuri lainkaan opettajauran aikana muuttuviin koulutustarpeisiin. Esimerkiksi työhöntulo-ohjaus edellyttää kehittämistoimia ja voimavaroja. Koulukentällä on meneillään useita kiinnostavia mentorointihankkeita, jotka voivat tuottaa laajasti hyödynnettäviä uusia käytänteitä.

Johtajan rooli on oppilaitoksissa aiempaa keskeisempi. Mitä enemmän päätösvaltaa oppilaitoksille on hajautettu, sitä suuremmiksi kasvavat myös rehtoriin kohdistetut odotukset. Koulujen yksi keskeisiä tulevaisuuden vahvuuksia on kehittynyt johtajuus ja johtamisjärjestelmä. Oppilaitosten johtamiskulttuuri on kuitenkin säilynyt melko muuttumattomana. Sille on tyypillistä, että oppilaitokset eivät ole sisäisesti organisoituneita eikä niissä suosita jaettuuta johtamisvastuita. Oppilaitosjohtoon tehtäviin valmentava koulutus tai johtamistyötä tukeva täydennyskoulutus on hajanaista ja vähäistä. Oppilaitosten johtamista ja kehittämistä tukevan koulutuksen ja tutkimuksen lisäämisellä voidaan vaikuttaa opetushenkilöstön työhyvinvointiin ja opetusalan ammattitehtävien pysymiseen.

Behovet av lärare nu och i framtiden

■ Kvantitativ dimensionering av lärarutbildningsbehovet

Lärarbehovet utreds

Välfärden i det finländska samhället baserar sig på kunskap och kompetens. En förutsättning för att kunna trygga och förbättra medborgarnas kompetensnivå är jämlika utbildningsmöjligheter. Alla studerande har rätt till god undervisning, oberoende av område och läroanstalt. Detta betyder att undervisningspersonalen måste vara kompetent och yrkesskicklig.

Det är viktigt att beakta både kvantitativa och kvalitativa faktorer när lärar- och lärarutbildningsbehoven analyseras. På denna princip har prognostiseringen av lärarbehovet och utvecklingen av lärarutbildningen byggts sedan år 1997. Då tillsatte undervisningsministeriet en arbetsgrupp för att utreda det kvantitativa behovet av lärarutbildning och behovet av att utveckla utbildningen. Beredningsarbetet utmynnade i en utvärdering av universitetens och de fackliga lärarhögskolornas lärarutbildning 1998–2000, genomförd av Rådet för utvärdering av högskolorna. Som ett resultat av utvärderingen gavs både riksomfattande och enhetsvisa rekommendationer för utvecklandet av lärarutbildningen (Jussila & Saari 1999.)

Samtidigt genomfördes ett omfattande projekt för prognostisering av behovet av grundutbildning och fortbildning för lärare. I projektet utreddes lärarsituationen inom den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen och prognostiserades de kvantitativa och kvalitativa lärarutbildningsbehoven fram till år 2010. Även lärarutbildningsbehoven för språkliga och kulturella minoritetsgrupper, såsom romani- och teckenspråkiga lärare och lärare för invandrarundervisningen utreddes. I helheten ingick utredningar gällande undervisningspersonalens fortbildning, fortbildningsutbudet och användningen av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen. Till projektet anslöt sig en nationell insamling av lärardata från de olika utbildningsformerna som Statistikcentralen genomförde år 1999. (Luukkainen 2000.)

OPEPRO-projektet avslöjade stora problem i anslutning till lärarkårens åldrande, behörighet och regionala etablering. Drygt 20 000 lärare skulle gå i pension under åren 2000–2010. Både inom gymnasieutbildningen och inom yrkesutbildningen var lärarkåren rätt ålderstigen. I de stora befolkningstäta områdena i södra Finland saknades både finsk- och svenskspråkiga kompetenta klasslärare och speciallärare. Inom ämnesundervisningen var hotet om lärarbrist störst inom språk och de matematiska ämnena. Antalet lärare i konstämnen och gymnastik och antalet studiehandledare var otillräckligt. Cirka var fjärde lärare inom yrkesutbildningen på andra stadiet saknade formell behörighet. Störst var lärarbehovet inom teknik

och kommunikation och där speciellt inom maskin- och metallteknik, bil- och transportteknik och byggnadsbranschen. Lärarna inom dessa branscher var äldre än inom de övriga branscherna. Många lärare inom datateknik var formellt obehöriga som lärare. Utredningen fäste även uppmärksamhet på det otillräckliga antalet specialyrkeslärare.

Utredningsarbetet visade att antalet lärare som hade utbildats under 1990-talet hade varit klart otillräckligt i förhållande till behovet. Eftersom undervisningsförvaltningen inte följde med lärarsituationen under den första hälften av 1990-talet, saknades det grunder för dimensioneringen av lärarutbildningen vid universiteten och yrkeshögskolorna. De otillräckliga utbildningsmängderna syntes som lärarbrist i slutet av årtiondet och i början av 2000-talet.

På basis av utvärderingarna och prognostiseringen av lärarutbildningen startade undervisningsministeriet hösten 2001 ett program för utveckling av lärarutbildningen (Undervisningsministeriet 2001). I det gavs rekommendationer för utvecklande av grundutbildningen och fortbildningen för lärare. I programmet uppställdes också kvantitativa mål för ökningen av lärarutbildningen.

Programmen för utbyggnad av lärarutbildningen

På grund av problemen i lärarsituationen inleddes med stöd av särskild finansiering från undervisningsministeriet år 2001 program för utbyggnad av lärarutbildningen vid tio universitet. Programmen gällde såväl den finskspråkiga som den svenskspråkiga utbildningen. Syftet med programmen har varit att förebygga lärarbrist, förbereda sig på pensionsavgången inom lärarkåren och förbättra behörighetssituationen för olika lärargrupper. Det kvantitativa målet har varit att öka antalet lärare med 7 000 personer. Största delen av resurserna har inriktats på kompetensgivande utbildning, eftersom antalet lärare som saknar formell kompetens var betydande speciellt inom den grundläggande utbildningen. Utbyggnadsprogrammen avslutas år 2009.

Mest har utbildningen ökat inom klasslärar- och speciallärarutbildningen samt inom lärarutbildningen i språk och matematisk-naturvetenskapliga läroämnen. Också utbildningen av lärare i konstämnen och gymnastik samt studiehandledarutbildningen har ökat kraftigt, liksom även möjligheterna att avlägga pedagogiska studier för lärare. I utbyggnadsprogrammet ingår också ämneslärarutbildning på samiska och teckenspråkig lärarutbildning.

Arbetsgruppen för utredning av lärarbehovet, tillsatt av undervisningsministeriet, arbetade 2002–2003. Den utvidgade prognostiseringen av lärarbehovet till år 2020. (Undervisningsministeriet 2003). Prognostiseringen byggde på den nationella insamlingen av lärardata från den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen, yrkesutbildningen och vuxenutbildningen som Statistikcentralen genomförde år 2002.

Enligt arbetsgruppens rekommendationer inriktades utbyggnadsprogrammen för lärarutbildningen fr.o.m. år 2003 allt kraftigare på speciallärarutbildningen. Även lärarutbildningen i språk, matematisk-naturvetenskapliga ämnen och gymnastik samt utbildningen av studiehandledare ökades.

Också den yrkespedagogiska lärarutbildningen byggdes i början av 2000-talet ut med närmare 500 nybörjarplatser. Utbyggnaden baserade sig på uppskattningar om att yrkeslärarbehovet kommer att vara störst under 2010-talet, eftersom de åldersklasser som deltar i grundläggande yrkesutbildning är stora och ett stort antal yrkeslärare samtidigt går i pension. Även det faktum att de yrkesinriktade grundexamen hade förnyats och blivit treåriga och att inläring i arbetet och yrkesprov inkluderades i studierna ansågs öka lärarbehovet (Undervisningsministeriet 2003). De tre minsta lärarhögskolorna förstärktes genom utbyggnaden av den yrkespedagogiska lärarutbildningen. Också specialyrkeslärar- och studiehandledarutbildningen har fått fler nybörjarplatser. Resultaten av prognostiseringsprojekten för lärarbehoven har utnyttjats vid antagningen av studerande på så sätt, att de fackliga lärarhögskolorna har antagit flest studerande till de utbildnings- och studieområden där lärarbehovet är störst.

Prognostiseringsarbetet fortsätter

Den nationella insamlingen av lärarstatistik förnyades år 2005. År 2007 publicerades flera prognostiseringar av lärarbehovet. Den mest omfattande av dessa är rapporten Lärarutbildning 2020 av en arbetsgrupp tillsatt av undervisningsministeriet. I rapporten bedömdes lärarbehovet inom den allmänbildande utbildningen, yrkesutbildningen och vuxenutbildningen fram till år 2020 och gavs rekommendationer om antalet personer som ska antas till utbildningen. Enligt arbetsgruppen kan antalet personer som utbildas till klasslärare och ämneslärare minskas efter att utbyggnadsprogrammet tar slut år 2009. Behov av att öka utbildningen ansågs fortsättningsvis föreligga inom speciallärarutbildningen och inom den svenskspråkiga lärarutbildningen. (UVM 2007:44.)

I specialundervisningsstrategin (OPM 2007:47) föreslogs betydliga ökningar av all speciallärarutbildning. I rapporten av den arbetsgrupp som kartlade behovet av lärare i undervisning och utbildning av personer med invandrarbakgrund (OPM 2007:32) fästes uppmärksamhet vid ett ökat utbildningsbehov inom flera lärargrupper. Utbildningsmålen i utvecklingsplanen för utbildning och forskning 2007–2012 (UVM 2007b) var m.a.o. resultatet av ett mångsidigt beredningsarbete.

Läget inom ämneslärarutbildningen utreddes genom det s.k. Aino-projektet, som koordinerades av Åbo universitet (Aino-projektets slutrapport 2008). Utredningen visade att det i många ämnen utbildas för många lärare i jämförelse med det prognostiserade behovet. Sådana ämnen är t.ex. historia, samhällslära, religion, psykologi, biologi, geografi, finska, musik och bildkonst. Störst är överutbildningen i historia och samhällslära.

Eftersom nationella uppgiftsinsamlingar om barnträdgårdslärarnas behörighet och åldersstruktur och den regionala tillgången på barnträdgårdslärare inte har funnits att tillgå har det inte varit möjligt att prognostisera utbildningsbehoven för denna grupp i samma omfattning som i fråga om lärarna vid de olika läroanstaltsformerna.

Utsikter för lärarutbildningen 2010–2012

Genomförandet av programmet för utbyggnad av lärarutbildningen har lyckats tämligen väl. Programmens positiva effekter syns i den nationella lärarsituationen. Resultaten av insamlingen av lärardata år 2008 visar att lärarbehörighetssituationen har blivit väsentligt mycket bättre såväl inom de finsk- som inom de svenskspråkiga lärargrupperna. Behörigheten för klasslärare och närapå alla ämneslärare är klart bättre än under den tidigare uppgiftsinsamlingen år 2005. Också behörighetssituationen för elev/studiehandledare och speciallärare har förbättrats något jämfört med år 2005. Av Aino-projektets resultat kan dras slutsatsen att universiteten har överdimensionerat sin utbildning för vissa ämneslärargrupper. Utbyggnadsprogrammen har vid sidan av att de har förbättrat behörighetssituationen även i förväg förhindrat en lärarbrist som beror på pensionsavgången till följd av åldersstrukturen inom lärarkåren.

Trots den utvidgade yrkespedagogiska lärarutbildningen behövs det ytterligare åtgärder för att förbättra behörighetssituationen för yrkeslärarna. Speciellt behörighetssituationen för de svenskspråkiga yrkeslärarna bör bli bättre. Enligt uppgiftsinsamlingen år 2008 är behörighetssituationen för timlärare i huvudsyssla och bisyssla svag. Av yrkesutbildningens timlärare i huvudsyssla saknade närapå hälften formell behörighet för sin uppgift. Behörighetssituationen varierar mycket enligt utbildningsområde. Andelen behöriga lärare är närapå 90 procent inom turism-, kosthålls- och ekonomibranschen och 84 procent inom social-, hälso- och idrottsområdet, men inom det naturvetenskapliga området endast 46 procent.

Tillgången på formellt behöriga yrkeslärare påverkas förutom av en tillräcklig yrkespedagogisk lärarutbildning även av behörighetsvillkoren för lärarna och efterfrågan på yrkesskicklig arbetskraft utanför undervisningsuppgifterna. Till yrkespedagogisk lärarutbildning kan enligt lagen antas den som har en sådan utbildning och arbetserfarenhet som fordras för en lärartjänst eller en lärarbefattning vid en yrkeshögskola eller en yrkesläroanstalt. Närapå hälften av de timlärare inom yrkesutbildningen som är utan behö-

righet saknar en sådan examen eller arbetserfarenhet som utgör förutsättning för att antas till yrkespedagogisk lärarutbildning. Det är således inte möjligt att lösa behörighetssituationen för lärare enbart genom att öka den pedagogiska utbildningen för lärare. Undervisningsministeriet kommer att bedöma behörighetsvillkoren för yrkeslärare med utgångspunkt i tillgången på yrkeslärare och förstärkning av deras yrkeskompetens.

Inom lärarutbildningen bör man förbereda sig på att lärarbehoven kommer att minska både inom klass- och ämnesundervisningen i början av 2010-talet. Behovet av speciallärarutbildning och elev/studiehandledarutbildning däremot kommer att öka något. Även lärarbehovet inom vuxenutbildningen uppskattas öka något. Den allt öppnare internationella arbetsmarknaden har inte tillsvidare återspeglats i ökad rörlighet inom lärarkåren, trots att det i många EU-länder finns ett betydande lärarrekryteringsproblem. Lärarbehovet inom yrkesutbildningen kommer att öka ytterligare inom de närmaste åren. Mest kommer lärarbehovet på grund av behörighetssituationen och lärarnas åldersstruktur att öka inom teknik och kommunikation.

Som en del av universitetens och yrkeshögskolornas förhandlingsprocess om utbildningsmålen för åren 2010–2012 har undervisningsministeriet ställt upp mer detaljerade kvantitativa mål för lärarutbildningen än tidigare. Av högskolorna har begärts förslag om målen.

Minskningen av de kvantitativa lärarbehoven förutsätter av universiteten allt exaktare bedömningar av nybörjarplatsernas antal och inriktning. Då är det skäl att beakta åldersklassens utveckling och dess inverkan på de kommande antalen sökande till lärarutbildning, förändringarna i läroanstaltsnätet, de regionala skillnaderna i behörighetssituationen för lärare, undervisningspersonalens åldersstruktur inom olika läroanstaltsgrupper, lärarnas rörlighet mellan undervisningssektorn och andra uppgifter samt skillnaderna i utbildningens längd och studieavbrott för olika lärargrupper. Resurser bör genom universitetsinterna lösningar tas från överutbildningen och inriktas på lärargrupper, där det finns problem med behörighet och tillgång. Överutbildning motiveras ibland med att lärarnas kunskaper och färdigheter är efterfrågade också annanstans i arbetslivet och att lärarutbildningen är uppskattad när man söker jobb. Det är uppenbart att de pedagogiska färdigheter som lärarutbildningen ger behövs inom olika uppgifter i arbetslivet. Detta förutsätter emellertid inte att de pedagogiska studierna för lärare, som ger behörighet som lärare, i betydande grad måste ökas. En möjlig lösning vore att komplettera studierna inom de olika utbildningsområdena med delar som ger sådana pedagogiska färdigheter som behövs i arbetslivet.

När beslut om det strukturella utvecklandet fattas inom universitetens lärarutbildning, bör målet vara lösningar som främjar samarbete mellan olika lärarutbildningar, förstärker forskningen inom lärarutbildningen och ger lärarstuderandena mångsidigare möjligheter till sidoämnesstudier. Dessa synvinklar bör beaktas också när man bedömer hur många lärarutbildningsenheter som kommer att behövas under följande årtionde.

Beaktande av förändringarna inom lärarbehoven i utbildningsdimensioneringen förutsätter att undervisningsförvaltningen och lärarutbildningsenheterna har tillgång till aktuella uppgifter om de olika utbildningsformerna. Uppgiftsinsamlingar var tredje år är tillräckligt, om resultaten av insamlingarna snabbt beaktas när kvantitativa mål för lärarutbildningen ställs upp. Uppgifterna om hur många lärarutbildade som övergår till andra uppgifter inom arbetslivet och därifrån tillbaka till lärarvärvet är tillsvidare rätt knappa. Utveckling av uppföljningen av övergången är en brådskande uppgift om man önskar förbättra dimensioneringen av lärarutbildningen. En lika brådskande uppgift är att få tillgång till aktuell information om barnträdgårdslärsituationen.

■ Kvarstannandet i yrket

När lärar- och lärarutbildningsbehovet bedöms är det skäl att ägna uppmärksamhet åt på vilket sätt lärarutbildade söker till olika uppgifter inom undervisningssektorn och vilket deras kvarstannande i yrket är.

Lärarnas erfarenheter av arbetet

Lärarnas erfarenheter av sitt arbete och sin arbetsmiljö har undersökts genom utredningar som gällt andan på arbetsplatsen, den upplevda anspråksnivån, belastningsupplevelsen, upplevda påverkningsmöjligheter och det sociala stöd som arbetsplatsen erbjuder.

De finländska lärarnas möjligheter att påverka sitt arbete är i internationell jämförelse stora. Utmärkande för det finländska utbildningssystemet fr.o.m.1980-talet har varit att beslutfattandet har flyttats närmare skolorna och lärarna. Denna utvecklingstrend förstärktes ytterligare under 1990-talet. Rektorernas och lärarnas uppfattningar om de finländska skolornas autonomi utreddes i samband med PISA-undersökningarna. Enligt rektorerna är de finländska skolornas autonomi särskilt stor, t.ex. i förhållande till medeltalet för OECD-länderna, när det gäller beslutfattandet om undervisningens innehåll och läromedlen. I Finland spelar lärarna en central roll i de avgöranden som gäller innehållet i undervisningen. Också valet av läroböcker bygger i Finland närmast på lärarbeslut. I OECD-länderna har i medeltal två tredjedelar av lärarna en viktig roll i denna process. Besluten gällande upprätthållandet av ordningen i skolan och bedömningen fattas i Finland i högre grad än i andra länder enligt linjer som lärarna drar upp. När det gäller beslut om användningen av pengar inom skolan är lärarnas ställning stark i var tredje finländsk skola, i OECD-länderna endast i var sjunde skola. Som helhet betraktad är de finländska lärarnas möjligheter att påverka beslutfattandet om undervisningen och skolans verksamhetslinjer stora i jämförelse med de övriga OECD-länderna. (Väljörvi 2006).

Arbetshälsa eller problem i arbetshälsan upplevs oftast som resultat av att arbetet löper väl eller inte löper väl. Arbetshälsan byggs upp eller smulas sönder i de vardagliga arbetssituationerna, i hur de tolkas och i de beslut som fattas på basis av tolkningarna. Frågor som gäller arbetshälsan är i allmänhet inte problem som går att lösa slutligt och med en gång, utan arbetshälsan uppkommer och förändras som resultat av ett kontinuerligt utvecklingsarbete. Den viktigaste spänningen i lärarens arbete ligger mellan det individuella verksamhetssättet i traditionellt undervisningsarbete och det kollektiva arbetssätt som de förändringar som skett i arbetet förutsätter. I lärarnas motivationsproblem handlar det inte endast om bristande gemenskap i arbetet. Det individuella verksamhetssättet är inbyggt såväl i skolornas fysiska strukturer och utrustning, gruppindelningar, timfördelningar och belöningsystem som i läroplanerna. (Launis & Koli 2005.)

Den främsta orsaken till att undervisningsarbetet upplevs som belastande är brådska. Brådskan skapar mest stress i lärarens vardagsarbete, eftersom lärarna upplever att de inte hinner sköta de obligatoriska arbetsuppgifterna i tid. Två tredjedelar av lärarna upplevde ganska ofta eller ständigt belastning som berodde på brådska. Det finns mycket att utveckla i skolan som arbetsmiljö. Fuktskador, dålig inneluft, läromedelsproblem avsaknad av egna arbetsutrymmen och för snävt tilltagna gemensamma utrymmen upplevdes som problem. En tredjedel av lärarna upplevde bristfälliga arbetsutrymmen och buller som ganska ofta eller ständigt belastande. En femtedel upplevde de disciplinära problemen som ett problem i det dagliga arbetet. Cirka tio procent av lärarna upplevde mobbning som riktar sig mot dem själva som en dagligen belastande faktor. Den egentliga undervisningen tycks inte i så hög grad belasta lärarna, utan de blir trötta av allt det övriga arbete som ansluter sig till jobbet som lärare. Undervisningen och de funktioner som ansluter sig till den är endast en del av lärarens befattningsbeskrivning. Det räcker inte att man har möjlighet att påverka läroplanen, undervisningsmetoderna eller valet av läroböcker om man samtidigt upplever att man inte kan påverka de övriga faktorer som reglerar arbetsdagen. Trots att de finländska lärarna förefaller att ha bättre möjligheter att påverka sitt arbete än lärarna i många andra länder, upplever lärarna att de lämnas utanför beslutsprocessen. T.ex. lärarna och rektorerna inom den grundläggande utbildningen beskriver när de bedömer lärarens ständigt expanderande befattningsbeskrivning, det sätt på vilka de omfattande skolreformerna har genomförts som tungt. De bedömer att de ekonomiska proble-

men och tidtabellsproblemen i reformerna har lett till ökad utbrändhet inom lärarkåren. Lärarna upplever att det ökade utvärderandet skapar en föreställning om misstroende för lärarna. Fostringsuppgiften upplevs ha blivit betydligt svårare under de senaste tio åren. Elevernas personliga problem har ökat. På detta tyder uppgifterna om att mentala problem, användning av alkohol och droger och utslagning i ett tidigt skede är allmänna bland barn och unga. (Kiviniemi 2000; Launis & Koli 2005; Perkiö-Mäkelä ym. 2006; Santavirta ym. 2001; Syrjäläinen 2002).

Det är troligt att det i skolor med klara mål i allmänhet finns mindre inlärningsproblem och problembeteende bland eleverna. Det blir möjligt att hantera brådskan om skolan har förmåga till långsiktigt utvecklingsarbete. Den för vår tid typiska övergången från en kampanj och ett projekt till ett annat torde knappast minska känslan av belastning eller förstärka upplevelsen av arbetshälsa.

Pensionsinriktning och övergång till andra uppgifter

Pensionsinriktningen hos lärarna ökade kraftigt under hela 1990-talet. Andelen undervisningspersonal av dem som åtnjöt invalidpension, individuell förtidspension och deltidspension ökade kraftigt under hela 1990-talet. Lärarna övergick i högre grad än i genomsnitt till sådana pensionsarrangemang, som gjorde det möjligt att lämna arbetet tidigare än normalt eller att trappa ner det. (Luukkainen 2000). Den klart ökade pensionsinriktningen ledde till att lärarbristen ökade under den senare hälften av 90-talet. Bedömningar av pensionsavgången tyder på att den kommer att vara kraftig också i fortsättningen. Under perioden 2008–2025 går ca 30 000 lärare i pension. (UVM 2007c).

Undervisningsarbetet erbjuder inga egentliga möjligheter till karriärutveckling, eftersom det just inte finns hierarkier av undervisningsuppgifter baserade på lönemässiga eller annan värdesättning i läroanstalterna. Möjlighet att övergå till olika uppgifter inom utbildningsutvecklingen finns i viss mån. De kommunala utbildningsverken startar olika skol-, utvecklings och andra projekt. I dessa, liksom i de EU-finansierade regionala utvecklingsprojekten, har det funnits planerings-, handlednings- och utbildningsuppgifter för lärare. Uppgifterna är till sin natur tillfälliga. På basis av olika utredningar kan man bedöma minst 10–15 procent av dem som fått lärarutbildning lämnar undervisningen och söker sig till andra uppgifter. De manliga lärarnas intresse för att övergå till helt andra områden är större än de kvinnliga lärarnas. (Hartikainen & Hartikainen 2001; Undervisningsministeriet 2003; Suutari 2003). Av de svenskspråkiga manliga klasslärare som utexaminerades 1995–2002 arbetade 64 procent som klasslärare, 20 procent i andra uppgifter inom undervisningssektorn och 16 procent helt utanför undervisningssektorn. (UVM 2007c).

Det är troligt att flykten från undervisningssektorn till andra uppgifter bland de lärarutbildade ökade under den ekonomiska uppgångsperioden. Orsaken var inte bara frågorna i anslutning till arbetshälsa och avlöning utan också att de kunskaper och färdigheter som fås i lärarutbildningen är efterfrågade inom många uppgifter. Den ekonomiska lågkonjunktursens möjliga inverkan på lärarnas vilja att återvända till undervisningsarbetet från det övriga arbetslivet bör följas upp. Inom yrkesutbildningen har de ekonomiska konjunkturerna konstaterats inverka på lärartillgången. Även antalet sökande till yrkespedagogisk lärarutbildning har varierat enligt arbetsmarknadens sug och utbildningsområdet. T.ex. inom teknik och kommunikation har antalet sökande emellanåt varit alltför litet, men situationen har förändrats under de senaste åren.

Enligt en enkätundersökning som belyste etableringen i arbetslivet för personer som hade utexaminerats från yrkespedagogisk lärarutbildning hade majoriteten av dem som började arbeta som lärare ett arbetsförhållande på viss tid inom någon annan uppgift. En del av de visstidsanställda och ordinarie lärarna åter hade lämnat läraruppgifterna. Det vanligaste var att man övergick till utbildningsplanerings- och administrations- eller forsknings- och utvecklingsuppgifter. (Lahtiranta & Penttilä 2006.)

■ Framtidsutsikter för läraryrket

Dimensioner i lärarens yrkesskicklighet

Yrkesskicklighetskraven för lärare kan indelas i fyra delområden: undervisningsämnet eller området och den innehållsliga kompetensen i anslutning till det, sakkunskap om inlärnin och undervisning, sociala och etiska färdigheter och mångsidiga kunskaper om praktiskt skolarbete. Ovan nämnda delområden är inte frikopplade från varandra, utan på många sätt sammanbundna. Att stödja denna integrering är en viktig uppgift med tanke på utvecklandet av lärarutbildningen. Det förutsätter att lärarnas grundutbildning och fortbildning bildar ett kontinuum. Lärarnas grundutbildning, arbetshandledningen för nya lärare och lärarfortbildningen bör sammanföras så att de bildar en helhet, som gör det möjligt för läraren att växa och utvecklas i sitt yrke.

Läraren är ett mångsidigt informationsproffs, som har en vid syn på fostringsarbetet och utbildningen som helhet. I sitt arbete behöver läraren innehållslig kunskap om sitt undervisningsämne eller undervisningsområde och pedagogisk kunskap i anslutning till det. Läraren behöver färdigheter i att planera utbildningen som helhet på lång sikt, så att det egna arbetet inte begränsas till att "bevaka" någon enskild del. Förmåga att se helheter behövs i synnerhet vid utvecklandet av läroplanerna. Läraren ska också ha en uppfattning om de olika expertnätverk, där kunskapen i anslutning till det egna undervisningsområdet skapas och utvecklas. Det är troligt att den gemensamma synen på skolans uppgift håller på att smulas sönder. Uppfattningen om skolans uppgift blir en dialog mellan olika syner. Skolan förväntas samtidigt förmedla mycket traditionella kunskaper och färdigheter och handleda i kreativ användning av de nya kunskapsmiljöerna. Olika aktörer har olika sinsemellan mycket motstridiga uppfattningar om det basstoff som ska undervisas. För att skolan inte ska ledas att styras endast av de aktörer som mest högljutt framför sina krav, bör den som gemenskap kunna uppställa mål, verksamhetslinjer och sätt för att utvärdera och förnya det egna arbetet. Framtidens lärarskap innebär färdighet att delta i och påverka innehållet i diskussionen om skolan. (Niemi 2005; Välijärvi 2006).

Såväl den förändrade kunskapssynen som den förändrade inläringssynen har ställt läroanstalterna och lärarna inför nya utmaningar. Vid sidan av kunskaper och färdigheter ska eleverna få verktyg för inlärningshantering. Detta behov förstärks av förändringarna i arbetslivet, som förutsätter kontinuerligt lärande. I egenskap av informationsproffs kommer lärarna i framtiden i allt högre grad att förväntas fungera som modeller för livslångt lärande. Undervisnings- och inläringsexpertis är kärnområdet i lärarskapet. Denna expertis använder framtidens lärare smidigt över ålders-, kommun- och läroanstaltsgränserna. Sin inlärnings- och undervisningskompetens använder läraren i många olika former och situationer och i samarbete med olika slags människor. Också nätmiljöerna är läraren arbetsfält. Lärarens viktigaste uppgift blir då att avgöra hur förhållandet till de nya lärmiljöerna ska byggas upp för att de ska tjäna elevernas harmoniska utveckling. (Niemi 2005; Välijärvi 2006).

Lärarens arbete begränsar sig inte till att förmedla kunskaper och färdigheter, utan en betydande del av arbetet ansluter sig till de samhälleliga, bildningsmässiga och kulturella värderingar som förmedlas genom skolan. Demokrati, människovärde, aktivt medborgarskap och människornas välfärd är mål som bör främjas av lösningarna i skolans vardag. Om målet för skolan är en öppen, frågande och samarbetsvillig elev, bör man fråga sig på vilket sätt undervisningen och lärmiljön bäst kan möjliggöra detta. Av eleverna kan inte förväntas väsentligt mera utvecklat kunnande än vad skolan ger modell för i sin dagliga verksamhet. Läraryrkets etiska och sociala dimension blir allt viktigare då samhällets ekonomiska och sociala problem och förändringarna i mediemiljöerna i allt högre grad påverkar klassrummens vardag. Skolan varken kan eller bör ensam försöka lösa de problem som samhällets svagare skyddsnät leder till, men lärarna förutsätts ha förmåga till yrkesövergripande samarbete så att eleverna får den experthjälp de behöver. (Niemi 2005; Välijärvi 2006.)

I arbetet som lärare behövs rikligt med praktiskt kunnande, om det så handlar om frågor som gäller lärostoffet och inläringen eller sociala och etiska färdigheter. Också skoldriftsfrågor, lärarens och elevens rättigheter och skyldigheter och skolans ekonomi och administration är exempel på saker som hör till lä-

rarens yrkesfärdighet. Därtill ställer de snabba förändringarna i samhället och i arbetslivet lärararbetet inför ständigt nya utmaningar. (Niemi 2005.)

Lärarna inom yrkesutbildningen förutsätts ha djupa kunskaper om arbetslivet. Inläring i arbetet och yrkesprov har lett till ett ökat samarbete både inom läroanstalten och mellan läroanstalter och arbetsliv. Speciellt samarbete mellan lärarna och arbetsplatshandledarna gör det möjligt att stödja de ungas yrkeskicklighet och etablering i arbetslivet. Dessutom gör samarbetet mellan läroanstalterna och arbetslivet det möjligt för läraren att på arbetsplatserna förvärva kompetens som kompletterar den egna yrkesfärdigheten. Samarbetet med arbetslivet förutsätter av läraren allt mer färdigheter som nätverksaktör, utvecklare av arbetslivet och handledare. Det ökade samarbetet med arbetslivet ställer också läroanstaltsledningen inför nya utmaningar. Inom ledningen bör man bl.a. sköta om att utveckla nätverkssamarbetet enligt bransch och område, öka det inbördes samarbetet mellan lärarna och utbilda arbetsplatshandledare (Majuri & Erola 2007.)

Hur kan kvarstannandet i läraryrket påverkas?

Att få läraryrket att framstå som intressant kommer att vara en av de viktigaste uppgifterna då man strävar efter att trygga tillgången på kompetent och arbetsskicklig personal till uppgifterna inom undervisningssektorn. Utgångspunkten och en grundläggande förutsättning för en lyckad lärarekrytering är att det finns ett tillräckligt stort intresse för att söka till lärarutbildning. I Finland är intresset för att söka till lärarutbildning, med undantag av de matematisk-naturvetenskapliga ämnena, fortsättningsvis stort. Det har dock visat sig att det går att öka intresset för matematisk-naturvetenskaplig lärarutbildning, om antagningen av studerande ordnas genom s.k. direktantagning. Vid olika universitet har man fått goda erfarenheter bl.a. av att den studerande söker till en ämneslärarinriktad linje då han eller hon söker för att läsa matematiska ämnen. Engagemanget i undervisningsarbetet blir då mer medvetet. Motsvarande lösningar har också använts inom språkstudierna. Direktantagning kunde användas mer utbrett i antagningen av studerande till universitetens ämneslärarutbildning.

Undersökningar av antagningen till lärarutbildning (Kari 1996; Kari ym. 1997; Kari 2001; Kari 2002.) visar att de utexaminerade lärarnas engagemang för undervisningsarbetet är mer bestående om tillräcklig uppmärksamhet har fästs vid lämpligheten för branschen och ett medvetet yrkesval vid antagningen till lärarutbildningen. Utvecklandet av bedömningen av lämplighet och engagemang har tidigare koncentrerats till klasslärarutbildningen, men håller i snabb takt på att utvidgas till ämneslärarutbildningen. Lämplighetstestningen och forskningen till stöd för denna bör öka ytterligare inom all lärarutbildning.

De som söker till yrkespedagogisk lärarutbildning bildar en mycket heterogen grupp. Majoriteten av sökandena verkar redan som lärare, men också personer som arbetar med planerings-, förvaltnings- och forskningsuppgifter och med andra uppgifter inom arbetslivet söker till utbildningen. Enligt en utredning om den yrkespedagogiska lärarutbildningens effekter var de viktigaste skälen till att söka till utbildningen strävan att trygga anställningsförhållandet, lust att arbeta och utvecklas som lärare och månsidigare karriäralternativ. Den yrkespedagogiska lärarutbildningen öppnar enligt utredningen för många som tidigare verkat i andra uppgifter en ny arbetsbana och påverkar positivt deras lust att arbeta som lärare och utbildare. (Lahtiranta & Penttilä 2006.)

Många faktorer har betydelse för läraryrkets status. I Finland, som traditionellt är ett land som har uppskattat utbildning, har vi inte ännu några stora problem på det här området, men det finns signaler som tyder på att läraryrket sjunker i anseende. Underkulturer med en negativ attityd till skolan får mycket utrymme t.ex. i medier och reklam. Dylika faktorer påverkar föreställningarna om skolarbetet och läraryrkets lockelse. Därför vore det skäl att utveckla och intensifiera massmediernas samarbete med skolorna, undervisningsförvaltningen, lärarorganisationerna, lärarnas arbetsgivare, föräldrarna och arbetslivet. Det skulle skapa utrymme för ett tänkande, enligt vilket rapporteringen om skolorna också kan vara positiv.

Lärararbetets status påverkas både direkt och indirekt av de avgöranden som görs nationellt och lokalt om resurserna för skolväsendet. Betydelsen av faktorerna i anslutning till lärarnas avlönning och karriär-

möjligheter bör understrykas då man söker medel för att lösa personalfrågorna inom undervisningsarbetet. En god personalpolitik och samarbete förbättrar kvaliteten i arbetslivet och dess resultat. Förutsättning för en förstärkning av lärarnas arbetshälsa är att arbetsinsatsen och dess kompensation upplevs vara i balans och att kraven på skolan och lärarna är rimliga.

Allt fler problem som beror på marginalisering och ekonomiska svårigheter samt på de svagare skyddsnäten i samhället är synliga i skolorna. Detta leder till två utvecklingsbehov. Dels måste lärarna i sin grundutbildning och fortbildning få tillräckliga färdigheter för att märka och förebygga inlärningssvårigheter och utslagning samt för yrkesövergripande samarbete. Dels behövs det tillräckligt med yrkesskicklig elevvårdspersonal, så att eleverna i tid får tillräcklig och rätt experthjälp för sina hälso-, sociala och psykiska problem.

De finländska lärarnas möjligheter att genom fortbildning få stöd för sitt arbete varierar betydligt i enlighet med vilken lärargrupp läraren tillhör och i vilken kommun han eller hon arbetar. T.ex. yrkeslärarna får betydligt mer fortbildning än lärarna inom den grundläggande utbildningen och i gymnasiet. Stadskommunernas lärare får mer omfattande fortbildning än landsbygdens lärare. Enligt utredningar år 2005 hade 12 procent av lärarna under två års tid inte fått någon fortbildning alls. (Piesanen ym. 2006). De uppgifter om fortbildningsdeltagandet som samlades in i samband med uppgiftsinsamlingen år 2008 tyder på att deltagandet har fortsatt att sjunka. Man kan på goda grunder anta att de kommuner som anslår resurser för lärarfortbildningen redan inom en nära framtid kommer att ha det lättare att rekrytera lärare än de som har skurit ned fortbildningsresurserna till ett minimum. Kommunens utbildningsvänliga rykte blir en konkurrensfaktor i lärarekryteringen. Detta har man inte ännu insett i kommunerna i tillräcklig grad.

Den finländska lärarkårens höga åldersstruktur påverkar orken och kvarstannandet i arbetet. Arbetsförhållandena och möjligheterna att få stöd för arbetet genom fortbildning, arbetshandledning och utvecklingsprojekt påverkar lärarens arbetsmotivation. Att söka lösningar på de här frågorna såväl nationellt som på lokal nivå brådskar, om man önskar stödja lärarkåren så att den arbetar ända till normal pensionsålder.

Relativt lite uppmärksamhet har tillsvidare inom lärarfortbildningen ägnats åt de förändringar som sker i utbildningshovet i olika skeden av lärarbanan. Utvecklingen som lärare är en process, under vilken det sker förändringar i kunskapssynen, ämnes- eller områdeskompetensen och de använda arbetsformerna. Lärarens arbetsskicklighet och arbetsproblem är mycket olika i olika skeden av arbetsbanan. Fortbildningen har tillsvidare just inte alls reagerat på de föränderliga utbildningsbehoven under lärarbanan. T.ex. den handledning som ges nya lärare förutsätter utvecklingsåtgärder och resurser. På skolfältet pågår flera intressanta mentorskapsprojekt, som kan producera nya förfaranden med bred användningspotential.

Ledarens roll i läroanstalterna blir allt viktigare. Ju mer beslutanderätt som har decentraliserats till läroanstalterna, desto större är de förväntningar som ställs på rektorn. En av de viktigaste styrkorna i framtidens skolor är ett utvecklat ledarskap och ledarskapssystem. Ledarskapskulturen i läroanstalterna har dock förblivit ganska oförändrad. Typiskt för den är att skolorna inte är internt organiserade och att delat ledningsansvar inte gynnas. Den befintliga utbildningen för uppgifterna inom läroanstaltsledningen eller fortbildningen till stöd för ledningsarbetet är utspridd och liten. Genom ökad utbildning och forskning som stöder ledandet och utvecklandet av läroanstalterna är det möjligt att påverka undervisningspersonalens arbetshälsa och kvarstannande i yrkena inom undervisningssektorn.

Lähteet Källor

Kirjoitus pohjautuu Opettajat Suomessa 2005 -julkaisussa ilmestyneeseen artikkeliin Opettajatarpeet nyt ja tulevaisuudessa (Innola, Kyrö, Mikkola ja Väyrynen).

Texten bygger på artikeln Opettajatarpeet nyt ja tulevaisuudessa (Lärarbehoven nu och i framtiden) (Innola, Kyrö, Mikkola ja Väyrynen) i publikationen Opettajat Suomessa 2005 (Lärare i Finland 2005).

Aino-hankkeen loppuraportti. 2008. Aineenopettajakoulutuksen nykytila ja kehittämistarpeet. Turun yliopisto. Turun opettajankoulutuslaitos.

Hartikainen, J. & Hartikainen, S. 2001. Valveutuneisuus - hyvä sijoitus? Julkaisussa Räihä, P. (toim.) 2001. Valinnat - Koulutus - Luokanopettajan työ. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 70.

Jakku-Sihvonen, R. (toim.) 2005. Uudenlaisia maistereita. Kasvatusalan koulutuksen kehittämislinjoja. PS-kustannus. Keuruu.

Jussila, J. & Saari, S., (toim.) 1999. Opettajankoulutus tulevaisuuden tekijänä. Yliopistoissa annettavan opettajankoulutuksen arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 11:1999.

Kari, J. 1996. Opettajan ammatti ja kasvatustietoisuus. Helsinki.

Kari, J. 2001. Jyväskylän, Kokkolan, Hämeenlinnan ja Oulun valintakoetutkimus 1991–2000. Julkaisussa Räihä, P. (toim.) 2001. Valinnat - Koulutus - Luokanopettajan työ. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 70.

Kari, J. 2002. Opettajan ammatin suosio ja opettajaksi hakeutumisen ongelmat. Julkaisussa Räihä, P. & Kari, J. (toim.) 2002. Opettajaksi soveltuvuuden moni-ilmeisyys. Opiskelijavalinta valtakunnallisesti puntaroituna. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 74.

Kari, J. & Heikkinen, H. & Räihä, P. & Varis, E. 1997. Lähtisinkö opettajaksi? Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 64.

Kiviniemi, K. 2000. Opettajan työtodellisuus haasteena opettajankoulutukselle. Opettajien ja opettajankouluttajien käsityksiä opettajan työstä, opettajuuden muuttumisesta sekä opettajankoulutuksen kehittämishaasteista. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen ennakointihankkeen (OPEPRO) selvitys 14. Opetushallitus. Helsinki.

Lahtiranta, K. & Penttilä, S. 2006. Opettajankoulutus ammatillisen opettajuuden kehittäjänä. Heilan julkaisusarja C, Amatillinen opettajakorkeakoulu, 16:2006.

Launis, K. & Koli A. 2005. Opettajien työhyvinvointi muutoksessa. Työ ja ihminen 19 (2005) 3:350.

Luukkainen, O. 2000. Opettaja vuonna 2010. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen ennakointihankkeen (OPEPRO) selvitys 15. Loppuraportti. Opetushallitus.

Majuri, M. & Eerola, T. 2007. Työelämäyhteistyö ammatillisen peruskoulutuksen ytimessä. Julkaisussa Jääskeläinen, Laukia, Luukkainen, Mutka, Remes (toim.) 2007. Ammattikasvatuksen soihdunkantoa. Kymmenen vuotta opettajankoulutusta ammatillisissa opettajakorkeakouluissa. PS-kustannus. Juva.

Niemi, H. 2005. Suomalainen opettajankoulutus valmiina jo pitkään eurooppalaiseen korkeakoulualueeseen. Julkaisussa Jakku-Sihvonen, R. (toim.) 2005. Uudenlaisia maistereita. Kasvatusalan koulutuksen kehittämislinjoja. PS-kustannus. Keuruu.

- Nummenmaa, A. & Välijärvi, J. 2006. Opettajan työ ja oppiminen. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä.
- Opetusministeriö. 2001. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma. Helsinki.
- Opetusministeriö. 2003. Opettajatarvetyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:9.
- Opetusministeriö. 2007a. Erityisopetuksen strategia. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:47.
- Opetusministeriö. 2007b. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2007–2012.
- Opetusministeriö. 2007c. Opettajankoulutus 2020. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:44.
- Opetusministeriö. 2007d. Opettajatarve maahanmuuttajataustaisten opetuksessa ja koulutuksessa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:32.
- Perkiö-Mäkelä, M. & Nevala, N. & Laine, V. (toim.) 2006. Hyvä koulu. Työterveyslaitos. Helsinki.
- Piesanen, E. & Kiviniemi, U. & Valkonen S. 2006. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta ja arviointi 2005. Opettajien täydennyskoulutus 2005 ja seuranta 1998–2005. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 29.
- Räihä, P. (toim.) 2001. Valinnat - Koulutus - Luokanopettajan työ. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 70.
- Räihä, P. & Kari, J. (toim.) 2002. Opettajaksi soveltuvuuden moni-ilmeisyys. Opiskelijavalinta valtakunnallisesti puntaroituna. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 74.
- Santavirta, N. & Aittola, E. & Niskanen, P. & Pasanen, I. & Tuominen, K. & Solovieva, S. 2001. Nyt riittää. Raportti peruskoulun ja lukion opettajien työympäristöstä, työtyytyväisyydestä ja työssä jaksamisesta. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 173.
- Suutari, M. 2003. Korkeakoulutettujen työelämäurien alkuvuodet. Laaser-projektin loppuraportti. AKAVA ry. Helsinki.
- Syrjäläinen, E. 2002. Eikö opettaja saisi jo opettaa? Koulun kehittämisen paradoksi ja opettajan työuupumus. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja A25/2002.
- Välijärvi, J. 2006. Kansankynttilästä tietotyön ammattilaiseksi. Opettajan työn yhteiskunnallisten ehtojen muutos. Julkaisussa Nummenmaa, A. & Välijärvi, J. (toim.) 2006. Opettajan työ ja oppiminen. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä.

Liitteet

■ Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opettajat kevätlukukaudella 2008

Liitetaulukkoluetelo

Perusopetus

- Liite 1.** Suomenkielisen perusopetuksen rehtoreiden ja opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävä-
tyypeittäin kevätlukukaudella 2008
- Liite 2.** Ruotsinkielisen perusopetuksen rehtoreiden ja opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävä-
tyypeittäin kevätlukukaudella 2008
- Liite 3.** Perusopetuksen rehtoreiden ja opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävätyypeittäin ke-
vätlukukaudella 2008
- Liite 4.** Suomenkielisen perusopetuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen
kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 5.** Ruotsinkielisen perusopetuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen
kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 6.** Perusopetuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opet-
tajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 7.** Suomenkielisen perusopetuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien muodollinen kel-
poisuus hoitamaansa tehtävään lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008
- Liite 8.** Ruotsinkielisen perusopetuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien muodollinen kel-
poisuus hoitamaansa tehtävään lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008
- Liite 9.** Perusopetuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien muodollinen kelpoisuus hoita-
maansa tehtävään lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008

- Liite 10.** Suomenkielisessä perusopetuksessa kevätlukukaudella 2008 opetusta antaneiden opettajien jakautuminen ikäryhmittäin
- Liite 11.** Ruotsinkielisessä perusopetuksessa kevätlukukaudella 2008 opetusta antaneiden opettajien jakautuminen ikäryhmittäin
- Liite 12.** Perusopetuksessa kevätlukukaudella 2008 opetusta antaneiden opettajien jakautuminen ikäryhmittäin
- Liite 13.** Suomenkielisen perusopetuksen muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja päätoimisten opettajien jakautuminen lääneittäin ja maakunnittain ikäryhmän mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 14.** Ruotsinkielisen perusopetuksen muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja päätoimisten opettajien jakautuminen lääneittäin ja maakunnittain ikäryhmän mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 15.** Perusopetuksen muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja päätoimisten opettajien jakautuminen lääneittäin ja maakunnittain ikäryhmän mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 16.** Perusopetuksen rehtoreiden ja opettajien sukupuolijakauma kevätlukukaudella 2008

Lukiokoulutus

- Liite 17.** Suomenkielisen lukiokoulutuksen rehtoreiden ja opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävyyteittäin kevätlukukaudella 2008
- Liite 18.** Ruotsinkielisen lukiokoulutuksen rehtoreiden ja opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävyyteittäin kevätlukukaudella 2008
- Liite 19.** Lukiokoulutuksen rehtoreiden ja opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävyyteittäin kevätlukukaudella 2008
- Liite 20.** Suomenkielisen lukiokoulutuksen rehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 21.** Ruotsinkielisen lukiokoulutuksen rehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 22.** Lukiokoulutuksen rehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 23.** Suomenkielisen lukiokoulutuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008
- Liite 24.** Ruotsinkielisen lukiokoulutuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008
- Liite 25.** Lukiokoulutuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008

- Liite 26.** Suomenkielisessä lukiokoulutuksessa kevätlukukaudella 2008 opetusta antaneiden opettajien jakautuminen ikäryhmittäin
- Liite 27.** Ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa kevätlukukaudella 2008 opetusta antaneiden opettajien jakautuminen ikäryhmittäin
- Liite 28.** Lukiokoulutuksessa kevätlukukaudella 2008 opetusta antaneiden opettajien jakautuminen ikäryhmittäin
- Liite 29.** Suomenkielisen lukiokoulutuksen muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja päätoimisten opettajien jakautuminen lääneittäin ja maakunnittain ikäryhmän mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 30.** Ruotsinkielisen lukiokoulutuksen muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja päätoimisten opettajien jakautuminen lääneittäin ja maakunnittain ikäryhmän mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 31.** Lukiokoulutuksen muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja päätoimisten opettajien jakautuminen lääneittäin ja maakunnittain ikäryhmän mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 32.** Lukiokoulutuksen rehtoreiden ja opettajien sukupuolijakauma kevätlukukaudella 2008

Perusopetus ja lukiokoulutus yhteensä

- Liite 33.** Suomenkielisen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 34.** Ruotsinkielisen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 35.** Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008
- Liite 36.** Suomenkielisen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen muodollisesti kelpoisten lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien jakautuminen ikäryhmittäin kevätlukukaudella 2008
- Liite 37.** Ruotsinkielisen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen muodollisesti kelpoisten lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien jakautuminen ikäryhmittäin kevätlukukaudella 2008
- Liite 38.** Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen muodollisesti kelpoisten lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien jakautuminen ikäryhmittäin kevätlukukaudella 2008
- Liite 39.** Viisikymmentä vuotta täyttäneiden opettajien prosentuaalinen osuus hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisista perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista oppiaineittain kevätlukukaudella 2008

Liitetaulukot

Liite 1. Suomenkielisen perusopetuksen rehtoreiden ja opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävätyypeittäin kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Opettaja yhteensä	Muodollisesti kelpoinen hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Opettajakelpoisuus puuttuu		Opettajalta puuttuu kelpoisuus, puuttuva kelpoisuustekijä (Samalla opettajalla voi olla useampi puuttuva kelpoisuustekijä.)						
	f	f	%	f	%	f	%	Tutkinto	Muut teht. vaadittavat opinnot	Opettajan pedagogiset opinnot	Luokanop. opettettavien aineiden monialaiset opinnot	Oppilaitoksen opetuskielen hallinta	Riittävä arvosana jostakin opetettavasta aineesta	Ei tietoa
Rehtorit	1 186	1 179	99,4	7	0,6			1	9		1		5	
Lehtorit	12 090	11 570	95,7	189	1,6	331	2,7	301	78	123	16	19	126	2
Luokanopettajat ja esiluokanopettajat	15 439	14 631	94,8	267	1,7	541	3,5	643	57	107	165	13	65	12
Esiluokanopettaja	540	520	96,3	4	0,7	16	3,0	35	8	8	16	4	7	1
Luokanopettaja	14 899	14 111	94,7	263	1,8	525	3,5	608	49	99	149	9	58	11
Erit.luokanopettajat ja erityisopettajat	5 071	3 714	73,2	809	16,0	548	10,8	587	474	134	93	9	35	15
Sopeutumattomien opetus	469	267	56,9	95	20,3	107	22,8	116	64	22	19	3	3	2
Mukautettu opetus	1 069	769	71,9	200	18,7	100	9,4	116	126	29	23	1	4	3
Kehitysvammaisten opetus	477	387	81,1	57	12,0	33	6,9	42	30	12	9	3	5	1
Kuulovammaisten opetus	63	40	63,5	19	30,2	4	6,3	6	11	1	2		2	
Näkövammaisten opetus	25	22	88,0	2	8,0	1	4,0	1	2		1		1	
Liikuntavammaisten opetus	54	46	85,2	8	14,8									
Dysfasiaopetus	267	207	77,5	43	16,1	17	6,4	23	18	4	5		1	
Autistien opetus	66	44	66,7	9	13,6	13	19,7	13	5	2	2			
Muu erityisopetus	965	609	63,1	219	22,7	137	14,2	144	103	37	23	1	8	9
Osa-aikainen erityisopetus	1 616	1 323	81,9	157	9,7	136	8,4	126	115	27	9	1	11	
Maahanmuuttajien opettajat	126	98	77,8			28	22,2	28	6	4	2		1	1
Pätoimiset tuntiohjaajat	3 715	2 553	68,7	418	11,3	744	20,0	714	87	265	37	14	182	38
Sivutoimiset tuntiohjaajat	585	171	29,2	87	14,9	327	55,9	300	28	128	15	5	33	19
YHTEENSÄ	38 212	33 916	88,8	1 777	4,7	2 519	6,5	2 574	739	761	329	60	447	87

Vastausprosentit: peruskoulu 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulu 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 2. Ruotsinkielisen perusopetuksen rehtoreiden ja opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävätyypeittäin kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Opettajia yhteensä		Muodollisesti kelpoinen hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Opettajakelpoisuus puuttuu		Opettajalta puuttuu kelpoisuus, puuttuva kelpoisuustekijä (Samalla opettajalla voi olla useampi puuttuva kelpoisuustekijä.)						
									Tutkinto	Muut teht. vaadittavat opinnot	Opettajan pedagogiset opinnot	Luokanop. opettavien aineiden monialaiset opinnot	Oppilaitoksen opetuskielen hallinta	Riittävä arvosana jostakin opettavasta aineesta	Ei tietoa
	f	f	%	f	%	f	%	f	f	f	f	f	f	f	f
Rehtorit	112	109	97,3	1	0,9	2	1,8	3			1	1			
Lehtorit	789	704	89,2	27	3,4	58	7,4	60	11	20	5	8	6		
Luokanopettajat ja esiluokanopettajat	1 213	1 074	88,5	31	2,6	108	8,9	125	7	22	21				2
Esiluokanopettaja	52	50	96,2			2	3,8	4							
Luokanopettaja	1 161	1 024	88,2	31	2,7	106	9,1	121	7	22	21				2
Erit.luokanopettajat ja erityisopettajat	320	225	70,3	54	16,9	41	12,8	47	20	12	6			2	
Sopeutumattomien opetus	11	6	54,5	4	36,4	1	9,1	2							
Mukautettu opetus	79	58	73,4	9	11,4	12	15,2	11	6	5	1				
Kehitysvammaisten opetus	25	13	52,0	6	24,0	6	24,0	7	1	1	1				
Kuulovammaisten opetus	3	...	...	...	...	...	...	...							
Näkövammaisten opetus	6	3	50,0	1	16,7	2	33,3	2							
Liikuntavammaisten opetus															
Dysfasiaopetus	7	5	71,4	2	28,6										
Autistien opetus	3	...	...	...	...	...	...	...							
Muu erityisopetus	53	24	45,3	20	37,7	9	17,0	14	6	2	1				
Osa-aikainen erityisopetus	133	112	84,2	11	8,3	10	7,5	9	7	4	3			2	
Maahanmuuttajien opettajat	2	...	...	...	...	...	...								
Pätoimiset tuntiopettajat	337	146	43,3	73	21,7	118	35,0	114	9	35	6	2	10		2
Sivutoimiset tuntiopettajat	141	27	19,1	27	19,1	87	61,7	87	16	49	20	1	6		
YHTEENSÄ	2 914	2 287	78,5	213	7,3	414	14,2	436	63	139	59	11	24		4

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasystä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 3. Perusopetuksen rehtoreiden ja opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävättyypeittäin kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Opettaja yhteensä		Muodollisesti kelpoinen hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Opettajakelpoisuus puuttuu		Opettajalta puuttuu kelpoisuus, puuttuva kelpoisuustekijä (Samalla opettajalla voi olla useampi puuttuva kelpoisuustekijä.)						
									Tutkinto	Muut teht. vaadittavat opinnot	Opettajan pedagogiset opinnot	Luokanop. opettettavien aineiden monialaiset opinnot	Oppilaitoksen opetuskielen hallinta	Riittävä arvosana jostakin opettavasta aineesta	Ei tietoa
	f	f	%	f	%	f	%	f	f	f	f	f	f	f	f
Rehtorit	1 298	1 288	99,2	8	0,6	2	0,2	4	9	1	2			5	
Lehtorit	12 879	12 274	95,3	216	1,7	389	3,0	361	89	143	21	27	132	2	
Luokanopettajat ja esiluokanopettajat	16 652	15 705	94,3	298	1,8	649	3,9	768	64	129	186	13	65	14	
Esiluokanopettaja	592	570	96,3	4	0,7	18	3,0	39	8	8	16	4	7	1	
Luokanopettaja	16 060	15 135	94,2	294	1,8	631	3,9	729	56	121	170	9	58	13	
Erit.luokanopettajat ja erityisopettajat	5 391	3 939	73,1	863	16,0	589	10,9	634	494	146	99	9	37	15	
Sopeutumattomien opetus	480	273	56,9	99	20,6	108	22,5	118	64	22	19	3	3	2	
Mukautettu opetus	1 148	827	72,0	209	18,2	112	9,8	127	132	34	24	1	4	3	
Kehitysvammaisten opetus	502	400	79,7	63	12,5	39	7,8	49	31	13	10	3	5	1	
Kuulovammaisten opetus	66	42	63,6	20	30,3	4	6,1	7	11	1	2		2		
Näkövammaisten opetus	31	25	80,6	3	9,7	3	9,7	3	2		1		1		
Liikuntavammaisten opetus	54	46	85,2	8	14,8										
Dysfasiaopetus	274	212	77,4	45	16,4	17	6,2	23	18	4	5		1		
Autistien opetus	69	46	66,7	9	13,0	14	20,3	14	5	2	2				
Muu erityisopetus	1 018	633	62,2	239	23,5	146	14,3	158	109	39	24	1	8	9	
Osa-aikainen erityisopetus	1 749	1 435	82,0	168	9,6	146	8,3	135	122	31	12	1	13		
Maahanmuuttajien opettajat	128	100	78,1			28	21,9	28	6	4	2		1	1	
Pätoimiset tuntiopettajat	4 052	2 699	66,6	491	12,1	862	21,3	828	96	300	43	16	192	40	
Sivutoimiset tuntiopettajat	726	198	27,3	114	15,7	414	57,0	387	44	177	35	6	39	19	
YHTEENSÄ	41 126	36 203	88,0	1 990	4,8	2 933	7,1	3 010	802	900	388	71	471	91	

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajajaksely keväällä 2008.

Liite 4. Suomenkielisen perusopetuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Opettajia yhteensä	Muodollisesti kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Muodollinen opettajakelpoisuus puuttuu	
		f	%	f	%	f	%
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä)	1 470	1 314	89,4	64	4,4	92	6,3
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi äidinkielenä)	4	...	...	...	...		
Äidinkieli ja kirjallisuus (saame äidinkielenä)	6	1	16,7	2	33,3	3	50,0
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	124	85	68,5	24	19,4	15	12,1
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)	2	...	...				
Äidinkieli ja kirjallisuus (muut oppimäärät)	20	5	25,0	4	20,0	11	55,0
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	25	8	32,0	8	32,0	9	36,0
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkiel.opetus)	869	827	95,2	8	0,9	34	3,9
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkiel.opetus)	8	8	100,0				
Englanti	2 257	2 142	94,9	38	1,7	77	3,4
Saksa	155	147	94,8			8	5,2
Ranska	82	76	92,7			6	7,3
Venäjä	29	22	75,9	4	13,8	3	10,3
Espanja	9	7	77,8	1	11,1	1	11,1
Muu kieli	15	6	40,0	2	13,3	7	46,7
Matematiikka	1 903	1 776	93,3	20	1,1	107	5,6
Fysiikka	479	452	94,4	4	0,8	23	4,8
Kemia	226	215	95,1	1	0,4	10	4,4
Maantieto	227	220	96,9	1	0,4	6	2,6
Biologia	784	755	96,3	5	0,6	24	3,1
Ympäristö- ja luonnontieteet	7	5	71,4	2	28,6		
Uskonto (evankelis-luterilainen)	366	332	90,7	12	3,3	22	6,0
Uskonto (ortodoksinen)	41	29	70,7	4	9,8	8	19,5
Muut uskonnot	24	11	45,8	1	4,2	12	50,0
Elämänkatsomustieto	6	4	66,7	1	16,7	1	16,7
Historia	720	687	95,4	8	1,1	25	3,5
Yhteiskuntaoppi	96	89	92,7	2	2,1	5	5,2
Oppilaanohjaus	643	538	83,7	57	8,9	48	7,5
Musiikki	489	393	80,4	46	9,4	50	10,2
Kuvataide	573	501	87,4	34	5,9	38	6,6
Liikunta	1 141	905	79,3	56	4,9	180	15,8
Terveystieto	102	83	81,4	8	7,8	11	10,8
Käsityö (tekstiilityö)	568	527	92,8	20	3,5	21	3,7
Käsityö (tekninen työ)	705	588	83,4	39	5,5	78	11,1
Käsityö	11	8	72,7	3	27,3		
Kotitalous	984	924	93,9	31	3,2	29	2,9
Tietotekniikka	182	146	80,2	6	3,3	30	16,5
Kaupalliset aineet ja konekirjoitus	19	14	73,7	1	5,3	4	21,1
Muut	57	27	47,4	19	33,3	11	19,3
Luokamuotoinen erityisopetus	97	26	26,8	34	35,1	37	38,1
Osa-aikainen erityisopetus	69	28	40,6	20	29,0	21	30,4
Maahanmuuttajien perusopetus ja valmistava opetus	6	1	16,7	2	33,3	3	50,0
Tieto aineesta puuttuu	205	186	90,7	14	6,8	5	2,4
YHTEENSÄ	15 805	14 123	89,4	607	3,8	1 075	6,8

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojajäistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 5. Ruotsinkielisen perusopetuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Opettaja yhteensä	Muodollisesti kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Muodollinen pettajakelpoisuus puuttuu	
		f	%	f	%	f	%
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä)	1	...	...	...	...	...	...
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi äidinkielenä)	122	84	68,9	17	13,9	21	17,2
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	4	...	...	...	...	...	...
Äidinkieli ja kirjallisuus (muut oppimäärät)							
Maahanmuuttajien oma äidinkieli							
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkiel.opetus)	2	...	...			...	...
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkiel.opetus)	101	80	79,2	4	4,0	17	16,8
Englanti	97	89	91,8	3	3,1	5	5,2
Saksa	9	7	77,8			2	22,2
Ranska	8	7	87,5	1	12,5		
Venäjä							
Espanja	1	...	...	...	...	...	...
Muu kieli	1	...	...	...	...	...	...
Matematiikka	131	103	78,6	11	8,4	17	13,0
Fysiikka	28	16	57,1	3	10,7	9	32,1
Kemia	19	13	68,4			6	31,6
Maantieto	10	6	60,0	1	10,0	3	30,0
Biologia	55	45	81,8			10	18,2
Ympäristö- ja luonnontieteet							
Uskonto (evangelis-luterilainen)	32	27	84,4	2	6,3	3	9,4
Uskonto (ortodoksinen)	1	...	...	...	...	...	...
Muut uskonnot	1	...	...	...	...	...	...
Elämäntutkimus	1	...	...	...	...	...	...
Historia	44	38	86,4	1	2,3	5	11,4
Yhteiskuntaoppi	11	8	72,7			3	27,3
Oppilaanohjaus	39	29	74,4	4	10,3	6	15,4
Musiikki	42	22	52,4	8	19,0	12	28,6
Kuvataide	38	26	68,4	4	10,5	8	21,1
Liikunta	88	63	71,6	8	9,1	17	19,3
Terveystieto	10	7	70,0			3	30,0
Käsityö (tekstiilityö)	49	41	83,7	2	4,1	6	12,2
Käsityö (tekninen työ)	54	40	74,1	6	11,1	8	14,8
Käsityö	1	...	...	...	...	...	...
Kotitalous	65	59	90,8	2	3,1	4	6,2
Tietotekniikka	10	3	30,0	4	40,0	3	30,0
Kaupalliset aineet ja konekirjoitus							
Muut	9	4	44,4	2	22,2	3	33,3
Luokkamuotoinen erityisopetus	7	4	57,1	1	14,3	2	28,6
Osa-aikainen erityisopetus	5	...	...	...	...	...	...
Maahanmuuttajien perusop. valm. opetus							
Tieto aineesta puuttuu	30	18	60,0	11	36,7	1	3,3
YHTEENSÄ	1 126	850	75,5	100	8,9	176	15,6

Vastausprosentit: peruskoulu 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulu 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulu 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojajäsenistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 6. Perusopetuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Opettaja yhteensä	Muodollisesti kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Muodollinen pettajakelpoisuus puuttuu	
	f	f	%	f	%	f	%
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä)	1 471	1 315	89,4	64	4,4	92	6,3
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi äidinkielenä)	126	87	69,0	18	14,3	21	16,7
Äidinkieli ja kirjallisuus (saame äidinkielenä)	6	1	16,7	2	33,3	3	50,0
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	128	88	68,8	25	19,5	15	11,7
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)	2	...	...	...	...	...	...
Äidinkieli ja kirjallisuus (muut oppimäärät)	20	5	25,0	4	20,0	11	55,0
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	25	8	32,0	8	32,0	9	36,0
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkiel.opetus)	871	828	95,1	8	0,9	35	4,0
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkiel.opetus)	109	88	80,7	4	3,7	17	15,6
Englanti	2 354	2 231	94,8	41	1,7	82	3,5
Saksa	164	154	93,9			10	6,1
Ranska	90	83	92,2	1	1,1	6	6,7
Venäjä	29	22	75,9	4	13,8	3	10,3
Espanja	10	7	70,0	2	20,0	1	10,0
Muu kieli	16	7	43,8	2	12,5	7	43,8
Matematiikka	2 034	1 879	92,4	31	1,5	124	6,1
Fysiikka	507	468	92,3	7	1,4	32	6,3
Kemia	245	228	93,1	1	0,4	16	6,5
Maantieto	237	226	95,4	2	0,8	9	3,8
Biologia	839	800	95,4	5	0,6	34	4,1
Ympäristö- ja luonnontieteet	7	5	71,4	2	28,6		
Uskonto (evankelis-luterilainen)	398	359	90,2	14	3,5	25	6,3
Uskonto (ortodoksinen)	42	30	71,4	4	9,5	8	19,0
Muut uskonnot	25	11	44,0	1	4,0	13	52,0
Elämäntutkimustieto	7	5	71,4	1	14,3	1	14,3
Historia	764	725	94,9	9	1,2	30	3,9
Yhteiskuntaoppi	107	97	90,7	2	1,9	8	7,5
Oppilaanohjaus	682	567	83,1	61	8,9	54	7,9
Musiikki	531	415	78,2	54	10,2	62	11,7
Kuvataide	611	527	86,3	38	6,2	46	7,5
Liikunta	1 229	968	78,8	64	5,2	197	16,0
Terveystieto	112	90	80,4	8	7,1	14	12,5
Käsityö (tekstiilityö)	617	568	92,1	22	3,6	27	4,4
Käsityö (tekninen työ)	759	628	82,7	45	5,9	86	11,3
Käsityö	12	9	75,0	3	25,0		
Kotitalous	1 049	983	93,7	33	3,1	33	3,1
Tietotekniikka	192	149	77,6	10	5,2	33	17,2
Kaupalliset aineet ja konekirjoitus	19	14	73,7	1	5,3	4	21,1
Muut	66	31	47,0	21	31,8	14	21,2
Luokamuotoinen erityisopetus	104	30	28,8	35	33,7	39	37,5
Osa-aikainen erityisopetus	74	30	40,5	23	31,1	21	28,4
Maahanmuuttajien perusop. valm. opetus	6	1	16,7	2	33,3	3	50,0
Tieto aineesta puuttuu	235	204	86,8	25	10,6	6	2,6
YHTEENSÄ	16 931	14 973	88,4	707	4,2	1 251	7,4

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasystä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 7. Suomenkielisen perusopetuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008

Läni Maakunta	Rehtorit			Luokanopettajat ja esiluok.opettajat			Erityisluokanop. ja erityisopettajat			Lehtorit			Maahanmuutt. opettajat			Päätoimiset tuntiopettajat			Päätoiminen henkilöstö yht.		
	Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	
		f	%		f	%		f	%		f	%		f	%		f	%		f	%
Uusimaa	274	273	99,6	3 288	2 869	87,3	1 320	826	62,6	2 760	2 622	95,0	42	31	73,8	1 128	776	68,8	8 812	7 397	83,9
Itä-Uusimaa	14	14	100,0	251	222	88,4	71	46	64,8	179	167	93,3	3	...	...	37	20	54,1	555	472	85,0
Kanta-Häme	38	38	100,0	514	488	94,9	162	111	68,5	396	380	96,0	3	...	...	97	63	64,9	1 210	1 082	89,4
Päijät-Häme	40	40	100,0	547	518	94,7	191	136	71,2	481	459	95,4	3	...	...	121	92	76,0	1 383	1 248	90,2
Kymenlaakso	40	40	100,0	530	476	89,8	165	113	68,5	441	418	94,8	5	...	...	91	52	57,1	1 272	1 102	86,6
Etelä-Karjala	32	32	100,0	372	362	97,3	122	92	75,4	339	327	96,5	5	...	...	72	43	59,7	942	861	91,4
Etelä-Suomen lääni yht.	438	437	99,8	5 502	4 935	89,7	2 031	1 324	65,2	4 596	4 373	95,1	61	47	77,0	1 546	1 046	67,7	14 174	12 162	85,8
Varsinais-Suomi	110	110	100,0	1 314	1 280	97,4	511	363	71,0	926	904	97,6	9	8	88,9	354	284	80,2	3 224	2 949	91,5
Satakunta	51	51	100,0	760	746	98,2	187	152	81,3	551	512	92,9	1	...	...	148	90	60,8	1 698	1 551	91,3
Pirkanmaa	119	119	100,0	1 506	1 466	97,3	413	330	79,9	1 210	1 170	96,7	12	9	75,0	284	209	73,6	3 544	3 303	93,2
Keski-Suomi	81	81	100,0	968	950	98,1	358	309	86,3	720	706	98,1	3	...	...	287	225	78,4	2 417	2 274	94,1
Etelä-Pohjanmaa	40	39	97,5	731	709	97,0	182	151	83,0	558	534	95,7	...	...	...	120	62	51,7	1 631	1 495	91,7
Pohjanmaa	20	20	100,0	231	218	94,4	69	57	82,6	170	156	91,8	11	7	63,6	51	28	54,9	552	486	88,0
Keski-Pohjanmaa	15	15	100,0	190	183	96,3	47	37	78,7	181	173	95,6	2	...	...	56	37	66,1	491	446	90,8
Länsi-Suomen lääni yht.	436	435	99,8	5 700	5 552	97,4	1 767	1 399	79,2	4 316	4 155	96,3	38	28	73,7	1 300	935	71,9	13 557	12 504	92,2
Etelä-Savo	43	42	97,7	492	473	96,1	174	122	70,1	387	374	96,6	5	...	...	104	61	58,7	1 205	1 076	89,3
Pohjois-Savo	62	61	98,4	854	838	98,1	248	209	84,3	569	554	97,4	...	...	...	165	121	73,3	1 898	1 783	93,9
Pohjois-Karjala	37	36	97,3	484	473	97,7	165	136	82,4	435	416	95,6	6	5	83,3	127	93	73,2	1 254	1 159	92,4
Itä-Suomen lääni yht.	142	139	97,9	1 830	1 784	97,5	587	467	79,6	1 391	1 344	96,6	11	9	81,8	396	275	69,4	4 357	4 018	92,2
Pohjois-Pohjanmaa	108	107	99,1	1 545	1 518	98,3	434	334	77,0	1 035	990	95,7	10	8	80,0	292	210	71,9	3 424	3 167	92,5
Kainuu	19	18	94,7	281	277	98,6	97	75	77,3	231	222	96,1	3	...	...	60	27	45,0	691	622	90,0
Oulun lääni yht.	127	125	98,4	1 826	1 795	98,3	531	409	77,0	1 266	1 212	95,7	13	11	84,6	352	237	67,3	4 115	3 789	92,1
Lappi	43	43	100,0	577	561	97,2	153	114	74,5	520	486	93,5	3	...	...	121	60	49,6	1 417	1 267	89,4
Lapin lääni yht.	43	43	100,0	577	561	97,2	153	114	74,5	520	486	93,5	3	...	...	121	60	49,6	1 417	1 267	89,4
Ei tietoa alueesta				4	4	100,0	2	1	50,0	1									7	5	71,4
KAIKKIAAN	1 186	1 179	99,4	15 439	14 631	94,8	5 071	3 714	73,2	12 090	11 570	95,7	126	98	77,8	3 715	2 553	68,7	37 627	33 745	89,7

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojalain mukaan.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 8. Ruotsinkielisen perusopetuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008

Läni Maakunta	Rehtorit			Luokanopettajat ja esiluok.opettajat			Erityisluokanop. ja erityisopettajat			Lehtorit			Maahanmuutt. opettajat			Päätoimiset tuntiopettajat			Päätoiminen henkilöstö yht.		
	Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	
		f	%		f	%		f	%		f	%		f	%		f	%		f	%
Uusimaa	35	34	97,1	383	309	80,7	116	66	56,9	259	225	86,9	1	...	...	106	37	34,9	900	672	74,7
Itä-Uusimaa	11	10	90,9	102	75	73,5	23	12	52,2	85	72	84,7				34	7	20,6	255	176	69,0
Kymenlaakso				9	7	77,8				10	9	90,0				2	...	...	21	17	81,0
Etelä-Suomen lääni yht.	46	44	95,7	494	391	79,1	139	78	56,1	354	306	86,4	1	...	...	142	45	31,7	1 176	865	73,6
Varsinais-Suomi	10	10	100,0	129	114	88,4	28	17	60,7	69	65	94,2				40	20	50,0	276	226	81,9
Satakunta	1	...	...	10	6	60,0	2	...	...	7	6	85,7				6	3	50,0	26	16	61,5
Pirkanmaa				3	...	...	2	...	...	8	8	100,0				5	...	...	18	14	77,8
Pohjanmaa	32	31	96,9	415	410	98,8	116	101	87,1	268	246	91,8	1	...	...	111	66	59,5	943	855	90,7
Keski-Pohjanmaa	1	...	...	35	32	91,4	6	6	100,0	24	22	91,7				7	3	42,9	73	64	87,7
Länsi-Suomen lääni yht.	44	43	97,7	592	565	95,4	154	125	81,2	376	347	92,3	1	...	...	169	94	55,6	1 336	1 175	87,9
Pohjois-Savo	1	...	...	1	...	...													2	...	...
Itä-Suomen lääni yht.	1	...	...	1	...	...													2	...	...
Pohjois-Pohjanmaa				6	6	100,0				2	...	...				6	1	16,7	14	8	57,1
Oulun lääni yht.				6	6	100,0				2	...	...				6	1	16,7	14	8	57,1
Ahvenanmaa	21	21	100,0	120	111	92,5	27	22	81,5	57	50	87,7				20	6	30,0	245	210	85,7
Ahvenanmaa yht.	21	21	100,0	120	111	92,5	27	22	81,5	57	50	87,7				20	6	30,0	245	210	85,7
KAIKKIAAN	112	109	97,3	1 213	1 074	88,5	320	225	70,3	789	704	89,2	2	...	...	337	146	43,3	2 773	2 260	81,5

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukiokoulutus 81,1 %.

... tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojalain mukaan.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajajärjestely keväällä 2008.

Liite 9. Perusopetuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008

Lääni Maakunta	Rehtorit			Luokanopettajat ja esiluok.opettajat				Ervitysluokanop. ja erityisopettajat				Lehtorit			Maahanmuutt. opettajat				Päätoimiset tuntiopettajat			Päätoiminen henkilöstö yht.		
	Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	f	%	Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	f	%	Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	f	%	Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	f	%	Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	f	%	Yht.	Muodoll. kelp. hoit. tehtävään	f	%
Uusimaa	309	307	99,4	3 671	3 178	86,6	1 436	892	62,1	3 019	2 847	94,3	43	32	74,4	1 234	813	65,9	9 712	8 069	83,1			
Itä-Uusimaa	25	24	96,0	353	297	84,1	94	58	61,7	264	239	90,5	3	...	...	71	27	38,0	810	648	80,0			
Kanta-Häme	38	38	100,0	514	488	94,9	162	111	68,5	396	380	96,0	3	...	...	97	63	64,9	1 210	1 082	89,4			
Päijät-Häme	40	40	100,0	547	518	94,7	191	136	71,2	481	459	95,4	3	...	...	121	92	76,0	1 383	1 248	90,2			
Kymenlaakso	40	40	100,0	539	483	89,6	165	113	68,5	451	427	94,7	5	...	...	93	53	57,0	1 293	1 119	86,5			
Etelä-Karjala	32	32	100,0	372	362	97,3	122	92	75,4	339	327	96,5	5	...	...	72	43	59,7	942	861	91,4			
Etelä-Suomen lääni yht.	484	481	99,4	5 996	5 326	88,8	2 170	1 402	64,6	4 950	4 679	94,5	62	48	77,4	1 688	1 091	64,6	15 350	13 027	84,9			
Varsinais-Suomi	120	120	100,0	1 443	1 394	96,6	539	380	70,5	995	969	97,4	9	8	88,9	394	304	77,2	3 500	3 175	90,7			
Satakunta	52	52	100,0	770	752	97,7	189	152	80,4	558	518	92,8	1	...	...	154	93	60,4	1 724	1 567	90,9			
Pirkanmaa	119	119	100,0	1 509	1 469	97,3	415	331	79,8	1 218	1 178	96,7	12	9	75,0	289	211	73,0	3 562	3 317	93,1			
Keski-Suomi	81	81	100,0	968	950	98,1	358	309	86,3	720	706	98,1	3	...	...	287	225	78,4	2 417	2 274	94,1			
Etelä-Pohjanmaa	40	39	97,5	731	709	97,0	182	151	83,0	558	534	95,7				120	62	51,7	1 631	1 495	91,7			
Pohjanmaa	52	51	98,1	646	628	97,2	185	158	85,4	438	402	91,8	12	8	66,7	162	94	58,0	1 495	1 341	89,7			
Keski-Pohjanmaa	16	16	100,0	225	215	95,6	53	43	81,1	205	195	95,1	2	...	...	63	40	63,5	564	510	90,4			
Länsi-Suomen lääni yht.	480	478	99,6	6 292	6 117	97,2	1 921	1 524	79,3	4 692	4 502	96,0	39	29	74,4	1 469	1 029	70,0	14 893	13 679	91,8			
Etelä-Savo	43	42	97,7	492	473	96,1	174	122	70,1	387	374	96,6	5	...	...	104	61	58,7	1 205	1 076	89,3			
Pohjois-Savo	63	62	98,4	855	839	98,1	248	209	84,3	569	554	97,4				165	121	73,3	1 900	1 785	93,9			
Pohjois-Karjala	37	36	97,3	484	473	97,7	165	136	82,4	435	416	95,6	6	5	83,3	127	93	73,2	1 254	1 159	92,4			
Itä-Suomen lääni yht.	143	140	97,9	1 831	1 785	97,5	587	467	79,6	1 391	1 344	96,6	11	9	81,8	396	275	69,4	4 359	4 020	92,2			
Pohjois-Pohjanmaa	108	107	99,1	1 551	1 524	98,3	434	334	77,0	1 037	991	95,6	10	8	80,0	298	211	70,8	3 438	3 175	92,4			
Kainuu	19	18	94,7	281	277	98,6	97	75	77,3	231	222	96,1	3	...	...	60	27	45,0	691	622	90,0			
Oulun lääni yht.	127	125	98,4	1 832	1 801	98,3	531	409	77,0	1 268	1 213	95,7	13	11	84,6	358	238	66,5	4 129	3 797	92,0			
Lappi	43	43	100,0	577	561	97,2	153	114	74,5	520	486	93,5	3	...	...	121	60	49,6	1 417	1 267	89,4			
Lapin lääni yht.	43	43	100,0	577	561	97,2	153	114	74,5	520	486	93,5	3	...	...	121	60	49,6	1 417	1 267	89,4			
Ahvenanmaa	21	21	100,0	120	111	92,5	27	22	81,5	57	50	87,7				20	6	30,0	245	210	85,7			
Ahvenanmaa	21	21	100,0	120	111	92,5	27	22	81,5	57	50	87,7				20	6	30,0	245	210	85,7			
Ei tietoa alueesta				4	4	100,0	2	1	50,0	1									7	5	71,4			
KAIKKIAAN	1 298	1 288	99,2	16 652	15 705	94,3	5 391	3 939	73,1	12 879	12 274	95,3	128	100	78,1	4 052	2 699	66,6	40 400	36 005	89,1			

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasivystä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajajäsenyys keuhkokuumeen 2008.

Liite 10. Suomenkielisessä perusopetuksessa kevätlukukaudella 2008 opetusta antaneiden opettajien jakautuminen ikäryhmittäin

Tehtävätyyppi	Yhteensä opettajia	Opettajien jakautuminen iän mukaan kevätlukukaudella 2008 ¹⁾						Opettajien jakautuminen (%) iän mukaan kevätlukukaudella 2008 ¹⁾					
		Alle 40 v.	40–44 v.	45–49 v.	50–54 v.	55–59 v.	60 v.–	Alle 40 v.	40–44 v.	45–49 v.	50–54 v.	55–59 v.	60 v.–
		f	f	f	f	f	f	%	%	%	%	%	%
Rehtorit	1 186	107	186	232	260	304	97	9,0	15,7	19,6	21,9	25,6	8,2
Lehtorit	12 090	3 692	1 833	1 704	1 824	2 157	880	30,5	15,2	14,1	15,1	17,8	7,3
Luokanopettajat ja esiluokanopettajat	15 439	5 823	2 676	2 361	2 218	1 795	566	37,7	17,3	15,3	14,4	11,6	3,7
Erytysluokanopettajat ja erityisopettajat	5 071	1 599	902	863	850	616	241	31,5	17,8	17,0	16,8	12,1	4,8
Maahanmuuttajien opettajat (Perusopetukseen valm.op.)	126	46	22	21	17	11	9	36,5	17,5	16,7	13,5	8,7	7,1
Päätoimiset tuntiopettajat	3 715	1 907	550	430	367	284	177	51,3	14,8	11,6	9,9	7,6	4,8
Sivutoimiset tuntiopettajat	585	249	77	88	75	61	35	42,6	13,2	15,0	12,8	10,4	6,0
YHTEENSÄ	38 212	13 423	6 246	5 699	5 611	5 228	2 005	35,1	16,4	14,9	14,7	13,7	5,2

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

1) Perusopetuksen yhdeksän opettajaa, joiden ikä ei ilmene aineistosta, on sijoitettu alle 40-vuotiaiden ryhmään.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 11. Ruotsinkielisessä perusopetuksessa kevätlukukaudella 2008 opetusta antaneiden opettajien jakautuminen ikäryhmittäin

Tehtävätyyppi	Yhteensä opettajia	Opettajien jakautuminen iän mukaan kevätlukukaudella 2008						Opettajien jakautuminen (%) iän mukaan kevätlukukaudella 2008					
		Alle 40 v.	40–44 v.	45–49 v.	50–54 v.	55–59 v.	60 v.–	Alle 40 v.	40–44 v.	45–49 v.	50–54 v.	55–59 v.	60 v.–
		f	f	f	f	f	f	%	%	%	%	%	%
Rehtorit	112	19	23	24	23	14	9	17,0	20,5	21,5	20,5	12,5	8,0
Lehtorit	789	293	116	91	129	112	48	37,1	14,7	11,5	16,4	14,2	6,1
Luokanopettajat ja esiluokanopettajat	1 213	498	245	174	132	114	50	41,1	20,2	14,3	10,9	9,4	4,1
Erytysluokanopettajat ja erityisopettajat	320	135	43	42	54	32	14	42,2	13,4	13,1	16,9	10,0	4,4
Maahanmuuttajien opettajat (Perusopetukseen valm.op.)	2	1	1					50,0	50,0				
Päätoimiset tuntiopettajat	337	166	46	44	36	28	17	49,3	13,6	13,1	10,7	8,3	5,0
Sivutoimiset tuntiopettajat	141	54	18	27	20	11	11	38,3	12,8	19,1	14,2	7,8	7,8
YHTEENSÄ	2 914	1 166	492	402	394	311	149	40,0	16,9	13,8	13,5	10,7	5,1

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 12. Perusopetuksessa kevätlukukaudella 2008 opetusta antaneiden opettajien jakautuminen ikäryhmittäin

Tehtävätyyppi	Yhteensä opettajia	Opettajien jakautuminen iän mukaan kevätlukukaudella 2008 ¹⁾						Opettajien jakautuminen (%) iän mukaan kevätlukukaudella 2008 ¹⁾					
		Alle 40 v.	40–44 v.	45–49 v.	50–54 v.	55–59 v.	60 v.–	Alle 40 v.	40–44 v.	45–49 v.	50–54 v.	55–59 v.	60 v.–
		f	f	f	f	f	f	%	%	%	%	%	%
Rehtorit	1 298	126	209	256	283	318	106	9,7	16,1	19,7	21,8	24,5	8,2
Lehtorit	12 879	3 985	1 949	1 795	1 953	2 269	928	30,9	15,1	14,0	15,2	17,6	7,2
Luokanopettajat ja esiluokanopettajat	16 652	6 321	2 921	2 535	2 350	1 909	616	38,0	17,5	15,2	14,1	11,5	3,7
Erityisluokanopettajat ja erityisopettajat	5 391	1 734	945	905	904	648	255	32,2	17,5	16,8	16,8	12,0	4,7
Maahanmuuttajien opettajat (Perusopetukseen valm.op.)	128	47	23	21	17	11	9	36,7	18,0	16,4	13,3	8,6	7,0
Päätöiset tuntiopettajat	4 052	2 073	596	474	403	312	194	51,2	14,7	11,7	9,9	7,7	4,8
Sivutoimiset tuntiopettajat	726	303	95	115	95	72	46	41,8	13,1	15,8	13,1	9,9	6,3
YHTEENSÄ	41 126	14 589	6 738	6 101	6 005	5 539	2 154	35,5	16,4	14,8	14,6	13,5	5,2

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

1) Perusopetuksen yhdeksän opettajaa, joiden ikä ei ilmene aineistosta, on sijoitettu alle 40-vuotiaiden ryhmään.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 13. Suomenkielisen perusopetuksen muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja päätoimisten opettajien jakautuminen lääneittäin ja maakunnittain ikäryhmän mukaan kevätlukukaudella 2008

Lääni Maakunta	Tehtävänsä muodollisesti kelpoiset rehtorit ja päätoimiset opettajat ikäryhmittäin ¹⁾				Tehtävänsä muodollisesti kelpoisen päätoimisen henkilöstön %-jakautuminen ikäryhmittäin ¹⁾			
	Alle 40 v.	40–49 v.	Väh. 50 v.	Yhteensä	Alle 40 v.	40–49 v.	Väh. 50 v.	Yhteensä
	f	f	f	f	%	%	%	%
Uusimaa	2 782	2 212	2 403	7 397	37,6	29,9	32,5	100,0
Itä-Uusimaa	191	143	138	472	40,5	30,3	29,2	100,0
Kanta-Häme	361	349	372	1 082	33,4	32,2	34,4	100,0
Päijät-Häme	434	358	456	1 248	34,8	28,7	36,5	100,0
Kymenlaakso	319	351	432	1 102	28,9	31,9	39,2	100,0
Etelä-Karjala	306	233	322	861	35,5	27,1	37,4	100,0
Etelä-Suomen lääni yht.	4 393	3 646	4 123	12 162	36,1	30,0	33,9	100,0
Varsinais-Suomi	1 079	909	961	2 949	36,6	30,8	32,6	100,0
Satakunta	487	481	583	1 551	31,4	31,0	37,6	100,0
Pirkanmaa	1 153	1 055	1 095	3 303	34,9	31,9	33,2	100,0
Keski-Suomi	755	804	716	2 275	33,2	35,3	31,5	100,0
Etelä-Pohjanmaa	445	514	536	1 495	29,7	34,4	35,9	100,0
Pohjanmaa	155	155	176	486	31,9	31,9	36,2	100,0
Keski-Pohjanmaa	130	127	189	446	29,1	28,5	42,4	100,0
Länsi-Suomen lääni yht.	4 204	4 045	4 256	12 505	33,6	32,4	34,0	100,0
Etelä-Savo	319	319	438	1 076	29,7	29,6	40,7	100,0
Pohjois-Savo	558	579	645	1 782	31,3	32,5	36,2	100,0
Pohjois-Karjala	332	415	412	1 159	28,7	35,8	35,5	100,0
Itä-Suomen lääni yht.	1 209	1 313	1 495	4 017	30,1	32,7	37,2	100,0
Pohjois-Pohjanmaa	1 097	1 018	1 053	3 168	34,7	32,1	33,2	100,0
Kainuu	152	193	277	622	24,5	31,0	44,5	100,0
Oulun lääni yht.	1 249	1 211	1 330	3 790	33,0	31,9	35,1	100,0
Lappi	301	402	564	1 267	23,8	31,7	44,5	100,0
Lapin lääni yht.	301	402	564	1 267	23,8	31,7	44,5	100,0
Ei tietoa alueesta	1	1	3	5	20,0	20,0	60,0	100,0
KAIKKIAAN	11 357	10 618	11 771	33 746	33,6	31,5	34,9	100,0

Vastausprosentit: peruskoulu 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulu 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulu 81,1 %.

1) Perusopetuksen kuusi opettajaa, joiden ikä ei ilmene aineistosta, on sijoitettu alle 40-vuotiaiden ryhmään.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 14. Ruotsinkielisen perusopetuksen muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja päätoimisten opettajien jakautuminen lääneittäin ja maakunnittain ikäryhmän mukaan kevätlukukaudella 2008

Lääni Maakunta	Tehtäväänsä muodollisesti kelpoiset rehtorit ja päätoimiset opettajat ikäryhmittäin				Tehtäväänsä muodollisesti kelpoisen päätoimisen henkilöstön %-jakautuminen ikäryhmittäin			
	Alle 40 v.	40–49 v.	Väh. 50 v.	Yhteensä	Alle 40 v.	40–49 v.	Väh. 50 v.	Yhteensä
	f	f	f	f	%	%	%	%
Uusimaa	273	212	187	672	40,6	31,6	27,8	100,0
Itä-Uusimaa	69	55	52	176	39,2	31,3	29,5	100,0
Kymenlaakso	4	5	8	17	23,5	29,4	47,1	100,0
Etelä-Suomen lääni yht.	346	272	247	865	40,0	31,4	28,6	100,0
Varsinais-Suomi	90	68	68	226	39,8	30,1	30,1	100,0
Satakunta	11	3	2	16	68,7	18,8	12,5	100,0
Pirkanmaa	5	5	4	14	35,7	35,7	28,6	100,0
Pohjanmaa	323	263	269	855	37,8	30,7	31,5	100,0
Keski-Pohjanmaa	20	24	20	64	31,2	37,5	31,3	100,0
Länsi-Suomen lääni yht.	449	363	363	1 175	38,2	30,9	30,9	100,0
Pohjois-Savo	1		1	2	50,0		50,0	100,0
Itä-Suomen lääni yht.	1		1	2	50,0		50,0	100,0
Pohjois-Pohjanmaa	3	3	2	8	37,5	37,5	25,0	100,0
Oulun lääni yht.	3	3	2	8	37,5	37,5	25,0	100,0
Ahvenamaa	80	57	73	210	38,1	27,1	34,8	100,0
Ahvenamaa	80	57	73	210	38,1	27,1	34,8	100,0
KAIKKIAAN	879	695	686	2 260	38,9	30,7	30,4	100,0

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 15. Perusopetuksen muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja päätoimisten opettajien jakautuminen lääneittäin ja maakunnittain ikäryhmän mukaan kevätlukukaudella 2008

Lääni Maakunta	Tehtävänsä muodollisesti kelpoiset rehtorit ja päätoimiset opettajat ikäryhmittäin ¹⁾				Tehtävänsä muodollisesti kelpoisen päätoimisen henkilöstön %-jakautuminen ikäryhmittäin ¹⁾			
	Alle 40 v.	40–49 v.	Väh. 50 v.	Yhteensä	Alle 40 v.	40–49 v.	Väh. 50 v.	Yhteensä
	f	f	f	f	%	%	%	%
Uusimaa	3 055	2 424	2 590	8 069	37,9	30,0	32,1	100,0
Itä-Uusimaa	260	198	190	648	40,1	30,6	29,3	100,0
Kanta-Häme	361	349	372	1 082	33,4	32,2	34,4	100,0
Päijät-Häme	434	358	456	1 248	34,8	28,7	36,5	100,0
Kymenlaakso	323	356	440	1 119	28,9	31,8	39,3	100,0
Etelä-Karjala	306	233	322	861	35,5	27,1	37,4	100,0
Etelä-Suomen lääni yht.	4 739	3 918	4 370	13 027	36,4	30,1	33,5	100,0
Varsinais-Suomi	1 169	977	1 029	3 175	36,8	30,8	32,4	100,0
Satakunta	498	484	585	1 567	31,8	30,9	37,3	100,0
Pirkanmaa	1 158	1 060	1 099	3 317	34,9	32,0	33,1	100,0
Keski-Suomi	755	804	716	2 275	33,2	35,3	31,5	100,0
Etelä-Pohjanmaa	445	514	536	1 495	29,7	34,4	35,9	100,0
Pohjanmaa	478	418	445	1 341	35,6	31,2	33,2	100,0
Keski-Pohjanmaa	150	151	209	510	29,4	29,6	41,0	100,0
Länsi-Suomen lääni yht.	4 653	4 408	4 619	13 680	34,0	32,2	33,8	100,0
Etelä-Savo	319	319	438	1 076	29,7	29,6	40,7	100,0
Pohjois-Savo	559	579	646	1 784	31,3	32,5	36,2	100,0
Pohjois-Karjala	332	415	412	1 159	28,7	35,8	35,5	100,0
Itä-Suomen lääni yht.	1 210	1 313	1 496	4 019	30,1	32,7	37,2	100,0
Pohjois-Pohjanmaa	1 100	1 021	1 055	3 176	34,6	32,2	33,2	100,0
Kainuu	152	193	277	622	24,5	31,0	44,5	100,0
Oulun lääni yht.	1 252	1 214	1 332	3 798	32,9	32,0	35,1	100,0
Lappi	301	402	564	1 267	23,8	31,7	44,5	100,0
Lapin lääni yht.	301	402	564	1 267	23,8	31,7	44,5	100,0
Ahvenanmaa	80	57	73	210	38,1	27,1	34,8	100,0
Ahvenanmaa	80	57	73	210	38,1	27,1	34,8	100,0
Ei tietoa alueesta	1	1	3	5	20,0	20,0	60,0	100,0
KAIKKIAAN	12 236	11 313	12 457	36 006	34,0	31,4	34,6	100,0

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

1) Perusopetuksen kuusi opettajaa, joiden ikä ei ilmene aineistosta, on sijoitettu alle 40-vuotiaiden ryhmään.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 16. Perusopetuksen rehtoreiden ja opettajien sukupuolijakauma kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Suomenkielinen perusopetus			Ruotsinkielinen perusopetus			Yhteensä		
	Opettaja yhteensä	Opettajista naisia		Opettaja yhteensä	Opettajista naisia		Opettaja yhteensä	Opettajista naisia	
		f	%		f	%		f	%
Rehtorit	1 186	480	40,5	112	70	62,5	1 298	550	42,4
Rehtori, perusopetus	1 043	404	38,7	99	61	61,6	1 142	465	40,7
Rehtori, erityiskoulu	70	36	51,4	4	3	75,0	74	39	52,7
Rehtori, perusopetuksen ja lukion yhteinen	9	4	44,4				9	4	44,4
Rehtori, muu yhdistelmävirka	64	36	56,3	9	6	66,7	73	42	57,5
Lehtorit	12 090	8 764	72,5	789	544	68,9	12 879	9 308	72,3
Perusopetuksen lehtori	9 837	7 222	73,4	630	435	69,0	10 467	7 657	73,2
Oppilaanohjaaja	530	390	73,6	35	25	71,4	565	415	73,5
Yht. opp.ohj. ja opinto-ohjaajan tehtävä	28	21	75,0				28	21	75,0
Perusopetuksen ja lukion yhteinen lehtori	1 585	1 056	66,6	109	72	66,1	1 694	1 128	66,6
Muu yhdistelmävirka	110	75	68,2	15	12	80,0	125	87	69,6
Luokanopettajat ja esiluokanopettajat	15 439	11 527	74,7	1 213	988	81,5	16 652	12 515	75,2
Esiluokanopettaja	540	518	95,9	52	51	98,1	592	569	96,1
Luokanopettaja	14 899	11 009	73,9	1 161	937	80,7	16 060	11 946	74,4
Erityisluokanop. ja erityisopettajat	5 071	4 063	80,1	320	271	84,7	5 391	4 334	80,4
Sopeutumattomien opetus	469	227	48,4	11	8	72,7	480	235	49,0
Mukautettu opetus	1 069	823	77,0	79	67	84,8	1 148	890	77,5
Kehitysvammaisten opetus	477	421	88,3	25	24	96,0	502	445	88,6
Kuulovammaisten opetus	63	55	87,3	3	3	100,0	66	58	87,9
Näkövammaisten opetus	25	20	80,0	6	6	100,0	31	26	83,9
Liikuntavammaisten opetus	54	42	77,8				54	42	77,8
Dysfasiaopetus	267	220	82,4	7	7	100,0	274	227	82,8
Autistien opetus	66	61	92,4	3	3	100,0	69	64	92,8
Muu erityisopetus	965	781	80,9	53	39	73,6	1 018	820	80,6
Osa-aikainen erityisopetus	1 616	1 413	87,4	133	114	85,7	1 749	1 527	87,3
Maahanmuuttajien opettajat (Perusopetukseen valmistava opetus)	126	110	87,3	2	2	100,0	128	112	87,5
Päätoimiset tuntiopettajat	3 715	2 706	72,8	337	235	69,7	4 052	2 941	72,6
Päät. tuntiopettaja perusopetuksessa	3 220	2 374	73,7	291	202	69,4	3 511	2 576	73,4
Päät. tuntiopettaja, perusop. ja lukion yht.	495	332	67,1	46	33	71,7	541	365	67,5
Sivutoimiset tuntiopettajat	585	406	69,4	141	99	70,2	726	505	69,6
Sivut. tuntiopettaja perusopetuksessa	585	406	69,4	141	99	70,2	726	505	69,6
YHTEENSÄ	38 212	28 056	73,4	2 914	2 209	75,8	41 126	30 265	73,6

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 17. Suomenkielisen lukiokoulutuksen rehtoreiden ja opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävätyypeittäin kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Opettajia yhteensä			Muodollisesti kelpoinen hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Opettajakelpoisuus puuttuu		Opettajalta puuttuu kelpoisuus, puuttuva kelpoisuustekijä (Samalla opettajalla voi olla useampi puuttuva kelpoisuustekijä.)						
										Tutkinto	Muut teht. vaadittavat opinnot	Opettajan pedagogiset opinnot	Luokanop. opettettavien aineiden monialaiset opinnot	Oppilaitoksen opetuskielen hallinta	Riittävä arvosana jostakin opetettavasta aineesta	Ei tietoa
	f	f	%	f	%	f	%	f	%	f	f	f	f	f	f	f
Rehtorit	352	347	98,6	5	1,4						2					
Lehtorit	5 285	5 192	98,2	44	0,8	49	0,9	44	28	24				9	29	
Maahanmuuttajien opettajat (Perusop. valm. opetus)	3	...	...	...	...	...	...									
Päätoimiset tuntiopettajat	966	810	83,9	44	4,5	112	11,6	99	15	49	1	5	27	3		
Sivutoimiset tuntiopettajat	322	149	46,3	47	14,6	126	39,1	111	12	77	4	1	19	7		
YHTEENSÄ	6 928	6 501	93,8	140	2,0	287	4,1	254	57	150	5	15	75	10		

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 18. Ruotsinkielisen lukiokoulutuksen rehtoreiden ja opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävätyypeittäin kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Opettajia yhteensä			Muodollisesti kelpoinen hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Opettajakelpoisuus puuttuu		Opettajalta puuttuu kelpoisuus, puuttuva kelpoisuustekijä (Samalla opettajalla voi olla useampi puuttuva kelpoisuustekijä.)						
										Tutkinto	Muut teht. vaadittavat opinnot	Opettajan pedagogiset opinnot	Luokanop. opettettavien aineiden monialaiset opinnot	Oppilaitoksen opetuskielen hallinta	Riittävä arvosana jostakin opetettavasta aineesta	Ei tietoa
	f	f	%	f	%	f	%	f	%	f	f	f	f	f	f	f
Rehtorit	35	35	100,0													
Lehtorit	421	410	97,4	2	0,5	9	2,1	9	1	5				3	1	
Maahanmuuttajien opettajat (Perusop. valm. opetus)																
Päätoimiset tuntiopettajat	67	52	77,6	1	1,5	14	20,9	11		10					1	
Sivutoimiset tuntiopettajat	36	15	41,7	5	13,9	16	44,4	11		10				1	1	
YHTEENSÄ	559	512	91,6	8	1,4	39	7,0	31	1	25				4	3	

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 19. Lukiokoulutuksen rehtoreiden ja opettajien muodollinen kelpoisuus tehtävätyypeittäin kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Opettajia yhteensä	Muodollisesti kelpoinen hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Opettajakelpoisuus puuttuu		Opettajalta puuttuu kelpoisuus, puuttuva kelpoisuustekijä (Samalla opettajalla voi olla useampi puuttuva kelpoisuustekijä.)						
	f	f	%	f	%	f	%	Tutkinto	Muut teht. vaadittavat opinnot	Opettajan pedagogiset opinnot	Luokanop. opettettavien aineiden monialaiset opinnot	Oppilaitoksen opetuskielen hallinta	Riittävä arvosana jostakin opetettavasta aineesta	Ei tietoa
Rehtorit	387	382	98,7	5	1,3				2					
Lehtorit	5 706	5 602	98,2	46	0,8	58	1,0	53	29	29		12	30	
Maahanmuuttajien opettajat (Perusop. valm. opetus)	3	...	...	...	...	...	...							
Päätoimiset tuntiopettajat	1 033	862	83,4	45	4,4	126	12,2	110	15	59	1	5	28	3
Sivutoimiset tuntiopettajat	358	164	45,8	52	14,5	142	39,7	122	12	87	4	2	20	7
YHTEENSÄ	7 487	7 013	93,7	148	2,0	326	4,3	285	58	175	5	19	78	10

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 20. Suomenkielisen lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Opettaja yhteensä	Muodollisesti kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Muodollinen opettajakelpoisuus puuttuu	
	f	f	%	f	%	f	%
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä)	702	687	97,9	1	0,1	14	2,0
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	27	12	44,4	8	29,7	7	25,9
Äidinkieli ja kirjallisuus (muut oppimäärät)	9	8	88,9			1	11,1
Maahanmuuttajien oma äidinkieli							
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkiel.opetus)	589	580	98,5	2	0,3	7	1,2
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkiel.opetus)	17	17	100,0				
Englanti	744	726	97,6	5	0,7	13	1,7
Saksa	248	246	99,2			2	0,8
Ranska	151	144	95,4	1	0,6	6	4,0
Venäjä	40	40	100,0				
Espanja	40	34	85,0	1	2,5	5	12,5
Muu kieli	11	11	100,0				
Matematiikka	971	951	97,9	4	0,4	16	1,7
Fysiikka	224	218	97,3	2	0,9	4	1,8
Kemia	138	136	98,6			2	1,4
Maantiede	84	83	98,8			1	1,2
Biologia	329	324	98,5			5	1,5
Uskonto (evangelis-luterilainen)	287	277	96,5	2	0,7	8	2,8
Uskonto (ortodoksinen)	6	6	100,0				
Muut uskonnot							
Elämäntietomustieto	3	...	...	...	...	...	...
Historia	464	454	97,8	2	0,4	8	1,8
Yhteiskuntaoppi	14	14	100,0				
Opinto-ohjaus	278	246	88,5	21	7,6	11	3,9
Musiikki	124	103	83,1	11	8,9	10	8,0
Kuvataide	158	153	96,8	2	1,3	3	1,9
Liikunta	232	199	85,8	8	3,4	25	10,8
Terveystieto	14	11	78,6			3	21,4
Käsityö	2	...	...	...	...	...	...
Kotitalous	2	...	...	...	...	...	...
Filosofia	39	37	94,9	1	2,6	1	2,6
Psykologia	189	179	94,7	7	3,7	3	1,6
Tietotekniikka	20	18	90,0			2	10,0
Muut	20	13	65,0	4	20,0	3	15,0
Luokamuotoinen erityisopetus	3	...	...	...	...	...	...
Osa-aikainen erityisopetus	5	...	...	...	...	...	...
Tieto aineesta puuttuu	67	66	98,5			1	1,5
YHTEENSÄ	6 251	6 002	96,0	88	1,4	161	2,6

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 21. Ruotsinkielisen lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Opettajia yhteensä	Muodollisesti kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Muodollinen opettajakelpoisuus puuttuu	
		f	%	f	%	f	%
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi äidinkielenä)	56	56	100,0				
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)							
Äidinkieli ja kirjallisuus (muut oppimäärät)							
Maahanmuuttajien oma äidinkieli							
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkiel.opetus)							
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkiel.opetus)	47	45	95,7			2	4,3
Englanti	51	49	96,1	1	2,0	1	1,9
Saksa	28	26	92,9			2	7,1
Ranska	18	17	94,4			1	5,6
Venäjä	1	...	...	...	...	...	...
Espanja	2	...	...	...	...	...	...
Muu kieli							
Matematiikka	77	73	94,8	1	1,3	3	3,9
Fysiikka	14	13	92,9			1	7,1
Kemia	10	10	100,0				
Maantiede	1	...	...	...	...	...	...
Biologia	31	31	100,0				
Uskonto (evankelis-luterilainen)	28	27	96,4			1	3,6
Uskonto (ortodoksinen)							
Muut uskonnot							
Elämäntietomustieto							
Historia	37	37	100,0				
Yhteiskuntaoppi	7	7	100,0				
Opinto-ohjaus	21	16	76,2	1	4,8	4	19,0
Musiikki	5	4	80,0			1	20,0
Kuvataide	12	12	100,0				
Liikunta	18	16	88,9			2	11,1
Terveystieto	1	...	...	...	...	...	...
Käsityö							
Kotitalous							
Muut	1	...	...	...	...	...	...
Luokkamuotoinen erityisopetus	1	...	...	...	...	...	...
Osa-aikainen erityisopetus	1	...	...	...	...	...	...
Tieto aineesta puuttuu	3	...	...	...	...	...	...
YHTEENSÄ	488	462	94,7	3	0,6	23	4,7

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasystä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 22. Lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Opettaja yhteensä	Muodollisesti kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Muodollinen opettajakelpoisuus puuttuu	
	f	f	%	f	%	f	%
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä)	702	687	97,9	1	0,1	14	2,0
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi äidinkielenä)	57	57	100,0				
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	27	12	44,4	8	29,7	7	25,9
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)	1	...	...	...	...	...	...
Äidinkieli ja kirjallisuus (muut oppimäärät)	7	6	85,7			1	14,3
Maahanmuuttajien oma äidinkieli							
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkiel.opetus)	589	580	98,5	2	0,3	7	1,2
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkiel.opetus)	64	62	96,9			2	3,1
Englanti	795	775	97,5	6	0,8	14	1,7
Saksa	276	272	98,6			4	1,4
Ranska	169	161	95,3	1	0,6	7	4,1
Venäjä	41	41	100,0				
Espanja	42	36	85,7	1	2,4	5	11,9
Muu kieli	11	11	100,0				
Matematiikka	1 048	1 024	97,7	5	0,5	19	1,8
Fysiikka	238	231	97,1	2	0,8	5	2,1
Kemia	148	146	98,6			2	1,4
Maantiede	85	84	98,8			1	1,2
Biologia	360	355	98,6			5	1,4
Uskonto (evangelis-luterilainen)	315	304	96,5	2	0,6	9	2,9
Uskonto (ortodoksinen)	6	6	100,0				
Muut uskonnot							
Elämäntutkimustieto	3	...	...	...	...	...	...
Historia	501	491	98,0	2	0,4	8	1,6
Yhteiskuntaoppi	21	21	100,0				
Opinto-ohjaus	299	262	87,6	22	7,4	15	5,0
Musiikki	129	107	82,9	11	8,5	11	8,6
Kuvataide	170	165	97,1	2	1,2	3	1,7
Liikunta	250	215	86,0	8	3,2	27	10,8
Terveystieto	15	12	80,0			3	20,0
Käsityö	2	...	...	...	...	...	...
Kotitalous	2	...	...	...	...	...	...
Filosofia	41	38	92,7	1	2,4	2	4,9
Psykologia	202	190	94,1	7	3,5	5	2,4
Tietotekniikka	22	19	86,4			3	13,6
Muut	21	13	61,9	4	19,0	4	19,0
Luokamuotoinen erityisopetus	4	...	...	...	...	...	...
Osa-aikainen erityisopetus	6	3	50,0	3	50,0		
Tieto aineesta puuttuu	70	69	98,6			1	1,4
YHTEENSÄ	6 739	6 464	95,9	91	1,4	184	2,7

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasystä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 23. Suomenkielisen lukiokoulutuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008

Läni	Maakunta	Rehtorit			Lehtorit			Maahanmuutt. opettajat			Päätoim. tuntiopettajat			Päätoim. henkilöstö yht.		
		Yht.	Muodollisesti kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodollisesti kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodollisesti kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodollisesti kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodollisesti kelp. hoit. tehtävään	
			f	%		f	%		f	%		f	%		f	%
	Uusimaa	64	63	98,4	1 353	1 326	98,0	3	...	...	270	230	85,2	1 690	1 622	96,0
	Itä-Uusimaa	6	6	100,0	71	69	97,2				8	7	87,5	85	82	96,5
	Kanta-Häme	11	11	100,0	166	163	98,2				32	25	78,1	209	199	95,2
	Päijät-Häme	13	12	92,3	182	178	97,8				25	22	88,0	220	212	96,4
	Kymenlaakso	12	12	100,0	152	149	98,0				41	37	90,2	205	198	96,6
	Etelä-Karjala	9	9	100,0	132	130	98,5				13	11	84,6	154	150	97,4
	Etelä-Suomen lääni yht.	115	113	98,3	2 056	2 015	98,0	3	...	...	389	332	85,3	2 563	2 463	96,1
	Varsinais-Suomi	33	33	100,0	427	421	98,6				79	72	91,1	539	526	97,6
	Satakunta	21	21	100,0	240	236	98,3				31	26	83,9	292	283	96,9
	Pirkanmaa	29	28	96,6	491	485	98,8				84	68	81,0	604	581	96,2
	Keski-Suomi	21	21	100,0	251	248	98,8				51	45	88,2	323	314	97,2
	Etelä-Pohjanmaa	16	16	100,0	257	253	98,4				14	9	64,3	287	278	96,9
	Pohjanmaa	5	5	100,0	86	85	98,8				13	12	92,3	104	102	98,1
	Keski-Pohjanmaa	7	7	100,0	77	77	100,0				8	5	62,5	92	89	96,7
	Länsi-Suomen lääni yht.	132	131	99,2	1 829	1 805	98,7				280	237	84,6	2 241	2 173	97,0
	Etelä-Savo	18	17	94,4	182	176	96,7				29	24	82,8	229	217	94,8
	Pohjois-Savo	19	18	94,7	273	269	98,5				51	44	86,3	343	331	96,5
	Pohjois-Karjala	13	13	100,0	149	145	97,3				33	32	97,0	195	190	97,4
	Itä-Suomen lääni yht.	50	48	96,0	604	590	97,7				113	100	88,5	767	738	96,2
	Pohjois-Pohjanmaa	29	29	100,0	431	423	98,1				108	91	84,3	568	543	95,6
	Kainuu	6	6	100,0	103	102	99,0				28	22	78,6	137	130	94,9
	Oulun lääni yht.	35	35	100,0	534	525	98,3				136	113	83,1	705	673	95,5
	Lappi	19	19	100,0	251	246	98,0				48	28	58,3	318	293	92,1
	Lapin lääni yht.	19	19	100,0	251	246	98,0				48	28	58,3	318	293	92,1
	Ei tietoa alueesta	1	1	100,0	11	11	100,0							12	12	100,0
	KAIKKIAAN	352	347	98,6	5 285	5 192	98,2	3	...	...	966	810	83,9	6 606	6 352	96,2

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojalajista.

Lähde: Tilastokeskus, Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 24. Ruotsinkielisen lukiokoulutuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään läänittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008

Lääni Maakunta	Rehtorit			Lehtorit			Maahanmuutt. opettajat			Päätoim. tuntiopettajat			Päätoim. henkilöstö yht.		
	Yht.	Muodollisesti kelpoinen hoitamaansa tehtävään		Yht.	Muodollisesti kelpoinen hoitamaansa tehtävään		Yht.	Muodollisesti kelpoinen hoitamaansa tehtävään		Yht.	Muodollisesti kelpoinen hoitamaansa tehtävään		Yht.	Muodollisesti kelpoinen hoitamaansa tehtävään	
		f	%		f	%		f	%		f	%		f	%
Uusimaa	14	14	100,0	165	161	97,6				29	21	72,4	208	196	94,2
Itä-Uusimaa	2	...	...	34	30	88,2				4	...	...	40	33	82,5
Kymenlaakso	1	...	...	4	...	...							5	...	...
Etelä-Suomen lääni yht.	17	17	100,0	203	195	96,1				33	22	66,7	253	234	92,5
Varsinais-Suomi	3	...	...	29	29	100,0				3	...	...	35	35	100,0
Satakunta	1	...	...	5	...	...							6	5	83,3
Pirkanmaa	1	...	...	4	...	...							5	...	...
Pohjanmaa	11	11	100,0	141	139	98,6				24	22	91,7	176	172	97,7
Keski-Pohjanmaa	1	...	...	11	11	100,0							12	12	100,0
Länsi-Suomen lääni yht.	17	17	100,0	190	187	98,4				27	25	92,6	234	229	97,9
Pohjois-Pohjanmaa				1	...	...				1	...	...	2	...	...
Oulun lääni yht.				1	...	...				1	...	...	2	...	...
Ahvenanmaa	1	...	...	27	27	100,0				6	4	66,7	34	32	94,1
Ahvenanmaa yht.	1	...	...	27	27	100,0				6	4	66,7	34	32	94,1
KAIKKIAAN	35	35	100,0	421	410	97,4				67	52	77,6	523	497	95,0

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukiostaan koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojalain mukaan.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 25. Lukiokoulutuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään lääneittäin ja maakunnittain kevätlukukaudella 2008

Lääni	Maakunta	Rehtorit			Lehtorit			Maahanmuutt. opettajat			Päätoim. tuntiopettajat			Päätoim. henkilöstö yht.		
		Yht.	Muodollisesti kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodollisesti kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodollisesti kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodollisesti kelp. hoit. tehtävään		Yht.	Muodollisesti kelp. hoit. tehtävään	
			f	%		f	%		f	%		f	%		f	%
	Uusimaa	78	77	98,7	1 518	1 487	98,0	3	...	...	299	251	83,9	1 898	1 818	95,8
	Itä-Uusimaa	8	8	100,0	105	99	94,3				12	8	66,7	125	115	92,0
	Kanta-Häme	11	11	100,0	166	163	98,2				32	25	78,1	209	199	95,2
	Päijät-Häme	13	12	92,3	182	178	97,8				25	22	88,0	220	212	96,4
	Kymenlaakso	13	13	100,0	156	153	98,1				41	37	90,2	210	203	96,7
	Etelä-Karjala	9	9	100,0	132	130	98,5				13	11	84,6	154	150	97,4
	Etelä-Suomen lääni yht.	132	130	98,5	2 259	2 210	97,8	3	...	...	422	354	83,9	2 816	2 697	95,8
	Varsinais-Suomi	36	36	100,0	456	450	98,7				82	75	91,5	574	561	97,7
	Satakunta	22	22	100,0	245	240	98,0				31	26	83,9	298	288	96,6
	Pirkanmaa	30	29	96,7	495	489	98,8				84	68	81,0	609	586	96,2
	Keski-Suomi	21	21	100,0	251	248	98,8				51	45	88,2	323	314	97,2
	Etelä-Pohjanmaa	16	16	100,0	257	253	98,4				14	9	64,3	287	278	96,9
	Pohjanmaa	16	16	100,0	227	224	98,7				37	34	91,9	280	274	97,9
	Keski-Pohjanmaa	8	8	100,0	88	88	100,0				8	5	62,5	104	101	97,1
	Länsi-Suomen lääni yht.	149	148	99,3	2 019	1 992	98,7				307	262	85,3	2 475	2 402	97,1
	Etelä-Savo	18	17	94,4	182	176	96,7				29	24	82,8	229	217	94,8
	Pohjois-Savo	19	18	94,7	273	269	98,5				51	44	86,3	343	331	96,5
	Pohjois-Karjala	13	13	100,0	149	145	97,3				33	32	97,0	195	190	97,4
	Itä-Suomen lääni yht.	50	48	96,0	604	590	97,7				113	100	88,5	767	738	96,2
	Pohjois-Pohjanmaa	29	29	100,0	432	424	98,1				109	92	84,4	570	545	95,6
	Kainuu	6	6	100,0	103	102	99,0				28	22	78,6	137	130	94,9
	Oulun lääni yht.	35	35	100,0	535	526	98,3				137	114	83,2	707	675	95,5
	Lappi	19	19	100,0	251	246	98,0				48	28	58,3	318	293	92,1
	Lapin lääni yht.	19	19	100,0	251	246	98,0				48	28	58,3	318	293	92,1
	Ahvenanmaa	1	...	...	27	27	100,0				6	4	66,7	34	32	94,1
	Ahvenanmaa	1	...	...	27	27	100,0				6	4	66,7	34	32	94,1
	Ei tietoa alueesta	1	1	100,0	11	11	100,0							12	12	100,0
	KAIKKIAAN	387	382	98,7	5 706	5 602	98,2	3	...	...	1 033	862	83,4	7 129	6 849	96,1

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojalain mukaan.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 26. Suomenkielisessä lukiokoulutuksessa kevätlukukaudella 2008 opetusta antaneiden opettajien jakautuminen ikäryhmittäin

Tehtävätyyppi	Yhteensä opettajia	Opettajien jakautuminen iän mukaan kevätlukukaudella 2008						Opettajien jakautuminen (%) iän mukaan kevätlukukaudella 2008					
		Alle 40 v.	40–44 v.	45–49 v.	50–54 v.	55–59 v.	60 v.–	Alle 40 v.	40–44 v.	45–49 v.	50–54 v.	55–59 v.	60 v.–
		f	f	f	f	f	f	%	%	%	%	%	%
Rehtorit	352	24	52	53	62	87	74	6,8	14,8	15,1	17,6	24,7	21,0
Lehtorit	5 285	1 396	823	749	733	765	819	26,4	15,6	14,2	13,8	14,5	15,5
Maahanmuuttajien opettajat (Perusop. valmistava opetus)	3		3						100,0				
Päätoimiset tuntiopettajat	966	536	136	116	64	60	54	55,5	14,1	12,0	6,6	6,2	5,6
Sivutoimiset tuntiopettajat	322	153	43	47	32	23	24	47,5	13,4	14,6	9,9	7,1	7,5
YHTEENSÄ	6 928	2 109	1 057	965	891	935	971	30,4	15,3	13,9	12,9	13,5	14,0

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 27. Ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa kevätlukukaudella 2008 opetusta antaneiden opettajien jakautuminen ikäryhmittäin

Tehtävätyyppi	Yhteensä opettajia	Opettajien jakautuminen iän mukaan kevätlukukaudella 2008						Opettajien jakautuminen (%) iän mukaan kevätlukukaudella 2008					
		Alle 40 v.	40–44 v.	45–49 v.	50–54 v.	55–59 v.	60 v.–	Alle 40 v.	40–44 v.	45–49 v.	50–54 v.	55–59 v.	60 v.–
		f	f	f	f	f	f	%	%	%	%	%	%
Rehtorit	35	3	2	6	6	9	9	8,6	5,8	17,1	17,1	25,7	25,7
Lehtorit	421	115	76	69	60	51	50	27,3	18,1	16,4	14,2	12,1	11,9
Maahanmuuttajien opettajat (Perusop. valmistava opetus)													
Päätoimiset tuntiopettajat	67	40	12	5	6	4		59,7	17,9	7,5	8,9	6,0	
Sivutoimiset tuntiopettajat	36	20	5	4	2	3	2	55,5	13,9	11,1	5,6	8,3	5,6
YHTEENSÄ	559	178	95	84	74	67	61	31,9	17,0	15,0	13,2	12,0	10,9

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 28. Lukiokoulutuksessa kevätlukukaudella 2008 opetusta antaneiden opettajien jakautuminen ikäryhmittäin

Tehtävätyyppi	Yhteensä opettajia	Opettajien jakautuminen iän mukaan kevätlukukaudella 2008						Opettajien jakautuminen (%) iän mukaan kevätlukukaudella 2008					
		Alle 40 v.	40–44 v.	45–49 v.	50–54 v.	55–59 v.	60 v.–	Alle 40 v.	40–44 v.	45–49 v.	50–54 v.	55–59 v.	60 v.–
		f	f	f	f	f	f	%	%	%	%	%	%
Rehtorit	387	27	54	59	68	96	83	7,0	14,0	15,2	17,6	24,8	21,4
Lehtorit	5 706	1 511	899	818	793	816	869	26,5	15,8	14,3	13,9	14,3	15,2
Maahanmuuttajien opettajat (Perusop. valmistava opetus)	3		3						100,0				
Päätoimiset tuntiopettajat	1 033	576	148	121	70	64	54	55,8	14,3	11,7	6,8	6,2	5,2
Sivutoimiset tuntiopettajat	358	173	48	51	34	26	26	48,3	13,4	14,2	9,5	7,3	7,3
YHTEENSÄ	7 487	2 287	1 152	1 049	965	1 002	1 032	30,5	15,4	14,0	12,9	13,4	13,8

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 29. Suomenkielisen lukiokoulutuksen muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja päätoimisten opettajien jakautuminen lääneittäin ja maakunnittain ikäryhmän mukaan kevätlukukaudella 2008

Lääni Maakunta	Tehtävänsä muodollisesti kelpoiset rehtorit ja päätoimiset opettajat ikäryhmittäin				Tehtävänsä muodollisesti kelpoisen päätoimisen henkilöstön %-jakautuminen ikäryhmittäin			
	Alle 40 v.	40–49 v.	Väh. 50 v.	Yhteensä	Alle 40 v.	40–49 v.	Väh. 50 v.	Yhteensä
	f	f	f	f	%	%	%	%
Uusimaa	497	508	618	1 623	30,6	31,3	38,1	100,0
Itä-Uusimaa	16	16	50	82	19,5	19,5	61,0	100,0
Kanta-Häme	58	76	65	199	29,1	38,2	32,7	100,0
Päijät-Häme	57	69	86	212	26,9	32,5	40,6	100,0
Kymenlaakso	51	58	89	198	25,8	29,3	44,9	100,0
Etelä-Karjala	53	35	62	150	35,4	23,3	41,3	100,0
Etelä-Suomen lääni yht.	732	762	970	2 464	29,7	30,9	39,4	100,0
Varsinais-Suomi	147	156	223	526	27,9	29,7	42,4	100,0
Satakunta	73	78	132	283	25,8	27,6	46,6	100,0
Pirkanmaa	191	171	219	581	32,9	29,4	37,7	100,0
Keski-Suomi	100	95	119	314	31,8	30,3	37,9	100,0
Etelä-Pohjanmaa	99	77	102	278	35,6	27,7	36,7	100,0
Pohjanmaa	23	28	51	102	22,5	27,5	50,0	100,0
Keski-Pohjanmaa	25	22	42	89	28,1	24,7	47,2	100,0
Länsi-Suomen lääni yht.	658	627	888	2 173	30,3	28,8	40,9	100,0
Etelä-Savo	57	68	92	217	26,3	31,3	42,4	100,0
Pohjois-Savo	87	103	141	331	26,3	31,1	42,6	100,0
Pohjois-Karjala	48	51	91	190	25,3	26,8	47,9	100,0
Itä-Suomen lääni yht.	192	222	324	738	26,0	30,1	43,9	100,0
Pohjois-Pohjanmaa	147	145	251	543	27,1	26,7	46,2	100,0
Kainuu	31	28	71	130	23,9	21,5	54,6	100,0
Oulun lääni yht.	178	173	322	673	26,5	25,7	47,8	100,0
Lappi	68	78	147	293	23,2	26,6	50,2	100,0
Lapin lääni yht.	68	78	147	293	23,2	26,6	50,2	100,0
Ei tietoa alueesta	4	5	3	12	33,3	41,7	25,0	100,0
KAIKKIAAN	1 832	1 867	2 654	6 353	28,8	29,4	41,8	100,0

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 30. Ruotsinkielisen lukiokoulutuksen muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja päätoimisten opettajien jakautuminen lääneittäin ja maakunnittain ikäryhmän mukaan kevätlukukaudella 2008

Lääni Maakunta	Tehtävänsä muodollisesti kelpoiset rehtorit ja päätoimiset opettajat ikäryhmittäin				Tehtävänsä muodollisesti kelpoisen päätoimisen henkilöstön %-jakautuminen ikäryhmittäin			
	Alle 40 v.	40–49 v.	Väh. 50 v.	Yhteensä	Alle 40 v.	40–49 v.	Väh. 50 v.	Yhteensä
	f	f	f	f	%	%	%	%
Uusimaa	74	63	59	196	37,8	32,1	30,1	100,0
Itä-Uusimaa	3	17	13	33	9,1	51,5	39,4	100,0
Kymenlaakso	1		4	5	20,0		80,0	100,0
Etelä-Suomen lääni yht.	78	80	76	234	33,3	34,2	32,5	100,0
Varsinais-Suomi	4	17	14	35	11,4	48,6	40,0	100,0
Satakunta	3	1	1	5	60,0	20,0	20,0	100,0
Pirkanmaa	1	1	3	5	20,0	20,0	60,0	100,0
Pohjanmaa	49	50	73	172	28,5	29,1	42,4	100,0
Keski-Pohjanmaa	2	3	7	12	16,7	25,0	58,3	100,0
Länsi-Suomen lääni yht.	59	72	98	229	25,8	31,4	42,8	100,0
Pohjois-Pohjanmaa	2			2	100,0			100,0
Oulun lääni yht.	2			2	100,0			100,0
Ahvenamaa	4	12	16	32	12,5	37,5	50,0	100,0
Ahvenamaa	4	12	16	32	12,5	37,5	50,0	100,0
KAIKKIAAN	143	164	190	497	28,8	33,0	38,2	100,0

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 31. Lukiokoulutuksen muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja päätoimisten opettajien jakautuminen lääneittäin ja maakunnittain ikäryhmän mukaan kevätlukukaudella 2008

Lääni Maakunta	Tehtävänsä muodollisesti kelpoiset rehtorit ja päätoimiset opettajat ikäryhmittäin				Tehtävänsä muodollisesti kelpoisen päätoimisen henkilöstön %-jakautuminen ikäryhmittäin			
	Alle 40 v.	40–49 v.	Väh. 50 v.	Yhteensä	Alle 40 v.	40–49 v.	Väh. 50 v.	Yhteensä
	f	f	f	f	%	%	%	%
Uusimaa	571	571	677	1 819	31,4	31,4	37,2	100,0
Itä-Uusimaa	19	33	63	115	16,5	28,7	54,8	100,0
Kanta-Häme	58	76	65	199	29,1	38,2	32,7	100,0
Päijät-Häme	57	69	86	212	26,9	32,5	40,6	100,0
Kymenlaakso	52	58	93	203	25,6	28,6	45,8	100,0
Etelä-Karjala	53	35	62	150	35,4	23,3	41,3	100,0
Etelä-Suomen lääni yht.	810	842	1 046	2 698	30,0	31,2	38,8	100,0
Varsinais-Suomi	151	173	237	561	26,9	30,8	42,3	100,0
Satakunta	76	79	133	288	26,4	27,4	46,2	100,0
Pirkanmaa	192	172	222	586	32,8	29,3	37,9	100,0
Keski-Suomi	100	95	119	314	31,8	30,3	37,9	100,0
Etelä-Pohjanmaa	99	77	102	278	35,6	27,7	36,7	100,0
Pohjanmaa	72	78	124	274	26,3	28,5	45,2	100,0
Keski-Pohjanmaa	27	25	49	101	26,7	24,8	48,5	100,0
Länsi-Suomen lääni yht.	717	699	986	2 402	29,9	29,1	41,0	100,0
Etelä-Savo	57	68	92	217	26,3	31,3	42,4	100,0
Pohjois-Savo	87	103	141	331	26,3	31,1	42,6	100,0
Pohjois-Karjala	48	51	91	190	25,3	26,8	47,9	100,0
Itä-Suomen lääni yht.	192	222	324	738	26,0	30,1	43,9	100,0
Pohjois-Pohjanmaa	149	145	251	545	27,3	26,6	46,1	100,0
Kainuu	31	28	71	130	23,9	21,5	54,6	100,0
Oulun lääni yht.	180	173	322	675	26,7	25,6	47,7	100,0
Lappi	68	78	147	293	23,2	26,6	50,2	100,0
Lapin lääni yht.	68	78	147	293	23,2	26,6	50,2	100,0
Ahvenanmaa	4	12	16	32	12,5	37,5	50,0	100,0
Ahvenanmaa	4	12	16	32	12,5	37,5	50,0	100,0
Ei tietoa alueesta	4	5	3	12	33,3	41,7	25,0	100,0
KAIKKIAAN	1 975	2 031	2 844	6 850	28,8	29,7	41,5	100,0

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 32. Lukiokoulutuksen rehtoreiden ja opettajien sukupuolijakauma kevätlukukaudella 2008

Tehtävätyyppi	Suomenkielinen lukiokoulutus			Ruotsinkielinen lukiokoulutus			Yhteensä		
	Opettaja yhteensä	Opettajista naisia		Opettaja yhteensä	Opettajista naisia		Opettaja yhteensä	Opettajista naisia	
		f	%		f	%		f	%
Rehtorit	352	114	32,4	35	16	45,7	387	130	33,6
Rehtori, nuorten lukiokoulutus	269	81	30,1	29	13	44,8	298	94	31,5
Rehtori, perusop. ja lukion yhteinen	37	10	27,0	3	1	33,3	40	11	27,5
Rehtori, aikuisten lukiokoulutus	33	17	51,5	1			34	17	50,0
Rehtori, muu yhdistelmävirka	13	6	46,2	2	2	100,0	15	8	53,3
Lehtorit	5 285	3 629	68,7	421	262	62,2	5 706	3 891	68,2
Opinto-ohjaaja	200	156	78,0	17	12	70,6	217	168	77,4
Yhteinen opp.ohj. ja opinto-ohj. tehtävä	5	4	80,0				5	4	80,0
Lukion lehtori	3 620	2 478	68,5	254	158	62,2	3 874	2 636	68,0
Lukion ja perusop. yhteinen lehtori	1 440	978	67,9	145	88	60,7	1 585	1 066	67,3
Muu yhdistelmävirka	20	13	65,0	5	4	80,0	25	17	68,0
Maahanmuuttajien opettajat (Perusop. valm. op.)	3	2	66,7				3	2	66,7
Päätoimiset tuntiopettajat	966	699	72,4	67	46	68,7	1 033	745	72,1
Päätoiminen tuntiopettaja lukiossa	781	562	72,0	42	28	66,7	823	590	71,7
Päät. tuntiopettaja, lukion ja perusop. yht.	185	137	74,1	25	18	72,0	210	155	73,8
Sivutoimiset tuntiopettajat	322	202	62,7	36	29	80,6	358	231	64,5
Sivutoiminen tuntiopettaja lukiossa	322	202	62,7	36	29	80,6	358	231	64,5
YHTEENSÄ	6 928	4 646	67,1	559	353	63,1	7 487	4 999	66,8

Vastausprosentit: lukiot 95,3 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 33. Suomenkielisen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Opettaja yhteensä	Muodollisesti kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Muodollinen opettajakelpoisuus puuttuu	
	f	f	%	f	%	f	%
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä)	2 172	2 001	92,1	65	3,0	106	4,9
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi äidinkielenä)	5	...	...	...	...		
Äidinkieli ja kirjallisuus (saame äidinkielenä)	9	3	33,3	2	22,2	4	44,5
Äidinkieli ja kirjallisuus (romani äidinkielenä)	5	...	...			...	...
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	151	97	64,2	32	21,2	22	14,6
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)	3	...	...				
Äidinkieli ja kirjallisuus (muut oppimäärät)	19	7	36,8	4	21,1	8	42,1
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	25	8	32,0	8	32,0	9	36,0
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkiel.opetus)	1 458	1 407	96,5	10	0,7	41	2,8
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkiel.opetus)	25	25	100,0				
Englanti	3 001	2 868	95,6	43	1,4	90	3,0
Saksa	403	393	97,5			10	2,5
Ranska	233	220	94,4	1	0,4	12	5,2
Venäjä	69	62	89,9	4	5,8	3	4,3
Espanja	49	41	83,7	2	4,1	6	12,2
Muu kieli (italia, latina, saame vier.kielenä, muu kieli)	26	17	65,4	2	7,7	7	26,9
Matematiikka	2 874	2 727	94,9	24	0,8	123	4,3
Fysiikka	703	670	95,3	6	0,9	27	3,8
Kemia	364	351	96,4	1	0,3	12	3,3
Maantieto	311	303	97,4	1	0,3	7	2,3
Biologia	1 113	1 079	96,9	5	0,5	29	2,6
Uskonto (evangelis-luterilainen)	653	609	93,3	14	2,1	30	4,6
Uskonto (ortodoksinen)	47	35	74,5	4	8,5	8	17,0
Muut uskonnot	24	11	45,8	1	4,2	12	50,0
Elämäntietomustieto	9	7	77,8	1	11,1	1	11,1
Historia	1 184	1 141	96,4	10	0,8	33	2,8
Yhteiskuntaoppi	110	103	93,6	2	1,8	5	4,6
Oppilaanohjaus/opinto-ohjaus	921	784	85,1	78	8,5	59	6,4
Musiikki	613	496	80,9	57	9,3	60	9,8
Kuvataide	731	654	89,5	36	4,9	41	5,6
Liikunta	1 373	1 104	80,4	64	4,7	205	14,9
Terveystieto	116	94	81,0	8	6,9	14	12,1
Käsityö (tekstiilityö)	570	528	92,6	21	3,7	21	3,7
Käsityö (tekninen työ)	705	588	83,4	39	5,5	78	11,1
Käsityö	11	8	72,7	3	27,3		
Kotitalous	986	925	93,8	32	3,3	29	2,9
Filosofia	40	38	95,0	1	2,5	1	2,5
Psykologia	191	181	94,8	7	3,7	3	1,5
Tietotekniikka	202	164	81,2	6	3,0	32	15,8
Muut	100	56	56,0	26	26,0	18	18,0
Luokamuotoinen erityisopetus	100	28	28,0	35	35,0	37	37,0
Osa-aikainen erityisopetus	74	30	40,5	23	31,1	21	28,4
Maahanmuuttajien perusop. valmistava op.	6	1	16,7	2	33,3	3	50,0
Tieto aineesta puuttuu	272	252	92,6	14	5,2	6	2,2
YHTEENSÄ	22 056	20 125	91,2	695	3,2	1 236	5,6

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %, lukiot 95,3 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasyistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 34. Ruotsinkielisen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Opettajia yhteensä	Muodollisesti kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Muodollinen opettajakelpoisuus puuttuu	
	f	f	%	f	%	f	%
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä)	1	...	...				
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi äidinkielenä)	178	140	78,7	17	9,6	21	11,7
Äidinkieli ja kirjallisuus (saame äidinkielenä)							
Äidinkieli ja kirjallisuus (romani äidinkielenä)							
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	4	...	...	...	...		
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)							
Äidinkieli ja kirjallisuus (muut oppimäärät)							
Maahanmuuttajien oma äidinkieli							
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkiel.opetus)	2	...	...	...	...	...	...
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkiel.opetus)	148	125	84,5	4	2,7	19	12,8
Englanti	148	138	93,2	4	2,7	6	4,1
Saksa	37	33	89,2			4	10,8
Ranska	26	24	92,3	1	3,8	1	3,8
Venäjä	1	...	...				
Espanja	3	...	...	...	...		
Muu kieli (italia, latina, saame vier.kielenä, muu kieli)	1	...	...				
Matematiikka	208	176	84,6	12	5,8	20	9,6
Fysiikka	42	29	69,0	3	7,2	10	23,8
Kemia	29	23	79,3			6	20,7
Maantieto	11	7	63,6	1	9,1	3	27,3
Biologia	86	76	88,4			10	11,6
Uskonto (evankelis-luterilainen)	60	54	90,0	2	3,3	4	6,7
Uskonto (ortodoksinen)	1	...	...				
Muut uskonnot	1	...	...				
Elämäntutkimustieto	1	...	...				
Historia	81	75	92,6	1	1,2	5	6,2
Yhteiskuntaoppi	18	15	83,3			3	16,7
Oppilaanohjaus/opinto-ohjaus	60	45	75,0	5	8,3	10	16,7
Musiikki	47	26	55,3	8	17,0	13	27,7
Kuvataide	50	38	76,0	4	8,0	8	16,0
Liikunta	106	79	74,5	8	7,6	19	17,9
Terveystieto	11	8	72,7			3	27,3
Käsityö (tekstiilityö)	49	41	83,7	2	4,1	6	12,2
Käsityö (tekninen työ)	54	40	74,1	6	11,1	8	14,8
Käsityö	1	...	...				
Kotitalous	65	59	90,8	2	3,1	4	6,1
Filosofia	2	...	...	...	...	...	...
Psykologia	14	11	78,6	1	7,1	2	14,3
Tietotekniikka	12	4	33,3	4	33,3	4	33,3
Muut	9	4	44,4	1	11,1	4	44,5
Luokamuotoinen erityisopetus	8	5	62,5	1	12,5	2	25,0
Osa-aikainen erityisopetus	6	3	50,0	3	50,0		
Maahanmuuttajien perusop. valmistava op.							
Tieto aineesta puuttuu	33	21	63,6	11	33,3	1	3,1
YHTEENSÄ	1 614	1 312	81,3	103	6,4	199	12,3

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %, lukiot 95,3 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojasystä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 35. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman aineen mukaan kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Opettaja yhteensä	Muodollisesti kelp. hoitamaansa tehtävään		Opettajalla on muu opettajakelpoisuus		Muodollinen opettajakelpoisuus puuttuu	
	f	f	%	f	%	f	%
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä)	2 173	2 002	92,1	65	3,0	106	4,9
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi äidinkielenä)	183	144	78,7	18	9,8	21	11,5
Äidinkieli ja kirjallisuus (saame äidinkielenä)	9	3	33,3	2	22,2	4	44,5
Äidinkieli ja kirjallisuus (romani äidinkielenä)	5	...	...			...	...
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	155	100	64,5	33	21,3	22	14,2
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)	3	...	...				
Äidinkieli ja kirjallisuus (muut oppimäärät)	19	7	36,8	4	21,1	8	42,1
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	25	8	32,0	8	32,0	9	36,0
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkiel.opetus)	1 460	1 408	96,4	10	0,7	42	2,9
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkiel.opetus)	173	150	86,7	4	2,3	19	11,0
Englanti	3 149	3 006	95,5	47	1,5	96	3,0
Saksa	440	426	96,8			14	3,2
Ranska	259	244	94,2	2	0,8	13	5,0
Venäjä	70	63	90,0	4	5,7	3	4,3
Espanja	52	43	82,7	3	5,8	6	11,5
Muu kieli (italia, latina, saame vier.kielenä, muu kieli)	27	18	66,7	2	7,4	7	25,9
Matematiikka	3 082	2 903	94,2	36	1,2	143	4,6
Fysiikka	745	699	93,8	9	1,2	37	5,0
Kemia	393	374	95,2	1	0,2	18	4,6
Maantieto	322	310	96,3	2	0,6	10	3,1
Biologia	1 199	1 155	96,3	5	0,4	39	3,3
Uskonto (evangelis-luterilainen)	713	663	93,0	16	2,2	34	4,8
Uskonto (ortodoksinen)	48	36	75,0	4	8,3	8	16,7
Muut uskonnot	25	11	44,0	1	4,0	13	52,0
Elämäntutkimustieto	10	8	80,0	1	10,0	1	10,0
Historia	1 265	1 216	96,1	11	0,9	38	3,0
Yhteiskuntaoppi	128	118	92,2	2	1,6	8	6,2
Oppilaanohjaus/opinto-ohjaus	981	829	84,5	83	8,5	69	7,0
Musiikki	660	522	79,1	65	9,8	73	11,1
Kuvataide	781	692	88,6	40	5,1	49	6,3
Liikunta	1 479	1 183	80,0	72	4,9	224	15,1
Terveystieto	127	102	80,3	8	6,3	17	13,4
Käsityö (tekstiilityö)	619	569	91,9	23	3,7	27	4,4
Käsityö (tekninen työ)	759	628	82,7	45	5,9	86	11,4
Käsityö	12	9	75,0	3	25,0		
Kotitalous	1 051	984	93,6	34	3,2	33	3,2
Filosofia	42	39	92,9	1	2,4	2	4,7
Psykologia	205	192	93,7	8	3,9	5	2,4
Tietotekniikka	214	168	78,5	10	4,7	36	16,8
Muut	109	60	55,0	27	24,8	22	20,2
Luokamuotoinen erityisopetus	108	33	30,6	36	33,3	39	36,1
Osa-aikainen erityisopetus	80	33	41,3	26	32,5	21	26,2
Maahanmuuttajien perusop. valmistava op.	6	1	16,7	2	33,3	3	50,0
Tieto aineesta puuttuu	305	273	89,5	25	8,2	7	2,3
YHTEENSÄ	23 670	21 437	90,6	798	3,4	1 435	6,0

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %, lukiot 95,3 %.

... Tietoa ei ole ilmoitettu tietosuojajäsenistä.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajajaksely keväällä 2008.

Liite 36. Suomenkielisen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen muodollisesti kelpoisten lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien jakautuminen ikäryhmittäin kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoiset lehtorit sekä päätoimiset tuntiopettajat			
	Alle 40-vuot. *	40–49-vuot.	Väh 50-vuot.	Yhteensä
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä)	741	595	664	2 000
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi äidinkielenä)	1	3		4
Äidinkieli ja kirjallisuus (saame äidinkielenä)	1		2	3
Äidinkieli ja kirjallisuus (romani, viittomak., suomi saamenk., suomi/ruotsi viittomakieli)	1		1	2
Äidinkieli ja kirjallisuus (muu oppilaan äidinkieli)	2	5		7
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	44	22	31	97
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)	1		2	3
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	3	1	4	8
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkielinen opetus)	469	397	542	1 408
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkielinen opetus)	10	10	5	25
Englanti	735	859	1 273	2 867
Saksa	107	102	184	393
Ranska	64	59	97	220
Venäjä	18	13	31	62
Espanja	17	12	12	41
Muu kieli (italia, latina, saame vier.k, muu kieli)	5	5	7	17
Matematiikka	866	535	1 327	2 728
Fysiikka	245	119	306	670
Kemia	127	78	146	351
Maantieto/maantiede	121	85	97	303
Biologia	352	341	386	1 079
Uskonto, evankelis-luterilainen	226	193	191	610
Uskonto, ortodoksinen	6	20	9	35
Muut uskonnot	3	3	5	11
Elämäntiedot	4	1	2	7
Historia	425	356	360	1 141
Yhteiskuntaoppi	44	22	37	103
Oppilaanohjaus/opinto-ohjaus	176	242	365	783
Musiikki	188	178	130	496
Kuvataide	208	230	216	654
Liikunta	471	340	293	1 104
Terveystieto	54	22	18	94
Käsityö (tekstiilityö)	123	218	187	528
Käsityö (tekeminen työ)	193	219	176	588
Käsityö	5		3	8
Kotitalous	232	316	377	925
Filosofia	20	10	8	38
Psykologia	44	75	62	181
Tietotekniikka	53	37	74	164
Muut	17	20	19	56
Luokkamuotoinen erityisopetus	8	12	8	28
Osa-aikainen erityisopetus	11	11	8	30
Maahanm. perusop. valmistava opetus		1		1
Tieto aineesta puuttuu	195	34	23	252
YHTEENSÄ	6 636	5 801	7 688	20 125

Vastausprosentit: peruskoulu 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulu 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulu 81,1 %, lukiot 95,3 %.

* Perusopetuksen kuusi opettajaa, joiden ikä ei ilmene tiedostosta, on sijoitettu alle 40-vuotiaiden ryhmään.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 37. Ruotsinkielisen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen muodollisesti kelpoisten lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien jakautuminen ikäryhmittäin kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoiset lehtorit sekä päätoimiset tuntiopettajat			
	Alle 40-vuot.	40–49-vuot.	Väh 50-vuot.	Yhteensä
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä)	1			1
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi äidinkielenä)	54	33	53	140
Äidinkieli ja kirjallisuus (saame äidinkielenä)				
Äidinkieli ja kirjallisuus (romani, viittomak., suomi saamenk., suomi/ruotsi viittomakieli)				
Äidinkieli ja kirjallisuus (muu oppilaan äidinkieli)				
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	1		2	3
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)				
Maahanmuuttajien oma äidinkieli				
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkielinen opetus)			1	1
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkielinen opetus)	47	43	35	125
Englanti	42	43	53	138
Saksa	12	6	15	33
Ranska	6	8	10	24
Venäjä		1		1
Espanja		2		2
Muu kieli (italia, latina, saame vier.k, muu kieli)			1	1
Matematiikka	60	41	75	176
Fysiikka	10	9	10	29
Kemia	9	4	10	23
Maantieto/maantiede	3		4	7
Biologia	30	14	32	76
Uskonto, evankelis-luterilainen	20	16	18	54
Uskonto, ortodoksinen			1	1
Muut uskonnot				
Elämäntietomustieto	1			1
Historia	30	29	16	75
Yhteiskuntaoppi	7	3	5	15
Oppilaanohjaus/opinto-ohjaus	11	14	20	45
Musiikki	8	14	4	26
Kuvataide	11	16	11	38
Liikunta	37	22	20	79
Terveystieto	4	2	2	8
Käsityö (tekstiilityö)	14	12	15	41
Käsityö (tekninen työ)	15	14	11	40
Käsityö			1	1
Kotitalous	16	18	25	59
Filosofia			1	1
Psykologia	3	5	3	11
Tietotekniikka	2	2		4
Muut	1	2	1	4
Luokkamuotoinen erityisopetus	2	3		5
Osa-aikainen erityisopetus	1		2	3
Maahanm. perusop. valmistava opetus				
Tieto aineesta puuttuu	14	3	4	21
YHTEENSÄ	472	379	461	1 312

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %, lukiot 95,3 %.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 38. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen muodollisesti kelpoisten lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien jakautuminen ikäryhmittäin kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoiset lehtorit sekä päätoimiset tuntiopettajat			
	Alle 40-vuot. *	40–49-vuot.	Väh 50-vuot.	Yhteensä
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä)	742	595	664	2 001
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi äidinkielenä)	55	36	53	144
Äidinkieli ja kirjallisuus (saame äidinkielenä)	1		2	3
Äidinkieli ja kirjallisuus (romani, viittomak., suomi saamenk., suomi/ruotsi viittomakieli)	1		1	2
Äidinkieli ja kirjallisuus (muu oppilaan äidinkieli)	2	5		7
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	45	22	33	100
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)	1		2	3
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	3	1	4	8
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkielinen opetus)	469	397	543	1 409
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkielinen opetus)	57	53	40	150
Englanti	777	902	1 326	3 005
Saksa	119	108	199	426
Ranska	70	67	107	244
Venäjä	18	14	31	63
Espanja	17	14	12	43
Muu kieli (italia, latina, saame vier.k, muu kieli)	5	5	8	18
Matematiikka	926	576	1 402	2 904
Fysiikka	255	128	316	699
Kemia	136	82	156	374
Maantieto/maantiede	124	85	101	310
Biologia	382	355	418	1 155
Uskonto, evankelis-luterilainen	246	209	209	664
Uskonto, ortodoksinen	6	20	10	36
Muut uskonnot	3	3	5	11
Elämänkatsomustieto	5	1	2	8
Historia	455	385	376	1 216
Yhteiskuntaoppi	51	25	42	118
Oppilaanohjaus/opinto-ohjaus	187	256	385	828
Musiikki	196	192	134	522
Kuvataide	219	246	227	692
Liikunta	508	362	313	1 183
Terveystieto	58	24	20	102
Käsityö (tekstiilityö)	137	230	202	569
Käsityö (tekninen työ)	208	233	187	628
Käsityö	5		4	9
Kotitalous	248	334	402	984
Filosofia	20	10	9	39
Psykologia	47	80	65	192
Tietotekniikka	55	39	74	168
Muut	18	22	20	60
Luokkamuotoinen erityisopetus	10	15	8	33
Osa-aikainen erityisopetus	12	11	10	33
Maahanm. perusop. valmistava opetus		1		1
Tieto aineesta puuttuu	209	37	27	273
YHTEENSÄ	7 108	6 180	8 149	21 437

Vastausprosentit: peruskoulu 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulu 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulu 81,1 %, lukiot 95,3 %.

* Perusopetuksen kuusi opettajaa, joiden ikä ei ilmene tiedostosta, on sijoitettu alle 40-vuotiaiden ryhmään.

Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

Liite 39. Viisikymmentä vuotta täyttäneiden opettajien prosentuaalinen osuus hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisista perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreista ja päätoimisista tuntiopettajista oppiaineittain kevätlukukaudella 2008

Opettajan eniten opettama aine	Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoiset lehtorit sekä päätoimiset tuntiopettajat					
	Suomenkieliset koulut		Ruotsinkieliset koulut		Yhteensä	
	Yht. op.	Väh. 50-v %	Yht. op.	Väh. 50-v %	Yht. op.	Väh. 50-v %
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä)	2 000	33,2	1	0,0	2 001	33,2
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi äidinkielenä)	4	0,0	140	37,9	144	36,8
Äidinkieli ja kirjallisuus (saame äidinkielenä)	3	66,7			3	66,7
Äidinkieli ja kirjallisuus (romani, viittomak., suomi saamenk., suomi/ruotsi viittomakieli)	2	50,0			2	50,0
Äidinkieli ja kirjallisuus (muu oppilaan äidinkieli)	7	0,0			7	0,0
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi toisena kielenä)	97	32,0	3	66,7	100	33,0
Äidinkieli ja kirjallisuus (ruotsi toisena kielenä)	3	66,7			3	66,7
Maahanmuuttajien oma äidinkieli	8	50,0			8	50,0
Toinen kotimainen kieli ruotsi (suomenkielinen opetus)	1 408	38,5	1	100,0	1 409	38,5
Toinen kotimainen kieli suomi (ruotsinkielinen opetus)	25	20,0	125	28,0	150	26,7
Englanti	2 867	44,4	138	38,4	3 005	44,1
Saksa	393	46,8	33	45,5	426	46,7
Ranska	220	44,1	24	41,7	244	43,9
Venäjä	62	50,0	1	0,0	63	49,2
Espanja	41	29,3	2	0,0	43	27,9
Muu kieli (italia, latina, saame vier.k, muu kieli)	17	41,2	1	100,0	18	44,4
Matematiikka	2 728	48,6	176	42,6	2 904	48,3
Fysiikka	670	45,7	29	34,5	699	45,2
Kemia	351	41,6	23	43,5	374	41,7
Maantieto/maantiede	303	32,0	7	57,1	310	32,6
Biologia	1 079	35,8	76	42,1	1 155	36,2
Uskonto, evankelis-luterilainen	610	31,3	54	33,3	664	31,5
Uskonto, ortodoksinen	35	25,7	1	100,0	36	27,8
Muut uskonnot	11	45,5			11	45,5
Elämäntutkimustieto	7	28,6	1	0,0	8	25,0
Historia	1 141	31,6	75	21,3	1 216	30,9
Yhteiskuntaoppi	103	35,9	15	33,3	118	35,6
Oppilaanohjaus/opinto-ohjaus	783	46,6	45	44,4	828	46,5
Musiikki	496	26,2	26	15,4	522	25,7
Kuvataide	654	33,0	38	28,9	692	32,8
Liikunta	1 104	26,5	79	25,3	1 183	26,5
Terveystieto	94	19,1	8	25,0	102	19,6
Käsityö (tekstiilityö)	528	35,4	41	36,6	569	35,5
Käsityö (tekninen työ)	588	29,9	40	27,5	628	29,8
Käsityö	8	37,5	1	100,0	9	44,4
Kotitalous	925	40,8	59	42,4	984	40,9
Filosofia	38	21,1	1	100,0	39	23,1
Psykologia	181	34,3	11	27,3	192	33,9
Tietotekniikka	164	45,1	4	0,0	168	44,0
Muut	56	33,9	4	25,0	60	33,3
Luokamuotoinen erityisopetus	28	28,6	5	0,0	33	24,2
Osa-aikainen erityisopetus	30	26,7	3	66,7	33	30,3
Maahanm. perusop. valmistava opetus	1	0,0			1	0,0
Tieto aineesta puuttuu	252	9,1	21	19,0	273	9,9
YHTEENSÄ	20 125	38,2	1 312	35,1	21 437	38,0

Vastausprosentit: peruskoulut 86,8 %, peruskouluasteen erityiskoulut 86,9 %, perus- ja lukioasteen koulut 81,1 %, lukiot 95,3 %.
Lähde: Tilastokeskus. Opettajakysely keväällä 2008.

■ Täydennyskoulutus

Liitetaulukko

Liite 1. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen ja työelämäjaksoille koulutusalan mukaan ^{1) 2)}

Oppilaitoksen opetuskieli Opettajan eniten opettama koulutusala	Opettajia yhteensä	Osallistunut täydennys- koulutukseen	%	Täydennyskoulutukseen käytetty aika, henkilötöypäivää	Keskimäärin opettajaa kohti	Osallistunut työelämäjaksoille	%
1 suomi yhteensä	12 449	8 982	72,15	111 059	12,4	867	6,96
0 Yhteiset ja muut kuin ammatilliset opinnot	2 376	1 765	74,28	22 551	12,8	110	4,63
1 Humanistinen ja kasvatusala	195	147	75,38	2 567	17,5	23	11,79
2 Kulttuuriala	914	533	58,32	6 572	12,3	69	7,55
3 Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	914	647	70,79	7 799	12,1	56	6,13
4 Luonnontieteiden ala	194	140	72,16	1 633	11,7	11	5,67
5 Tekniikan ja liikenteen ala	3 607	2 692	74,63	28 524	10,6	238	6,60
6 Luonnonvara- ja ympäristöala	813	543	66,79	6 764	12,5	35	4,31
7 Sosiaali, terveys- ja liikunta-ala	1 864	1 384	74,25	18 320	13,2	181	9,71
8 Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	1 329	1 020	76,75	14 803	14,5	140	10,53
9 Muu opetus	159	107	67,30	1 485	13,9	4	2,52
Tuntematon	84	4	4,76	41	10,3	0	0,00
2 ruotsi yhteensä	495	342	69,09	2 893	8,5	22	4,44
0 Yhteiset ja muut kuin ammatilliset opinnot	84	70	83,33	576	8,2	1	1,19
1 Humanistinen ja kasvatusala	11	5	45,45	52	10,4	0	0,00
2 Kulttuuriala	44	18	40,91	68	3,8	6	13,64
3 Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	7	2	28,57	8	4,0	0	0,00
4 Luonnontieteiden ala	6	4	66,67	30	7,5	1	16,67
5 Tekniikan ja liikenteen ala	135	109	80,74	744	6,8	3	2,22
6 Luonnonvara- ja ympäristöala	74	31	41,89	474	15,3	3	4,05
7 Sosiaali, terveys- ja liikunta-ala	78	63	80,77	623	9,9	6	7,69
8 Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	44	36	81,82	288	8,0	2	4,55
9 Muu opetus	10	4	40,00	30	7,5	0	0,00
Tuntematon	2	0	0,00	0	0,0	0	0,00
Suomi ja ruotsi yhteensä	12 944	9 324	72,03	113 952	12,2	889	6,87
0 Yhteiset ja muut kuin ammatilliset opinnot	2 460	1 835	74,59	23 127	12,6	111	4,51
1 Humanistinen ja kasvatusala	206	152	73,79	2 619	17,2	23	11,17
2 Kulttuuriala	958	551	57,52	6 640	12,1	75	7,83
3 Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	921	649	70,47	7 807	12,0	56	6,08
4 Luonnontieteiden ala	200	144	72,00	1 663	11,6	12	6,00
5 Tekniikan ja liikenteen ala	3 742	2 801	74,85	29 268	10,5	241	6,44
6 Luonnonvara- ja ympäristöala	887	574	64,71	7 238	12,6	38	4,28
7 Sosiaali, terveys- ja liikunta-ala	1 942	1 447	74,51	18 943	13,1	187	9,63
8 Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	1 373	1 056	76,91	15 091	14,3	142	10,34
9 Muu opetus	169	111	65,68	1 515	13,7	4	2,37
Tuntematon	86	4	4,65	41	10,3	0	0,00

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

Oppilaitoksen opetuskieli Opettajan eniten opettama koulutusala	Työelämäjaksoihin käytetty aika, henkilötöypäivää	Keskimäärin opettajaa kohti	Osallistunut täydennyskoulutukseen ja/tai työelämäjaksolle	%
1 suomi yhteensä	27 214	31,4	9 101	73,11
0 Yhteiset ja muut kuin ammatilliset opinnot	3 014	27,4	1 772	74,58
1 Humanistinen ja kasvatusala	996	43,3	149	76,41
2 Kulttuuriala	1 919	27,8	553	60,50
3 Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	968	17,3	650	71,12
4 Luonnontieteiden ala	393	35,7	140	72,16
5 Tekniikan ja liikenteen ala	8 058	33,9	2 741	75,99
6 Luonnonvara- ja ympäristöala	1 233	35,2	545	67,04
7 Sosiaali, terveys- ja liikunta-ala	5 829	32,2	1 405	75,38
8 Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	4 783	34,2	1 035	77,88
9 Muu opetus	21	5,3	107	67,30
Tuntematon	0	0,0	4	4,76
2 ruotsi yhteensä	626	28,5	348	70,30
0 Yhteiset ja muut kuin ammatilliset opinnot	7	7,0	70	83,33
1 Humanistinen ja kasvatusala	0	0,0	5	45,45
2 Kulttuuriala	278	46,3	20	45,45
3 Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	0	0,0	2	28,57
4 Luonnontieteiden ala	30	30,0	5	83,33
5 Tekniikan ja liikenteen ala	69	23,0	110	81,48
6 Luonnonvara- ja ympäristöala	59	19,7	32	43,24
7 Sosiaali, terveys- ja liikunta-ala	123	20,5	63	80,77
8 Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	60	30,0	37	84,09
9 Muu opetus	0	0,0	4	40,00
Tuntematon	0	0,0	0	0,00
Suomi ja ruotsi yhteensä	27 840	31,3	9 449	73,00
0 Yhteiset ja muut kuin ammatilliset opinnot	3 021	27,2	1 842	74,88
1 Humanistinen ja kasvatusala	996	43,3	154	74,76
2 Kulttuuriala	2 197	29,3	573	59,81
3 Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	968	17,3	652	70,79
4 Luonnontieteiden ala	423	35,3	145	72,50
5 Tekniikan ja liikenteen ala	8 127	33,7	2 851	76,19
6 Luonnonvara- ja ympäristöala	1 292	34,0	577	65,05
7 Sosiaali, terveys- ja liikunta-ala	5 952	31,8	1 468	75,59
8 Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	4 843	34,1	1 072	78,08
9 Muu opetus	21	5,3	111	65,68
Tuntematon	0	0,0	4	4,65

- 1) Mukana ovat seuraavat koulutusmuodot tai koulutusasteet:
 Opetussuunnitelmaperusteinen ammatillinen peruskoulutus, oppilaitosmuotoinen
 Näyttötutkintoon valmistava ammatillinen peruskoulutus, oppilaitosmuotoinen
 Opetussuunnitelmaperusteinen ammatillinen peruskoulutus, oppisopimuskoulutus
 Näyttötutkintoon valmistava ammatillinen peruskoulutus, oppisopimuskoulutus
 Ammattitutkintoon valmistava, oppilaitosmuotoinen
 Erikoisammattitutkintoon valmistava, oppilaitosmuotoinen
 Ammattitutkintoon valmistava, oppisopimuskoulutus
 Erikoisammattitutkintoon valmistava, oppisopimuskoulutus
- 2) Ahvenanmaan tiedot eivät ole mukana.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Opetushallitus / kirjasto
PL 380, 00531 Helsinki
Käyntiosoite:
Hakaniemenranta 6, Helsinki
Puhelin/vaihde: 040 348 7555
Sähköposti: kirjasto@oph.fi